

Městská část Praha 5

Stručná historie architektury

© Klub přátel starého Smíchova, únor 2010

Obsah

Obsah.....	1
Dochované usedlosti	8
Bertramka (Mozartova 2)	8
Blaženka (č. p. 430, Smíchov)	9
Statek v Bublavské ulici (Bublavská 302)	10
Bulovka (Jinonická 59)	10
Cibulka (č.p. 118 U Cibulky, Košíře)	10
Cihlářka (č. p. 171, Smíchov, U Mrázovky 20)	12
Doubková (Bieblova 15) a sady Na Skalce.....	12
Hansfalkovský dvůr (Hlubočepská 35)	13
Horův mlýn (V Klukovicích č. p. 301)	13
Hřebenka (Švédská 39)	13
Jinonická usedlost (U Jinonického rybníčka 1).....	14
Jinonický panský dvůr s pivovarem (Jinonický zámeček) – Řeporyjská 1.....	14
Usedlost Karlštejnská 33	15
Usedlost Karlštejnská 35	15
Kavalírka (č. p. 111, Musílkova 7).....	15
Klamovka (Podbělohorská 3).....	16
Klikovka (č. p. 118, U Klikovky 4).....	17
Kotlářka (Kotlářka, č. p. 115, dříve i 122)	18
Koulka (Křížová 37).....	19
Letohrádek Kinských (č. p. 98, Holečková 2, Smíchov)	19
Usedlost a dělnická kolonie Mrázovka (č. p. 206, Ostrovského 34).....	23
Nikolajka (U Nikolajky).....	23
Palata (Na Hřebenkách 5 a 59).....	24
Perníkářka (Pod Hájem 1)	25
Santoška (U Santošky č. p. 178)	25
Skalka (U Klikovky 25)	26
Šalamounka (č.p. 769, Košíře, U Šalamounky 41)	26
Šmukýřka (č. p. 724, Na Šmukýřce - Mezihoří)	27
Turbová (č. p. 1066, Jinonická ul.)	27
Zámečnice (Nad Zámečnicí 3)	29
Zaniklé usedlosti	30
Auerspergova vila (č. p. 94, Smíchov).....	30
Barvířka (č. p. 185, Smíchov)	30
Božíňka (č. p. 766, Jinonická ul. 17).....	30
Brabcová (č. p. 95, Smíchov, Nám. Kinských 1).....	31
Brentová (č. p. 184, Smíchov).....	31
Březinka (č. p. 179, Smíchov).....	31
Celná (č. p. 63, Smíchov).....	31
Císařka (č. p. 116, Smíchov).....	32
Čečelička (č.p. 165, Smíchov)	32
Červená zahrada (č. p. 193, Smíchov)	32
Demartinka (č. p. 152, Smíchov)	32
Doktorka (Smíchov).....	33

Dolní Paliárka (č. p. 163, Smíchov, U Paliárky).....	33
Eggenberg (č. p. 93, Smíchov).....	33
Fialka (č. p. 112, Smíchov)	34
Hlinišťe (č. p. 180-181, Smíchov)	35
Hromádková (č.p. 166, Smíchov)	35
Kailová (č. p. 20, Smíchov).....	35
Kesnerka (č. p. 190 a 209, Smíchov)	35
Klavírka (č. p. 175, u Na Václavce).....	36
Klimentka (č. p. 129, U Klimentky).....	36
Kobrová (č. p. 167, Smíchov, Holečkova).....	36
Královodvorská (č p. 103, Holečkova 31)	37
Kugelweit	37
Ladronka (č. p. 121, Pod Kotlářkou).....	37
Laurová (c. p. 186, Smíchov, Radlická/K Vodojemu).....	38
Malá čili Farkáš (č. p. 26, Radlice, Radlická).....	38
Maltézský mlýn (č. p. 10, Motol, Plzeňská 231).....	38
Maxmiliánka (č.p. 102, Smíchov, Holečkova).....	38
Měchurka (č. p. 149, Smíchov, dnes Košíře č. p. 767, Jinonická ulice)	39
Minařka (č. p. 187, Smíchov, Radlická)	39
Mlynářka	39
Nesypka (č.p. 108, Smíchov, Na Hřebenkách)	39
Nová Ves (č. p. 59, Jinonice)	40
Oštipka (č. p. 19, Smíchov, Radlická/Plzeňská)	40
Peletka (č. p. 168, Smíchov, Plzeňská/Tomášková)	40
Plátenice (č.p. 109, Smíchov, Švédská/Na Hřebenkách)	40
Plzeňka (č. p. 34, Smíchov).....	40
Popelka (č. p. 214, 215, 160, Na Popelce 12)	41
Poštovka (č. p. 123, Košíře, U Poštovky)	41
Provaznice (č. p. 172, Na Provaznici)	41
Prsténka (č. p. 96, Smíchov, Zubatého)	41
Ráj (č. p. 104, Holečkova).....	42
Slavatovská zahrada (Kořenského)	42
Šubertka (č. p. 170, Smíchov, U Blaženky)	43
Tři kameny (č. p. 105, Smíchov, Holečkova/Újezd).....	43
Václavka (č. p. 176, Na Václavce 23).....	43
Valentinka (č. p. 41, Na Valentince).....	43
Večkerka (č. p. 162, Smíchov, Holečkova).....	44
Vojanka (č.p. 147, Jinonická).....	44
Voskářka (č. p. 188 a 273, Smíchov, Křížová)	44
Vysoká (č. p. 501, Jinonice, Na Vysoké 1)	44
Vyšínka (č. p. 156, Holečkova 60).....	45
Zahrádka (č.p. 158, Smíchov)	45
Zárubova zahrada	45
Zatlanka (č. p. 22)	45
Závěrka (č. p. 191, Smíchov)	46
Nejstarší smíchovská zástavba	48
Smíchovské domy nesoucí zvláštní označení	48
Újezdská brána (Újezd).....	49
Zástavba 19. století.....	50
Albrechtovy kasárny	50

Stará smíchovská radnice (Štefánikova 13)	51
Radnice v Hlubočepích (Pod Žvahovem č. p. 21).....	52
Radnice v Jinonicích (Butovická č. p. 21)	52
Raudnitzův dům (Hlubočepská 33).....	53
Švandovo divadlo na Smíchově	53
Bývalý hotel U arcivévody Štěpána (Štefánikova 23/Kartouzská).....	53
Dům U Zlatého anděla (č. p. 222, Nádražní ulice).....	54
Dům kumštýřů (č. p. 278, Štefánikova)	54
Rodný dům Karla Hašlera (Na Zlíchově, č. p. 242).....	55
Secesní činžovní domy na Janáčkově nábřeží.....	55
Obytné domy ve Vítězné ulici.....	61
Domy ve Zborovské ulici	62
Zástavba 20. století	63
Barrandovské vily	63
Terasy Barrandov (Barrandovská 1)	64
Vily v ulici U Mrázovky	64
Kordova vlastní vila a jiné domy (Na Václavce 30)	65
Košířská radnice (Plzeňská 314/115).....	65
Loosova vila - Winternitzův rodinný dům (Na Cihlářce 10)	66
Vila Karla Jišeho (?).....	66
Villa Na Hřebenkách 12	66
Národní dům na Smíchově (Nám. 14. října 16)	66
Radnice na Nám. 14. října	68
Rodinný dům Pod Děvínem 10	68
Vila Slovanka a Patricie (Hlubočepská 2, 6, 10).....	68
Dům Karla a Jany Teigových (U Šalamounky 5)	69
Dvojvila U Tenisu (U Tenisu 3 a 5).....	69
Červený dům (Újezd 15).....	69
Veslařský klub (Nábřeží 2)	69
Činžovní dům Vltavská 2	69
Zámeček Baronky Ringhofferové (Kartouzská 20)	70
Zahradní pavilonek Zapova 20.....	70
Dům Zubatého 1	70
Ženské domovy (Ostrovského 3)	70
Pavilon spolku Mánes (Rošických, dolejší část Zahrady Kinských)	71
Pražský ústav pro hluchoněmé (Holečkova č. p. 104)	72
Okresní chorobinec (Podbělohorská ulice)	73
Krematorium Motol (Plzeňská 233 a 233a)	73
Nová výstavba	74
Hotel Andel's (Stroupežnického 29).....	74
Anděl City	74
Anděl Media Centrum (Karla Engliše)	74
Portheimka Center (Nám. 14. října 17)	74
Ústředí ČSOB (Radlická).....	75
Zlatý Anděl (Plzeňská, Nádražní)	75
Církevní stavby	76
Kartouzský klášter na Smíchově	76
Klášter a kostel sv. Gabriela (Holečkova).....	78
Klášter Sacré Coeur (Holečkova).....	80
Klášter Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (Drtinova)	81

Plaský klášter.....	82
Kostel sv. Václava (Štefánikova)	82
Kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově (Na Zlíchově)	89
Kostel sv. Filipa a Jakuba na Malvazinkách (Peroutkova)	91
Kostelík sv. Filipa a Jakuba (Arbesovo nám.)	92
Farní chrám sv. Jana Evangelisty na Újezdě.....	97
Kostel sv. Vavřince (Vavřínecká)	97
Kostel Nejsvětější Trojice (Plzeňská)	99
Smíchovská synagoga (Stroupežnického 32).....	99
Kostel sv. Jana Nepomuckého (Košířské nám.).....	101
Kostel sv. Michala (Zahrada Kinských).....	101
Kaple Panny Marie Bolestné (Zbraslavská, bez č. p.).....	102
Kaple sv. Jana Nepomuckého (U Kostela, Radlice)	102
Kaple Nanebevzetí Panny Marie (Podbělohorská/Plzeňská)	102
Kaple Nejsvětější Trojice (U Nesypky)	102
Drobné a zaniklé stavby	103
Slavatovská kaple	104
Neznámý kostelík v Kartouzské ulici.....	104
Barokní kaple sv. Prokopa na Šmukýřce	104
Kaplička na Plzeňské ulici v Motole	104
Smíchovská fara	104
Malostranský hřbitov (Plzeňská ul., zast. Bertramka)	105
Hřbitov Malvazinky (Peroutkova).....	107
Starý židovský hřbitov (K Závěrce, Pajerovala)	108
Nový židovský hřbitov (Peroutkova)	108
Smíchovské mosty.....	109
Barrandovský most.....	109
Jiráskův most.....	109
Palackého most.....	111
Železniční most	113
Most Legií	113
Most císaře Františka I.	114
Železniční doprava	117
Praha – Smíchov severní nástupiště	117
Pražská horská železnice	117
Železniční stanice Cibulka	118
Železniční stanice Praha-Hlubočepy zastávka	119
Železniční stanice Praha-Jinonice (Radlická 109)	119
Nádraží Praha-Smíchov.....	119
Tramvajová doprava.....	123
Tramvajová trať do Radlic	123
Trať Plzeňská třída - Radlice a Smíchov - Radlice.....	124
Trať Vinohradská třída - Santoška	128
Další nerealizované náměty tratí ve smíchovsko-radlické oblasti	129
Tramvajová trať Hlubočepy-Barrandov	130
Vozovny na Praze 5.....	130
Smíchov (č. p. 504, Na Valentince 4 – Svornosti 9).....	130
Vozovna Košíře (č. p. 772, Vrchlického 94, Plzeňská 137, Pod Klamovkou 4)	130
Motolská vozovna	130
Zastávky metra	132

Jinonice.....	132
Radlická.....	132
Smíchovské nádraží.....	132
Anděl	133
Ostatní dopravní stavby.....	134
Plavební komora na Hořejším nábřeží	134
Nájemní garáže bratrů Hozákových (č. p. 1573, Nádražní 60).....	134
Továrny a dílny	135
Ringhofferovy závody (začátek Plzeňské ulice, štít Plzeňská 8)	135
Továrna Walter (č. p. 329, Jinonická).....	136
Sklárna a rafinerie Josef Inwald (Hlubočepy, č. p. 2587 Ke Sklárně)	137
Továrna Hydroxygen (č. p. 418, Hlubočepská)	137
Továrna Technoplyn s trafostanicí (Hlubočepská 70)	139
Palác Křížík - továrna MEWA (Plzeňská 34)	139
Továrna na barvení kůží Hillebrant (č. p. 472, Pod Barvířkou 47).....	140
Továrna na čerpadla Karel Pašek (č. p. 617, Pod Brentovou 9)	141
Radlická mlékárna a její garáže (č. p. 62, Nádražní 32 a č. p. 948, Přístavní).....	141
Továrna na čokoládu Triga (č. p. 535, Jindřicha Plachty 16)	141
Bečkova cihelna (ulice Pod Kotlářkou)	141
Továrna přesné mechaniky a optiky Srb a Štys (č. p. 208, Musílkova 5).....	142
Továrny na portlandský cement Barta & Tichý (č. p. 72 a 83, Hlubočepská).....	142
Porges-Portheimova a Příbramova továrna na kartouny (Arbesovo nám.).....	142
Kohoutova továrna na mlýnské stroje (Nádražní).....	143
Další továrny a dílny	143
Tiskárny a grafické dílny.....	147
Tiskárna Melantrich (dříve Koppe – Bellmann, č. p. 557, Drtinova 10)	147
Grafický a umělecký ústav a nakladatelství Václav Neubert a synové (č. p. 1040, Grafická 1)	147
Tiskárna Svoboda (Drtinova 10, Štefánikova 45).....	147
Tiskárna Václav Pešl (č. p. 487, Lovčenská 6)	147
Další průmyslové podniky a památky	148
Občanská záložna na Smíchově (č. p. 339, Štefánikova).....	148
Smíchovská tržnice (č. p. 83, Preslova 15)	148
Strojová kartotéka v budově Ústřední sociální pojišťovny (č. p. 2383, Křížová).....	148
Štolový kryt (U Starého židovského hřbitova).....	148
Vodní díla.....	149
Malostranská (Petržilkovská) vodárenská věž (Janáčkovo nábřeží).....	149
Vodárenská věž Děvín (Tetínská ulice)	150
Vodojem a čerpací stanice Na Václavce (Na Václavce).....	150
Zámecký vodovod Vidoule (v trase ulice Na Pomezí).....	150
Hospody a pivovary	151
Pivovary Staropramen	151
Parostrojní pivovar v Košířích (č. p. 1, Na Popelce).....	151
Křížovnický pivovar (Plzeňská 229).....	152
Zlíchovský lihovar (č. p. 2584, Nádražní 2)	152
Hostince a kavárny starého Smíchova	152
Filmový průmysl	156
Barrandovská studia	156
Filmový ateliér Kavalírka.....	158
Biografy na Praze 5	159

Parky Prahy 5	170
Prokopské údolí	170
Přírodní park Košíře – Motol	172
Přírodní park Radotínské údolí	172
Paví vrch	173
Botanická zahrada	173
Dětský ostrov	174
Přírodní památky	176
Přírodní památka Ctirad (U Dívčích hradů)	176
Národní přírodní památka Dalejský profil (Koterovská ulice)	176
Přírodní památka Opatřilka – Červený lom (ulice K Opatřilce)	176
Národní přírodní památka Požáry	177
Národní přírodní památka U Nového mlýna	177
Archeologické památky	178
Slovanské kostrové pohřebiště v Motole	178
Hradiště Butovice (Jinonice, u Prokopského údolí)	179
Dívčí Hrad	179
Kašny a fontány	180
Bazén s vodotryskem na Arbesově náměstí	180
Fontána v Diezenhofferových sadech	180
Jezírka a vodotrysk před letohrádkem Kinských	180
Kašna v areálu školy pro neslyšící (Holečkova 4, č. p. 104)	180
Umělé jezírko s pramenem (Holečkova 8, č. p. 106)	181
Kašna a jezírko v parku Sacré Coeur (Holečkova)	181
Bazének s fontánou v zahradě domu č. p. 2004 Kartouzská 6	181
Kašna v bývalé zahradě Portheimky (Matoušova/Štefánikova č. p. 68)	181
Fontána Živý pramen (Mozartova 2)	182
Drobná kašna u domu Na Hřebenkách č. p. 1248	182
Jezírko v zahradě Palaty (Na Hřebenkách)	182
Bazének s plastikou v zahradě Nad Výšinkou	182
Nádrž s plastikou chlapce v parku a pítka u Smíchovského nádraží	182
Medvědí fontána (kašna) – Nám. 14. října	183
Fontána propadliště času (Nám. Kinských)	183
Sochy na Smíchově a Malé Straně	184
Pomník obětem komunismu (Újezd)	184
Socha Tarase Ševčenka (Nám. Kinských)	184
Socha Vltavy (Dětský ostrov)	184
Chvála proměny (Ostrovského, náměstíčko u Ženských domovů)	185
Sochy na zahradě Bertramky	185
Živý pramen	185
Mozartova busta	185
Busta bakchantky	185
Chlapec s hroznem	185
Chlapec s knihou a pochodní	185
Chlapec s rybou (Nádražní ul., park u nádraží)	186
Svatá Ája (Nádražní ulice 60, č. p. 1573)	186
Socha sv. Jana Nepomuckého (Bieblova 15)	186
Mladý bojovník za svobodu (Sady Na Skalce)	186
Socha Jakuba Arbesa (Arbesovo nám.)	186
Socha Jaro (dříve Diezenhoferovy sady)	187

Sochy v zahradě Kinských	187
Pomník Hany Kvapilové	187
Socha lachtana	187
Kamenný stůl	187
Socha Herkula s Hydrou	187
Socha Čtrnáctiletá	188
Sluneční hodiny	188
Antikizující busta (dolní část Zahrady Kinských)	188
Sluneční hodiny (hřbitov na Malvazinkách)	188
Oběť (hřbitov na Malvazinkách)	188
Socha Flory (park Santoška)	189
Antikizující busty (pozemek v ulici U Klimentky a Plzeňská 74)	189
Socha sv. Jana Nepomuckého (Holečkova 50)	189
Socha chlapce (Kroupova ulice)	189
Pomník Jožky Jabůrkové (dříve Plzeňská ulice u Klamovky)	189
Socha rodiny (Park Klamovka)	189
Sochy v Košířích	190
Busta Pabla Nerudy (Husovy sady)	190
Pomník Mistra Jana Husa (Husovy sady)	190
Socha sv. Václava (parčík v Musílkově ulici)	190
Jeřáb (Košířské náměstí)	190
Sochy v lesoparku Cibulka	190
Diana se psi	190
Socha Laokonta	191
Socha Jupitera – Dia	191
Socha Jana Nepomuckého	191
Toskánský sloup s deskou	191
Sochy Číňanů	191
Socha dětí (MČ Slunéčko, Beníškové 988)	191
Socha dívky – Petra (křižovatka ulic Plzeňská, Jinonická a Vrchlického)	192
Rudoarmějci (obrátiště Kotlářka)	192
Sochy v Motole	193
Dohasínající krása (krematorium Motol)	193
Socha bol (krematorium Motol)	193
Žena s dětmi (Motolská nemocnice)	193
Žena s malým dítětem (Motolská nemocnice)	193
Sochy v Hlubočepích	194
Plastika Charlie Chaplin – Némý film (Chaplinovo nám.)	194
Obelisk (Krškova/Machatého)	194
Kameraman (u Chaplinova nám.)	194
Kovová plastika (Tilleho nám.)	194
Stylizovaný Paegas (V Remízku)	194
Socha sv. Jana Nepomuckého (kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově)	194
Socha sv. Marie Svatohorské (kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově)	194
Použitá literatura	195

Dochované usedlosti

Bertramka (Mozartova 2)

Původně viničná usedlost z konce 17. století stojí na pozemcích bývalého kartouzského kláštera. V roce 1696 zakoupil pozemek Jan Jiří Templman společně s Františkem Vojtěchem Petzendorfem. Téhož roku jí prodali Fideliovi Weiblovi, o pár týdnů později ji na tři roky koupil prokurátor Menšího Města Jan Jiří Eiegel s chotí Annou Marií. Nynější usedlost postavil asi

bohatý malostranský sládek Jan František Pimskorn na přelomu 17. a 18. století. V roce 1710 novou usedlost s vinicí kupuje Jan Jiří Jelínek, purkmistr Menšího Města, s chotí Kateřinou. Následovala dražba usedlosti, kdy královští komisaři Josef Stammerský a Bernard Palma s Annou Marií Karpíškovou a jejími nezletilými dětmi Františkem a Rozinou dne 16. února 1723 prodali vše řezníkovi z Menšího Města Vojtěchu Jiřímu Filipovi a jeho choti Anně Kateřině. Název získala podle jedné z majitelek Františky Bertramské, rozené ze Zornfelsu, která ji pod názvem filipovská zahrada zakoupila 7. března 1743. Ta jí v poslední vůli odkazuje svému muži Františkovi, vrchnímu revidentovi královského berního úřadu. Ten odkazuje, kromě zeleného salonku, říšskému hraběti Františkovi Leopoldovi de Longweval z Buquoi. Ten v roce 1766 usedlost s polnostmi prodává paní Terezii Benediktové, manželce královského proviantního oficíra. Ještě v téže roce usedlost kupuje Marie Anna Kavínská. Klasicistně byla přestavěná ve 2. pol. 18. století. Roku 1784 se „vinice za Újezdskou branou ležící, obecně Bertramkou zvanou, dříve Kolbovský dvůr, se všemi k tomu patřícími osetými polnostmi, zahradou a štěpníci, obytným domem, sýpkou, s pěti kravami a dvěma tažnými voly, vozem a pluhem“ stala za 3525 zlatých majetkem manželů Duškových - klavíristy, pedagoga a skladatele Františka Xaveria a jeho ženy, operní pěvkyně Josefíny, kteří se pravděpodobně zasloužili o pražské uvedení Mozartových oper *Únos ze Serailu*, *Figarova svatba* a o pozvání jejich autora do Prahy. Usedlost je světově proslulá pobytem W. A. Mozarta, který tu byl hostem manželů Duškových v roce 1787 a dokončoval zde operu *Don Giovanni* těsně před jeho památnou pražskou premiérou 29. 10. 1787. Zde také Mozart složil a paní Duškové věnoval koncertní árii *Bella mia fiamma, addio*. Znovu tu pobýval v roce 1791. V této době vypadala Bertramka jinak, než jak ji známe dnes. Mozartův nejstarší syn Karel vzpomíná ve svém dopise Adolfu Popelkovi na cestu na usedlost: „S očima zavázanýma bych si ani nyní ještě – po padesáti devíti letech – cestu tam jistě nezmýlil. Jde se za Újezdskou bránu podle zahrady hrabat Buquoiů po levé a hostince U čísla prvního po pravé ruce; pak silnicí asi čtvrt míle dále, potom se odbočí na silnici

vpravo se oddělující, užší, ale také sjízdnou, a dojde se do kaštanové aleje, která vede až k vratům předního dvora panské usedlosti.“ Samotná Bertramka měla zdobenou táhlou lomenou střechu krytou prejzy po způsobu staveb z let 1700, což bylo typické pro tehdejší okolí Prahy.

Po smrti svého manžela v roce 1799 Josefína Dušková Bertramku prodává paní Alžbětě Ballabenové. Z kupní smlouvy se dozvídáme informace o vnitřním vybavení domu „... k tomu patřící budovy se vším, co je uvnitř přikuto i přibito, neméně se vším vnitřním zařízením, avšak s výjimkou porcelánu, maleb, mědirytin, pak lustrů a k tomu přináležející bronzi a malého stolku v kabinetu, jakož i jejích dvou knihoven, všechno se vším, jak stojí a leží“ za 7630 zlatých vídeňské měny. Roku 1838 usedlost po exekučním řízení koupil velký ctitel Mozarta Lambert Popelka, později přechází na syna Adolfa. Prvního ledna 1871 došlo k velkému požáru, který změnil vnitřní i vnější podobu usedlosti. Zachována naštěstí zůstala část budovy, kterou Mozart obýval. O podobě budovy před požárem se však bohužel nedochoval žádný dokument.

První pamětní knihu na Bertramce založil Adolf Popelka při oslavách 120. Mozartových narozenin. Na prvním místě je podepsán autor plastiky Mozartova poprsí Tomáš Seidan. V roce 1887 při oslavách 100. výročí od uvedení Dona Giovanniho navštívil Bertramku Antonín Dvořák, Zdeněk Fibich a Otakar Hostinský. Do této knihy se návštěvníci zapisovali až do roku 1927.

Poslední majitelka Matylda Slivenská vilu odkázala v roce 1925 mezinárodní nadaci Mozarteum ve Vídni, r. 1929 ji koupila za půjčku od Městské spořitelny pražské ve výši 190.000 Kč Mozartova obec v Praze (založena r. 1927), v jejímž majetku zcela mimořádně zůstala až do r. 1986. V roce 1986 převzal budovu stát, v následujícím roce prošla rekonstrukcí. Památník W. A. Mozarta a manželů Duškových na Bertramce byl založen v roce 1956 Národním muzeem.

1. 12. 2000 byla zde otevřena nová stálá expozice, která vyplňuje obytné patro o sedmi místnostech, ve dvou z nich Mozart bydlel. Prostory byly uvedeny do původního stavu a vybaveny původním nábytkem, byly sem soustředěny veškeré památky na Mozarta a manžele Duškovy jako hudební nástroje, rukopisy, dopisy, obrazy, rytiny, tisky a další dokumenty.

K Bertramce patří zahrada, v níž stojí sala terrena s původními malbami z let 1700 a 1780 (slouží jako koncertní síň), pískovcová fontána se sochou Živý pramen od J. Kodeta z roku 1975 a plastika skladatelova poprsí od T. Seidana z roku 1876. Pod usedlostí se nacházejí hluboké sklenuté sklepy určené k úschově mléka včetně bazénku s vodou.

Blaženka (č. p. 430, Smíchov)

Vila Blaženka byla postavena v letech 1874 – 1876 patrně na místě starší usedlosti na pozemku patřících k usedlosti Šubrtka v Mozartově ulici. Název se však patrně užívá až na konci 19. století. Občas bývá Blaženka nazývána též Malikovkou nebo Malinovou, ale patrně se jedná o označení vedlejšího objektu. V roce 1882 je v držení

Emilie Lustigové, na počátku 20. století JUDr. Aloise Koldinského, majitele Demartinky. Dnes slouží jako hotel.

Statek v Bublavské ulici (Bublavská 302)

Dům tvoří společně s č. p. 309 pozůstatek hrazeného středověkého dvorce. K hlavní budově se štítem do ulice přiléhá chlívek s pultovou stříškou. Část dvora je zvýšena a vytváří terasu na úrovni 1. patra. Pod její částí se nachází sklípek. Přízemí je klenuto valenou klenbou ze 16. století, tloušťka zdí je 1,7 m. Statek byl v roce 1781 rozdělen. V roce 1879 vyhořel, ale zachovali se klasicistní dispozice.

Bulovka (Jinonická 59)

Usedlost nese pojmenování po svém majiteli z konce 18. století Ferdinandovi Bullymu. Ve 14. století zde stávala vinice Pavlačka či Pavláčka. K vinnému lisu jsou postupně přistavovány další hospodářské objekty, usedlost má čtvercový půdorys: obytná budova leží na severní straně má mansardovou střechu a stlačené valené klenby. Stodola, stáj a seník mají sedlovou střechu a malá okénka. Svou barokní podobu získala pravděpodobně až na počátku 19. století. Rozsáhlé skleníky se bohužel nedochovaly, ale stále lze najít zbytky parku. Ke konci 19. století zde byla provaznická a soustružnická dílna, na počátku 20. století zde byla i cihelna. Usedlost ale sloužila hlavně zemědělské činnosti. Od roku 1977 byl majitelem Československý svaz tělesné výchovy, správcem jezdecký oddíl Českého filmu. Od roku 1964 je památkově chráněná

Cibulka (č.p. 118 U Cibulky, Košíře)

Cibulka je původně dědičný hospodářský dvůr a letohrádek na vyvýšenině nedaleko Košířského náměstí, dnes bohužel v žalostném stavu. Ve 14. st. patřila písaři kuchyně Karla IV. Jindřichu Názovi, za nějž zde byly vinice. V 16. st. usedlost vlastnil rod Cibulkovských z Veleslavína, po něm místo získalo jméno. V roce 1681 kupuje zdevastovanou Cibulku profesor pražské university

Johann Georg von Funcke. Rozšířil pozemky o další pole, založil ovocný sad a postavil obytný dům a hospodářské budovy. Dalšími majiteli byli pokladník královského berního úřadu Karel Schönfelder či nejvyšší pražský purkrabí Filip Krakovský z Kolovrat.

V padesátých letech 18. století je připojena vinice Suchánka. V r. 1714 patřila jedna ze zdejších vinic měšťanu Vojtěchovskému. Tehdy se zde scházelo až 200 evangelíků pronásledovaných jezuitů. Měli zde uschovaný kalich a pořádali bohoslužby. V r. 1817 zakoupil usedlost bývalý pasovský biskup kníže Leopold Leonard Thun-Hohenstein a

přeměnil ji na své letní sídlo. Původní usedlost nechal přestavět ve stylu tajemné romantiky, vznikl zde pohodlný klasicistní empírový zámček ozdobený plastikami. Kolem ústředního dvora byly patrové obytné budovy s balkony a hospodářské budovy i různé drobné účelové stavbičky ve tvaru romantických hrádků jako např. psí boudy, holubníky aj. Nad průjezdem jedné z budov byla vztyčena nízká věž s mohutnou cibulovou bání s věžními hodinami, která jakoby připomínala jméno usedlosti. Nad hlavním vchodem do nádvoří byl osazen thunovský litinový znak.

Že byla Cibulka významným objektem, o tom svědčí návštěva císaře Františka I. s rodinou v roce 1924. K jeho počtě zde byl tehdy postaven toskánský sloup ukončený kamennou koulí s císařským orlem, tzv. Práchnerova stéla. Dnes zde zůstal jen sloup. Ve slepém okně zahradního domku byla kamenná polopostava Zahradníka od Václava Nedomy (dnes snad v Lapidáriu; některé prameny uvádějí autora Josefa Malínského). O této postavě se vypráví zajímavá pověst. Poměrně zámožný zahradník Šmelhaus, pracující v zahradě Cibulky, byl lakomý a bezcitný. Jeho největším potěšením bylo zamknout se sám do světnice s truhlicí zlaťáků a ty počítat a vyhazovat do vzduchu. Umínil si, i že svou dceru (o jejímž dobrém věnu si celý Smíchov povídal) provdá nejdříve, až jí bude nad třicet let, nebo nejlépe, že jí neprovdá vůbec. Dcera Rozárka ale měla známost s chudým chasníkem. Když se to otec dozvěděl, dceru zbil a vyhnal z domu. Po Smíchově se zpráva rychle roznesla a Šmelhaus se záhy stal terčem nenávisti. Po pár dnech přišla dcera prosit otce, aby jí vzal zpátky, ale on jí jako i několikrát po té vyhnal. Když už chtěla nebohá dívka spáchat sebevraždu, rozhodl se onen chudý chasník, že si jí vezme, ačkoli se pravděpodobně neuživí. Pomocnou ruku podal smíchovský zahradník Donát, oba mladé přijal do svých služeb a nabídl jim i světničku. Služba u zahradníka Donáta však nutila manžele chodit často kolem Šmelhausova domu a tu jim vždy zahradník spílal z okna. Volal, že se dočká doby, kdy umřou hlady jako mrchy, i kdyby měl u toho okna zkamenět. Mezitím mu žalem zemřela žena. Na Smíchově se nesměl objevit, kluci na něj pokřikovali: Zkamenělej, zkamenělej. Za šest let po té ochrnul, ztuhl a ve strašných bolestech zemřel. Kvůli ztuhlosti nemohli jej údajně dostat ani do rakve. Smíchovští hovořili o trestu Božím: nakonec opravdu zkameněl. Na pohřeb mu šla jenom dcera se zetěm a malou dcerou. Jeho zlaťáky se nenašli. Majitel Cibulky pak nechal okno zevnitř zazdít tak, že vepředu vznikl výklenek, kam umístil Šmelhausovo poprsí v košili. Socha vyvolala mezi košířskými takový poprask, že mnozí uvěřili, že Šmelhaus skutečně zkameněl. Jiná pověst o Šmelhausovi vypráví, že zkameněl, když odmítl dát nemocnému žebráku almužnu a ještě mu hrubě spílal. Na jižní stěně jedné z budov zřídil Jan Engelbrecht z Berouna sluneční hodiny. V letech 1818 - 1824 zde biskup založil rozsáhlý anglický park, vysázel nejružnější druhy stromů, takže vzniklo zajímavé arboretum, a obohatil ho o množství drobných staveb a sochařských děl. Usedlost i park zdobily plastiky od Václava Práchnera, Josefa Berglera, Josefa Malínského a Václava Nedomy, z nichž dnes je většina zničena. Park s jezírky byl tehdy jedním z nejznámějších parků přístupných široké veřejnosti, neohraničený plotem. Plot byl pouze kolem soukromé zahrady a usedlosti. U úpatí vrchu, v místech, kde kdysi protékal motolský potok, dnes vedený pod zemí, dal biskup r. 1818 postavit

sochu sv. Jana Nepomuckého od Václava Nedomy z Kosmonos. Byl to jediný církevní námět v celém areálu. Biskup Thun-Hohenstein se zabýval také fyzikou a mechanikou, a proto v parku byly různé mechanické figury.

Dodnes je zde v ponurém zanedbaném parku Čínský pavilon nebo též Čínský mlýn z r. 1822. Je to miniaturní pagoda osmibokého půdorysu s ustupujícím patrem a prohnutou špičatou střechou. Kdysi tu bývala měděná postava Číňana s deštníkem, který se ve větru pohyboval jako mlýnek. Na vyhlídkové terase, dnes polorozbořeně, stávaly další čtyři čínské postavy - dva muži a dvě ženy o výšce asi 1,5 m. V poustevně bývaly dvě dřevěné loutky poustevníků, jeden ležel na slámovém loži, druhý četl u stolu Bibli. Šlápnutím na práh poustevník za stolem povstal a žehnal. V umělé hradní zřícenině s věží bývala postava rytíře v brnění s mečem, která se mechanicky pohybovala při zatáhnutí za páku. Byl zde Dianin chrám, zastřešené sousoší bohyně Diany s dvěma loveckými psy, dnes pouze omšelá socha Diany zarostlá plevellem. Byly zde plastiky Dia, Laokonta, plastika rysa a různé fiktivní náhrobky aj. Je zde tajemná kamenná zřícenina s umělou jeskyní - grottou původně se sochou Chrona. Jeskyni, kterou chránil tříhlavý pes, se říkalo Dantovo peklo. Po smrti biskupa Leopolda Thun-Hohensteina v r. 1826 začala Cibulka rychle chátrat. Část parku byla r. 1871 využita jako násep železniční trati ze Smíchova do Hostovic a o rok později zde byla otevřena drážní stanice Cibulka. Dnes jsou zbytky areálu na pokraji zkázy. Na konci 20. st. zde byly provedeny některé udržovací práce, na své znovuzrození však Cibulka teprve čeká. Současným majitelem usedlosti je firma Cibulka a.s.

Cihlářka (č. p. 171, Smíchov, U Mrázovky 20)

Své současné jméno získala usedlost Žufnička po svém majiteli z první poloviny 17. století Jiříkovi Cihlářovi. Dalším majitelem byl novoměstský měšťan Šimon Černý. Z barokní přestavby na počátku 18. století se zachoval záklopový trámový strop s ornamentální malbou s motivem vinné révy. Kolem roku 1840 je stejně jako usedlosti Popelka a Provaznice v majetku Karla Dittricha. Na pozemcích o výměře 145 sáhů stávala hospodářské a obytné budovy, v polovině 19. století byla upravena terasa s prolamovaným zábradlím. V roce 1882 vlastnili usedlost doktor Matouš Fučík a Josef Malina. Ve 20. letech 20. století byla usedlost přestavěna na vilu Mimosu, která slouží k bydlení a od roku 1964 je památkově chráněná.

Doubková (Bieblova 15) a sady Na Skalce

Součástí usedlosti Santoška bývala i posléze samostatná Doubková. Nedaleko se těžila hlína pro blízkou cihelnu, a proto se oblasti říkávalo Hlinišťata či V Hliništi. Doubková, Santoška, Václavka, Březinka a další okolní usedlosti patřily od roku 1813 rodině rytíře Doubka (Daubka). Původní patrová raně klasicistní budova s valbovou střechou a výrazným štítem dosud stojí. K usedlosti patří i barokní socha Jana Nepomuckého v nadživotní velikosti. Protější sady Na Skalce nechal vybudovat Edward Daubek v letech 1891 – 1894, který je také daroval smíchovské obci. Autorem parkové úpravy s altánem a jezírkem s poloostrovem je architekt František Thomayer.

V ulici Na Doubkové (dům č. p. 1249) žili dva významní spisovatelé – v závěru svého života F. X. Šalda a také dekadentní spisovatel, vyznavač okultismu a sběratel památek Emanuel z Lešehradu (Emanuel Lešetický). Sbírka Lešehradeum obsahovala vzácné rukopisy, korespondenci, fotografie a osobní předměty a byla původně vystavena v domě, později byla převezena do Památníku národního písemnictví. Po revoluci vzniká Společnost Lešehradeum.

Hansfalkovský dvůr (Hlubočepská 35)

Kulturní památka stojí v místě bývalé tvrze. Pojmenována je po měšťanovi Hanuši Falkovi, který ves koupil roku 1552. V roce 1669 byla jezuity přestavěna na zámek. Pozdější klasicistní úprava pochází z poloviny 19. století. Renesanční a barokní části jsou spojeny v jeden celek. V prvním patře se dochovalo barokní vybavení, původní jsou i parkety a dřevěné obložení oken a dveře. V přízemí zůstala hřebínková klenba a psaníčkové sgrafito. V roce 2004 zde proběhla velká rekonstrukce. Objekt je využíván jako filmové studio.

Horův mlýn (V Klukovicích č. p. 301)

Mlýn na soutoku Prokopského a Dalejského potoka založil roku 1588 nejvyšší kancléř a purkrabí Adam II z Hradce. Stavbu ale dokončil až před rokem 1617 držitel klukovického dvora Jan Hoffmann. Fasády renesančního mlýna jsou prolomeny malými okénky a dveřmi. Pod opadávající omítkou je patrná původní sgrafitová výzdoba. V budově se dochovala unikátní část technologického vybavení z roku 1634. K domu náleží i kamenný přízemní špýchar se segmentovými záklenky otvoru pocházejícími z počátku 19. století. Další součástí usedlosti je stodola užívaná v současné době k bydlení. Objekt mlýna v soukromém vlastnictví byl v roce 2006 v havarijním stavu.

Hřebenka (Švédská 39)

Podle pražských bývalých usedlostí jsou pojmenovány nejen ulice, ale často celé čtvrti. K nejznámějším patří bývalá smíchovská usedlost Hřebenka, dnes zastavěná čtvrtí rodinných domů a vil mezi Ústavem pro nevidomé Horní Palatou a ulicemi Švédskou, Zapovou a Na Hřebenkách. Na východě se dotýká Kinského zahrady. Původní usedlost Hřebenka v dnešní Švédské ulici má název z 16. st., kdy byla její majitelkou Kateřina Roušová, která také vlastnila dům U hřebene v Celetné ulici. Na zdejších svazích se kdysi pěstovala vinná réva a v místě pozdější usedlosti stával viniční lis. V polovině 17. st. vlastnila pozemky rodina Kamelů, která zde na místě lisu vystavěla raně barokní dům. Jednopatrový dům stál na jižním svahu mezi vinicemi a zahradami. Byly zde chlévy, ovčín a stodola. V některých místnostech byly malované stropy. Koncem 18. st. za majitele Maxmiliána hraběte z Klebelsbergu byla usedlost přestavěna na letní sídlo v empírové podobě. Velké síně byly rozděleny příčkami, byly sníženy stropy a zakryty tak původní dřevěné malované. V polovině 19. st. získala Hřebenkou i se sousedními usedlostmi Nesypkou a Plátenicí pražská obec, od níž vše získal Martin Vlček. Tehdy měla Hřebenka vlastní vodovod, přivádějící sem

kameninovým potrubím výbornou vodu dlouhé sběrné štoly. U Hřebenky měl též vyvěrat léčivý pramen, doporučovaný i věhlasným lékařem Emanuelem Dutkou. Naproti usedlosti na rohu Švédské a Zapovy ulice stojí kaple Nejsvětější Trojice ze 17. st., jediný zdejší objekt dochovaný v původní podobě. Postupem času se vinice a zahrady rušily a koncem 19. st. se začaly pozemky usedlosti postupně rozprodávat na stavební parcely pro rodinné domy a v usedlosti, která rychle chátrala, bydlili nájemníci. V roce 1922 ji koupil architekt a stavitel František Kavalír a v letech 1926 - 28 ji zrekonstruoval a komfortně moderně přestavěl. Půdorys ve tvaru písmene "u" zůstal zachován, byly odkryty původní malované stropy v přízemí a v prvním patře, přemístěno hlavní schodiště, v jehož průběhu stavitel zřídil vitráže podle návrhu malíře Václava Špály. Na sochařské výzdobě i vnitřním vybavení se podílel Jaroslav Horejc. Před severní dvoupatrové průčelí s vysokou sedlovou střechou představil architekt dvoutraktový přízemní objekt s podloubím ve tvaru kolonády, kde bývala tržnice pro okolní obyvatele. Objekt slouží k bydlení. Od roku 2007 zde také působí Vysoká škola Karla Engliša.

Jinonická usedlost (U Jinonického rybníčka 1)

Usedlost z roku 1791 je kromě hlavní budovy s tyrkysovou fasádou tvořena 4 hospodářskými budovami, které jsou nyní nově upraveny. Nádvoří pavlač stojí na dvou pilířích. Objekt zrekonstruovaný v roce 2003 slouží jako obytná budova.

Jinonický panský dvůr s pivovarem (Jinonický zámeček) – Řeporyjská 1

Základ panského dvora – jinonické tvrze vznikl v roce 1620 za rytíře Albrechta Pfefferkorna. Jeho součástí byla velká obytná budova, sklepy v přízemí, v patře se nacházel mázhaus, hostinský pokoj v podkroví, dvůr s kolnou, tři sýpky, velká stodola o dvou mlatech, malá stodola, koňská stáj s jedenácti stánky a velký kravín s teletníkem. Po rytířově smrti se majitelem stává „vítěz bitvy na Bílé Hoře“ – Pavel Michna z Vacínova. Po tomto rodu přicházejí Sinzendorfové a Schwarzenbergové. Ani jeden z majitelů tvrze zde ovšem nesídlil a tak dvorec postupně chátral. Teprve roku 1684, kdy Jan Adolf ze Schwarzenbergu přebírá panství po svém strýci Ferdinandovi, dochází k rozvoji hospodářství. V téže roce přijíždí stavitel Giacomo Antonio Maggi, aby vyhlédl vhodné místo pro stavbu pivovaru. Nachází jej v jižním křídle u průjezdu a již v roce 1697 se hovoří o prosperujícím pivovaru. Na konci 18. století dochází k pozdně barokní a klasicistní úpravě dvorce dle návrhu pražského stavitele Matěje Hummela. V dalších letech dochází k drobným klasicistním úpravám. V roce 1807 je přistavěn do zahrady okrasný pavilonek. V roce 1850 zaniká pivovar a na jeho místě jsou vybudovány prostory k bydlení. V současné době je dvorec rekonstruován a přestavován. Vlastníkem je Jinonice Property Development, s. r. o.

Usedlost Karlštejnská 33

Kulturní památka je situována nedaleko Jinonického zámku. Jedná se jednopatrový obytný dům s výraznou mansardovou střechou. Vedle domu se nachází zajímavá klasicistní zděná kolna s fasádami členěnými lisenami. Vstupní prostor v přízemí má trémový strop a postranní místnosti segmentové valené klenby.

Usedlost Karlštejnská 35

Kulturní památka je situována nedaleko Jinonického zámku na hlavní komunikaci. Jedná se jednopatrový obytný dům s výraznou mansardovou střechou, ve které je zachován vikýř pro skládání sena. Na jižní straně se nachází dřevěný přístavek chránící vstup do domu a schodiště do patra. V přízemí je na středě místnost sklenuta segmentovou valenou klenbou s pětibokými výsečemi.

Kavalírka (č. p. 111, Musílkova 7)

Usedlost Kavalírka na někdejší vinici Na Záměšli (připomíná jí název ulice) je doložena k r.1707 a její název se objevuje prvně r.1713. Takzvaná Dolní Kavalírka stojí dodnes v Musílkově ul.7. Dříve v sousedství blízké usedlosti Turbová existovala také Horní Kavalírka, ale ta zanikla po roce 1882.

V druhé polovině 19.století na Kavalírce zřídil lékař Stanislav Černý sanatorium pro léčbu rakoviny. Slávu však Kavalírce svého času přinesl až filmový ateliér a podnik na přesnou optiku firmy Srb a Štys. Roku 1919 sem byl totiž přenesen ze zahrady Kinských pavilon postavený spolkem Mánes pro pražskou Rodinovu výstavu v r.1902. Pavilon byl přeměněn na filmový ateliér společnosti Praga film, v němž až do požáru r.1929 vznikaly úspěšné němé filmy, např. Innemanova Falešná kočička. Herec Theodor Pištěk zde také provozoval hereckou kantýnu. Právě filmaři byli jedněmi z těch, kteří poptávali kvalitní optiku.

V r.1919 byl na Kavalírce založen optickomechanický závod Srb a Štys. Úspěch firmy spočíval především v moderním systému tovární výroby. Už od r.1923 byl vyráběn úplný sortiment přístrojů a pomůcek pro geodézii, lékařství, biologii, školství i přístroje speciálního určení například pro armádu. Vyráběly se mikroskopy, dalekohledy, periskopy atd. Firma měla vlastní laboratoře, vývoj, vlastní broušení optického skla. Během války sloužil podnik pod německým vedením výhradně armádním účelům. Po válce byl na základech prvorepublikové firmy vytvořen národní podnik Meopta Košice. Špičkoví konstruktéři rychle dohnali zpoždění způsobené válkou a jejich produkty dosáhly solidní evropské úrovně. Roku 1963 byla ale výroba direktivně omezena v rámci tehdejší RVHP a podnik s novým programem byl začleněn do ZPA. Zabýval se nově i výrobou přesné mechaniky a elektromechaniky (např. páskových pamětí tehdejších počítačů či optických odměřovacích zařízení pro obráběcí stroje).

Budova, která tvoří současnou Kavalírku, pochází z r.1927 a bývala i sídlem Ringhofferů. Současným vlastníkem je německo-britská společnost Casa Concept

International s.r.o. Budova byla roku 2006 zvýšena o jedno podlaží a také její půdní prostory byly využity. V rezidenci Kavalírka je celkem 12 zařízených bytů. Cena za pokoj činí asi 19.000,-Kč měsíčně.

Park pod Kavalírkou včetně nově zrekonstruovaného dětského hřiště měl být kompletně zastavěn dalšími rezidenčními domy, ač to odporovalo územnímu plánu. V den, kdy měli smíchovští radní jednat o jeho změně (říjen 2006), proběhla demonstrace košířských občanů proti tomuto krátkozrakému snižování podílu zeleně v rušné části obce. V době před komunálními volbami nakonec radnice ustoupila tlaku veřejnosti.

Klamovka (Podbělohorská 3)

Na samé hranici mezi Smíchovem a Košířemi stojí někdejší usedlost Klamovka. Tak jako v jiných podobných místech zde bývaly kdysi vinice s viničním lisem, které patřily kartouzskému klášteru. Ten byl v husitských dobách zničen a usedlost různě měnila majitele. V 15. st. vinice nesla název Oslice podle majitele měšťana Antonína, který vlastnil na Staroměstském náměstí dům U Oslů. Jméno Klamovka dostala usedlost podle šlechtické hraběcí rodiny Clam-Gallasů, která nemovitost koupila v r. 1757. Nechali zde tehdy postavit barokní jednopatrovou usedlost v podobě pohodlného záměčku s mansardovou střechou. Zároveň zde tehdy založili anglický park s rozmanitými romantickými stavbami. Vstup do parku je z dnešní Plzeňské třídy nad kostelíkem Nanebevzetí Panny Marie, který byl vybudován r. 1752 ze starší raně barokní kapličky z konce 17. st. V parku nad kostelíkem stojí novogotický altán z r. 1820. (tento altán je v současné době nově zrekonstruován, konají se tu výstavy) Výše nad ním je Chrámek noci z doby kolem r. 1790, menší centrální stavba se zasklenými otvory v kopuli, což vyvolává dojem hvězdné oblohy. Ještě nad ním je zahradní altán v pozdně barokním stylu s rokokovými detaily a pokojovou malbou z 2. poloviny 18. st., používaný v naší době jako umělecký ateliér. V oplocené části parku chovali Clam-Gallasové na lov smečku vlků, šakalů – dokonce i bílé - (šakali stáli také na sloupech u vchodové zamřížované brány), rysů a pár medvědů. Generál Edward Clam-Gallas nechal v parku postavit kamenný pomníček svému oblíbenému vojenskému koni Kassilovi a kněžna Kristina Coloredo-Mansfeldová r. 1798 dala zhotovit další pomníček svému oblíbenému ptáčku z čeledi rajek, kterého si přivezla z Brazílie. Značného rozkvětu se dočkal park v polovině 19. st., kdy se o něj staral zahradník Josef Blecha, známý jako pořadatel první květinové výstavy v Praze. Později zde jako zahradník pracoval také syn Boženy Němcové Karel. Vždy v neděli otvírali majitelé

park pro veřejnost, později i častěji. V 18. století se letohrádek se zahradou stává oblíbeným místem ke šlechtickým soubojům. Údajně zde mělo dojít k úmrtí oblíbence Marie Terezie chorvatského šlechtice Jelačice v souboji s Maďarem Arpádem Zöleszem. Poté byly souboje zakázány. Clam-Gallasové sem poté přestávají dojíždět a letohrádek prodávají. Roku 1877 se zde však i přes zákaz odehrál jeden z posledních šlechtických soubojů v Čechách. Hrabě Leopold Kolovrat v něm zabil prince Viléma Auersperga. Souboj byl veden na pistole. Záminkou byla čest dámy – princ Auersperg zachytil ve vojenské poště milostný dopis své snoubenky a neprávem jej otevřel. Hrabě Kolovrat prchl do Ameriky. V následujících letech Klamovka pustla.

Celou nemovitost i s parkem koupil r. 1895 košířský starosta Matěj Hlaváček, který zde nechal zbudovat zahradní restauraci s tanečním sálem, v němž v r. 1904 provozoval Dismas Šambor - Ponrepo svůj kinemarograf. Pro snadnější dopravu Pražanů sem nechal Matěj Hlaváček postavit na vlastní náklady elektrickou dráhu Smíchov - Košíře, později začleněnou do Elektrických podniků. Své podnikatelské dluhy starosta Košíř nedokázal splácet a řešil je sebevraždou. Klamovku pak přebírá jeho syn, který z ní učinil oblíbené výletní místo. V letech 1924 - 26 na části pozemků byly vystavěny rodinné domky. Ve 30. letech byla restaurační budova přestavěna na sokolovnu s letním cvičišťem a byly zde vystavěny první moderní kryté tenisové kurty u nás. Klub Klamovka v barokním záměčku slouží mládeži.

Ke Klamovce se váže i próza E. E. Kische – Schéma románu z Klamovky.

Klikovka (č. p. 118, U Klikovky 4)

Tuto raně barokní usedlost si na místě staršího hospodářského dvora nechal jako své letní venkovské sídlo r.1643 postavit Johann Christof Alsterle. Pocházel z českobudějovického měšťanského rodu Alsterlů z Astfeldu. Za záchranu říšských klenotů před švédskými vojsky ho císař Ferdinand II. povýšil do rytířského stavu a stal se pak sekretářem německé expedice české místodržitelské kanceláře. Po něm zdědil r.1689 Alsterlischer Hof, s rozlohou 34 ha největší dvůr v tehdejší jinonické jurisdikci, jeho synovec Maxmilián Wenzl Alsterle z Astfeldu. Nové jméno Klikovka vzniklo díky staroměstskému měšťanu a zemskému mlynáři Václavovi Klikovi, který usedlost vlastnil v letech 1758-1767.

V dalších letech se zde vystřídalo několik vlastníků, např.přisedící zemského soudu Franz Wenzl Hartmann von Löwenbrunn, Franz Adam Janovský z Janovic, Josef hrabě Nostic-Rieneck a majitel Konopiště Franz Josef hrabě z Vrtby. Významným vlastníkem Klikovky v první polovině 19.století byl obchodník Johann Josef

Hawranek, kterému patřily i okolní usedlosti Ladronka, Skalka, Zámečnice a Klimentka. Na konci 19. století vlastnila tyto usedlosti lékařská rodina Rennerů.

Rozsáhlý hospodářský dvůr se rozkládal mezi dnešními ulicemi Podbělohorská a Nad Budánkami. Původní obytná část usedlosti měla podobu dvou budov do písmene L s neuzavřeným dvorem. Fasáda byla klasicistní, nad vchodem byl vikýř. Usedlost dále tvořila velká zahrada, stará studna a hospodářská stavení - zděné stáje, prasečnick, stodoly, kůlny a sýpka.

Jediný dochovaný objekt celé usedlosti je podle mnohých zdrojů označován právě za bývalou sýpku, ač již v 19.století upravenou k bytovým účelům. Současná majitelka Klikovky ale pochybuje, že by budova někdy sloužila k hospodářským účelům a tuto informaci považuje za opisovaný omyl. Domnívá se, že vnitřní dispozice a jednotlivé prvky v interiéru svědčí o tom, že se jednalo od počátku o obytný objekt. I přes klasicistní úpravy (okna, hodiny ve štítě) si budova zachovala svůj barokní ráz. Je krytá sedlovou střechou, ve vysokých trojúhelných štítech jsou nízká obdélná okna. V roce 1997 začala postupná rekonstrukce tohoto již zchátralého objektu. Na obnovu přispěl i Magistrát hl.m.Prahy, který podpořil opravu střechy a v r.2005 poskytl grant na opravu fasády a oken. Ostatní budovy byly i přes památkovou ochranu (od r.1964) v r.1971 zbořeny kvůli nové výstavbě. Od 50.let 20.století až do její demolice využíval Klihovku jako státní statek Zemědělský podnik hl.m.Prahy.

Kotlářka (Kotlářka, č. p. 115, dříve i 122)

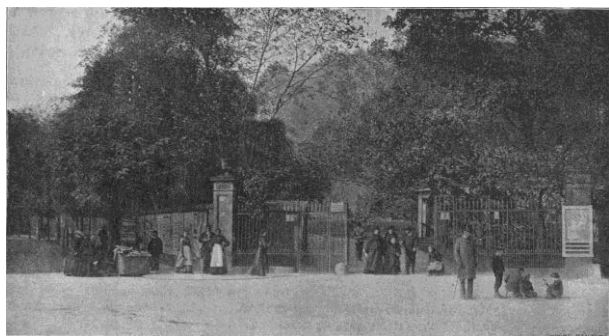
Kulturní památka postavená v místech historicky doložené vinice z 15. století. V polovině 17. století koupil původní usedlost novoměstský kotlář Melichar Werschauer, po němž je usedlost pojmenovaná. Od roku 1735 je s ní spojena vinice Kaničárka pojmenovaná podle staroměstského tkaničkáře Kryštofa Štoffa. Po požáru roku 1840 byla přestavěno ve stylu anglické gotiky, dispoziční řešení z konce 18. století se však nezměnilo. Usedlost je tvořena dvěma obytnými a čtyřmi hospodářskými budovami se stodolou, které obklopují dva bránou spojené dvory. První obytná budova má otevřené pilířové schodiště se zděným zábradlím a stupňovitým štítem a pochází z konce 18. století, druhá s navazující terasou je symetrická k první budově a má také stupňovitě upravený štít, je o půl století mladší. Vzhledem k poloze stavby jsou budovy z jižní strany zpevněny pilíř. Hlavní vchod je ze severní strany. Nedaleko usedlosti stojí budova původního viničního lisu z konce 18. století, který však narušily novodobé úpravy. U usedlosti se zachovali i vinné sklepy.

Od roku 1964 je Kotlářka památkově chráněna. V roce 1974 byla usedlost zrekonstruována pro středisko ochrany rostlin při Státním statku hl.m. Prahy. V současné době jsou zde komerční prostory.

Koulka (Křížová 37)

Původně viniční usedlost ve své nynější podobě vznikla pravděpodobně na konci 18. století pod názvem Vorlovka. Od roku 1801 se používá názvu Koulka. Původ tohoto jména je neznámý, možná vznikl podle majitele Kouli či Koula. Už na počátku 17. století je v těchto místech doložena členitá zahrada, po roce 1760 doplněná o množství teras a drobných staveb včetně jeskyně. Barokní obytná budova prošla ve 20. a 70. letech 19. století přestavbami do klasicistní podoby. Celá usedlost byla obehnaná pěknou barokní zdí s tepanou mříží v bráně. Usedlost tenkrát dvořily dvě obdélné budovy seskupené do půdorysu písmene L. Majitelem byl Pavel Mařík. V roce 1939 byly zbořeny hospodářské budovy a zachovala se jen obytná část s balkonem s kovaným zábradlím neseným sloupy. V květnu 1945 byla na barikády rozebrána většina zdi, zbytek včetně brány a altánku byl zbořen po válce. Další přestavba proběhla v 70. letech 20. století. Je v majetku městské části Praha 5 a slouží k obytným a kancelářským účelům. Zahrada je neudržovaná a část z ní byla rozparcelována.

Letohrádek Kinských (č. p. 98, Holečkova 2, Smíchov)

Hodnotný letohrádek Kinských v překrásné zahradě byl zbudován na pozemcích dvora a vinic někdejšího cisterciáckého kláštera v Plasích zničeného husity. Rozparcelováním vzniklo několik samostatných vinic a zahrad (Brabcová, Štikovna, Peldřimovka, Plaska a Mouřenínka).

Postupně zpustly a převážně křovinatému místu pod pískovcovými svahy se říkalo Vrabcovna prý podle osleplého vysloužilého vojáka Vrabce. Stálo tu i několik obydlí a při nich keramické pece a malé zelinářské zahrady. Mezi pískovcovými skálami rostla vřesoviště. Na některém vyvýšeném místě na prvních vinicích stával za doby Karla IV. hrádek Kugelweit. Byl pojmenován podle plaského urběře. Jeho jméno bylo známé ještě v 16. století a ještě se dodnes udrželo pojmenování domu č. p. 1 u zahrady Kinského jako domu „U Hradu“. Roku 1799 pozemky odkoupila právě ovdovělá Rosa Kinská s úmyslem scelit pozemky a vybudovat zde ovocný sad. Při snaze na vybudovat nový vchod do zahrady, dostala se kněžna do sporu s místním trafikantem Lackem (nebo Vackem), který nechtěl svůj obchod ani o málo posunout a uvolnit tak plánovaný vstup do zahrady. Více o tom píše Jakub Arbes v povídce Lacek a jeho bouda.

Syn Rosy Kinské Rudolf rozlohu parcely ještě rozšířil a roku 1826 začal s velkolepým přebudováním sadu v pěstěný park, s čímž začala již jeho matka.

Jako představitel staré české šlechty se stýkal s významnými českými umělci a vědci. Díky Františku Palackému, který zpracovával jeho rodokmen, zjistil, že původní rodové jméno znělo Sviňský a Vchýnský z Vchýnic a Tetova. Stal se také prvním členem a přispivatele Matice České. Za své zásluhy pro Smíchov byla hlavní třída (dnes Štefánikova) pojmenována právě po něm. V letech 1827 - 1831 zde nechal vystavět reprezentativní empírový letohrádek, v němž našel asyl německý kurfiřt Hessen-Kasselský a pobýval tu i korunní princ Rudolf. Jedná se o slohově čistou patrovou budovu s dvojím poschodím, boční přístavky jsou přízemní. Na úrovni patra je terasa, do níž vede vchod s iónskými sloupy. Antikizující podobu letohrádku dotvářejí i čtyři dórské sloupy v hlavním východním průčelí. Na schodišti bývaly instalovány sochy Psyche (dnes v zimní zahradě paláce Kinských ve Vídni) a Vlasty od Emanuela Maxe (dnes na zámku v Chocni). Autorem projektu byl arch. J. Koch, který projektoval i hospodářskou budovu v dolní části parku zvanou Švýcárna, při níž stály i stáje. Detaily stavby rozpracoval E.Kozlík.

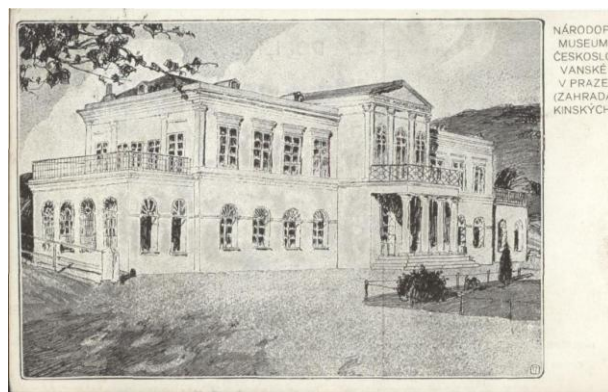
Park o rozloze cca 17 hektarů s rybníčkem a vodopádem, skleník (jeden klasicistní stál ještě v 50. letech 20. století) a zelinářskou zahradou byl nedílnou součástí letohrádku. Návrh na jeho uspořádání vypracoval F. Höhnelt, po něm pokračoval v jeho práci B. Wünscher. Definitivní podobu získal park až roku 1860.

Park tvoří dvě části: spodní s letohrádkem a Švýcárnou pohledově orientovanou směrem ke Staroměstskému náměstí a paláci Kinských a stromovitá partie ve svazích orientovaná na Hladovou zeď, oddělující park Kinských od zahrady Nebozítek.

Technickou zajímavostí je vybudování několika štol pro přívod vody z horních částí Petřína. Nejdelší je štola Železitá, která má délku sto metrů. Nejlepší vodu přivádí štola Zámecká určená výhradně pro potřeby letohrádku. Voda ze štoly V kaštánkách vedla ke koňským stájím. Později prodával Karel Kinský přebytečnou vodu klášteru sv.Gabriela, kterému byla odprodána později i jihozápadní část zahrady. Zde byl také zbudován ústav pro hluchoněmé.

Rudolf Kinský si svého nového sídla věru neužil. Byl totiž jako dvorský rada přeložen do Vídně, kde už roku 1835 předčasně zemřel. Vdova Vilemína Kinská se sem vrátila a s ní i šlechtický lesk. Postupem času ale rod Kinských ztrácel o místo zájem a r.1901 vážně uvažoval o parcelaci pozemku na výstavbu vil a činžovních domů. Po složitých jednáních letohrádek se zahradou koupila pražská obec spolu s obcí smíchovskou za 919 500 Kč. Zařízení interiéru letohrádku bylo odvezeno do Kinského paláce v Praze a na rodové zámky Heřmanův Městec, Chocněv a Česká Kamenice. Obec zpočátku uvažovala o vybudování „národopisného sadu“, ale pro finanční náročnost se projekt uskutečnil jen z části. Zůstala tu dřevěná zvonička a sluneční hodiny).

V r. 1902 byly do vily umístěny sbírky sebrané u příležitosti Národopisné výstavy r.1895 a záhy sem přešlo

národopisné oddělení Národního muzea, které zde sídlí dodnes. Pro lepší přístupnost tohoto muzea byla proražena Hladová zeď a propojeny tak sady Kinského s Petřínskými sady. U vchodu do zahrady stál provizorní secesní pavilon spolku Mánes od arch. Kotěry zřízený u příležitosti výstavy děl A. Rodina (1902). Později byl přenesen na Kavalírku, kde už přeměněn na filmový atelier vyhořel. Pavilon působil, včetně dřevěné konstrukce štítu, jako veskrze přírodní stavba.

O něco výše byla zahradní restaurace a dále malá ZOO, kde byl chován daněk, kolouch, pávi, bažanti, koroptve, kachny a tehdy vzácná labuť, ale i kanadský medvědík mýval, šakal, cizokrajné rybky, opičky práci, plazi, želvy či ještěři V r. 1914

Pomník nezapomenutelné dramatické umělkyně HANY KVAPILOVÉ v Kinského sadech v Praze.

byl do parku umístěn pomník se Štursovou sochou a urnou herečky Hany Kvapilové. Pomník Hany Kvapilové (1860 – 1907) měl původně stát v sadech na Nebozízkě, jak oznámili v časopise Zvon přátelé herečky krátce po její smrti, neboť zde kdysi strávila radostné chvíle na letním bytě a bylo odtud vidět i Národní divadlo. Jako potenciálního tvůrce oslovili organizátoři Růžena Svobodová s manželem F. X. Svobodou sochaře Bohumila Kafku, který zhotovil několik náčrtků. Nakonec však byl pomník za přítomnosti filmařů odhalen v roce 1914 a to v Kinského sadech (zahradě). Autorem sochy je Jan Štursa (1880 – 1925), architektonickou úpravu provedl arch. Josef Gočár. Herečka je ztvárněna jako představitelka své životní role – Elidy z Ibsenovy hry Paní z námoří. Oděv je modelován podle originálu, který si sochař zapůjčil od jejího manžela

– režiséra Jaroslava Kvapila. Jako model údajně stála mladá herečka Zdena Rýdlová, budoucí manželka Jaroslava Kvapila. V pomníku z tyrolského mramoru je uložena urna s popelem herečky. Jejího uložení do podstavce se zúčastnili jen blízcí příbuzní a velmi úzký okruh přátel. Současně byla do pomníků uložena v kovovém pouzdru kniha Literární pozůstalost Hany Kvapilové a pohřební kytice. Z r. 1928 je socha mladého nahého děvčete zvaná Čtrnáctiletá od Dvořáka. Jednoho opilce socha dokonce inspirovala k sexuálnímu obtěžování. V prosinci 1993 byla socha v hodnotě 750 000 Kč odcizena a odprodána do starožitnictví za 35 000 Kč. Transakce se však odehrála za skryté asistence policie a socha je dnes uložena v depozitáři Galerie hl. m. Prahy.

R. 1929 byl do horní partie zahrady přenesen dřevěný barokní kostelík sv. Michala z 2. pol. 17. století. Roubená stavba má tři věže, z nichž hlavní je vysoká přes 17 metrů. Tyčí se nad prostorem vyhrazeným pro ženy zvaným "babinec". V ose za hlavní věží následují další dvě umístěné nad kostelní lodí a kněžištěm. Věže jsou polychromovány symbolickými rusínskými barvami bílou, zelenou a červenou. Kostelík stál původně v Loučkách u Mukačeva. Z důvodu neúrody ho obec prodala Medvedovcům, odkud byla převezena na čtyřech speciálně upravených vagonech do

Prahy. Na přesné sestavení dohlížel osobně farář z Medvedovců. Společně se zvoničkou z Dolních Bojanovic je pozůstatkem neuskutečněného záměru vybudovat v Praze cosi jako skanzen lidové architektury.

R. 1939 byla k jednomu z jezírek přenesena z Kampy barokní socha Herkula v boji s hydrou. Neznámý vandal mu však urazil kyj i s rukama. V dalším jezírku je plastika lachtana od J.Laudy z r. 1953.

Dnes už naštěstí málokdo pozná, že letohrádku ještě nedávno hrozil zánik. Roku 1986 bylo uzavřeno muzeum a trvalo plných devatenáct let, než bylo znovu otevřeno. Po pádu komunismu si město vyžádalo letohrádek od státu v restituci, ale na nákladnou rekonstrukci nenalezlo prostředky. Po celá 90. léta proto jen chátral až se ocitl v havarijním stavu. Trámy a krovy napadla dřevomorka, interiéry byly poškozeny plísní, spodní vody pronikly do základů budovy. Celý podmáčený svah parku se dal do pohybu. Nejprve se začala hroutit ohradní zeď při Holečkově ulici, později popraskaly parkové cesty, tehdy nevhodně asfaltované. Až v roce 1999 byl letohrádek převeden do vlastnictví Národního muzea, jehož zřizovatelem je stát, a tak bylo vyčleněno více než 100 milionů Kč na nákladnou rekonstrukci. K novému životu se letohrádek Kinských pod označením Musaion nadechl oficiálně v říjnu 2005. Zahrada Kinských se stala inspirací pro mnoho spisovatelů, zejména pro Jakuba Arbesa nebo Vítězslava Nezvala.

Na dolním kopci pod zahradou Kinských se nacházel parčík zvaný Anlage, podle někdejšího skladiště soli (Salzanlage). Byly v něm dvě lavičky pro unavené pocestné, které parku z neznámých důvodů daroval Edward Clam-Gallas majitel nedaleké usedlosti Klamovka. Uprostřed sadu stával jehlanovitý pomníček ze šedého kamene, v každém rohu nahoře měl špičatý ornament. Na mramorovém leštěném oválu bylo dle historika Dr. Durdíka latinsky napsáno: Poutníče, který kolem jdeš, pomodli se u kamene toho za duše dvou zde nevině zastřelených vojáků, kteří zde život položili za čin nespáchaný. Nevinným těm, zde nebe vymodlete, kdo nohou tady stanete pravým pak vrahům dvou Svatých Sester, věčné v pekle zatracení. K pomníku se váže pověst, totiž, že dva vojáci z újezdské strážnice doprovázeli Svaté Sestry jdoucí k nemocnému do dnešní Drtinovy ulice. Když vojáci viděli, že sestry již vstoupili do domu, kam šli, vrátili se zpět na strážnici. Ráno však byly u brány nalezeny obě sestry mrtvé. Vojáky pak obvinili z jejich smrti a zastřelili. Za pár let však byla prokázána jejich nevina. Vraždu spáchali dva formané, kteří se přiznali a dle tehdejšího zvyku byly mučeny a popraveny. Druhá pověst praví, že nápis na pomníčku byl nečitelný a pod kamenem leží kůň Clam-Gallase. Obrázek pomníčku býval v archivu Klubu starosmíchováků.

Malvazinka (U Malvazinky 7)

Malvazinka dostala své jméno po malostranském měšťanovi Tomáši Malvazym, který jí koupil v roce 1628 do Anny Rozntalerové z Bezděčí Hory. Původně barokní viniční usedlost byla v r. 1800 přestavěna do klasicistní podoby. V 19. století se k pozemkům přidružila sousední vinice Protivka pojmenovaná podle písaře ze Starého Města Hynka Protivy, kterému patřil od roku 1706. Usedlost se skládala z patrové budovy

s valbovou střechou s vikýři a věžičkou. V roce 1840, kdy byla majetkem Jana Greina, k ní patřilo několik hospodářských staveb a skleníků. V roce 1875 odkoupila velkou část přilehlých pozemků smíchovská obec a zřídila zde nový hřbitov, a to jako náhradu za již nevyhovující Malostranský. Viniční stavení bylo pak přestavěno na byt

hrobníka sloužící do začátku 20. století. V 80. letech 19. století vlastní Malvazinku Marie Štěpánková. Po druhé světové válce přešla vlastnická práva na stát a usedlost se stala součástí Státního sanatoria tzv. Sanopzu. Památkově je chráněna od roku 1976. Dnes je opět v soukromém vlastnictví.

Usedlost a dělnická kolonie Mrázovka (č. p. 206, Ostrovského 34)

Původní usedlost a vinice Mrázovka se nacházely v ulici Ostrovského. V polovině 19. století pozemek získala Pražsko-smíchovská společnost k vyrábění strojních cihel a místo dostalo název V Cihelnách. Mrázovkou se od té doby nazývá dělnická osada, lidově označovaná díky terasovitému rozložení jednopatrových dvojdomků jako Betlém. Kolonie dělníků Ringhofferových závodů z roku 1870 měla čtyři prohnuté uličky. Jakub Arbes o kolonii v knize Okolí Smíchova píše: „Na Mrázovce, vlastně na severovýchodní stráni její, vystupuje amfiteatrálně několik řad zdaleka viditelných dělnických domů, tvořících jaksi zvláštní obec v obci.“ Obdobně kolonii popisuje i Jaroslav Vrchlický v básni Betlém ze sbírky Má vlast. Na stavbě kolonie se podíleli podnikatelé ze Smíchova a Holešovic: Dormitzer, Przi Bram, Porthelm, Ringhoffer a Ritter. V obou podlažích domu bylo po dvou bytech s kuchyní, pokojem a suchým záchodem. Dělnické domky byly i přes snahu o jejich zachování zbořeny v 80. letech 20. století. Původní usedlost se nyní nachází na cestě vedoucí z ulice U Nikolajky kolem zimního stadionu. Obytná patrová budova s rovnou střechou je stále obydlena, kolem čtvercového dvora stojí stodola a chlévy se sedlovou a valbovou střechou.

Nikolajka (U Nikolajky)

Kulturní památka je pojmenována po svém prvním známém majiteli právníkovi a lichtenštejnském, eggenberském a schwarzenberském radovi Antonínovi Františkovi Nicolaiovi a jeho ženě Anně Kateřině, kteří zde v roce 1678 postavili obytnou budovu. Majiteli byli až do roku 1710. V 18. století byla radikálně přestavěna, roce 1860 získává svou klasicistní podobu s valbovou střechou, balkonem na hranolových pilířích a drobnými stavbami (kaplička s dřevěnou sochou Panny Marie ve výklenku) v zahradě. Rodinou Ellenberger-Röthlein byla budova také navýšena o jedno patro. Usedlost je od roku 1964 památkově chráněná. Majitelem je městská část Praha 5.

Palata (Na Hřebenkách 5 a 59)

Stejně jako jiná podobná místa byly i jižní svahy Strahovského kopce podle přání Karla IV. osázeny révou vinnou. Na tehdejším strahovském svahu bylo několik usedlostí mezi vinicemi - Fialka, Pernikářka, Horní a Dolní Palata, Plátenice, Nesypka, Hřebenka. Některé se zachovaly, z jiných zbylo jen jméno v označení ulice, např. Pod Fialkou, U Nesypky. Usedlost Horní Palata stojí na místě čtyř bývalých vinic Třebouškovské, Chvatěrubské, Mydlářky a vinice Melichara Steynharta. Jméno Palata pochází z latinského Palatium, což znamená královský majetek, tedy královská vinice. Jiné vysvětlení jména pochází od toho, že majitel původní usedlosti Mydlářka Jan Theodor Sixta z Ottersdorfu vlastnil na Novém Městě ještě jiný dům s názvem Palata. Sjednocení vinic provedl Žid Jakub Baševi z Treyenberka. Jeho dědicové je roku 1638 prodávají jezuitům od sv. Ignáce na Novém Městě, kteří jí vlastní do roku 1713. Poté se vystříдалo mnoho soukromých majitelů, posledním byl Josef Cuřín.

Budova usedlosti je prostá zděná jednopatrová stavba s vysokou sedlovou střechou a půvabnou hranolovou věžičkou zdaleka viditelnou. Objekty budovy uzavírají čtyřúhelné nádvoří s jedinou velkou branou na východní straně. Hlavní část je vystavěna v barokním stylu, budova byla několikrát přestavována v letech 1808 - 60. V roce 1889 přešla do majetku České spořitelny. V dolní části pozemku byl koncem 19. st. zásluhou známé rodiny Klarů vybudován Zaopatřovací ústav pro staré a práce neschopné slepce. Jde o tutéž rodinu Klarů, jejíž příslušník, slavný profesor a filozof Alois Klar, vybudoval Klarův ústav slepců na dnešním Klárově. Nápadu jeho vnuka Rudolfa Maria Klara na vybudování nového ústavu zde na Smíchově se chopila Česká spořitelna, která zakoupila pozemek a vybudováním sociálního ústavu pověřila architekta Augustina Elhenického. Budova v novorenesančním slohu byla stavebně dokončena v roce 1893 a ihned přijala 42 chovanců. Budova byla slavnostně otevřena v roce 1895 za osobní účasti císaře Františka Josefa I. Dokonce byla k jeho počtě nazvána Francisco Josefinum, pojmenování se však nevžilo a ústav se nazýval prostě Palata. Do původní budovy v horní části parcely se nastěhovali zaměstnanci ústavu s rodinami, bydleli zde až do roku 1969. Tehdy ještě Palata nebyla rozdělena na Horní a Dolní, k tomu došlo až v roce 1969 se změnou funkce. V Horní Palatě (starší budova) je dnes Denní psychoterapeutický stacionář Všeobecné fakultní nemocnice.

V Dolní Palatě zůstává ústav pro nevidomé, s jedinou přestávkou tří let za okupace, kdy ústav zabrala nacistická strana NSDAP. Koncem 90. let 20. st. byl zchátralý ústav rozšířen a lépe přizpůsoben nevidomým s finanční pomocí nizozemské vlády. V okolí ústavu je rozlehlý anglický park. Před hlavním průčelím objektu je kruhový bazén s rybičkami, uprostřed fontánka s dívčí postavou. Okolo je kruhové zábradlí, které slouží chodícím chovancům rovněž jako vodítko při procházkách. Věkový průměr nevidomých obyvatel Palaty je velmi vysoký. Někdy bývá za Dolní Palatu označován třípatrový dům v Holečkově ulici č. 51, který byl také nazýván U Modrého hroznu podle domovního znamení nad vchodem.

Perníkářka (Pod Hájem 1)

Kulturní památka je pojmenována po svých majitelích – perníkářích. V 15. století zde byla vinice zvaná Zajímačka. Tu kupuje roku 1488 vdova po Pavlu Ježíškovi, jehož syn Jiří byl perníkářem a od roku 1502 také perkmistrem (úřad pro dohled nad vinařstvím). V roce 1534 je vlastníkem další perníkář - Jan Živnůstka. Jeho vdova prodává usedlost v roce 1559 dalšímu perníkáři - Benediktovi Pražákovi z Petřína. Pozemky se rozšířily i o okolní vinice Kocourku, Deymovku a Vodičkovských. Ve 40. letech 18. století však většina vinohradů zaniká. V polovině 18. století usedlost patří perkmistru Janu Josefu Schutzbrethovi, v roce 1840 Anně Fridrichové, v roce 1882 Františku Stöhrovi. Do své barokní podoby byla přestavěna až na počátku 19. století. Vstupu do dvora vévodí půlkruhově zaklenutá brána. Patrové obytné stavení pokrývá mansardová a šindelová střecha, na níž nalezneme i malou věžičku. K obytnému stavení přiléhaly dvě hospodářské budovy. V 70. letech dvacátého století byly hospodářské budovy přestavěny na byty, přilehlé pozemky byly stavebním družstvem rozparcelovány a zastavěny již ve století devatenáctém. Od 80. let patřila Perníkářka Střednímu odbornému učilišti Dopravní podniky. Zásadní rekonstrukce usedlosti proběhla v roce 2000. Při této příležitosti bylo nalezeno velké množství nástěnných maleb. Dnes je památka ve vlastnictví Kláštera sester karmelitek sv. Terezie.

Santoška (U Santošky č. p. 178)

V dobách třicetileté války smíchovské vinice pustnou a nejsou již obnoveny. Nemovitosti po pobělohorských exulantech zůstávají opuštěny. Vzrostlá zeleň slouží vojákům jako palivo, vyvlastňují se pozemky. Tento vývoj postihl i Santošku, která byla zabavena Ledčanskému z Popic. Poté se dostává do rukou barona Mammingera. Od jeho dědiců ji v dražbě kupuje kníže

Schwarzenberg. Adam Schwarzenberg jí roku 1719 daruje doktoru práv Františku Wilhelmovi Sonntagovi za jeho úsilí, věrné a užitečné služby, především při koupi Jinonic a některých smíchovských pozemků. Po něm získává usedlost své jméno. Někdy je původ pojmenování odvozován od francouzského santé – zdraví. Roku 1768 zde měl Joh. Jos. Zauschner, „Arznei Doktor“, doktor medicíny objevit, že voda ze zdejší 18 m hluboké studně je kyselkou vhodnou k léčení mnoha nemocí. Sůl z ní připravená byla prodávána v malostranské dvorní lékárně U Černého orla. Barokní vila se zahradou byla postavena ve 20. letech 18. století. Je patrová, mírně obdélného půdorysu, v nárožích věžovitě zvýšená. V průčelí jí doplňují poměrně mohutné hranolové dvoupatrové věže. Ty ukončuje výrazná plastická římsa, kterou doplňují nárožní věžice. Čelní fasáda je architektonicky obohacena štíty a gotizující výzdobou.

Okna jsou dvouosá a trojosá. Na průčelí objektu je osazena tabulka se stručným textem upozorňujícím na historii stavby. Kolem budovy se rozprostírala zahrada se sochařskou výzdobou a sad. František Sonntag přikupuje i okolní pozemky. V roce 1868 byla přestavěna v novogotickém stylu svým novým majitelem rytířem Eduardem Doubkem. Zahrada byla upravena v historizujícím stylu. Od roku 1907 byla vila ve vlastnictví smíchovské obce, která zde zřídila restauraci s letní zahradou, po jejím zániku zde byl učňovský internát. Od roku 1972 je zde mateřská škola. K Santošce patří v současné době rozlehlé sady se sochařskou výzdobou z dílny F. I. Platzera (vstupní brána se soškami putti, pískovcové sousoší Flory a socha Amora).

Znalec smíchovské historie Viktor Durlin v roce 1958 uvedl, že název Santoška je v některých pramenech mylně odvozován od jména vinice Santoška. Ta se však nacházela v blízkosti nynější Vysoké, přibližně na svahu k Farkáni. Toto jméno se v knihách nevyskytuje od roku 1612, kdy ji zpustošenou po vpádu Pasovských koupil od konventu sv. Anny z 55 kop míšeňských Daniel Roudnický z Březnice, přední písař při úřadě berničním a od dvacátých let emigrant. Vinice v pokutě byla zabrána Lichtenštejnem. Od roku 1635 patří Henrichu Libštejskému z Kolovrat, komorníku a nejvyššímu sudímu Království českého, který ji ale ihned prodal Ignáci Hanovi z Hanštejna, zemskému lékaři. Ten ji spojil se svou vinicí Minářkou (později Doktorskou) a tím její samostatná existence končí.

Skalka (U Klikovky 25)

Původ pojmenování kulturní památky není jistý. Mohl vzniknout podle polohy usedlosti na skále nebo dle příjmení její majitelky Doroty Skálové, která v roce 1599 koupila na místě zvaném Na Vejhrěvkách vinice Klampernu a Kovařovskou o velikosti 10 strychů a o rok později vinici Starou o rozloze 2 strychy.. Od roku 1680 byla vinice evidována jako majetek košířské farnosti. Na počátku 19. století se usedlost skládala z hospodářské budovy ve tvaru U s kratšími křídly do dvora a ze samostatně stojící obytné budovy. Zahrada byla upravená jako anglický park, dodnes se zachovaly zbytky ohradní zdí. Od konce 19. století patří lékařské rodině Rennerů, kteří vlastnili také Klikovku, Klimentku a Ladronku. Po úpravách v roce 1963 zůstala pouze jednopatrová budova s valbovou střechou s malými vikýři, ale zcela bez ozdob. Od února 2008 se shromažďují podklady pro zahájení územního řízení – opravy usedlosti v havarijním stavu a moderní zástavby přilehlého lesa (bývalé zahrady).

Šalamounka (č.p. 769, Košíře, U Šalamounky 41)

Tato klasicistní kulturní památka z přelomu 18. a 19. století je pojmenována podle svého vlastníka referendáře při úřadě komorního práva Václava Salomona z Friedbergu (1624 – 1704), který ji získal v roce 1681 v dražbě. Původně patřila do katastru Smíchova (č. p. 159). V patnáctém století se zde nacházela Randlíkovská vinice (později Mandincová podle Jana Mandince – majitele z roku 1439). Pozemky se postupně rozšiřují o vinice Mandelinku, Ovčíčkovou a Marvánkovou. Po válkách ve

40. letech 18. století byla vinice poškozena a nahrazena poli. Tereziánský katastr uvádí jako majitelku Terezii Bláhovou a po ní hraběte Jana Norberta z Bubna a Litic. V polovině 19. století náleží Františku Pštrosovi, v roce 1882 Růženě Novotné a Abrahamovi Goldschmidtovi. Do 60. let 20. století slouží jako obytná, pak jí získává Československá akademie věd a Velkochov laboratorních zvířat. Půdorys usedlosti původně tvořili tři budovy (dvě podélné a jedna do písmene L). Následně byly přistavovány další budovy (např. pro Velkochov laboratorních zvířat). Po asanaci v 80. letech minulého století se dochovaly jen dva klasicistní jednopatrové objekty. Z průčelí byla odstraněna veškerá architektonická výzdoba. Usedlost má v současné době soukromého vlastníka. Sídli tu Harley davidson ČR a. s. a Harley Davidson Club. Památkově chráněná je od rok 1976.

Šmukýřka (č. p. 724, Na Šmukýřce - Mezihoří)

Na území Šmukýřky se rozkládala rozsáhlá vinice Stárka o rozměrech 50 strychů patřící v 15. století Kartouzskému klášteru. Po jeho rozvrácení přešla pod správu obce a roku 1424 byla prodána staroměstskému měšťanu Václavu z Hrobky. O šest let později ji kupuje Kliment Krček, po němž byla vinice nazývána také Krčkovou horou. První záznam o existenci této kulturní památky pochází z roku 1713. Název získala podle povolání jejích majitelů – šmukýřů (vyráběli klobouky, čepice, ozdobné peří, rukavice, zbraně. Na přelomu 18. a 19. století byla několikrát přestavěna. Klasicistní vzhled získala až v roce 1820. Od poloviny 19. století do roku 1921 patří majitelům usedlosti Turbová rodině Linhartů. Na začátku 20. století navštěvoval majitele usedlosti Josefa Linharta malíř Mikoláš Aleš, který zde zanechal svou jedinou vlastní uhlovou kresbu na zdi – erb krále Jiřího z Poděbrad. Zachovala se do dnešních dnů. Šmukýřka představuje typ letního sídla spojeného se zemědělstvím. Je tvořena jednopatrovou obytnou budovou s půdním polopatrem s valbovou střechou. Kolem obdélníkového dvora se dvěma vjezdy jsou seskupeny mladší hospodářské budovy. U ohradní zdi se nachází barokní kaplička sv. Prokopa s fragmenty nástěnných maleb a jehlancovitou střechou s lucernou. Na konci 50. let 20. století byla navržena přestavba usedlosti na mateřskou školu, ve stodolách měla být tělocvična, kaple měla sloužit jako skladiště hraček. K tomu nakonec nedošlo. V roce 1970 došlo k její rekonstrukce pro sklady Pražského velkoobchodu a pak Městských divadel pražských. Budova je nyní v soukromém vlastnictví. Na špatně přístupném místě za její zdí bylo v únoru 2008 zaznamenáno „sídliště“ pro bezdomovce.

Turbová (č. p. 1066, Jinonická ul.)

Na místě středověké vinice Urbanka si roku 1756 šlechtic František Xaver Turba, královský rada České komory, zřídil terasovitou zahradu. Ve svahu přestavěl původní viniční domek a přidal novou barokní usedlost. Na počátku 19. století byly pozemky Turbové rozšířeny o sousední vinici Kuliška.

Podobu usedlosti pak zásadně ovlivnil stavitel a smíchovský starosta Josef Linhart, který podle plánů Barvitia stavěl i smíchovskou baziliku sv.Václava. Přebudoval zahradní domek a původní Turbovu usedlost při hlavní bráně prakticky strhl a nahradil novou pseudobarokní vilou. Ta se vyznačuje charakteristickou věží a mansardovou střechou s vikýři. Průčelí obrácené do svahu je členěné verandou s dřevěnými vyřezávanými prvky. Budova je patrová, v obou nadzemních podlažích je byt o pěti místnostech a kuchyni. Ve svahu dnešní Jinonické ulice přibyly dvě hospodářské budovy. K usedlosti dále patřily stáje, špýchar, holubník, kurník a kůlny, později ještě dílny. Plochu někdejšího rybníčku nahradil v novější době tenisový kurt. Členitý terén bývalých vinic dal vzniknout krásné terasovité zahradě s řadou poetických zákoutí, barokních schodišť a bran s několika pískovcovými sochami. Zahrada je osázena především ovocnými stromy, nechybí ale ani další okrasné dřeviny, z nichž za zmínku stojí tis starý kolem 300 let a krátká kaštanová alej. V horních partiích je pak jehličnatý lesík. Za první republiky se na Turbové usadila rodina Jindřicha Šafařoviče, který se oženil s dcerou majitele. Znamý právník a prvorepublikový senátor sem vnesl pravý společenský lesk, který pohasl až na konci 50.let. Turbovou svou návštěvou poctila řada vynikajících osobností kulturního a politického života. Mezi pravidelné hosty patřil kancléř prezidenta Beneše Jaromír Smutný, literární kritik Arne Novák, lékař a univerzitní profesor Jaroslav Jedlička, cestovatelé Josef Kořenský a Enrique Stanko Vráz, herečka Růžena Nasková a samozřejmě Šafařovičův bratr Jaroslav, ředitel Národního divadla a pravý gentleman. Intimně pohádková atmosféra vily se zahradou každému z hostů bezpečně učarovala. Této atmosféře naplno podlehl také nejslavnější obyvatel Turbové malíř a loutkař Jiří Trnka. Do volného bytu v přízemí se nastěhoval s rodinou na podzim roku 1939 a zůstal zde do roku 1958. Paní majitelku Martu Šafařovičovou přemlouval, aby mu Turbovou prodala, ale stará slečna vzorně a s láskou pečující o zahradu o tom nechtěla slyšet. Trnka, přezdívaný ve světě jako Disney východu, zde ve svém ateliéru vytvořil svá stěžejní díla, z nichž asi nejslavnějším je Zahrada. K příběhu o skupině chlapců a kocourovi ho inspirovala právě poetická zahrada na Turbovce. Přímou zde se také točily exteriéry loutkového filmu Císařův slavík. Trnka byl velmi pracovitý a do noci svítila okna jeho ateliéru tajuplným svitem modrých žárovek, které kvůli barvám používal.

Docházelo sem procesí dalších osobností - divadelník Jiří Frejka, režisér Martin Frič, herci Zdeněk Štěpánek a Jan Werich, scenárista Jiří Brdečka, básníci František Hrubín a Vítězslav Nezval a další. Trnkovy děti zde prožily pohádkové dětství. Po léta ani netušily, že se jejich rodiče rozvedli a otec se paralelně věnuje své nové rodině. Trnka dál totiž tvořil v Košířích a až na konci 50.let koupil dvě vily pro své dvě rodiny v Podolí a na Kampě, kam se odstěhoval.

Majitelka byla za komunistického režimu jako buržoazní dcera perzekuována. Byla přestěhována do zahradního domku bez přívodu vody a plynu, zatímco do vily byli nastěhováni noví nájemci. Práci sháněla s obtížemi a výdělek nestačil na udržování tak rozsáhlé usedlosti. Turbová začala chátrat. Roku 1976 byla donucena vilu prodat obci. Plánovalo se tu totiž zřízení mateřské školy. Nutnost nákladné rekonstrukce však

komunisty odradila, a tak předali objekt SSM. V hospodářských budovách působilo družstvo Moděva vyrábějící stany.

Na počátku 90. let se sem hodlala nastěhovat taneční škola, která začala s chaotickými úpravami. Po uplatnění restitučního nároku a následném prodeji Turbové roku 1993 tu mělo být zřízeno kulturní středisko a španělské obchodní zastupitelství. Na zalesněných pozemcích měly být dostavěny rodinné domy podle architektonického návrhu architekta Jiřího Trnky ml., aby bylo možné pokrýt vysoké náklady na rekonstrukci. Nový majitel však zemřel a spolu s ním byly pohřbeny i veškeré plány. Během dědického sporu Turbová nadále trestuhodně chátrala a stala se domovem squatterů. Vše ale bohužel nasvědčuje tomu, že do budoucna půjde spíše o lukrativní pozemek, než o záchranu starodávné památky. Novým vlastníkem je firma Praturb s. r. o., jejímž 100% vlastníkem je FROWILPEX INVESTMENTS CORP z Panenských ostrovů

Zámečnice (Nad Zámečnicí 3)

Usedlost vznikla u malé vinice nedaleko velké vinice zvané Biskupka, která byla rozdělena v roce 1442. V polovině 15. století patřila Matěji Štrábochovi a následně jeho vdově Anně. Na počátku 17. století je postavena usedlost. Název Zámečnice (patrně podle majitelů) je používán až od roku 1713. V 18. století byla usedlost tvořena hospodářským dvorem se zahradou a vinicí s lisem. V polovině 19. století prošla významnou přestavbou. Po té se stává stejně jako nedaleká Skalka a Klimentka majetkem lékařské rodiny Rennerů. Další přestavba proběhla až v roce 1936. Do dnešních dní se zachovala už jen jednopatrová klasicistní obytná budova na čtvercovém základě s vysokou valbovou střechou s malými vikýřky, dvě antikizující mužské busty a torzo kaštanové aleje mířící k hlavnímu vstupu. Od roku 1976 je památkově chráněna. Je v soukromých rukou a slouží k bydlení.

Zaniklé usedlosti

Auerspergova vila (č. p. 94, Smíchov)

Auerspergova vila stávala pod Kinského zahradou. Byla postavena na počátku 19. století měšťanem Pokorným ze Smíchova. Brzy jej kupuje lékař a botanik hrabě Bedřich Berchtold. Počátkem 70 let se majitelem stává kníže Karel Auersperg, který jí nechal honosněji přestavět. Po smrti svého syna Viléma, který byl zabit na Klamovce, se sem stěhuje. Návštěvy knížete jsou pak v zimních měsících návštěvníky nedalekého kluziště. Zbořena byla v roce 1900.

Barvířka (č. p. 185, Smíchov)

Barvířka stávala severně od Radlické ulice u Pavího vrchu. Existence vinice je doložena roku 1641, ale byla zde patrně již v 15. století. Ve zmíněném roce byla prodána Janem Leandrem Ryppelem z Rupachu zemskému barvíři Janu Minicherrotovi. Mívala půdorys ve tvaru písmena L, stávala před ní besídka. V roce 1840 kupuje usedlost i s 55 sáhy pozemků Leopold Jurain. V 80. letech 19. století patřila Josefu a Marii Barthovým, na začátku 20. století jejich dědicům Emanuelovi Barthovi, Anně Mildové a rodině Prachenských. Zničena byla za 2. sv. v., zbytek pak v 60. letech. Posledním majitelem byla paní Vorlová.

Božíňka (č. p. 766, Jinonická ul. 17)

Usedlost Božíňka (č.p.766) v dnešní Jinonické ulici v Košířích vznikla na pozemcích někdejšího vinohradu obestavením lisu, tak jako tomu bylo u většiny místních usedlostí. Do počátku 17.století byla označována jako Schneiderka. Roku 1666 se jejím majitelem stal Dominik di Bossi z italské stavitelské rodiny. Podílel se například na stavbě Vlašského špitálu na Malé Straně. Právě počestné zkomolení jeho jména dalo vzniknout dnešnímu názvu. Skutečný věhlas Božíňce přinesl až výstřední cestovatel, etnograf a botanik Alberto Vojtěch Frič (1882-1944). V roce 1903 vzniká Kroužek pěstitelů kaktusů, jehož první vycházka vedla k členovi spolku A. V. Fričovi do Božíňky. Podle vlastních plánů nechal (pravděpodobně) r.1911 postavit vilu, která se stala centrem společenského života, botanickou zahradou i etnografickým muzeem. Všichni měli otevřené dveře i občerstvení bylo bezplatné. S konečnou podobou samotné budovy ale Frič prý moc spokojený nebyl a se stavitelem se po léta soudil. Během války se Frič uzavřel na Božínce a z domu prakticky nevycházel. Nechal si narůst dlouhé vousy a odmítl se oholit, dokud Němci neopustí naší vlast. Na protest proti dvojjazyčným nápisům, opatřil všechny chlívky i kurníky česko-německými tabulemi. Aby měl být z čeho živ, prodával svou sbírku, vyráběl herbáře a kopie indiánské keramiky. V zimě 1939 -1940 pomrzlo ve sklenících třicet tisíc vzácných kaktusů. Frič se pak věnuje genetickému výzkumu. Aby získal další prostředky, začíná se věnovat psaní. Přispívá do časopisu Pestrý týden a vydává knihu Indiáni Jižní Ameriky. V roce 1943 vtrhlo do domu Gestapo a neúspěšně se

snažilo donutit Friče ke spolupráci. Koncem listopadu 1944 se Frič poranil o hřebík infikovaný tetanem, na nějž 4. 12. zemřel. V r. 2005 byla Božíňka bez jakéhokoliv zájmu veřejnosti srovnána se zemí. Vila nebyla památkově chráněna, a tak nic nebránilo novému majiteli ji zbourat. Společnost Satra Pícek Architects spol. s r.o. vyprojektovala na uvolněném pozemku Rezidenci Božíňka - dvě terasovitě uspořádané vily s zasazené do příkré jižní stráně pokryté bujnou vegetací. V objektu je navrženo 14 až 24 bytů podle požadavků na velikosti bytů. Dvě podzemní podlaží slouží pro garážová stání, v pěti podlažích budou umístěny byty. Komise územního rozvoje MČ Praha 5 stavbu dne 23.6.2005 povolila.

Brabcová (č. p. 95, Smíchov, Nám. Kinských 1)

Na pozemcích zaniklého Plasského kláštera se v 15. století místech nacházela vinice Husinka pojmenovaná po Augustinovi mydláři od husí, který jí získal v roce 1438. V jeho držení byla až do roku 1469. Poté byly na těchto pozemcích postaveny dvě usedlosti: Husinka (č. p. 97) a Brabcová (č. p. 95). Svě jméno získala pravděpodobně podle svého majitele – slepého vysloužilce Brabce. Na konci 18. století patří hrabatům Kinských, pak hraběnce Alžbětě Westphalen, v roce 1817 jí kupuje měšťan Václav Novotný. Za deset let se usedlosti opět dostávají do rukou rodiny Kinských a stávají se součástí Zahrady Kinských.

Brentová (č. p. 184, Smíchov)

Usedlost stávala při severní straně Radlické, východně od Pavího vrchu. Vinici ze 14. století kupuje v roce 1722 staroměstský měšťan a primátor Jan Kašpar Brandt od knížete Schwarzenberka jako tzv. Mammingerovské pozemky a spojuje je s vinicí Pusta, která je v držení jeho manželky Františky Kateřiny rozené Strahlové. Dalším majitelem je Leopold Jurain, majitel Barvířky, Minařky a Laurové. Usedlost byla tvořena malou jednoduchou hospodářskou budovou čtvercového půdorysu a 35 sáhů pozemků. V 80. letech 19. století patří spolu s výše jmenovanými usedlostmi a Božíňkou Josefu a Marii Barthovým. Po té už o usedlosti nejsou žádné zprávy, ani o jejím zániku.

Březinka (č. p. 179, Smíchov)

Usedlost stávala v dnešní ulici Na Březince. Její původní název, který se udržel až do 18. století, byl Višňovka. V roce 1707 prodal Antonín Resch usedlost s lusthausem registrátorovi zemských desek Johanu Felixi Březinovi. V 19. století je jejím vlastníkem Edvard rytíř Doubek. K usedlosti tvořené obytnou obdélnou budovou a drobnými stavbami patřilo 300 sáhů pozemků. Zbořena v 19. století.

Celná (č. p. 63, Smíchov)

Samota Celná stála při Hořejším nábřeží a sloužila k vybírání cla. Nedaleko býval Aufenfeldův přívos, který koupila Praha v roce 1878 před dostavbou Palackého

mostu. Posledním majitelem byl Jan Sepper v 80. letech 19. století, brzy poté zanikla a na jejím místě byl postaven nový dům.

Císařka (č. p. 116, Smíchov)

Usedlost jménem Císařka stojící na místech vinic Karmazínka a Zlatá ovce je doložena k roku 1744. Původ názvu není znám, ale roku 1673 byla vinice s pozemkem ve vlastnictví Ferdinanda Lederera, císařského malostranského rychtáře. V druhé polovině 18. století patřila menší usedlost s malou vinicí a poli Terezii Thumové. O sto let později je ve Stablním katastru zapsán jako majitel Matěj Novotný, jehož rodina si usedlost s hospodářskými budovami udržela až do první světové války. Po roce 1918 vlastní Císařku Leopold Sachs. V roce 1938 byla usedlost i s hospodářskými budovami téměř celá zbourána. Polorozbořené chlévy po válce spravoval podnik Sady, lesy, zahradnictví. Do dnešních dnů se zachoval jen jeden malý domek – pozůstatek jedné z hospodářských budov.

Čečelička (č.p. 165, Smíchov)

Vinice nazývaná U Němců či Na Němcovic se roku 1662 dostává do rukou Jakuba Čečelického z Rosenwaldu a v majetku rodiny (mj. i primátora Jana Maxmiliána) zůstává do konce 18. století. Většinu pozemků tvořila pole. V polovině 19. století kupuje Čečeličku – obytné a hospodářské budovy se dvěma skleníky - Anton Hohtfeld. Kolem roku 1882, kdy usedlost patřila Marie Vlachové a Aloisii Stolařové, došlo k asanaci budov a vystavění nového domu (dnes restaurace Na Čečeličce).

Červená zahrada (č. p. 193, Smíchov)

Usedlost stávala u Nádražní ulice proti Císařské louce. Původ jejího názvu není znám. Jednalo se o dvě velké budovy ve tvaru písmene E. Podle Stablního katastru byl jejich majitelem Jindřich Herz. V 80. letech 19. století patří rodině Zintlově, ve dvacátém století firmě Hruza a Rosenberg. Poté došlo k demolici a stavbě nového domu.

Demartinka (č. p. 152, Smíchov)

Usedlost stojící na rohu ulic U Demartinky a Plzeňská získala své jméno po svém vlastníkově z počátku 17. století Dona Martina de Hoeff-Huerta, svobodného pána z Velhartic a císařského rady. Pocházel ze zchudlé nizozemské šlechtické rodiny, poté vstoupil do vojenských služeb a byl povýšen do šlechtického stavu. Na počátku třicetileté války bojoval plukovník proti českému stavovskému vojsku. Poté pracuje v císařských službách a získává ohromný majetek – konfiskáty. V Praze získává pod cenou několik domů. V roce 1630 získává i vinici Demartinku. Není však jisté, zda na ní nechal postavit nějaký nový dům nebo upravil viniční lis, ale samotné jádro

usedlosti Demartinka pochází až z 18. století. V 80. letech 19. století patřila Leovi Gotliebovi z Tannenhainu, poté smíchovskému Starostovi JUDr. Aloisovi Koldinskému. Po první světové válce vlastnila usedlost Barbora Steinhilberová, která roku 1926 postupuje část parcely obci za účelem zbudování sadu a ulice. Poslední podoba stavby pocházela z poloviny 19. století. Fasádu zdobil klasicistní dekor, ve dvoře zůstala původní barokní výzdoba. Směrem k severozápadu se rozkládala zahrada. Průčelí směrem k parku Klamovka bylo jednopatrové s řadou architektonicky rámovaných oken v patře, střed stavby byl zdůrazněn rizalitem a štítem. V roce 1976 byla zařazena do seznamu nemovitých kulturních památek, ale po 4 letech byla vyňata a i s oblíbeným hostincem zbořena. Dnes zde stojí nový dům. Usedlost připomíná pamětní deska na domu Pod Klikovkou 2 informující o ilegální telefonní stanici na odposlouchávání rozhovorů mezi Vídní a Berlínem v roce 1918. Nacházela se na zahradě usedlosti Demartinka a obsluhoval jí vynálezce Ludvík Otčenášek, který zprávy předával ústřednímu orgánu českého domácího odboje – Maffii.

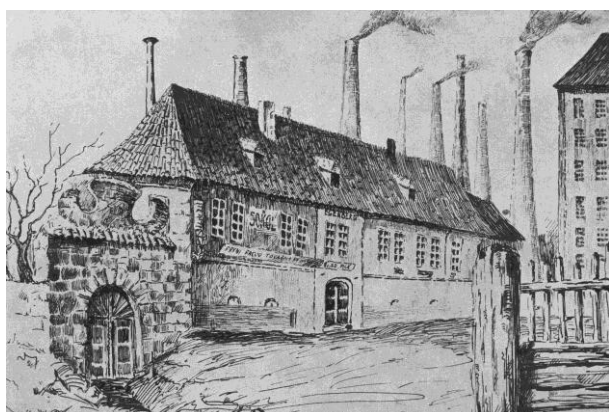
Doktorka (Smíchov)

Usedlost stávala u Radlické ulice a na počátku patřila Janu Libertýnovi, jemuž byl majetek zkonfiskován po bitvě na Bílé hoře. Novým majitelem se pak stává chirurg Izaiáš Haan z Hanenštejna, po němž získala jméno. Zanikla před polovinou 19. století, č. p. není známo.

Dolní Paliárka (č. p. 163, Smíchov, U Paliárky)

Usedlost stávala při severní straně Plzeňské ulice u ulice U Paliárky. Jméno získala po italském majiteli štukatérovi a staviteli Ignáci Janu Nepomuckém Palliardim, který postavil Kolovratský palác na Malé Straně. V roce 1840 patří Paliárka Johanu Schabasovi, po roce 1880 Anně Fiedlerové. V té době se začíná používat název Dolní, neboť na Horní Paliárku byla překřtěna nedaleká usedlost Večkerka. Místo Dolní Paliárky dnes stojí činžovní domy.

Eggenberg (č. p. 93, Smíchov)

Letohrádek byl postaven kolem roku 1650 v prostoru mezi dnešní Vodní ulicí a Náměstím Kinských. Své jméno získal po svých majitelích – rodu Eggenbergů pocházejícím ze Švábska. Nejznámějším členem rodiny byl Jan Oldřich neboli Hans Ulrich (1568 – 1634), který se odvrátil od protestantské víry, spřátelil se s jezuitou a pravděpodobně pracoval jako

informátor knížete z Lichtenštejna. Poté sloužil v císařském vojsku a později se stává ministrem Císaře Ferdinanda II. Od něj získává mnohé statky. Rozhodl také o popravách na Staroměstském náměstí, jako konfiskát získává po Kobrovi z Kobresberku také pozemky na Smíchově. Egenberk se pak stává střediskem katolické šlechty. Letohrádek s velkou zahradou a sadem postavil pravděpodobně jeho syn Jan Antonín. Roku 1717 rod Eggenbergů (majetek pravděpodobně již dříve přešel na příbuzné Eggenberky ze Štýrska) vymírá a letohrádek přechází na Schwarzenbergy. Při vpádu Francouzů dne 26. 8. 1742 byla budova značně poničena požárem. Schwarzenberkové jí (?v roce 1871?) prodávají bance pro stavby a nemovitosti v okolí pražském. V té době je letohrádek pověstnou hospodou nejnižší kategorie, kde se každou neděli a ve svátek koná tancovačka končící krvavou pranicí jinonickým pivem posilněných hostů. Častými návštěvníky byli totiž dělostřelci z nedalekých kasáren. Proto policie následně hospodu provozovanou bývalým majitelem mnoha nemovitostí na Smíchově Pavlovským zavírá. V domě zakládá Vilém Pick roku 1878 chromolitografickou továrnu. V roce 1890 banka klasicistní dům boří a rozparcelovává. V letohrádku také bylo první ochotnické divadlo na Smíchově vedené Antonínem Grunde – později nazývané Zemské divadlo, hrával zde Tyl, Simanovský i Krumlovský, dokonce zde hostoval i Matěj Kopecký a po filipojakubské pouti v roce 1850 i spolek Thalie principála Josefa Aloise Prokopa. Jeden čas sloužil i jako tělocvična pro Sokol.

K Eggenberku se váže pověst o tajemném pánovi v černém, který se každý rok v předvečer svátku sv. Aloise zjevoval v rytířském sále letohrádku, ve kterém se vždy samo od sebe rozsvítilo. Přesně o půlnoci přijížděli další pánové v černých aksamitových oblecích s meči. Vešli do sálu a pána v černém rozsekali. Pak uspořádali u dlouhých stolů bohatou hostinu. Onen černý rytíř, někdejší majitel letohrádku, se na nich měl dopustit zrady, neměl v hrobě klid a proto musel vždy v předvečer sv. Aloise přicházet do Eggenbergu. Jak uvádí Václav Sedláček, pověst je založená na historickém základu. Hans Ulrich Eggenberg se dopustil zrady na evangelících, kteří byli popraveni na den sv. Aloise – 21. června 1621.

Vedle Eggenberku stával dům zvaný Amerika, ve kterém bydlelo až 180 nejchudších nájemníků. Původně byl postaven pro dělníky Wienerovy továrny na šátky.

Fialka (č. p. 112, Smíchov)

Usedlost, jejíž původní jméno bylo Bílá Hůrka a Žežulářka, stávala na severní straně ulice Pod Fialkou. První zmínka o usedlosti Fiscalka (pravděpodobně ze slova fiscus – státní pokladna, pravděpodobně patřila státu nebo císaři) je z roku 1774. Ke konci 19. století patřila Janovi a Anně Vojtěchovským, ve 20. letech 20. století advokátu Ferdinandu Toderovi a paní Heleně Baselli. V té době došlo k její demolici a rozparcelování pozemků. Fialka bývala dlouho samotou tvořenou třemi obdélnými budovami. Obytné stavení mělo mansardovou střechu. Poslední podoba usedlosti byla barokní.

Hliniště (č. p. 180-181, Smíchov)

Hliništěm byl nazýván soubor obytných a hospodářských budov v dnešních ulicích Bieblova a U Santošky. Název byl odvozen od těžby hlíny pro nedalekou cihelnu na Santošce. Jejím majitelem byl František Doubek, majitel Klavírky, Santošky či Doubkové. Na místě budov dnes stojí nové stavby.

Hromádková (č.p. 166, Smíchov)

Usedlost stávala na severní straně Plzeňské ulice pod ulicí Grafickou na místech bývalé vinice Neumannovské a později Hartungovské. V roce 1700 jí získává Jindřich Hromádka, v rodině zůstává až do roku 1757. Byla tvořena třemi budovami, z nichž největší měla půdorys L. V roce 1882 je jejím majitelem František Eberl. Zanikla v souvislosti s výstavbou nových domů na konci 19. století.

Kailová (č. p. 20, Smíchov)

Vinici v dnešní Kartouzské ulici založila Anna Eva Kaylová, vdova po JUDr. Lukáši Kaylovi. Přikoupila pozemky a potok od majitele usedlosti Zatlanka, na vinici buduje nový dům. Vinice utrpěla školy za válek v polovině 18. století, část byla poškozena při stavbě silnice a lámání kamene v bezprostřední blízkosti. Většina pozemků se pak mění na pole. Majitelem obytné a hospodářské budovy se skleníkem je v roce 1840 Josef Rozkošný. Po průtrži mračen v roce 1847 umírá v rozvodněném Motolském potoce na Kailové několik lidí. Rodině usedlost patří až do 90 let, kdy jí odkupuje Ringhofferova továrna a usedlost zaniká.

Kesnerka (č. p. 190 a 209, Smíchov)

Usedlost se nacházela v jižní části Smíchova mezi Koulkou a Konvářkou na místě vinohradu z 15. století nazývaného Ve skříňkách (in scrinis) patřícího klášteru sv. Anny. V roce 1509 jej kupuje Od Markéty Doubravové Johanka z Vartenberka a Zvířetic. Jan Ulrich Kessner, majitel v letech 1641-1672, rozšiřuje vinný lis do podoby usedlosti. V roce je jako majitel hospodářských a obytných budov uváděn Karel Zahrádka. V polovině 19. století je směrem ke Křížové ulici postavena druhá usedlost, která je nazývána Dolní Kesnerkou (č. p. 209). V 80. letech jsou majiteli obou usedlostí Karel a August Vintikovi. Roku 1900 kupují Dolní Kesnerku Ringhofferovy závody pro provoz slévárny, budova však zaniká až za druhé světové války. Horní Kesnerka byla na konci 19. století přestavěna. V té době se již nevěnuje vinařství, ale zemědělské výrobě, která je ukončena v roce 1924. Budovy jsou přestavěny k obývání. Později jsou pozemky rozparcelovány a rozprodány na stavbu rodinných domků. Poslední výkup byl uskutečněn v roce 1971, kdy se odstěhovali poslední obyvatelé usedlosti a došlo k demolicí objektu.

Klavírka (č. p. 175, u Na Václavce)

Usedlost skládající se z jedné budovy ve tvaru L stávala severně od hřbitova Malvazinky. Původ jména není znám, ale zřejmě je odvozen od klavíru (železné hřeby k natahování sukna), který používali soukeníci a postřihači. Jméno se poprvé objevuje v Josefinském katastru v roce 1784. Na konci 19. století patřila jako ostatní usedlosti v okolí (Březinka, Doubková, Hliniště, Santoška, Václavka) Edvardovi rytíři Doubkovi. Dle Stabilmního katastru patřila Doubkům již roku 1840. Zaniká na přelomu 19. a 20. století. Na jejím místě stojí dnes v ulici Na Václavce 46 dům Na Klavírce nesoucí stejné č. p.

Klimentka (č. p. 129, U Klimentky)

V bezprostřední blízkosti Plzeňské třídy, pod usedlostí Skalka stávala viniční usedlost Klimentka. Pojmenována byla podle křestního jména majitele místní vinice na konci 17.století Klimenta Ekharta. Jeho vnučce patřila roku 1679. Usedlost zde byla postavena nejpozději na konci 18.století. Stejně jako usedlosti Klikovka a Skalka patřila v polovině 19. století Janu Havránkovi a pak rodině Rennerů.. Její poslední podoba před jejím zbořením r.1910 byla klasicistní. Byla tvořena nevelkou patrovou obytnou budovou přiléhalo přízemní obdélné hospodářské stavení.

Dnes na jejím místě stojí moderní bytový dům. Je ale obklopen zelení, která je zřejmě zbytkem původní zahrady a dodnes jsou tu překvapivě k vidění tři antikizující sochařská poprsí. Dvě leží bez ladu opřena o stromy, jedno stojí na novějším sloupku. Zda patřila k původní výzdobě, nebo sem byla přenesena, není k dohledání. Dávno zbořenou usedlost připomínají také názvy ulic U Klimentky a Ke Klimentce a také novostavba Rezidence Klimentka - bytový, terasově řešený pětiposchodový objekt (2005, A-TRIO).

Z Patočkovy ulice vede přes Podbělohorskou ulici a Zámečnici ke Klimentce tajná chodba. Důkazem je propad terénu v lesíku nad Plzeňskou ulicí v roce 1980. Propadem se dalo proniknout do zbytku chodby. V lepším stavu je chodba na druhou stranu k domům na Plzeňské ulici, kde však byla zavalena. Odtud pokračovala směrem na Košíře přes ulici Slávy Horníka, kde nad chodbou stojí socha sv. Václava.

Kobrová (č. p. 167, Smíchov, Holečkova)

Usedlost byla kdysi vinicí s pustým lisem, loukou a štěpnicí. První písemná zpráva pochází z roku 1613, kdy jí Anna Dessenská z Těšína prodává Anežce Kobrové z Rottenfeldu. Anežce Kobrové patřila i Bertramka. Podle Josefa Böhma, autora Monografie města Smíchova náležela Křištofovi Kobrovy z Kobersberka, který byl popraven v roce 1621 na Staroměstském náměstí. V držení rodiny Kobrovy byla usedlost až do roku 1679. Kolem poloviny 19. století má obytnou budovu a hospodářské stavení v majetku Baptist Riedl. V roce 1873 (nebo 1872) koupil klášter jeptišek srdce Ježíšova (sacré coeur de Jesus) usedlost č. p. 103, někdejší zahradu hraběte Claryho (dříve Králodvorskou), i s usedlostí Kobrovou a přistavěli k již

stojícímu letohradu švýcarského slohu ještě prostrannou klášterní budovu o dvou patrech. Dle své polohy a dle rozsáhlé i krásné zahrady patřila usedlost k nejpůvabnějším v celém okolí. Západní část byla posléze oddělena a prodána Adamu Stoškovi. V roce 1906 je rozparcelována a prodána na stavební pozemky.

Královodvorská (č. p. 103, Holečkova 31)

Vinice i usedlost získali své jméno po svém majiteli do roku 1786 – generálnímu semináři na Králově Dvoře na Starém Městě. Pak se stává majetkem hrabat Clary-Aldringenů, kteří zde vybudovali letohrádek s parkem. V polovině 19. století patřila továrníku Baptistu Riedovi z Eidensteinu. V roce 1872 kupuje vilu i sousední usedlost Kobrovou představená řeholních panen Srdce Pána Ježíše Josefina Götzová. K letohrádku byla přistavena konventní budova s kaplí a penzionem a byl zde zřízen vychovávací ústav pro dívky ze zámožných rodin. V objektu č. p. 103 dnes sídlí firmy.

Kugelweit

Přesná poloha hradu není dnes již známa. Původ pojmenování taktéž není zcela jasný. Některé prameny mu přisuzují jméno urběře nedalekého plasského kláštera, jiní hledají souvislost s kancléřem Karla IV. Teodorichem. Buď jak buď, právě z doby otce vlasti pocházejí první zprávy o existenci hradu.

Teodorich (česky Dětrich), příbuzný Arnošta z Pardubic, prvního pražského arcibiskupa, užíval přídomek z *Kugelweitu*. Z historických pramenů lze usuzovat, že se pravděpodobně nejednalo o hrad téhož jména na českokrumlovsku, ale o zcela novou stavbu s vinicí nedaleko pražských hradeb, kterou kancléř užíval jako své letní sídlo.

Dětrich byl biskupem Mindenským (při Veseře ve Vestfálsku), dále působil jako diplomat a kancléř dvora Karla IV. V Praze se usadil v srpnu 1355. Měl rozsáhlé církevní i světské pravomoci (např. v letech 1359 – 1362 místo krále obnovoval městskou radu v Novém Městě Pražském). Dále byl také vyšehradským proboštem. Roku 1357 nechal postavit ve Skalici cisterciácký klášter pro 13 mnichů. Roku 1360 koupil pro svého synovce taktéž Dětricha v Praze dům nazývaný „Stará rychta“. Vlastnil další statky v severovýchodních Čechách.

V roce 1361, kdy byl zvolen arcibiskupem v Magdeburku, opouští Theodorik Prahu.

Další zprávy o osudech Kugelweitu se nedochovali. Jméno hradu však bylo známé ještě v 16. století a ještě se dodnes udrželo pojmenování domu č. p. 1 u zahrady Kinského jako domu „U Hradu“.

Ladronka (č. p. 121, Pod Kotlářkou)

Nevelká usedlost stála na místě vinice malostranského měšťana Tiburcia Raka, který v roce 1417 spojil dva zdejší vinohrady, které pak nesly jméno Tiburciovské nebo také z neznámého důvodu Štěpa či Štěpá. Desátky byly placeny košířskému dvoru a zčásti i dvoru jeptišek sv. Jiří v Motole. Po husitských válkách byla vinice dlouho neužívaná

a sešlá. Ke konci 17. století je vlastníkem pozemků generál vachmistr Filip Ferdinand z Ladronu. V polovině 18. století patří do majetku hraběte Jana Václava z Bubna a Litic. Tereziánský uvádí jako vlastníka staroměstského mlynáře a majitele Sovových mlýnů Václava Kliku. V 80. letech 19. století náleží Janu a Terezii Stelšovským, poté rodině Rennerů – majitelům usedlosti Skalka. Od 90. let 19. století má více než 16 spoluvlastníků. V roce 1938 jsou její pozemky rozparcelovány a usedlost zaniká. Na jejím místě v ulici Pod Kotlářkou č. 2 byl postaven nový dům.

Laurová (c. p. 186, Smíchov, Radlická/K Vodojemu)

Vlastníkem usedlosti stojící v místech křižovatky ulic Radlická a K Vodojemu by od roku 1730 český komorní rada a vrchní administrátor hor a mince Jan František Laura, který vinici zvanou Vysokou koupil od Clary Sonntagové. Usedlost se skládala ze tří hospodářských a obytných budov. K majitelům patří I Leopold Jurain. V roce 1882 je majetkem Marie a Josefa Barthových, kteří stejně jako Jurain vlastnili i další usedlosti jako Minařka, Barvířka a Brantová. Usedlost zanikla na počátku 20. století, nyní na jejím místě stojí nová výstavba.

Malá čili Farkáš (č. p. 26, Radlice, Radlická)

Usedlost stávala severně od kaple sv. Jana Nepomuckého u stanice metra Radlická. Vznikla asi v roce 1850 a byla tvořena obytnou budovou a stodolou a svůj venkovský ráz si nechala až do svého zániku v 70. letech minulého století, ačkoli se zde minimálně od 50. let 20. století zemědělská činnost neprovozovala.

Maltézský mlýn (č. p. 10, Motol, Plzeňská 231)

Maltézský mlýn se nachází nedaleko Motolského krematoria. Vznikl ke konci 16. století, za třicetileté války však zpustl. Od 18. století je jeho majitelem řád maltézských rytířů, v té době již není mlýnem, ale hospodářskou usedlostí. Budovy jsou umístěny kolem obdélníkového dvora. Mlýn je jednopatrová budova s valbovou střechou a hladkými průčelími. V přízemí se zachoval dřevěný trámový strop. Dnes slouží k bydlení.

Maxmiliánka (č.p. 102, Smíchov, Holečkova)

Na protilehlé straně Holečkovi ulice než stojí Letohrádek Kinských se rozkládala středověká vinice zapsaná v Josefinském katastru v roce 1784 jako Maxmiliánka. Pojmenovaná je pravděpodobně podle majitele Maxmiliána Rattycha, který ji koupil v roce 1617. V roce 1840 je majitelem usedlosti Václav Souček, v 70. letech ji kupuje Kongragace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Z Maxmiliánky skládající se

z nevelké obdélné budovy a několika menších staveb se dodnes zachovala kovárna, která patří soukromé firmě, která jí zrekonstruovala. Nyní slouží k bydlení.

Měchurka (č. p. 149, Smíchov, dnes Košíře č. p. 767, Jinonická ulice)

Vinici na severní straně Jinonické ulice založil v 16. století pražský měšťan Jan Měchura. Na začátku 19. století zde vzniká přízemní obytné stavení se sedlovou střechou, stodolou a malým hospodářským stavením. V roce 1840 je držitelem usedlosti Jan Benda, jehož rodině patřila do počátku 20. století. Zchátralé stavení opuštěné v 70. letech bylo zbořeno v roce 1989. V Jinonické ulici dnes stojí vila č.p. 768, která nese jméno této usedlosti.

Minařka (č. p. 187, Smíchov, Radlická)

Pod Pavím vrchem u usedlosti Laurová stávala do 19. století usedlost Minařka pojmenovaná zřejmě po některém ze svých majitelů. Jako nepravděpodobné se jeví odvození jména od povolání minař (podkopávač). Podle Stablního katastru usedlost představovaly tři obytné a hospodářské budovy. Jejich majitelem byl Leopold Jurain – majitel sousední Barvířky, Brentové a Laurové, které přecházejí na Josefa a Marii Barthovi. Minařka je zbořena ještě před rokem 1882.

Mlynářka

Informace o existenci vinice Mlynářka o rozloze 4 strychy se poprvé objevuje v roce 1689. V roce 1738 se připojuje k velké vinici Na Srpových horách, soubor vinic poté nese název Mlynářka. V roce 1840 je u dnešní Holečkovy ulice postaven pozdně klasicistní hostinec, definitivně upravený v roce 1878. V polovině 19. století patřil hostinec mecenáši Václava Brožíka sládkovi Pavlu Vnoučkovi (Mnoučkovi). Od počátku 80. let 19. století vlastní Mlynářku František Krupka a Barbora Jirásková. Až do počátku 50. let minulého století zde působili drobní živnostníci. Po znárodnění byl objekt přestavěn na kulturní dům s velkým a malým sálem a dvěma klubovny. Sídli zde podnik Pražské stavební obnovy, Prior a ONV Praha 5. Dvůr a zahrada byly postupně zastavovány, v 50. letech zde byly postaveny garáže. Budova byla zbořena v 70. letech 20. století při rozšiřování Plzeňské ulice.

Nesypka (č.p. 108, Smíchov, Na Hřebenkách)

Usedlost Nesypka se skládala z malé obdélné patrové stavby vybudované na místě viničního domu ve 2. polovině 17. století a kaple z roku 1667. Vinici kupuje v roce 1718 prokurátor Jiří Maxmilián Nesyba, v roce 1821 je jejím majitelem pražský prýmkář František Scheiba, na konci 19. století Martin Vlček. Usedlost byla zbourána na přelomu 19. a 20. století, ubourána byla i část památkově chráněné kaple, která je dnes v havarijním stavu.

Nová Ves (č. p. 59, Jinonice)

V roce 1617 kupuje samotu a hospodářství v Nové vsi v Jinonicích řečené Na troníčku Jan Poláček. Za třicetileté války byl dvůr poškozen, až do roku 1665 pustl. Kdy byl obnoven není známo, zanikl během 19. století.

Oštipka (č. p. 19, Smíchov, Radlická/Plzeňská)

Usedlost Oštipka nebo též Voštipka či Voštěpka stála na pozemcích dvou původních usedlostí – Kryšpínky a Nedbalky. Jednalo se o obytnou budovu se dvěma skleníky patřící do majetku Baptisat Riedla. V roce 1852 se usedlost stává součástí Ringhofferovy továrny, v rámci které nesla označení Vagonka či Strojírna. Na konci 90. let 20. století byla továrna asanována.

Peletka (č. p. 168, Smíchov, Plzeňská/Tomášková)

Malá chmelnice a vinice stávala přibližně u Plzeňské silnice v dnešní Tomáškově ulici. V roce 1747 je v držení Adalberta Pölleta, po kterém získala své jméno. V té době se však skládala jen ze zahrady a pole. Ke konci 18. století zde byla postavena malá obytná budova. Posledními majiteli byli v 80. letech 19. století Antonín a Františka Frimlovi. Pak byla usedlost zbořena. Dnes na jejím místě stojí Sokolovna.

Plátenice (č.p. 109, Smíchov,Švédská/Na Hřebenkách)

Usedlost stávala v místech dnešní křižovatky ulic Švédská a Na Hřebenkách. Původ jejího pojmenování není znám. Skládala se z obytné budovy s půdorysem písmena L a dvou menších hospodářských stavení. Od poloviny 19. století je v majetku vlastníků Hřebenky a Nesypky – rodiny Vlčkových. Usedlost zanikla do konce 2. sv. v. V ulici Na Hřebenkách stojí vila nesoucí její jméno i číslo popisné.

Plzeňka (č. p. 34, Smíchov)

O usedlosti Plzeňka se nedochovalo mnoho materiálu, není znám ani původ jejího jména. V roce 1845 byl v č. p. 34 založen parní mlýn První české c. k. paromlýnské společnosti. Mlýnu se říkalo Štěpánský, ani původ tohoto jména však není znám. V 80. letech 19. století zde bylo zaměstnáno 10 úředníků, 30 mlynářských dělníků a 25 nádeníků. Mlýn ročně zpracoval obilí ze 100 000 hektarů polí. Voda byla přiváděna z Vltavy vlastním vodovodem pomocí čerpadla umístěného na Hořejším nábřeží pod domem č. p. 234. K mlýnu pařila také parní pekárna č. p. 44 a 45 založená roku 1853. Měla 3 stroje na těsto a 5 pecí. Pracovalo tu 10 dělníků a 2 úředníci. Mlýn ukončil činnost už před rokem 1891. Na jeho místě o rok později zakládá továrník Ringhoffer

svou továrnu na měděné zboží. Po roce 1945 zde byla autoopravna, garáže, sklad podniků Domácí potřeby a Pražské pivovary. Mlýn si zachoval svou podobu roku 1845, kde jej tvořila trojkřídlá budova se dvěma dvory a strohou fasádou. Střední objekt byl obdélný, čtyřpatrový s půdou, dřevěným krovem a střechou krytou taškami. Postranní křídla byla jednopatrová. Ke konci 70 let. byly značně zchátralé budovy demolovány kvůli výstavbě metra

Popelka (č. p. 214, 215, 160, Na Popelce 12)

Usedlost v těchto místech stála pravděpodobně už ve středověku. Název Popelka se ale poprvé objevuje až v roce 1704, neboť prý patřila do majetku rodiny Popelů z Lobkovic nebo zde často pobýval Zdeněk Popel z Lobkovic.

V první polovině 19. století patřila majiteli usedlostí Provaznice a Cihlářky Karlu Dittrichovi pod č. p. 160. Později byla tato rozsáhlá usedlost s mnoha stavbami rozdělena na tři části. Č. p. 214 náleželo v 80. letech 19. století Růženě Novotné, č. p. 215 rodině Feldmannů a č.p. 160 s modlitebnou Izraelské obci košířské.

Kolem roku 1900 usedlost uvolnila místo nové výstavbě. Zbyla z ní pouze dnes památkově chráněná Salla Terrena z konce 18. století se členěným průčelím a slepými arkádami, kterou v roce 2007 nechala městská část Praha 5 opravit.

Poštovka (č. p. 123, Košíře, U Poštovky)

O usedlosti se nedochovalo mnoho zpráv. Stávala v dnešní ulici U Poštovky. V roce 1717 ji koupil císařský poštovní sekretář Michal Rubner, své jméno tedy získala od povolání svého majitele. V 19. století zde bývala hospoda. Dům byl zbořen v 60. letech 20. století.

Provaznice (č. p. 172, Na Provaznici)

Vinici byla pojmenována po povolání svého vlastníka z roku 1661 – provazníka Jana Špiry, dlouho se však užíval německý název Spürselerisch. Později náležela majiteli Cihlářky a Popelky Darlu Dittrichovi. Usedlost tvořily hospodářské a obytné budovy s půdorysem písmene F. V 80. letech 19. století patřila Matouši Fučíkovi a Josefu Malinovi. Byla zbořena ve 30. letech 20. století. Stojí zde nový činžovní dům.

Prsténka (č. p. 96, Smíchov, Zubatého)

První zprávy o vinici Prsténka, Prstýnka či Perštýnka se dochovaly z počátku 17. století. V roce 1611 zdědil 4 strychy vinice František Asterštok z Astfeldu, císařský rychtář Starého Města a majitel domu U Zlatého prstenu v Týnské ulici. O 11 let později přikupuje ještě 5 strychů sousední vinice. Kdy byla postavena usedlost není známo. Před polovinou 19. století náležela Vilemíně Plitznerové. V 60. letech 19. století byla stavba demolována a místo ní vznikla nová zástavba – dnešní Zubatého ulice. Dům č. p. 317 majitelů Jana a Johany Bradáčových nesl jméno Prsténka.

Ráj (č. p. 104, Holečkova)

Usedlost Ráj doložená již v roce 1146 stávala v místech dnešního ústavu pro hluchoněmé. V 15. století měla rozlohu 11 strychů a náležela staroměstskému měšťanu Šimonu Moudrému. Vinici Velký a Malý Ráj s lisem odevzdal v roce 1614 Tomáš Had z Proseče své manželce Markétě, rozené z Dubu. Ta jí o 14 let později prodává Janu de Vitte za 6000 tolarů. V roce 1730 je Ráj v majetku Marie Anny Libštejnské z Kolowrat. V polovině 18. století je jejím držitelem pokladník hraběte Kolovrata Václav Mikuláš Praus. V 19. století se dostala do majetku Rudolfa Kinského, který zde zřizuje dle projektu arch Bohumila Hybšmana v letech 1901 – 1903 výše zmíněný ústav. Položení základního kamene v roce 1901 se zúčastnil císař František Josef I.

Slavatovská zahrada (Kořenského)

Slavatovská zahrada neboli Krásná zahrada s letohrádkem se rozkládala v místech vinice kartouzského kláštera přibližně mezi dnešními ulicemi Kořenského a Pavla Švandy ze Semčic. Panují však nesrovnalosti v datu jejího vybudování. Byla založena Vilémem Slavatou z Košumperka v první polovině 17. století, i když jiné prameny uvádějí v letech 1673 – 1689 jako stavitele Jana Jiřího Jáchyma Slavatu, císařského tajného radu a nejvyššího zemského sudího, vnuka místodržícího Slavaty.

Vilém Slavata patřil k horlivým katolíkům. V areálu se dokonce nacházela i soukromá kaple. Letohrádek pak byl svědkem schůzek fanatických katolíků, kteří zde kuli pikle proti evangelíkům. Po defenestraci byl letohrádek také Slavatovým úkrytem, neboť se neodvažoval vrátit se do svého domu na Menším Městě. Po popravách v roce 1621 se zde měl údajně ubytovat Karel z Lichtensteinu, aby unikl svému špatnému svědomí. Jako jeho náhončí zde měl působit i intrikán Přibík Jeníšek z Újezda .

Do areálu se vstupovalo Medvědí bránou – mohutným kamenným portálem s erby. Římsové včetně štítonošů (dva medvědi – slavatovské erbovní figury nesoucí znak Viléma Slavaty z Košumperka a jeho manželky Kateřiny z Monfortu) bylo z kamene. Brána byla po zániku zahrady přemístěna do Kinského zahrady a následně do Lapidária Národního muzea. Bránou se vstupovalo na malý dvorek, který vedl do velkého parku uprostřed něhož stál barokní letohrádek. Bohužel o jeho vnitřním vybavení není nic známo. Za letohrádkem v další zahradě pak stávaly ještě dva menší pavilony.

Zahradu koupil v roce 1814 jako letní sídlo podnikatel Aron Příbram a zřídil tu kartounku (továrna na barvení a potisk látek), která zanikla v roce 1890. V té době ještě stojí u vltavského břehu jeden ze zahradních pavilonků s plastikou fauna hrající nymfám na flétnu.

Jediným pozůstatkem z původní zahrady je tzv. Medvědí fontána z roku 1689 od pražského dvorního sochaře Jeronýma Kohla. Po zboření letohrádku byla fontána přenesena před Justiční palác (dříve Albrechtovy a Štefánkovy kasárna). Roku 1894 přešla fontána darem do majetku města Smíchova. Po roce 1945 byla fontána nahrazena tankem č. 23 a umístěna na Nám. 14. října (dříve Svatováclavské náměstí).

Šubertka (č. p. 170, Smíchov, U Blaženky)

Usedlost Šubertka stával jihozápadně od usedlosti Bertramka v ulici U Blaženky získala své jméno na počátku 18. století, kdy je jejím majitelem malostranský chirurg Ferdinand Schober von Hohenfurt. Skládala se ze tří menších budov – dvou hospodářských a jedné obytné. V 70. letech 19. století byla v blízkosti usedlosti vybudována vila Blaženka. Na konci 19. století patřila usedlost Adolfu Popelkovi. K demolici došlo na počátku 20. století.

Tři kameny (č. p. 105, Smíchov, Holečkova/Újezd)

Název vinice Tři kameny je používán od poloviny 18. století. Rozkládala se před Újezdskou branou a jejími majiteli byli podle tereziánského katastru Terezie Zuzana Kuntzová, rozená Gfässerová, po ní Jan Witzer. Malá usedlost skládající se ze dvou na sebe kolmo navazujících budov byla postavena pravděpodobně na konci 18. století. V polovině 19. století patří Tři kameny Anně Schnellové, v 80. letech Luise Röhrsové. V té době se usedlost nazývala Dolní Večkerkou. Od roku 1895 zde bydlel spisovatel a novinář Josef Holeček. V roce 1924 je usedlost zbořena a na jejím místě je postaven nový dům (Holečkova č. o. 6) navržený architektem Bohumilem Hübschmannem se sochařskou výzdobou Jaroslava Horejce. V domě sídlilo vietnamské velvyslanectví, nyní slouží jako kanceláře.

Václavka (č. p. 176, Na Václavce 23)

Barokní usedlost s mansardovou střechou vznikla v 18. století na místě někdejší vinice, která od roku 1681 patřila klášteru bosých augustiniánů u kostela sv. Václava na Zderaze. V 19. století patří majiteli nedalekých usedlostí Březinka, Doubková, Hliniště, Klavírka a Santoška – rytíři Doubkovi. Později zde fungovala cihelna. Zanikla po 1. sv.v., pozemky byly rozparcelovány a na jejím místě vyrostla nová vily.

Valentinka (č. p. 41, Na Valentince)

V místech dnešního pivovaru staropramen se rozkládala chmelnice patřící k nedaleké viniční usedlosti Valentince. Její pozemky se táhly od řeky až k oblasti Skalka. V roce

1849 jí kupují Jan a Josef Kohoutovi a staví zde továrnu na mlýnské stroje. Ubourali část usedlosti směrem k nábřeží a postavili třípatrovou kancelářskou budovu s bytem pro rodinu.

Večkerka (č. p. 162, Smíchov, Holečkova)

Večkerka stávala u Holečkovy ulice jižně od usedlosti Hřebenka na pozemcích vinic Kanclířky a Pařezky, které byly zničeny za třicetileté války. V roce 1687 je dědicové J. K. Maggauera z Greisenau prodávají Martinu Antonínovi Wetzkerovi, po kterém získala usedlost své jméno. V polovině 18. století již vinice představují jen čtvrtinu své původní rozlohy. Vlastníkem je Josef Martin z Martinsbergu. Podle stabilního katastru, kde je jako další majitel uveden Karel Kehr, se usedlost skládala z obytných a hospodářských budov a skleníku. Od poloviny 19. století je název usedlosti změněn na Horní Paliárku nebo Dolní Hřebenku. Dolní Večkerkou byla nazývána usedlost Tři kameny. V té době je přestavěna v novorenesančním stylu. V roce 1900 byla adaptována na továrnu na výrobu vodovodů, pump a větrných motorů Karla Paška. Poté sloužila jako činžovní dům. Demolována byla ve 30. letech 20. století.

Vojanka (č.p. 147, Jinonická)

Usedlost na počátku 18. století nazývaná Pojanka nebo Bojanka stávala při severní straně Jinonické na jihozápad od Měchurky. Její půdorys odpovídal písmenu L. Podle Stabilního katastru patřila Ferdinandovi Hillebrandovi, v polovině 19. století patří vlastníkům Turbové a Šmukýřky – rodině Linhartů. Demolována byla mezi lety 1910 a 1935.

Voskářka (č. p. 188 a 273, Smíchov, Křížová)

Usedlost se nacházela naproti Koulce. V roce 1720 je jejím vlastníkem majitel bělírny vosku Gottfried Minichdorfer, je možné, že manufaktura byla přímo v usedlosti. Podle Stabilního katastru patřil usedlost skládající se ze dvou čtvercových budov a jedné obdélníkové Františku Hirschovi. V polovině 19. století jí kupuje Společnost buštěhradské dráhy, která zde nechává zbudovat jednopatrové stavení se sedlovou střechou. Nyní budovy usedlosti slouží Českým drahám.

Vysoká (č. p. 501, Jinonice, Na Vysoké 1)

Jako Vysoká byl označován počátkem 15. století zde stojící kopec, později se mu říkalo Na Homoli či Na Homolce. V roce 1419 se zde nacházeli dvě nově založené vinice, v roce 1426 přibývá další o 20 strýších. Část kopce zůstala zalesněna, na zbytku zakládal klášter dominikánek u sv. Anny na Starém městě vinice. Klášteru vinice náležely až do roku 1523 a od 20. let 17. století až do jeho zrušení v roce 1785. Poté kupuje usedlost Vysokou i s celými Radlicemi, kam dříve katastrálně patřila pod číslem 25, hrabě Schwarzenberg. Koncem 19. století v usedlosti fungovala koželužna. Nyní je v soukromém vlastnictví.

Vyšínka (č. p. 156, Holečková 60)

Usedlost stávala na severní straně Holečkovy ulice. V roce 1758 ji kupuje mlynář Václav Michal Vyšín, v majetku jehož rodiny je až do roku 1803. Na konci 19. století patří usedlost Františce Klečkové, počátkem 20. století zde sídlí c.k. stráž bezpečnosti. Zbořena byla ve 30. letech 20. století. Na jejím místě stojí činžovní dům.

Zahrádka (č.p. 158, Smíchov)

Malá usedlost se nacházela při Plzeňské ulici nad Klamovkou. Skládala se z malé čtvercové obytné a jedné větší hospodářské budovy. Kolem poloviny 19. století pravděpodobně splynula s Klamovkou

Zárubova zahrada

Zárubova zahrada se nacházela v prostoru mezi zahradou Kinských a klášteřem Sester srdce Ježíšova. Jejím majitelem byl pravděpodobně klášter, který jí pronajímal právě p. Zárubovi. U vchodu do zahrady stával jednopatrový dům, kde nájemník bydlel i se svou rodinou. Za domem se nacházel dlouhý úzký dvorek, který končil květinovou zahradou, ve které stával jednopatrový renesanční pavilonek. Jeho dveře zaražené dovnitř byly zdobeny krásnými vyřezávanými plastickými výjevy. Nade dveřmi se nacházely dva oblouky, které tvořily jakýsi světlík. Pod levým obloukem byl spodobněn faun hrající nymfám, pod pravým Paridům soud. Zajímavé je, že přesně tato ztvárnění mytologie se nacházela v zahradě letohrádku Portheimka. Pavilonek obýval klášterní zpovědník. Václav Sedláček konkrétně zmiňuje abého Fauvéna, který proslul svou laskavostí, zejména k dětem. Vzpomíná též na heraldika rytíř Krále z Dobré vody, který oba výjevy zakoupil, nechal je z domu sejmut a údajně je se ziskem prodal.

Mezi zahradami Kinských a Zárubovou stávaly na konci 19. století velké dubové dveře – vchod do kanalizačního systému Kinského zahrady. Dětem se ale o nich vyprávěla pověst, že za nimi leží rytíř s useknutou hlavou. Ten se měl údajně zamilovat do princezny cizí země, ale ta ho prý nechtěla, protože měla jiného. Rytíř se s tím nemohl smířit, soka zabil a prchnul ze země. Král však za ním poslal své vojáky se zakřivenými meči, kteří jej dostihli právě na Smíchově, kde chtěl být v jedné z kapliček na Hřebenkách poustevníkem. Jiná pověst praví, že rytíř chtěl svrhnout krále pomocí svého vojska, ale král vyhrál a nechal rytíře popravit. Tělo pochoval za dřevěné dveře a hlavu nechal shnit na hřebu na bráně. Václav Sedláček se domnívá, že tato druhá pověst měla svou předchůdkyni ve staroměstské popravě – rytířem měl být majitel několika smíchovských usedlostí Kobr z Kobersberga.

Zatlanka (č. p. 22)

Vinici na počátku 14. století prodává kartouzský klášter staroměstskému měšťanovi Štěpánkovi, po něm pak získává jméno Hora Štěpánkovská. Po té došlo zřejmě

k rozdělení pozemků. Na počátku 18. století se tomuto místu říká Na Záklanku podle svahu, na kterém se nacházelo - zaklánělo.. Jiná teorie hovoří o vzniku názvu ze staročeského „zaklati“, tedy bodnout, proklát. Z této doby pochází také budova usedlosti V roce 1878 zde byla založena podnikatelem F. Ellenbergerem cihelna. V roce 1883 patří cihelna Pražsko-smíchovské společnosti k výrobě strojních cihel. Zatlanka pak byla zbořena. Na konci prvního desetiletí 20. století zde vzniká ulice nesoucí opět jméno po Zatlance, cihelna v té době už nevyrábí.

Závěrka (č. p. 191, Smíchov)

Dnes již zaniklá usedlost stávala mezi ulicemi Na Závěrce a Nad Kesnerkou. Nacházela se v místech vinice z 15. století nazývané konventska, která patřila některému z ženských klášterů. Tomu byla v době husitství odebrána a v roce 1431 ji kupuje platně Matěj Polák. Později se ale zase vrací jeptiškám. Název usedlosti vnikl kolem poloviny 17. století zkomolením jména jejího majitele Jiříka Závěty ze Závětic, císařského služebníka při české kanceláři, který jí získal od Šimona z Rozkoše. Rozloha vinice byla 8 strychů, stál zde lis. Rodině Závětů patří vinice až do poloviny 18. století. Na konci tohoto století je postavena usedlost skládající se ze dvou čtvercových budov a budovy ve tvaru L. Majitelem je Josef Brandejs. V 80. letech je majitelem Závěrky oční lékař Josef Hasner rytíř z Arthy. Usedlost zanikla po polovině 20. století.

Nejstarší smíchovská zástavba

Smíchovské domy nesoucí zvláštní označení

Pro snazší orientaci v ulicích Smíchova byly domy mnohdy přezdívány jmény svých majitelů či předmětem jejich činnosti (U Dělového kříže aj.) nebo jejich názvy vyjadřovaly určitou myšlenku (např. U Šumavského smrku protest proti germanizaci Šumavy). Seznam takto pojmenovaných domů přináší J. Böhm ve své Monografii města Smíchova:

Název	Staré č. p.	Název	Staré č. p.	Název	Staré č. p.
Austria	18	U bažanta	354	U českého lva	310
Bohemia	442	U hradu	1	U města Londýna	246
Celná	63		96	U myslivce	370
Čečelická	465	U jelena	230	U prince	270
Číslo I.	13	U zlatého jelena	294	U vév. Přemysla	4
Eggenberg	92	U Karla IV.	100		5
Kanclířka	106		101	U růže	297
Kobrova	167		318	U šumav. smrku	280
Na knížecí (hospodě)	33	U černého koně	47	U sokola	296
Peletka	168	U české koruny	59	U zelen. stromu	55
Plzeňka	35	U dělového kříže	197	U šraňku	23
Poslovina	21	U modrého kříže	25	U tří kominiků	232
Prsténka	317	U Libuše	6	U tří korun	262
Štěpka	93		7	U Vlasty	418
U arcivévody Štěpána	203		8	V kufru	240
		U lva	199	V Rožmitále Zatlanka	268 22

Újezdská brána (Újezd)

První Újezdská brána stávala v dnešní Karmelitské ulici už za panování Karla IV. Tenkrát však byla Karmelitská velmi úzká, proto se nejednalo o bránu v pravém slova smyslu ale spíše o jakýsi průchod. Druhá, barokní, Újezdská brána táhnoucí se „pod vojenskými hradbami“ je doložena od roku 1693, ale patrně již dříve, před postavením hradeb, zde býval

jakýsi „průchod“ do osady Újezd a do Prahy (z doby stavby Hladové zdi). Stavitelem byl Jan Pánek. Před branou byl vybudován vodní příkop přes dnešní zahradu Kinských, tehdejší Vrabcovny. Zajímavostí je, že nestála na přímé silnici, ale asi 6 metrů od hradem se muselo zabočit doprava a pak se teprve mohlo branou projít. Brána samotná měla jediný oblouk a stála až do roku 1860, kdy již kapacitně nestačila narůstajícímu provozu (a také kvůli své špatné poloze vůči silnici, kdy se hromadily čekající vozy). Nová brána z roku 1862 stávala vedle té původní – posléze zazděné a byla pojmenována podle Františka Josefa I. (Franciscus Iosefus I.). Na Újezdské straně se nacházel letopočet 1862 psaný římskými číslicemi a císařská koruna. Za necelých 30 let, po zemské jubilejní výstavě v roce 1891, byla zbořena.

Zástavba 19. století

Albrechtovy kasárny

Armáda se už patnáct let postupně zbavuje objektů po celé Praze. Podle Ladislava Čepičky z Vojenského historického ústavu armáda nyní již nepotřebuje tolik objektů, jako třeba v dobách „studené války“. Kasárna většinou patří k atraktivním budovám na lukrativních pozemcích Řada z nich je také v centru metropole. Naposledy vojsko opustilo jiřská kasárna na Náměstí Republiky, které pak soukromý investor během tří let proměnil v největší pražské obchodní centrum Paladium. Odborníci předpovídají, že podobný osud může potkat i další objekty, třeba karlínská kasárna.

Zásadní proměnu má za sebou i Justiční palác, který dominuje náměstí Kinských na Smíchově. Jde o jeden z prvních objektů, který armáda na začátku devadesátých let vyklidila a převedla na ministerstvo spravedlnosti. Být to dnes, šance, že by ho dostala do užívání veřejná instituce, je mizivá. O kasárna by se určitě strhl boj mezi developery, kteří se ale před patnácti lety v Praze teprve rozkukávali. V Justičním paláci vedle sebe fungují Krajský soud a Obvodní soud pro Prahu 5. V současné době však podle mluvčí krajského soudu Lenky Hamplové budovy kapacitně nárůstu agendy nestačí. Vedení soudu proto požádalo památkáře o povolení k přestavbě půdních prostor na kanceláře, ale neuspělo. Justiční palác je památkově chráněnou budovou, takže prosadit střešní okna nebo vikýře je nemožné na straně do vnitrobloku, natož do ulice. O rozsáhlé pozemky mezi řekou a Petřínem za hradbami, v prostoru dnešního náměstí Kinských, měli investoři zájem už v devatenáctém století, ještě dřív než padly hradby. Jenže stavět se tu nesmělo. Toto území, kterému se říkalo Na Eggenbergu, mělo strategický charakter. Patřilo do sítě opevnění Prahy a sloužilo jako cvičiště vojákům bydlícím v nedalekých kasárnách přímo u městské brány na Újezdě. Bývalý vodní příkop byl v zimě také využíván jako kluziště provozované panem Valentou.

Podle kronikáře Prahy 5 Huga Schreibera bylo celé fortifikační území protkáno opevňovacími stavbami (bastiony a příkopy), které byly vyzděné. Sloužilo i k výcviku armády. Ale především muselo být celé prostranství volné a bez stromů, protože v případě válečného napadení bylo nutné mít o celé situaci přehled. Jedinou stavbou, kterou armáda u cvičiště tolerovala, byla dřevěná aréna

principála Švandy pro tisíc návštěvníků, v níž se hrávalo od jara do podzimu divadlo. Ale i tato aréna byla nakonec z důvodu fortifikačních opatření zakázána a rodina Švandova si vybudovala novou Arénu na Hořejším nábřeží.

Fortifikační prostor na Smíchově ztratil po Napoleonských válkách po roce 1870 na významu a císařská armáda se rozhodla, že jej využije jinak. Náhradou za zbořená újezdská kasárna tady nechala podle vídeňského návrhu v letech 1886 – 1892 postavit moderní kasárna skládající se ze čtyř křídel, která nesla jméno schopného vojevůdce Albrechta (1817 – 1895). Podle kronikáře Schreibera bylo záměrem výstavby ukázat vojenskou sílu Rakousko-Uherska. Kasárna měla přístup k řece a na dvoře řadu stájí. Sídlil zde jedenáctý pěší pluk, tedy několik set vojáků včetně velitelství. Albrechtova kasárna změnila po vzniku Československa v roce 1918 název na Štefánikova. Vojnu si tu kroutil také slavný smíchovský rodák Julius Fučík, budoucí komunistický novinář, kterého popravili nacisté. V jeho pamětech se dochovaly i zmínky o tom, jak odtud utíkal před povinnostmi vojenské služby do města za děvčaty. Kasárna, ve kterých za druhé světové války sídlilo vládní vojsko, sehrála na začátku května 1945 významnou roli. Odtud vzešel impuls k pražskému povstání, jak ho známe později v bojích o rozhlas. Tato posádka začala zásobovat povstalce zbraněmi. Během různých oprav přišla budova o většinu plastické výzdoby od F. Enderse. Kasárna po druhé světové válce nesla jméno Julia Fučíka a na náměstí před hlavním křídlem stanul na žulovém podstavci slavný sovětský tank s číslem dvacet tři, který dal místu vzápětí nové označení - U Tanku, které lidé používají z recese ještě dnes, i když vojenský pomník dávno nahradila fontána. Tank, který byl v devadesátých letech výtvarníkem Davidem Černým několikrát přemalován ze zelené na růžovou, patří do sbírek Vojenského historického ústavu. Prohlédnout si ho můžou návštěvníci muzea v Lešanech u Prahy.

Stará smíchovská radnice (Štefánikova 13)

V místech dnešní smíchovské radnice ve Štefánikově ulici 13 stál od roku 1853 dům, který sloužil k ubytování c. k. četnictva. Samospráva v něm měla vyčleněny dvě místnosti. Stavitelem a majitelem tohoto domu byl tehdejší purkmistr Josef Barth. Roku 1858 odkoupila dům smíchovská obec. O osm let později sem měl údajně zavítat i císař František Josef I. V roce 1874 byl dům přestavěn na radnici. Budova byla zvýšena o druhé patro a přibyla věž s hodinami. Plastiky na průčelí nad okny prvního patra pocházejí od Antonína

Poppa. Radnice měla po přestavbě potřebné místnosti pro úřad, zasedací síň, místnosti pro hasičský sbor včetně nářadí a stáje pro tři páry koní. Autorem této novorenesanční přestavby je Josef Schulz. Po roce 1922, kdy byla vytvořena městská část Praha XVI, zde sídlil úřad pro Smíchov, Hlubočepy, Radlice a Malou Chuchli. Vedlejší dům č. p. 246/15 se nazýval U města Londýna. V roce 1927 v něm byla zřízena kancelář radnice, později po stavebních úpravách též smíchovská úřadovna magistrátu.

V roce 1949 začalo platit nové územní uspořádání Prahy. Košíře, Jinonice, Motol a Smíchov na západ od Erbenovy ulice se staly Prahou 4, zbytek Smíchova, Hlubočepy, Radlice a Malá Chuchle tvořily Prahu 16 s radnicí na Nám. 14. října č. o. 4 a později i č. o. 9. V roce 1960 došlo opět ke změně hranic a přecíslování městských částí. Vzniká Praha 5 v dnešním rozsahu, ke které je přisloučena ještě Malá Chuchle (do roku 1994). Sídlo zůstává i nadále v budovách na Nám. 14. října. V této době je bývalá smíchovská radnice na adrese

Štefánikova 13 využívána jako podnikové ředitelství Pramenu Praha, ve vedlejší budově č. o. 15 má kanceláře OPBH, který se později rozšiřuje i do č. o. 13. V roce 1998 byla dokončena stavba krátkého křídla dvorní přístavby u budovy č. o. 13 a u budovy č. o. 15 byla udělána nástavba. V roce 2001 proběhlo stěhování některých odborů do nově opravené a přistavěné budovy.

Radnice v Hlubočepích (Pod Žvahovem č. p. 21)

V roce 1883 byly vypracovány plány na stavbu obecního domu v ulici Pod Žvahovem č. p. 26. V přízemí byl byt strážníka, šatlav, hasičská stříkačka a obytné patro nahoře. Sloužil až do roku 1922 i pro Malou Chuchli. Ve 30. letech došlo ke stavebním úpravám. Hasičská zbrojnice zde sloužila až do 70. let, kdy zbytek domu sloužil k bydlení.

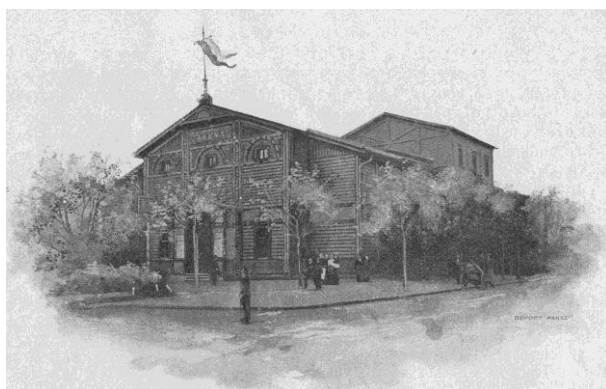
Radnice v Jinonicích (Butovická č. p. 21)

Obecní úřad zde existoval od roku 1814 a byl umístěn v obydlí rychtáře. Od roku 1912 měl vlastní místnost v přízemí v domě Na Průhoně (nyní Butovická) č. p. 21. V roce 1996 byl zbořen a nahrazen novostavbou.

Raudnitzův dům (Hlubočepská 33)

Pozdně klasicistní obytný dům (původně drobné venkovské sídlo s parkem) je postaven na půdorysu písmene E s hospodářským křídlem a dvěma nádvořími. Střední křídlo v přízemí slouží jako dvojitý průjezd. Fasády z doby kolem poloviny 19. století se nezměnily. Vstupní portál je lemovaný toskánskými sloupy, jejich hlavice nesou krakorce balkonu. Nádvoří jsou od zahrady oddělena zídkou. Z původní dispozice parku od významného zakladatele zahrad Františka Thomayera zůstalo bohužel jen torzo.

Švandovo divadlo na Smíchově

V poslední čtvrtině 19. století se ředitel divadelní společnosti Pavel Švanda ze Semčic st. rozhodl vybudovat nové divadlo na Kinského třídě (dnešní Štefánikova). Se smíchovským publikem měl dobré zkušenosti, neboť každé léto hostoval v přírodní nezastřešené ohradě – divadle Aréna u Újezdské brány. Stavitelem divadla s kapacitou až 1000 lidí se stal Josef Záhorský. Provoz byl

zahájen 1. 10. 1881 Smetanovou Hubičkou. K výrazné přestavbě došlo roku 1900. K hlavním změnám patřil nový vchod přímo z ulice (dříve se vcházelo dvorem), došlo k vzájemnému přesunu jeviště a hlediště, vznik foyer, instalace ústředního topení. Došlo k celkovému zútulnění budovy. Po první světové válce se mění průčelí domu na pozdně kubistické, které je dílem Ladislava Machoně – autor obnovy Klementina. V roce 1922 dochází i k proměně interiéru – vzniklo dalších dvě stě míst a balkony. Autory jsou Rudolf Škrdle, Jindřich Pollert (stavitel) a C. O. Jandl (malíř). Během 20. století došlo k několika změnám názvu divadla – Intimní divadlo, Realistické divadlo, RD Zdeňka Nejedlého nebo Labyrint. Ke svému původnímu názvu se vrátilo až v roce 1999, kdy započala další rozsáhlá rekonstrukce na návrh architekta Davida Vávry: “Hlavní inspirací pro mne byla vytvořit v hlavním sále konzervativní divadelní prostor, jasně rozdělený na jeviště a hlediště, který by měl zároveň neopakovatelnou atmosféru interiéru“. Kapacita divadla se snížila na 300 míst, z hereckého klubu byl vybudován nový foyer s kavárnou a vzniklo i malé divadelní studio. Vlastníkem budovy je hl. m. Praha.

Bývalý hotel U arcivévodý Štěpána (Štefánikova 23/Kartouzská)

Nárožní dům postavený před rokem 1870 stojí na místě starší zástavby. Patří k prvním neorenesančním domům na Smíchově vzniklých pod vlivem architekta Schulze. Fasáda je vyzdobena figurálními plastikami. Hostinec u arcivévodý Štěpána byl

svědkem významných historických událostí. Například během revoluce v roce 1848. Tehdy bylo velice rušno i na Smíchově. Kromě místních obyvatel se bouřili i venkované, kteří se stahovali do Prahy. Tehdejší ředitel spojených jurisdikcí, Sorgenfrei, nepožíval obecné důvěry a opustil svůj úřad. Z podnětu některých vážnějších občanů se ve středu po svatodušních svátcích odpoledne shromáždila národní garda v hostinci u arcivévody Štěpána k poradě, jak skončit s bezprávím a zabezpečit soukromý majetek.. Bydlel tu hudební skladatel a pedagog Jan Malát (1843-1915. Do roku 2007 sloužil jako sídlo Technické správy komunikací. Dům je v majetku hl. m. Prahy.

Dům U Zlatého anděla (č. p. 222, Nádražní ulice)

Dnes již neexistující budova byla postavena roku 1850, v roce 1878 k ní byl přistaven pivovar se sladovnou Josefa P. Preiszlera, spolumajitelkou byla Tekla Preiszlerová. V Böhmově Monografii města Smíchova se uvádí, že pivovar byl vystavěn na var 40 hektolitru a pracuje pomocí ručních strojů, železné pánve, chladiřenského stoku, dvojího hvozdu, měřícího stoku, odkličkovacího stroje, ručního mlýna atd. Pivovar měl 12 zaměstnanců (akciový pivovar 110) a již v roce 1881 vyrábí 7.800 hektolitru piva desetistupňového. Preiszler vlastnil i protější dům č. p. 232 U Tří kominíků, kde byla hospoda s tanečním sálem vyzdobená znaky zemí Koruny české. Štít budovy zdobilo malované domovní znamení – anděl v rozevláté říze s palmovou ratolestí v ruce připisovaný Václavu Brožíkovi. V domě U Zlatého Anděla působil také nakladatel a knihkupec Otto Girgal, který později spolupracoval s Juliem Fučíkem. Vydával také Olbrachta, Prokleté básníky či F. X. Šaldu. V roce 1948 nakladatelství končí.

V přízemí domu se dále nacházelo několik obchodů, např. s dámskými oděvy, drogerie, a knihtiskárna v roce 1935, v 70. letech 20. století tabák, punčochy, bufet, pečivo a knihkupectví.

Nedaleko stával dům č.p. 25, postavený na místě Jarošovské chalupy z poloviny 17. století a Michlova domu z konce 18. století, z něhož se dochovala brána se dvěma bustami imperátorů z 19. století. Domy stály až do 16. února roku 1980, kdy byly kvůli výstavbě metra odstřeleny. Freska anděla však byla naštěstí díky akad. malíři Olze Beránkové z domu sejmuta, naimpregnována, přelepena gázou a umístěna do depozitáře Muzea hl. m. Prahy. V roce 2000 byla po restaurování umístěna do nové zde stojí moderní administrativní budova s obchody Zlatý Anděl.

Dům kumštýřů (č. p. 278, Štefánikova)

Domem kumštýřů nazývá Václav Sedláček ve svých Dějinách Smíchova dodnes stojící stavbu č. p. 278 na Štefánikově ulici nedaleko Arbesova náměstí. V nájmu se zde vystřídalo mnoho umělců i vědců. K nejstarším patřil hudební skladatel Richard Rozkošný, bydlel zde i hudební pedagog Jan Malát, skladatel a ředitel pražské

konzervatoře Jindřich Kaan z Albestu nebo tu mládí strávil houslový virtuos František Ondříček. Z ansámblu Národního divadla zde žila dramatická umělkyně Matylda Křepelová (později Vinklerová), miláček celé Prahy F. F. Šamberk nebo flétnista Kohout. Z vědců jmenujme např. pomologa prof. Hromadu, botanika Kopetze, patologa a bakteriologa profesora Jaroslava Hlavu, lékaře profesora Karla Maydla přeloženého na Smíchov z Vídně. K dalším významným osobnostem patří chorvatský důstojník a později velitel vojenské posádky Lulič, organizátor povstání Chorvatů proti okupaci Maďarskem. V srpnu roku 2008 je dům v majetku MČ Praha 5.

Rodný dům Karla Hašlera (Na Zlíchově, č. p. 242)

Pavlačový dům č. p. 242 je pozůstatkem někdejší periferní zástavby. Na jeho průčelí je umístěna pamětní deska s textem: „V tomto domě se narodil 31. 10. 1879 český písničkář a herec Karel Hašler, umučen 22. 12. 1941 v Mauthausenu.“ Do domu se dnes vchází průjezdem vedlejšího domu čp. 229. Tím vstoupíme na větší dvorek s různými kůlnami, kde dříve býval funkční objekt tzv. Staré školy, kam podle pamětníků chodil i mladý Karel Hašler. Zadní trakty obou domů jsou značně zchátralé. Do rodného domu vede jen schodiště ze dvora.

Otec Karla Hašlera pracoval v době jeho narození v Inwaldově sklárně na Zlíchově. Hašler byl pokřtěn ve zlíchovském kostele sv. Filipa a Jakuba farářem Josefem Šnepem. Za kmotra mu šle mlynář Josef Hora, člen významné mlynářské rodiny Horů, kteří hospodařili na mlýně v Prokopském a Dalejském údolí. Rodiče Karla Hašlera a jeho sestra Aloisie jsou všichni pohřbeni na novém hlubočepském hřbitově ve svahu nad Zlíchovem, i když matka Marie Hašlerová byla původně pohřbena u farního kostela sv. Filipa a Jakuba

V roce 2009 patří dům Bytovému družstvu Hašler sídlícím v této adrese.

Secesní činžovní domy na Janáčkově nábřeží

Janáčkovo nábřeží se rozprostírá na levém břehu Vltavy vymezeném Palackého mostem a mostem Legií. Severní část oblasti se od 80. let předminulého století nazývala Ferdinandovo nábřeží, o jižní části se hovořilo jako o Nábřežní ulici. S přibývajícím výstavbou v této oblasti a zánikem dřívějších průmyslových podniků a zahrad došlo posléze

k propojení obou částí. Obě části jsou chráněny nábřežní zdí, severní se začala stavět v roce 1874, jižní u Palackého mostu až v roce 1903. Značný zásah do zdejší architektury přinesla výstavba Jiráskova mostu zahájená v roce 1929. Na Janáčkově

nábřeží bylo na přelomu 19. a 20. století postaveno mnoho zajímavých činžovních domů. Není proto divu, se bylo v roce 1971 prohlášeno společně s historickým centrem Prahy za Pražskou památkovou rezervaci. Historismus se projevuje ve stavbách Josefa Schulze, Jana Zeyera nebo Ferdinanda Šamonila. Najdeme zde i domy secesní: palácové domy 3-9 (nárožní činžák profesora UMPRUM Richarda Klenky rytíře z Vlastimilu s komíny na střeše – č.p.85, rohový dům Ladislava Čapka se štukovou dekorací na průčelí – č. p. 86, činžák architekta Emila Dufka s hrázděným zdivem ve štítě – č.p.84). Celkem zde stojí 31 zejména bytových domů rozdělených příčnými ulicemi do 9 bloků.

Dům čp.133 navrhli Josef Schulz a Jindřich Jechenthal. Autorem návrhu průčelí z roku 1877 je zřejmě také Josef Schulz. Řadový dům trojtraktové dispozice se sedlovou střechou má hlavní průčelí se zvýšeným přízemím třípatrové a čtyřosé. Parter je pásově bosován, vpravo se nalézá domovní portál s rovnou římsou a vraty, jež zdobí řezba arabesek. Před střední dvojicí os 1. a 2. patra předstupují balkony s mřížovým zábradlím konvexního průběhu. Ještě okna 3. patra chrání trojúhelné frontony. Půdní polopatro se otevírá obdélníkovými okénky, plochy pilířů jsou zdobeny plastickými ženskými hlavami v rozvilinových reliéfech. Nad korunní římsou leží balustrová atika.

Dům čp. 138 byl postaven podle plánů Jana Kaury, fasáda byla provedena podle nového projektu, podepsaného Janem Krulišem. Výstavba probíhala v letech 1877 - 1878. Řadový dům dvou- a trojtraktové dispozice se sedlovou střechou, s třípatrovým hlavním průčelím o sedmi osách se obrací směrem do nábřeží. Středový edikulový portál vrcholí balkonem nad masivním kladím. V jeho cviklech se objevují antikizující postavy muže a ženy. Okna v bosovaném přízemí mají polokruhová zakončení, pásově rustikované 1. a 2.p. prolamují pravoúhlá okna se segmentovými, resp. trojúhelnými frontony (ve 2.p.). Okna 3.p. jsou opět půlkruhem klenutá a završená rovnými římsami. Meziokenní pilíře zdobí sgrafita. V roce 1923 proběhly vnitřní úpravy domu, nad jižní částí dvorního průčelí byl zřízen podkrovní byt s terasou, roku 1934 bylo v těchto místech zřízeno nové schodiště mezi byty ve 2. a 3. patře. Roku 1927 byl upraven rampový průjezd levou osou suterénu do dvorních garáží, které byly v roce 1929 rozšířeny.

Dům čp. 139 byl vybudován podle projektu Josefa Schulze a Eduarda Windische v l. 1877 – 78. Projekt domu vypracoval Josef Schulz, stavba však proběhla podle plánů podepsaných stavitelem E. Windischem. Byla povolena 23.3.1877 a nejpozději následujícího roku také dokončena. Pro zadní dvorní stavení dodala plány firma Jechenthal a Hněvkovský, jeho stavba byla povolena 17.2.1887. Řadový dům trojtraktové dispozice s protisměrně lomeným schodištěm uprostřed zadního traktu kryje sedlová a nad zadním stavením pultová střecha. Hlavní průčelí je nad zvýšeným přízemím čtyřpatrové o pěti osách. Domovní edikulový portál ve střední ose vynáší balkon s balustrádou. Nad bosovaným přízemím jsou okna vsazena do edikul s kanelovanými pilastry, jež ve 2.p. nahrazují karyatidy. Roku 1936 vznikly dvorní garáže a stavitelem Matějem Drofou byla provedena půdní vestavba nad zadním traktem hlavní budovy.

Dům čp. 140 byl postaven dle návrhu Aloise Filcíka z roku 1878. Řadový dům trojtraktové dispozice kryje sedlová střecha; hlavní průčelí je čtyřpatrové a šestiosé. Pravou osu bosovaného přízemí prolamuje edikulový portál s trojúhelným frontonem. Na pilastrech jsou tabulky, nesoucí vlevo monogram AMF a vpravo letopočet 1878. Ve vlysu je tabulka se starým smíchovským číslem 467, po stranách korunované ženské hlavy. V přízemí mají okna šambrány s uchy, v rustikovaném 1. a 2. patře chrání okna trojúhelné (1. a 3. p.), resp. Segmentové frontony (2. p.). Okna 4. p. doprovázejí sgrafita s groteskovými obrazy; uprostřed je kartuš s monogramem AMF, na krajních pilířích jsou malé tabulky s letopočty. V letech 1994 – 1996 byla architektem Jiřím Kripnerem provedena celková rekonstrukce budovy. Zároveň byla za dvorní fasádou zřízena snížená garáž.

Dům čp. 157 byl postaven dle návrhu Vojtěcha Hanče z roku 1878. Řadový dům, krytý sedlovou střechou, má třípatrové hlavní průčelí. Šestiosou fasádu se středním dvouosým rizalitem prolamuje vpravo vstupní edikulový portál. Hrubou omítkou jsou zdůrazněny plochy v nižších podlažích, 1.p. rytmizuje balkon s balustrovým zábradlím. Nad okny 2.p. v risalitu, odděleným pilastrem s iónskou hlavicí, leží lunetové suprafenestry s drobnými figurálními reliéfy v medailonech. Okna vnějších os završují trojúhelné frontony, ve 3.p. rámuje risalit pilastry s korintskými hlavicemi, suprafenestry risalitových oken nesou tabulky s letopočtem 1878. Nad risalitem se zvedá segmentový štít, uzavírající okrouhlé okénko mezi bustami žen s korunami na hlavách. Jižní část dvorního průčelí nese segmentové podklenuté pavlače s dekorativním litinovým zábradlím. V roce 1996 byla v domě postavena půdní vestavba a zároveň proběhla celková rekonstrukce objektu podle projektu Jiřího Kripnera.

Dům čp. 39 z let 1876 – 77 byl postaven podle návrhu Josefa Lipovského jako jeden z prvních domů postavených na uvolňovaných fortifikačních pozemcích. Nárožní podsklepený dům sestává ze dvou dvoutraktových křídel, krytých sedlovou střechou; do styku křídel bylo vloženo pravoúhle lomené schodiště. Dům má bohatě architektonicky a dekorativně členěnou historizující fasádu. Bosované přízemí prolamuje vstup střežený atlanty, patra člení risality a výrazně tvarovaná edikulová okna a balkony. Vlys korunní římsy vyplňuje vysoký reliéf ženských hlav v kvadrilobech, držných putti. Roku 1900 byla na dvorní risalit zavěšena pavlač. Umístění pamětní desky dramatika F.A.Šuberta bylo povoleno roku 1936, dnes se však na domě již nevyskytuje. Roku 1976 byly zřízeny suterénní garáže, v roce 1992 byla opravena fasáda, roku 1994 provedena půdní vestavba včetně výtahu dle návrhu architektů Drexlera a Vrbaty.

Štít domu čp. 471 nese nápis ANNO DOMINI MDCCCLXXIX (1879). Na nároží domu nalezneme arkýř, nesený zdobenými konzolami a rámovaný sloupy s iónskými hlavicemi. Okna jsou v profilovaných šambránách, nadpraží oken v prvním patře zdobeno štukovou dekorativní výplní. U oken druhého patra se opakuje motiv karyatid z domu č. 55. Okna druhého patra jsou chráněna trojúhelníkovými frontony. Ve třetím patře zdobí fasádu meziokenní kartuše. Korunní římsa má plasticky zdobené konzoly. Fasádu zdobí též bosáž zdiva.

Dům čp. 475 má suterén, zvýšené přízemí a tři patra. Vstupní edikulový portál dveří s nadsvětlíkem je umístěn v krajní ose. Okna jsou v profilovaných šambránách, nad okny druhého patra trojúhelníkové frontony, nad okny druhého patra přímé římsy. Neobvyklé je řešení balkónového zábradlí, které kombinuje balustrádu a ozdobnou kovovou mříž. Bosáž zdiva je odstupňována od přízemí směrem k poslednímu patru. Historizující fasáda **domu čp. 474** je zdobena slepými balustrádami okenních parapetů v prvním a druhém patře i balustrádou balkonu v prvním patře. Balkon druhého patra má kovové zábradlí secesních tvarů. Okna jsou v profilovaných šambránách, nad okny druhého patra trojúhelníkové frontony, pod římsou a pod okny třetího patra vlys s plastickou výzdobou. Konzoly římsy mají též plastickou výzdobu.

Zdivo domu **čp. 476** je v přízemí bosované; režné zdivo v patrech není od omítaných částí fasády barevně odlišeno. Nad vchodem balkon v šíři tří os se zábradlím s balustrádou. Všechna okna v profilovaných šambránách, nad okny prvního patra trojúhelníkové frontony, nad okny druhého a třetího patra rovné římsy. Konzolová korunní římsa má zdobené konzoly. Mezi okny půdního polopatra plastická výzdoba ženskými hlavami a květinovými festony.

Nárožní **dům čp. 477** má v omítce letopočet AN D MDCCCLXXX (1880). Pro výzdobu fasády bylo využito bosování zdiva, balkonů s balustrádou a frontonů nad okny druhého patra. Půdní polopatro má malá okénka a plastickou výzdobu.

Autorem **domu čp. 478** je Rudolf Eisler.

Nárožní **dům čp. 479** má suterén, přízemí a tři patra. Patra jsou oddělena římsami, okna v patrech jsou rámována profilovanými šambránami, okna prvního a druhého patra chrání frontony. Parapety oken prvního patra jsou zdobeny reliéfy s lvími hlavami. Na nároží je přes tři patra arkýř, spočívající na noze. Arkýř je zdoben nárožními sloupy s kanelovaným dříkem, ve spodní třetině s ornamentální výzdobou, s ionizující hlavicí a se sochami andílků ve třetím patře. Nad arkýřem je jehlancová věžička. Kromě arkýře zaujme na domě kovové zábradlí balkonu nad vchodem.

Ve střeše novodobé vikýře. Fasáda narušena dešťovými svody, odvodem spalin plynového topení (v místě lví hlavy) a televizními anténami.

Na **domě čp. 91** má zdivo přízemí a prvního patra plastické pásové členění, zdivo druhého a třetího patra je režné. Mezi prvním a druhým patrem probíhá ornamentální pás s medailonky se symboly zvěrokruhu. Rovněž parapet nad kordónovou římsou, meziokenní pilíře čtvrtého patra i štítky nad korunní římsou jsou zdobeny ornamenty s rostlinnými motivy. Nárožní rizalit má v prvním patře arkýř, ukončený ve druhém patře balkonem a ve třetím patře lodžíí. Pole nárožního rizalitu jsou vyplněna figurami českých králů. Fasáda je zakončena zdobenými střešními štítky.

Dům čp. 713 je symetrický, dveře jsou v ose domu. Výzdoba domu má převážně geometrické formy. V druhém patře domu jsou dva balkony se zábradlím tvořeným růžicemi. Dvoubarevná fasáda členěna pilastry na výšku druhého až čtvrtého patra.

Dům čp. 729 má obdobné členění fasády jako dům čp. 91: fasáda přízemí a prvního patra má plastické pásové členění zdiva, fasáda druhého a třetího patra je z režného zdiva. Čtvrté patro a štítky nad korunní římsou jsou vyzdobeny ornamenty. Na nároží

čtvrtého patra najdeme figury českých králů. Na nárožním rizalitu je do Janáčkova nábreží arkýř a lodžie, do ulice Pavla Švandy ze Semčic je ve třetím patře výjev s věštbou kněžny Libuše.

Nárožní **dům čp. 1072** má přízemí a čtyři patra. Přízemí a první patro jsou zdobeny pásovou visáží zdiva, třetí a čtvrté patro je členěno průběžnými pilastry a zdobeno plastickými ornamenty. Krajní osa a nároží jsou zdůrazněny rizalitem. Oba rizality jsou zakončeny střešními štítky. Na postranním rizalitu jsou umístěny balkony, na nárožním ještě arkýř. Za pozornost stojí kovové zábradlí balkonů.

Dům architekta Jiřího Justicha **čp. 1075** je z roku 1903. Autorem výtvarné spolupráce je Jindřich Říha. Symetrická fasáda s vchodem uprostřed a dvěma arkýři na výšku prvního a druhého patra, zakončenými balkonem. Fasáda má secesní výzdobu, i kovové zábradlí balkonů má secesní ornamenty.

Dům stavitele B. Štěrbý **čp. 1076** je z roku 1904. Na návrhu spolupracovali výtvarníci Václav Kuneš a Oldřich Rákosník. Dům má hladkou omítku, zdobenou plastickými ornamenty na plném balkonovém zábradlí, na arkýři, nad okny i v pásu pod kordónovou římsou. Na této římsě jsou také umístěny dvě sošky. Na štítu monogram P.

Nárožní dům **čp. 1101** s historizující fasádou z roku 1904 pochází od F. Šamonila. Fasáda kombinuje omítku a režné zdivo a je bohatě členěna arkýři, balkony a lodžemi, zakončenými štíty se sochařskou výzdobou. Plastické ornamenty zdobí fasádu nad okny, na zábradlí balkonů i na římsách.

Dům **čp. 1055** postavil v roce 1903 architekt a stavitel F. Šamonil. Dům má suterén, přízemí a čtyři patra. V přízemí a v prvním patře bosované zdivo, ve vyšších patrech kombinace režného a omítaného zdiva. V prvním patře balkon a nad ním arkýř, na nároží rizalit, zdůrazněný arkýřem s lodžii ve třetím patře. Střecha má dva štítky a nárožní věžičku. V nárožní nise se nachází soška Choda. Domu se říká též „Chodský“, neboť jeho majitelé Jan a Kristina Milotovi pocházeli z Chodska a Mikoláš Aleš použil na výzdobu ploch náměty z Psohlavců. Uhlové předlohy dle Alšových perokreseb zhotovil malíř Antonín Pícek a samotná sgrafita pak Antonín Häusler. Tři obdélná pole mezi druhým a třetím patrem do ulice Kořenského vypovídají o životě Chodů. Ústředním obrazem „prorůstá“ obří smrk symbolizující drsný horský kraj. V pozadí jsou pohraniční hory a domažlická věž. Hlavní postavy Chodů v krojích doprovází listina s právy, pečeť a prapor, je zde i dudák a hudec. Po obou stranách se odvíjí senoseč a honba medvěda symbolizující právo svobodného lovu. Předposlední vlys na Janáčkově nábr. zachycuje strážce hranic na hlídce se psy. Na posledním obraze je tábor vzbouřenců proti Lomikarovi.

Dům architekta Bernarda Nedvěda **čp. 1114** s bohatou historizující fasádou se secesními i novorenesančními motivy byl postaven v letech 1904 – 1905. Dům nese nápis U Nedvědů. Fasáda, souměrná podle středové osy, je členěna balkony, arkýřem přes šest okenních os a lodžii. Je zakončena zdobeným štítem a postranními věžičkami.

Čtyřpatrový **dům čp. 1112** na nároží Janáčkova nábreží a Dienzenhoferových sadů je zakončen nárožním střešním štítkem s balustrovou atikou, vázami a střešními vikýři.

V prvním a druhém patře jsou ve fasádě zakomponovány arkýře a balkony, výzdoba fasády s odstupňovanou visází je střídma.

Dům čp. 1115 na nároží Dienzenhoferových sadů má historizující (eklektickou) fasádu. Fasáda je členěna balkony a arkýři, je ukončena střešními štítky a balustrádou. Přízemí upraveno pro potřeby hotelu. Jsou zde vyměněny výplně otvorů, sokl i vstupní schodiště jsou obloženy kamenem.

Dům čp. 1153 postavil František Šamonil v roce 1907. Dům má přízemí, čtyři patra a páté střešní patro. V krajních osách jsou ve druhém a třetím patře balkony a nad nimi ve střešním patře vikýře. Risalit přes čtyři střední osy je ukončen štítem pátého patra. Krajiní osy rizalitu čtvrtého patra mají balkony. Výzdoba fasády i kovové zábradlí balkonů má blízko k secesi.

Dům čp. 1211 má novobaročnou fasádu s nárožním a středním rizalitem přes čtyři patra, mansardovou střechu a nárožní věžičku. K výzdobě fasády patří i balustrová a kovová zábradlí.

Dům čp. 84 od Emila Dufky je z roku 1910. Výtvarně se na návrhu podílel Jindřich Čapek. Rohový dům má suterén, zvýšené přízemí a čtyři patra. Fasáda je zakončena štítem střešního patra a věží na nároží. Výrazné jsou dřevěné prvky arkýřů a štítu na fasádě. V secesním stylu je plastická výzdoba fasády i vstupu a kovové balkonové zábradlí.

Dům čp. 86 navrhl Ladislav Čapek za výtvarné spolupráce Josefa Drahoňovského. Dům byl postaven v roce 1909. Fasáda je bohatě členěna. Výrazný je nárožní arkýř přes tři patra, přecházející do věže ve čtvrtém a pátém (střešním) patře. Po obou stranách fasády jsou arkýře a nad nimi štíty střešního patra. Sochařská výzdoba fasády, plastické reliéfy, kovové zábradlí i vstup odpovídají secesnímu stylu.

Dům čp. 85 postavený v letech 1909 – 1910 navrhl Richard Klenka, rytíř z Vlastimilu. Fasáda je členěna různě vystupujícími arkýři, balkony a kovovým zábradlím. Na nároží sochařská výzdoba, na fasádě ornamenty. Střešní patro má štít a na nároží balkon. Dům zaujme i řešením komínů.

Na domě **čp. 886** najdeme sgrafitem zdobenou lunetovou římsu a zdobený pás nad okny druhého patra. Přízemí a první patro má pásovou bosáž, stejně jako nároží postranních rizalitů.

Rohový dům **čp. 843** má v omítce pod římsou letopočet MDCCCLXXXV. Druhé a třetí patro je odlišeno režným zdivem. Přízemí, první patro a nároží má v omítce pásovou bosáž. Fasáda je zdobena vlysem s bukraniony, balustrádami balkonů a parapetů, nadokenními frontony a pilastry nárožního rizalitu.

Janáčkovo nábřeží bylo domovem mnoha slavných osobností. Žili zde například Josef Zítek (1832 – 1909) – autor Národního divadla a Rudolfiny, Julius Mařák (1832 – 1899), Viktor Barvítius (1834 – 1902) nebo režisér Jiří Frejka (1904 – 1952).

V domě č. p. 478 žil historik a profesor Jaroslav Goll (1846 – 1929).

V domě č. p. 453 žil historik a univerzitní profesor Josef Pekař (1870 – 1937).

V domě č. p. 729 pobýval další historik, profesor, diplomat a politik Kamil Krofta (1876 – 1945), který byl v letech 1936 – 1938 ministrem zahraničí. Za odbojovou činnost byl vězněn a krátce po osvobození zemřel.

Obytné domy ve Vítězné ulici

Domy byly postaveny ve 40. letech 19. století na podnět hraběte Karla Chotka. Zároveň byl v tu samou dobu postaven řetězový most Františka I. (předchůdce Mostu legií). Domy vystavěl Josef Kaura mladší s tesařem Karlem Fleischingerem. Jsou postaveny v doznívajícím klasicismu. Ve dvorech se nalézají zbytky hradební zdi a u domu č. 13 také malá kapličkou s plastikou Přemysla Otakara II.

Dům č. p. 126, Vítězná 1 je dílem Josefa Schulze a Jindřicha Jechenthala, plastická výzdoba pochází od J. V. Myslbeka. Nárožní dvoukřídlý dům je podsklepený, krytý sedlovou střechou. Hlavní průčelí do Vítězné ulice je nad zvýšeným přízemím třípatrové, sedmiosé. Pásovou bosáž přízemí prolamuje domovní portál se dvěma figurami atletů s delfíny u nohou; v obdélníkovém portálovém nadsvětlíku je dekorativní mříž. Konzoly nesou nad portálem arkýř, rámovaný hladkými pilíři s iónskými hlavicemi. Plochu pater pokrývá kvádrová rustika. Všechna okna jsou v profilovaných šambránách, se štukovou dekorativní výplní. Okna 1.p. rámuje iónské sloupky, okna 2.p. chrání trojúhelníkové frontony, ve 3. p. mají okna přímé římsy. Boční průčelí odpovídá úpravou hlavní fasádě. Ve zvýšeném přízemí vystupuje 2. a 3. osa lodžii, rámovaných bosovaných pilíři, v níž dva vložené toskánské sloupky podpírají kladí s nápisem LÉTA PÁNĚ MDCCCLXXVIII. V průčelí na Janáčkovo nábřeží podpírají arkýř sochy tří karyatid.

Dům byl postaven v roce 1878. Od té doby bylo provedeno několik dílčích úprav. V roce 1889 proběhla rekonstrukce dvorních pavlačí, v roce 1915 vnitřní i vnější úpravy (mj. arkýře v 1.p.), v roce 1926 další vnitřní úpravy, v roce 1977 půdní vestavby, v roce 1990 další půdní vestavby. V letech 1993 – 1995 proběhla celková rekonstrukce pro Dresdner Bank.

Dům č. p. 419, U Řetězového mostu 15 – nárožní třípatrový dům, v jehož přízemí se nacházejí pruské plackové klenby do pasů, v průjezdu pak zrcadlová klenba. Ve dvoře jsou umístěny pavlače na krakorcích.

Dům č. p. 530, U Karla IV. – nárožní dvoukřídlý třípatrový dům z let 1842 – 1844 od stavitele Tredrovského stojí na místě části bývalé malostranské cihelny. V přízemí domu se nacházejí valené klenby. Klasicistní průčelí do ulic má otvory v přízemí v půlkruhových záklencích, kolem bosáž. Okna v prvním patře mají úzké segmentové tympanony, v druhém patře rovné nadokenní římsy.

Dům č. p. 531, U Otakara II 13 – řadový třípatrový dům byl postaven v letech 1842–1844 stavitelem J. E. Franclem. Klasicistní průčelí uplatňuje v druhém a třetím patře vysoký pilastrový řád, v přízemí a v prvním patře bosáž. Nad hlavním vchodem, jímž

je vjezd do průjezdu, vystupuje balkon na krakorcích s železnou mříží zábradlí. do dvora jsou pavlače na krakorcích. V domě žil Joachim Barrande.

Domy ve Zborovské ulici

Ve Zborovské ulici č. 32 bydlel dirigent a skladatel Otakar Ostrčil, ředitel opery Národního divadla. Ve Zborovské ulici č. 35 pracoval přítel Jiřího Wolkera, proletář básník, kritik a novinář A. M. Píša. Nárožní dům v ulici Vodní a Zborovské č. 42 byl postaven v roce 1885 na návrh spolupracovníka Antonína Wiehla (autor pražského Výstaviště) Karla Gemperleho. Střídají se na něm omítnuté a neomítnuté plochy. Sochařská dekorace arkýře pochází od J. V. Myslbeka. Řadový činžovní dům č. p. 117, č.o. 66 pochází od architekta Jana Zeyera. Byl postaven v roce 1886 ve stylu české novorenesance. Domácí stavby pocházejí ze 16. a 17. století. Dům je bohatý na původní detaily v exteriéru i interiéru.

Zástavba 20. století

Barrandovské vily

Stavebníky většiny Barrandovských vil byli kulturní osobnosti spjaté s nedalekými ateliéry. Čtvrť byla vystavěna v období od konce 20. let a ve 30. letech. Původní urbanistický koncept vznikl z iniciativy bratrů Miloše a Václava Havlových a byl dílem architekta Jaroslava Fragnera, jednotlivé vily pak navrhovali např. Max Urban, Vladimír Grégr, Rudolf Stockar, František Albert Libra, Rudolf Betterlheim, Otakar Štěpánek a Vojtěch Krch. V první etapě výstavby se jednalo o funkcionalistické stavby, později se blížily romantickému „hollywoodskému“ stylu. První Grégrův dům (č. p. 180) byl postaven jako výstavní vila a krátce po dokončení byl otevřen pro veřejnost. Architekt využil tvaru parcely ve vlásenkovité zatáčce Barrandovské silnice a kubus stavby apsidovitě zakončil. Uvnitř se nachází dvoupatrová hala, v patře ložnice. Vila má vápennou omítku. Další Grégrovy domy jsou ale již variantami amerických haciend s romantickými motivy kyklopského a brázděného zdiva, dřevěných konstrukcí, nízkých sedlových střech s prejzy nebo verand (Barrandovská 20/190, Barrandovská 25/307 nebo Skalní 10/327). Další významné domy v lokalitě:

Barrandovská 11 (č. p. 161, rodinný dům od Otakara Štěpánka postavený v roce 1932)

Barrandovská 13 (č. p. 160, rodinný dům od Aloise Houby postavený v letech 1929-1930)

Barrandovská 14 (č. p. 158, rodinný dům od Antonína Hlouška a Františka Niklase z let 1929-1930)

Barrandovská 15 (č. p. 155, rodinný dům od Vojtěcha Krcha z let 1929-1930, přestavba Alois Houba 1933-1934)

Barrandovská 16 (č. p. 177, rodinný dům od Vladimíra Grégra z let 1931- 1932)

Barrandovská 17 (č. p. 444, rodinný dům od Vladimíra Grégra z let 1939-1941)

Barrandovská 20 (č. p. 190, rodinný dům od Vladimíra Grégra z roku 1932)

Barrandovská 22 (č. p. 268, rodinný dům od Ladislava Syrového a Jaroslava Fragnera z roku 1937)

Barrandovská 24 (č. p. 186, rodinný dům od Bruna Rückera z let 1932, 1940-1941)

Barrandovská 25 (č. p. 307, rodinný dům od Vladimíra Grégra z roku 1936)

Barrandovská 29 (č. p. 385, rodinný dům od Františka Alberta Libry z roku 1937)

Barrandovská 46 (č. p. 180, rodinný dům od Vladimíra Grégra postavený v letech 1931-1932)

Barrandovská 60 (č. p. 335, rodinný dům od Heřmana Abelesa a Lea Mayera postavený v letech 1933-1934)

Filmařská 3 (č. p. 336, rodinný dům od Jaroslava Frölicha z roku 1934)

Filmařská 4 (č. p. 337, rodinný dům od Vladimíra Grégra z let 1934-1935)

Filmařská 9 (č. p. 404, rodinný dům od Viléma Lorence a Jana Čermáka z let 1938-1939)

Filmařská 10 (č. p. 384, rodinný dům od Václava Girsy z let 1936-1937)

Pod Habrovou 3 (č. p. 445, rodinný dům, Jiří a Vlast Štursovi z let 1939-1940)

Pod Habrovou 11 (č. p. 371, rodinný dům od Karla a Otto Kohnových z let 1936-1937)
 Pod Habrovou 12 (č. p. 159, rodinný dům od Aloise Houby z let 1929-1930)
 Pod Habrovou 14 (č. p. 153, rodinný dům od Aloise Houby z roku 1929)
 Pod Habrovou 15 (č. p. 184, rodinný dům od Rudolfa Betterlheima z let 1932-1933)
 Pod Habrovou 16 (č. p. 350, rodinný dům od Karla Ceivase a Vladimíra Wiesse z roku 1934)
 Pod Habrovou 18 (č. p. 389, rodinný dům od Otto Glase z let 1937-1938)
 Skalní 10 (č. p. 327, rodinný dům od Vladimíra Grégra z let 1932-1933)
 Skalní 14 (č. p. 186, rodinný dům od Bruna Rückera z let 1932 a 1940-1941)
 Skalní 16 (č. p. 268, rodinný dům od Ladislava Syrového z roku 1937)
 Skalní 17 (č. p. 172, rodinný dům od Rudolfa Stockara z roku 1931)
 Skalní 18 (č. p. 190, rodinný dům od Vladimíra Grégra z roku 1932)
 Sklaní 20 (č. p. 446, rodinný dům od Antonína Gabriela z let 1940-1941)

Terasy Barrandov (Barrandovská 1)

Projekt Barrandovských teras vypracoval v letech 1927-1929 architekt Max Urban. Terasové restauraci dominuje bílá věž. Po vrstevnicích skalního útesu se táhnou zahrady. Na jejich západním konci vznikl dle návrhu architekta Vladimíra Grégra dřevěný romantický bar Trilobit (vyhořel v 90. letech). Tento architekt dále navrhl interiér restaurace a teras, lehký zahradní

nábytek pochází od designérky Hany Kučerové-Záveské. Restaurace se postupně stala vyhledávaným výletním cílem Pražanů i herců z nedalekých ateliérů. Pod skálou byl umístěn plavecký bazén od Václava Kolátora a na Vltavě pak kavárnička na dřevěném prámu opět od Grégra. V posledních desetiletích objekt chátrá, ačkoli již bylo představeno několik projektů na jeho revitalizaci (měl zde např. vzniknout hotel aj.). Terasy patří nyní švagrové bývalého prezidenta ČR Dagmar.

Vily v ulici U Mrázovky

V ulici U Mrázovky se nachází mnoho pozoruhodných staveb. První z nich je tzv. Pickův dům č. 7 (č. p. 2071) postavený v letech 1930-1931 dle projektu architekta Ernsta Wiesnera. Dům má nezvyklou bazilikální břídlíkovou střechu, fasáda je nyní porostlá břečťanem. Uvnitř se nachází velká obytná hala s výhledem do zahrady. Drobné úpravy domů byly provedeny v roce 1938 architektem Evženem Rosenbergem. Dům je v soukromém vlastnictví.

Další zajímavá stavba je funkcionalistický dům č. o. 13 od pražských židovských architektů Ernsta Mühlsteina a Victora Fürtha z roku 1937 (autorů domu Zubatého 1). Dům je v soukromém vlastnictví.

Vila č. o. 24 (č. p. 1827) postavená v letech 1927-1929 pochází od Kotěrova žáka Viléma Kvasničky, která byla v 80. letech přestavěná dle architekta Martina Rajniše na zdravotní středisko. Dům je v soukromém vlastnictví.

Kordova vlastní vila a jiné domy (Na Václavce 30)

Vila byla postavena stavitelem Aloisem Kordou pravděpodobně v roce 1903 dle jeho vlastního návrhu. Na nároží je věž s motivem segmentového okna, štítu domu jsou bohatě zdobeny štuky a freskami. Ve stejné ulici se nachází i secesní vila Na Klavírce od Kotěrova žáka Františka Kavalíra s geometrickou dekorací, freskami a sgrafity. Kavalír projektoval i další budovy v okolí, byl též autorem adaptace smíchovské usedlosti Kavalírka. V ulici Tichá 3 (č. p. 1224) stojí dům postavený Josefem Fantou v roce 1910 pro známého sochaře Čenka Vosmíka, mj. autora oltáře kostela sv. Václava na Smíchově, s motivem vysoké štíhlé věže. Další významné domy v lokalitě: Na Březince 3 a 5 (č. p. 1367, 1368, nájemní domy postavené Karlem Hermanem v letech 1920-1922), Na Václavce 22 (č. p. 1789, nájemní dům od Františka Stalmacha postavený v letech 1927-1928), U Nikolajky 12 (č. p. 1264, nájemní dům od Antonína Šimka postavený v letech 1911-1912).

Košířská radnice (Plzeňská 314/115)

Roku 1896 byly Košíře povýšeny na město s vlastním znakem a radnicí. Ta stávala na rohu Plzeňské a Pod Radnicí v sousedství budovy staré košířské školy. Obě byly pouze jednopatrové. Prvním starostou byl Matěj Hlaváček, stavitel tramvajové trati z Anděla na Klamovku. V roce 1908 rozhodly orgány obce o stavbě nové budovy. Plány vypracoval stavební rada Srb, stavbu provedla firma Josef a Bohdan Bečkové.

Dokončena byla v roce 1908 jako třípatrová budova se štíty na průčelích a s věžičkou. Pod každým štítem je znak Košíř. Na nárožní konzole pokryté rostlinným štukovým dekorem stojí pod baldachýnem ženská postava s korunou na hlavě, držící štít Košíř. Vedle ní je postava dětská. Po roce 1922 zde sídlil úřad pro Prahu XVII, kam patřily i Jinonice a Motol a to až do roku 1960, kdy vznikla Praha 5 a společný úřad se přesunul na Nám. 14. října. Poté zde byly umístěny kanceláře podnikového ředitelství RaJ, Policie ČR a školský úřad. Od volebního období 2002 – 2006 je budova sídlem Sociálního a zdravotního odboru Úřadu MČ Praha 5.

Loosova vila - Winternitzův rodinný dům (Na Cihlářce 10)

Vila byla postavena v konstruktivistickém stylu v letech 1931 - 1932 podle projektu Adolfa Loose a Karla Lhoty. Dům si dal krátce po dokončení střešovické vily postavit advokát Josef Winternitz, který pravděpodobně zastupoval stavební firmu majitele střešovického domu.

Okolnosti, za jakých smíchovská stavba vznikla, nejsou známy, protože majitel zahynul v koncentračním táboře a veškerá dokumentace byla zničena. Objekt byl na počátku války zkonfiskován nacisty, ti ho vzápětí prodali městu, které zde zřídilo mateřskou školu. Mateřská škola zde byla až do roku 1997, kdy byl objekt vrácen v dezolátním stavu restituentům. V domě se zachovala část původního vnitřního zařízení, především zabudovaný nábytek. Především zásluhou jednoho z restituentů Stanislava Cysaře se podařilo po etapách dům rekonstruovat. Obnova skončila v roce 2001.

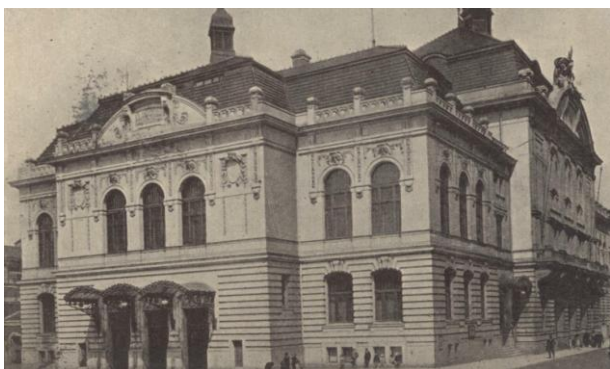
Vila Karla Jíšeho (?)

Vila byla postavena stavebníkem Karlem Jíšem v letech 1924 – 1928 dle návrhu příslušníků Devětsilu – architektů Josefa Havlíčka a Karla Honzíka. Ke kubusu domu s plochou střechou a bílou vápennou omítkou se přimyká efektní vnější vřetenové schodiště. V přízemí vily se nacházela jídelna s obývacím pokojem a pracovnou, v patře ložnice a částečně krytá terasa.

Villa Na Hřebenkách 12

Rodinná vila byla postavena v roce 1928 dle plánu Jana E. Kouly ve funkcionalistickém stylu. V roce 1937 byla přistavěna terasa. V uliční fasádě vystupuje půlkruhové schodiště, v zahradní je předsunuté první patro. Dochovaly se interiéry s použitím vnitřních luxferových stěn u schodiště a v některých místnostech 1. patra. Vila je v soukromém vlastnictví.

Národní dům na Smíchově (Nám. 14. října 16)

Zástupci tehdy ještě samostatného města Smíchov se v roce 1906 rozhodli postavit některé významné centrální městské stavby, mezi nimi zejména národní dům, masnou a ústřední tržnici a lidové lázně. Masná tržnice a lázně byly postaveny pod vrchem Mrázovka, pro zbylé stavby zakoupila obec pozemky po bývalé botanické zahradě zničené povodní roku 1890. Národní dům patří mezi vrcholná secesní díla u nás. Byl postaven v letech 1906 - 08 podle návrhu Aloise Jana Čenského (1868 – 1954) jako dominanta hlavního náměstí města Smíchova. Smíchov tehdy ještě ku Praze nepatřil, byl připojen až v roce 1920.

Spolu se sousední tržnicí tvořil Národní dům mnoho let vyhledávané společensko-obchodní centrum. Stavby byly mezi sebou odděleny jen restaurační zahradou. Budova Národního domu byla bohatě zdobena v interiéru i v exteriéru. Zevně jsou na budově plastiky pražského sochaře a medailéra Josefa Pekárka, který vytvořil figurální skupinu jako alegorii Hudby na štítu do ul. Zborovské, a šest figurálních výplní nad velkým sálem. Plastiky a ornamentální výzdoba uvnitř je od sochaře a medailéra Antonína Máry. Práce zednické a pomocné byly svěřeny firmě Bernarda Nedvěda na Smíchově, práce z vyztuženého betonu firmě stavitele J. Vildvalda. Kamenické práce prováděla firma K. Holuba, tesařské firma J. Vlnase. Všechny práce byly zadány jen smíchovským podnikům.

Původně byly v domě dvě restaurace: Lidová restaurace v suterénu byla vyzdobena rázovitými malbami od Ladislava Nováka, zimní kuželník při ní vyzdobil malíř J. Mayer. Mimochodem kuželník, tehdy oblíbená hra Pražanů patřil k nejmodernějším v Praze, poněvadž měl elektrické ohlašování poražených kuželek pomocí rozsvícených žárovek po úspěšném hodů. Dráha dlouhá 22 metrů měla asfaltový povrch na betonovém podkladě. V suterénu se dále nacházely sklepy na palivo a skladiště zahradního nábytku. Byla tu i kotel pro 4 parní kotle ústředního topení a zařízení soužící jako lednice, ležácké sklepy na pivo (smíchovské a plzeňské), vinné sklepy, spouštědlo na pivní sudy, spižirna, umývárna a přípravná. Další restaurace byla v přízemí, kde byla též kavárna, kulečnicková herna, kuchyně, šachový a čtenářský klub. Kavárenskou kuchyni spojovaly s mezipatrem malé točité schody, kde byl sklad nádobí. V prvním patře je Velký sál o ploše 433 m², jehož galerie prochází druhým patrem, malý sál zvaný Arbesův s okny do zahrady o ploše 182 m². Ve velkém sále bylo zřízeno pódium o výměře 40 m². Byly zde i mnohé místnosti pro spolkovou činnost (se samostatným schodištěm a pomocnou šatnou), cukrárna, dámský salon, kuřácký pokoj a také místnosti obytné. V části druhého patra se nalézal byt restaurátéra, topiče a dalšího pomocného personálu. V podkroví bylo místo pro prádelnu, žehlírnu, sušárnu a skladiště stolního prádla.

Celá budova byla osvětlována elektrickým proudem a v případě potřeby i plynem.

Do užívání byla budova odevzdána 31. prosince 1908. Od té doby se v odehrálo mnoho společenských akcí, mj. i slučovací sjezd KSČ v roce 1921 (a další 4 sjezdy této strany). Kdysi dokonale vyřešené vnitřní uspořádání se v průběhu let měnilo, zejména necitlivé dělení prostoru, zástavby a rekonstrukce v 50. letech budově uškodily. Tehdy přešel dům do vlastnictví ROH, resp. odborového svazu strojírenství, který z něj udělal Dům pracujících ve strojírenství, resp. Dům kultury kovoprůmyslu (DKK). Četné provizorní opravy bez jednotné koncepce způsobily značnou devastaci budovy, která byla zastavena až kompletní generální rekonstrukcí koncem 90. let. V letech 1994 – 1995 byla generálně rekonstruována pivnice nazvána Pivnice Alfons Mucha. Obnovu projektoval Ing. Arch. Petr David, repliku secesního nábytku vyrobila firma Dřevotvar Hradec Králové. Při rekonstrukci secesní budovy i stylového vybavení se restaurátoři striktně drželi původních předloh. Tak jsou např. na schodištích stylové repliky původních sloupů s osvětlením, jsou osazeny kopie secesních lustrů i secesní

nábytek. V 60. letech vzniklo oblíbené Futurum, neboli F klub, první bigbeatový klub v Praze, který byl také opraven a zůstal pro veřejnost zachován.

Radnice na Nám. 14. října

Budova na Nám. 14. října č.o. 4 byla od roku 1951 radnicí pro Prahu XVI. Postavena byla v roce 1922 pro akciovou společnost Fantovy závody podle plánů Ing. Jindřicha Pollerta. V přízemí a mezaninu byly kanceláře, v ostatních podlažích byty. Po znárodnění sloužila i nadále administrativě. Posléze se stává sídlem Národního výboru, v části prvního patra byla zřízena obřadní síň sloužící až do konce 20. století. Od roku 1950 se úřad rozrostl i do budovy č. o. 9, která byla původně v roce 1934 postavena jako kancelářská budova pro Berní úřad dle plánu Ing. Arch Buldry na parcele původně patřící Portheimům. Úřad s této budovy odešel v letech 2001 – 2002 po dokončení stavebních úprav staré smíchovské radnice na Štefánikově 13,15.

Rodinný dům Pod Děvínem 10

Funkcionalistickou vilu dle projektu Cesara Grimmicha si v letech 1939-1940 nechali postavit manželé Pospíšilovi. Původně byl koncipován jako dvojvila podle projektu z ateliéru profesora Bohuslava Fuchse. Objekt kombinuje funkcionalismus s prvky tzv. organické architektury (ve své době se jednalo o dům extramoderní a luxusní). Základní plochy fasády byly blankytně modré, vodorovné pásy bílé a nátěry barvy ocelové modři. Je v soukromém vlastnictví.

Vila Slovanka a Patricie (Hlubočepská 2, 6, 10)

Bývalou vinici nad Dalejským potokem koupil v roce 1726 Ing. F. A. Herget. V majetku rodiny zůstala až do roku 1926. Pak měla být prodána obci, ale nakonec se jejím majitelem stává továrník John. Po druhé světové válce byla zestátněna a sídlil zde Československý armádní film. Dnes areál tvoří dvě reprezentativní budovy Slovanka a Patricie, terasovitá zahrada a bývalé stáje. Slovance zůstala původní dispozice s dvouramenným schodištěm, klenutými místnostmi a barokizujícím průčelím z roku 1910. Z jižní strany má zámček čtyři patra, ze severní je díky svažitosti terénu dvoupatrový. Patricie je se Slovankou spojena terasovou zdí. Dům byl v letech 1874 a 1910 přestavěn a rozšířen. Přibyl věžový střešní altán. K usedlosti patřila i kaplička. Končí krátkým křídlem s terasou na střeše a vnějším dvouramenným schodištěm s balustrádami. Park je zarostlý náletovou zelení. Areál je v soukromém vlastnictví. Památkou je od roku 1991.

Dům Karla a Jany Teigových (U Šalamounky 5)

Dům postavený v letech 1937-1938, který není ani vilou, ani klasickým rodinným domem vyprojektoval architekt Jan Gillar pro svého dlouholetého přítele Karla Teigeho, jehož názor na rodinný a společenský život se plně projevuje dispozičním řešením domu. Podle Teigeho bylo jediné řešení tehdejšího nedostatku bytů v bydlení v kolektivních domech, kde by každý obyvatel měl svou „spací kabinu“. Ostatní prostory by byly společné. Dvoupatrový řadový dům obývala Teigeho sestra Jana s maminkou (2. patro) a v prvním patře si Teige a jeho družka Jožka Nevařilova vybudovali garsoniéry se samostatnými vstupy a spacími kouty. Exteriér je strohý, na straně do zahrady je na úrovni prvního patra balkon, v druhém je terasa. Dům je v soukromém vlastnictví.

Dvojvila U Tenisu (U Tenisu 3 a 5)

Dvojvila byla postavena v roce 1929 dle návrhu architekta Ludvíka Hilgerta (žáka Josipa Plečnika). Jedná se o jednoduchou stavbu se symetrickým průčelím a atributy funkcionalistické architektury (skeletová konstrukce, ploché střechy, pásová okna, bílé vápenné omítky). V interiérech Hilgert užíval pastelové tóny stěn. V přízemí dvojdomu je obývací pokoj, kuchyně a schodišťové haly, v patře pracovny a dvojice ložnic.

Červený dům (Újezd 15)

Jedná se o dva úzce propojené pětipatrové domy skeletové konstrukce s dispozicí na půdorysu písmene L. Vznikly na místě staršího domku náležejícího k Újezdským kasárnám. Na straně k Petřínu navazují na Hladovou zeď, jejíž část byla během stavby domu v letech 1937-1939 bez ohlášení zbourána. Při poslední opravě fasády domu nebyla respektována původní jeho červená barva. Pod loupající se fasádou lze však na jaře 2008 spatřit původní barvu. Dům je v soukromém vlastnictví.

Veslařský klub (Nábřeží 2)

Veslařský klub Slavia vznikl roku 1885. V 90. letech 20. století přestává loděnice na vltavském nábřeží dostačovat. Na jejím místě vyrůstá v letech 1996-2000 nová stavba s jedním podzemním a dvěma nadzemními patry od architektů Petra Koláře a Aleše Lapky. Stavebníkem byla firma RODOP a. s. (developer nemovitostí pro bydlení a volný čas). V suterénu je umístěno rehabilitační centrum s vířivkou, masérnou a saunou. V přízemí jsou klubové a společenské místnosti, v prvním patře kanceláře RODOPu. Stavba kombinuje beton a ocel s dřevěnými prosklenými fasádami. Lodě jsou umístěny ve vedlejším objektu.

Činžovní dům Vltavská 2

Šestipodlažní nárožní dům ve stylu vrcholné secese byl navržen architektem Aloisem Závorkou v roce 1903 pro stavebníky Eduarda a Gustava Herschmannovi. V roce 1937

byl přistavěn výtah a půdní obytné patro. Hodnota domu spočívá v úpravě jeho fasády, zachování dispozice bytů, vybavení společných prostor domu a uměleckořemeslných prvků v bytech. Dům je v soukromém vlastnictví.

Zámeček Baronky Ringhofferové (Kartouzská 20)

Původní klasicistní dům stojící u Ringhofferovy továrny na tramvaje byl počátkem 20. století na návrh Osvalda Polívky přestavěn do své současné secesní podoby. Má výrazný asymetricky umístěný segmentový štít a schodišťovou věž vetknutou do nároží. Původně stál uprostřed malé zahrady. Od 50. let však chátral a to i v souvislosti se svou blízkostí ke vjezdu do Strahovského tunelu a bouřlivé výstavbě v okolí (hotel Ibis, Smíchov Gate aj.). Od roku 2005 – 2006 zde probíhaly rekonstrukční práce, jejich projektantem byl A projekt, s. r. o. Dnes slouží jako kancelářská budova. Vlastníkem budovy jsou manželé Vitarigovi.

Zahradní pavilonek Zapova 20

Na zahradě patřící k vile z roku 1922 stojí pavilon pojatý jako románská rotunda na soklu s kulatými okénky a kuželovou střechou. Drobná stavba pochází z 1. poloviny 19. století a je pozůstatkem urbanistické situace místa v období romantismu.

Dům Zubatého 1

Tento činžovní a obchodní dům vznikl v místě starší zástavby. Postaven byl v letech 1936-1937 dle projektů pražských židovských architektů Ernsta Mühlsteina a Victora Fürtha (autoři vily U Mrázovky 13). Funkcionalismus se uplatnil při řešení fasád, v interiéru i v dispozičním řešení prostor. Průčelí je obloženo keramickým obkladem. Dům ve své době představoval vysoký standard bydlení (patřil k tzv. elektrickým domům). V březnu 2008 pokračuje soudní spor o prodej domu mezi nájemníky a ostravskou firmou Denika Real, která vyhrála nabídkové řízení vyhlášené městskou částí Praha 5.

Ženské domovy (Ostrovského 3)

Komplex Ženských domovů od architektů Vlastimila Lady a Josefa Hlaváčka se skládá ze dvou funkcionalistických budov. První menší vyrostla v roce 1932 při Radlické ulici. Druhá, postavená v letech 1935-1936, tvoří blok mezi ulicemi Radlická, Ostrovského, Stroupežnického a Za Ženskými domovy. Stavbu iniciovalo pod záštitou Alice Masarykové Kuratorium pro zlepšení bytových poměrů mladých žen. Během 2. světové války zde byl lazaret, později domy připadly obci, která v roce 2001 větší objekt zprivatizovala. Kupující se zavázal poskytnout „na dožítí“ bydlení obyvatelkám domovů, z nichž většina je již v důchodovém věku. Celkovou rekonstrukci budovy provedl nový vlastník – společnost Akcent Praha Group v letech 2002-2005 podle

návrhu architektů Davida Bartouška a Miroslava Čecha. Kromě prostor k bydlení a hotelu jsou zde kanceláře, ordinace, divadelní sál, relaxační centrum a restaurace s bowlingovými drahami.

Pavilon spolku Mánes (Rošických, dolejší část Zahrady Kinských)

Autorem dnes již zaniklého výstavního pavilonu z roku 1902 je Jan Kotěra. Vnitřek této ranně secesní stavby bylo možné pomocí pohyblivých panelů upravovat na různě velké sály. Spolek výtvarných umělců Mánes založila v roce 1887 skupina absolventů Akademie výtvarných umění. Prvním předsedou se stal Mikoláš Aleš, dalšími členy např. Z. Braunerová, A. Hudeček, L. Kuba, J. Panuška, M. Švabinský, J. Uprka, F. Bílek, S. Sucharda, J. Mařatka či výše zmíněný Jan Kotěra.

První akcí, která se zde v roce 1902 uskutečnila, byla výstava děl francouzského sochaře Augusta Rodina. V roce 1905 zde vystavoval i norský malíř E. Munch. Představeni byli i další významní zahraniční umělci z Anglie, Francie, Dánska, Švédska či Německa.

Provizorní stavební povolení pavilonu však zanedlouho vypršelo a tak měl být na příkaz městské rady v roce 1914 (nebo 1918) zbourán, přestože byla právě zrekonstruována skleněná střecha a železná konstrukce. Na jeho místě měl vyrůst biograf nebo střelnice. Nakonec je Antonínem Fenclem a jeho společností Praga-film přenesen na pozemky usedlosti Kavalírka, které měla firma pronajaty od obce. Pavilon měl dvě stěny se skleněnou střechou a byl tvořen hlavní místností, prostorem sloužícím jako skladiště, bytem pro hlídače a záchody. Projekt počítal s využitím skleněných ploch a s vybavením ateliéru potřebnou technikou. V lednu 1920 se Praga-film stává majitelem usedlosti, Košíře však mají předkupní právo. Kvůli nedostatku peněz však po necelých 10 měsících firma končí. V roce 1922 kupuje Kavalírku s dřevěným pavilonem od obce firma Srb (byl 3 měsíce jednatelem společnosti Praga-film) a Štys pro dílny na výrobu přesných měřících a optických přístrojů. Usedlost s pavilonem pak pronajímají společnosti Comenius, která se zabývá výrobou vzdělávacích filmů a vydáváním osvětových časopisů. Pavilon sám je užíván k natáčení filmů. O dva roky později krachuje i tato společnost. V roce 1926 si ateliér pronajímá režisér Karel Lamač, resp. jeho firma ELPE, kterou zakládá společně s Theodorem Pištěkem (mj. pozdějším vedoucím zdejší kantýny). Na vzniku se podílela i herečka Anny Ondráková. Lamač původně chtěl v duchu svého hesla „Rosteme do šíře – Lamač – Košíře“ postavit ateliér nový, ale svůj záměr kvůli nedostatku prostředků zrušil a věnoval se renovaci pavilonu. Do ateliéru o rozměrech 25x11,8x5 metrů nebyl například zaveden stejnosměrný proud, nebylo tak možné užívat reflektory. Po provedení stavebních úprav je dne 26. 4. 1926 ateliér a jeho

zázemí slavnostně otevřeno. Vzniká tak po AB na Vinohradech teprve druhé filmové studio v Praze. Prvním filmem, který se na Kavalírce natáčel, byla komedie Falešná kočička režiséra Svatopluka Innemanna v produkci společnosti Oceanfilm. Všechny interiérové scény byly natáčeny v ateliéru Kavalírka. Premiéra filmu byla 24.9. 1926. Lamač ale už v roce 1926 předává Kavalírku do správy Bohumilu Nigrýnovi, který jí také posléze kupuje. Ten staví u ateliéru transformátor a řeší tak problémy s elektrickým proudem a osvětlením. Na provozu ateliéru se podílí i společnost bratří Deglů, kteří nakupují moderní vybavení. V roce 1927 je tak na Kavalírce natočeno celkem 11 celovečerních filmů. Aby mohl ateliér konkurovat AB Vinohrady, rozhodne se Bohumil Nigrýn rozšířit plochu. Náhle však umírá a ateliéry přebírá jeho žena Marie. V roce 1928 se podaří natočit 10 celovečerních filmů, o rok později 12.

Dne 25. října 1929 v půl jedenácté večer dochází k mohutnému požáru, který činnost tohoto studia zakončuje. Dva nehotové filmy (Plukovník Švec a první zvukový film Tonka Šibenice) jsou dokončeny ve Vídni a na Vinohradech). Přesná příčina požáru není známa, vyšetřování zjistilo dvě ohniska požáru. Shořela jak hlavní budova, tak i šatny, lampový park, laboratoře, kulisy, kostýmy (mj. veškeré uniformy na film Plukovník Švec) i část negativů. Řádění ohně přežila jen strojovna ateliéru, transformační stanice a kantýna. Už v roce 1929 se objevují plány na obnovu ateliéru, k ní ale již nikdy nedojde. Seznam filmů realizovaných na Kavalírce naleznete zde.

Pražský ústav pro hluchoněmé (Holečkova č. p. 104)

Ústav byl založen již v roce 1786 a od té doby působí takřka nepřetržitě. Zakladatelem je zednářská lóže U Sedmi hvězd. Ústav se stěhoval za svou existenci několikrát, většinou po budovách u Karlova náměstí a jiných místech Prahy. Chvilí fungoval dokonce i v Chomutově, ale kvůli problémům s dojížděním byl opět přesunut do Prahy. Chovanců přibývalo a představení ústavu se

rozhodli postavit zcela novou budovu. Zakoupili proto v právě parcelované horní části Kinského zahrady pozemek o výměře 26.975 m² za 180.000,- Kč. Stavba započala na jaře roku 1901 a byla prováděna firmou tehdejšího starosty Aloise Elhenického dle projektu architekta Františka Storka. Už v září 1902 se ústav do nové budovy stěhuje. Celkové náklady dosáhly částky 886.853,- Kč.

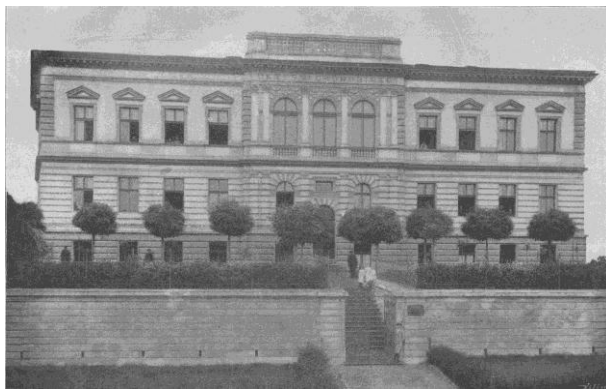
Ústav je trojkřídlá budova, v jejímž hlavním sedmnáctiosém průčelí jsou tři trojosé rizality, před středním rizalitem pak podsklepená terasa s dvouramenným schodištěm. V její spodní části byla fungující kašna. K ústavu patří i kaple, dnes již odsvěcená a používaná pro odborné semináře či ke slavnostnímu vyřazení absolventů školy. V zahradě rostly ovocné stromy, byla zde i zeleninová zahrada a pramen pitné vody.

V dobách první světové války hrozil ústavu zánik a místo něj měla být zřízena vojenská nemocnice. V tu dobu padla kvůli nedostatku tuhých paliv i velká část ovocného sadu. Po roce 1919 je budova zabrána pro Státní statistický úřad a ústav se měl přestěhovat do zámeckých objektů v Lovosicích a v Dolní Lukavici. Chovanci byli provizorně umístěni do opatrovny v Dejvicích, která však měla jen 9 místností. Ředitelství požádalo o navrácení budovy soudní cestou. Vítězství bylo dosaženo až v roce 1928.

Po nástupu KSČ byl ústav zestátněn, ale školy (mateřská, základní a učiliště) pokračovaly dále v předmětu své činnosti. I po roce 1989 zde školy sídlí a učňové se podílejí na opravách budovy i zahrady.

Okresní chorobinec (Podbělohorská ulice)

Dnešní základní škola Podbělohorská sídlí v bývalém okresním chorobinci vybudovaném v roce 1891 stavitelem Linhartem. Podnět k jeho výstavbě dal smíchovský purkmistr Antonín Peluněk, stavbu financovala obec (65 tisíc zlatých). Již při svatbě korunního prince Rudolfa s princeznou Štěpánkou byl založen zvláštní fond, který umožnil další financování stavby. Ústav byl

otevřen 1. června 1891 a byl určen pro 70 osob (30 žen a 40 mužů). Později byla zřízena domácí kaple s duchovním správcem. Na stravování dohlíželi domácí lékař Dr. Sommer a okresní tajemník Ferdinand Hausa. Náklady platila z poloviny obec, druhou polovinu zemský fond. Přispívaly i domovské obce a to částkou 10 krejcarů za den.

Krematorium Motol (Plzeňská 233 a 233a)

Areál motolského krematoria od Architekta Josefa Karla Říhy postavený v letech 1951 – 1954 je tvořen objektem krematoria, vstupním objektem s branou a urnovým hájem s pohřebištěm obětí komunismu. Před průčelím je terasa s opěrnou zdí obloženou pískovcovými hrubě opracovanými deskami. V průčelí je otevřený portikus nesený ve středu dvěma stylizovanými sloupy. Brána stojí na šesti pilířích a je zastropena jednoduchým kazetovým stropem. V blízkosti stojí plastika od sochaře V. Amorta (1955) Dohasínající krása. Lesní hřbitov navazuje na rozptylové loučky. Památník obětí komunismu z padesátých let tvoří bronzová plastika – silueta kříže na levé straně zborceného, která je umístěna na nízkém kamenném soklu s nápisem OBĚTEM KOMUNISMU.

Nová výstavba

Hotel Andel's (Stroupežnického 29)

Hotel ve Stroupežnického ulici byl postaven v letech 1999 – 2002 stavebníkem Immo Future – Crossing Point Smíchov s. r. o. dle návrhu architektů D3A s. r. o. (Stanislav Fiala, Tomáš Prouza a Jaroslav Zima). Interiér vybavila londýnská firma Jestico+Whiles. Poutavý je i exteriér a malá kavárnička u náměstíčka Domino Piazza. Andel's je proto někdy označován za první český skutečně designový hotel. Má 4 hvězdičky a 239 pokojů. Uvnitř je také konferenční centrum, restaurace, lobby bar a fitness centrum. V pasáži jsou také bowlingové dráhy. Dominantu stavby tvoří venkovní pavilon Crystal room v podobě nakloněného hranolu.

Anděl City

Anděl City je součástí rozsáhlejšího projektu vybudování alternativy historického centra, které naplní současné kancelářské a kulturní potřeby. Vzniklo v místě budov bývalé Ringhofferovy továrny (později ČKD). Z průmyslových budov zde zbyl jen památkově chráněný letohrádek baronky Ringhoferové a secesní fasáda bývalé kovárny (vedle OC Nový Smíchov). Částmi Anděl City jsou Zlatý Anděl (od Jeana Nouvela), kulturní a obchodní centrum Nový Smíchov (od A. D. Studia), hotelový a obchodně-administrativní areál Smíchov Gate (od AHK) a Anděl Park (od Aukett-Collingwood).

Anděl Media Centrum (Karla Engliše)

Anděl Media Centrum byla postavena v letech 2003-2004 stejnojmennou firmou dle návrhu architekta Václava Aulického. Budova byla od počátku šitá na míru zpravodajským účelům. Mezi projekty zvítězil návrh otevřených prostor od atria budovy, velkou vstupní halu s průchodem do zahrady až po řešení kanceláří. Základ budovy tvoří železobetonový skelet se ztužujícími jádry. Užitná plocha je 14 tisíc metrů čtverečních (velikost kanceláří je od 200 metrů čtverečních), je zde 8 nadzemních a 2 podzemní patra. Povrchové úpravy jsou provedeny z přírodního kamene. Fasády průčelí kombinují pevné hliníkové stěny s pásovými okny s celoproskleným fasádním pláštěm. Ve vnitřním centrálním nádvoří jsou zatravněné plochy, stromy, schodiště, rampy a stěny, které člení prostor. Energocentrum umožňuje v případě přerušení dodávky elektřiny zachování provozu po deset dní. V budově sídlí mediální skupina Mafra.

Portheimka Center (Nám. 14. října 17)

Portheimka Center byla postavena v letech 2002- 2003 stavebníkem-firmou Barvitus s. r. o. dle návrhu různých architektů (Collingwood a partner, Aukett Praha). Konečné fáze se zúčastnila firma Cigler Marani Architects. Vznikla přístavbou k faře smíchovského kostela sv. Václava, která byla od poloviny devadesátých let prázdná,

s vysazenými okny. Rekonstrukce původní fary ve vlastnictví arcibiskupství byla ztížena, protože se historické fragmenty dochovaly pouze v malé míře. Muselo se tedy postupovat dle dochovaných fotografií. Památkáři kladli důraz na malované stropy v prvním patře, na teracovou dlažbu a obnovu původní fasády. Nedochované litinové zábradlí a výplně otvorů nahradily repliky. U novostavby zvolili architekti minimalismus, čímž se vyhnuli kontrastu se starou budovou. Poměr mezi omítnutou fasádou a okenními otvory nevybočuje ze schémat použitých u okolních domů. Zcela prosklené je až poslední patro novostavby. Nároží jsou zvýrazněna hranolovitými věžemi. Klub za starou Prahu udělil projektu Portheimka Center výroční cenu za novostavbu v historickém prostředí. V budově fary dnes sídlí kanceláře farnosti, jsou zde dvě bytové jednotky a víceúčelová místnost. Kanceláře využívá v roce 2008 firma Brown&Forman.

Ústředí ČSOB (Radlická)

Ústředí ČSOB bylo postaveno v letech 2006-2007 dle návrhu Ateliéru AP a Josefa Pleskots, který se snažil, aby stavba zapadla do krajiny. Proto jeho projekt počítal s rozsáhlými krajinářskými a zahradnickými úpravami okolí, jakož i zahrady na střeše. Budova má tvar obdélníku o délce 220 a šířce 73 metrů. Celek se skládá ze šesti pavilonů, mezi nimiž jsou tři zasklená atria (24x24 m) a dva dvory (16 x24 m). Objekt je čtyřpodlažní. Kanceláře jsou koncipovány jako open space.

Zlatý Anděl (Plzeňská, Nádražní)

Budova Zlatý Anděl postavená v letech 1994 – 2000 stavebníkem ING Real Estate (dříve Nationale-Nederlanden nemovitosti) dle projektu architekta Jeana Nouvela nahradila původní empírové činžovní domy. Zároveň zakryla i vestibul metra Anděl, vybudovaný v roce 1980. Název domu vznikl podle fresky (údajně od V. Brožíka) z domu zničeného při výstavbě metra a později restaurovaného. Nouvel tuto fresku umístil do novostavby. Zlatý anděl je komplexem 6 budov. Všechny domy jsou vyzdobeny citacemi z literatury (pražské nebo Prahou inspirované) a obrazy z filmu (symbolická postava anděla z filmu Wima Wenderse Nebe nad Berlínem). Nacházejí se zde restaurace, kanceláře a obchody. Pozemek, na kterém stavby stojí, má rozlohu 7.600 m², náklady na stavbu činily asi 1 mld. korun. Je zde 13.000 m² kancelářských ploch a 7.000 m² prodejních (supermarket, restaurace, boty, oděvy, banky, knihy a klientské centrum ING). Společně s výstavbou vznikla i za přispění Městské části Praha 5 i Pěší zóna Anděl.

Církevní stavby

Kartouzský klášter na Smíchově

Kartouzský klášter na Smíchově byl dle Monografie města Smíchova z roku 1882 založen králem Janem Lucemburským roku 1341 jako výraz pokání nad svým dosavadním válečnickým životem. Podle Dějin Smíchova od Václava Sedláčka tak však učinil na základě výčitek svědomí nad hrobem své dcery Markéty, kterou chtěl provdat za polského krále Kazimíra. Ačkoli prý byla Markéta poslušnou dcerou, polský král v ní vzbuzoval odpor a se sňatkem i přes trvalý velký nátlak otce nesouhlasila. Nakonec se roznemohla a zemřela. Pozemek pro výstavbu s polnostmi, sady, loukami a mlýny připomínanými již r. 1178 zakoupil Jan Lucemburský od pana Temla z Hory za 400 grošů.

Klášter s nádherným gotickým chrámem panny Marie stál jižně od dnes již zbořeného kostela sv. Filipa a Jakuba na Arbesově náměstí v oplocené zahradě, sahající téměř k Vltavě (Přívozní ulice) do míst, kde byl před tím poplužní dvůr s ovocnými sady a s mlýny po obou stranách řeky (spojené s mlýny na Zderaze), a proto se nazýval též Zahradou panny Marie na Újezdě nebo též Dům zahrady sv. Máří řádu Kartuziánského. Velikost kláštera je v knize Posvátná místa král. hlavního města Prahy od Františka Ekerta líčena následovně: „Místnosti kláštera zaujímaly prostoru mezi nynější třídou Komenského, Hlavní třídou, náměstím kostelním a Vltavou tak, že nynější botanická zahrada rozkládá se na jeho území. Při straně obrácené nyní k Hlavní třídě stál nádherný chrám Panny Marie, a tam byly i klášterní budovy.“ Zahrada u chrámu se stala významným duchovním centrem předhusitských Čech. K majetku kláštera náležely též chmelnice a pole, ležící od Přívozní ulice dále k jihu. U silnice vedoucí na Zbraslav stála klášterní kovárna. Dva mlýny odkoupili v roce 1377 pražští mlynáři Mařík a Vavřinec. U mlýna stálo kryté skladiště dřeva pro strahovský klášter (platili klášteru 12 grošů ročně). Vinici nalevo od Plzeňské silnice klášter pronajímal a v roce 1404 jí velmi výhodně prodal za 400 grošů. Klášteru kromě vinic (v okolí Konvářky, na Zlíchově, u Kinského zahrady) patřilo také jeden a půl lánu v Butovicích, Hanovský dvůr (Butovice), dvůr v Drevníkách, dvůr v Dřínově u Veltrus, Jindice u Zásduk, Liběšovice na Žatecku, Mokrsko s dvorem za Knínem, Brodec, vinice v Hlubočepích, půl háje Daleje u jeskyně sv. Prokopa, polovice Počapel při Labi naproti Štětí, Vlčice, Vrbice na Žatecku, Záhornice blíže Králova Městce a Zlechov se dvorem. Klášter měl právo podací v Jindicích, Počaplích a v Záhornici, čehož převor Michal (1356-1360) skutečně využíval. Později rozparcelovali a pronajali i své polnosti od kostelíka sv. Jakuba až k vyšehradskému přívozu na 24 stejných dílů po 6,5 hektaru.

Klášter se stal sídlem řádu Kartuziánů, který byl založen svatým Brunem r. 1170 v Grenoblu. Tento velmi přísný řád odvozuje své jméno od pustiny Chartreuse (latinsky Cartusia), drží se benediktýnských zvyklostí a v Čechách do té doby žádný klášter neměl. Mniši pocházeli zřejmě z rakouského Mauerbachu a jejich počet činil původně

dvacet pět i s převorem. Z představených je možné kromě převora Michala jmenovat též Jana (1374 – 1379), Alberta (1388), Heřmana (1404), Markvarta (1410) a z ostatních řeholníků pouze Štěpána, bývalého oltářníka u Panny Marie na Louži, který do řehole vstoupil jako kněz. Podle smíchovské kroniky byli mniši dobře zaopatřeni. Kromě peněžního platu měli též knihy, mešní roucha a klenoty. Veškerý jejich život však byl velmi skromný. Bydlili v jednotlivých celách a shromažďovat se mohli jen za slavností či pohřbu u společného oběda. Běžnou stravu si připravovali sami (tříkrát v týdnu měli jen chléb). Svůj život zasvětili vědě a rozjímání. Nosili bílý talár, škapulíř a kápi.

Avšak neuplynulo ani 80 let existence kláštera, když byl r. 1419 napaden husity, kteří jej srovnali se zemí tak, že po něm ani po chrámu panny Marie nezůstalo ani stopy kromě názvu Kartouzská ulice. Příčinou napadení byla zřejmě nechť kartuziánů k jakýmkoli náboženským reformám a otevřená kritika učení Jana Husa a Jana Viclefa mnichem Štěpánem. Hus jej měl žádat, aby jeho učení nehaněl, dokud se s ním řádně neseznámí, avšak zcela bez účinku. Husovi přívrženci klášteru několikrát hrozili, proto Kartuziáni své klenoty a knihy předem ukryli.

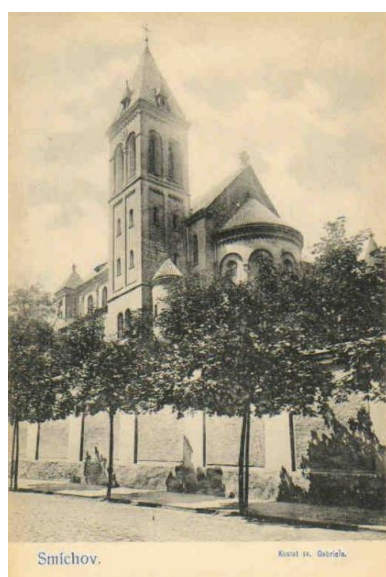
Den po smrti Václava IV. (†16. srpna 1419) začal lid útočit na církevní stavby. Kolem páté dorazil dav ozbrojený sudlicemi, oštěpy, meči, sekerami a samostřily ke kartouzskému klášteru. Kartuziáni se vyděšení velikostí davu uchýlili na chór v kostele. Po té husité vnikli do chrámu, káceli sochy a rozbíjeli oltáře, rozhazovali ostatky svatých, otvírali hrobky vznešených osob a dokonce házeli monstrancí. Poté se dav stále hrozící mnichům na choru smrti odebral do spižíren a sklepů, odkud si odnesl šatstvo, knihy, jídlo a nápoje. Co nemohlo být odneseno, bylo na místě zničeno. Po té mnichy svázali a vedli je přes Karlův most ke Staroměstské radnici. Tam je přijal purkmistr Jan Bradatý s příslibem ochrany. Druhého dne ráno se dostavil konšel Václav Štraboch, který chtěl mnichy odvést zpátky do kláštera. Vzápětí však dostává zprávu, že lid jej stále ještě rabuje. Mniši proto odešli do „Jeruzaléma“ k cisterciákům (u Konviktu), následně se přesunuli do domu saského vévody (nebo také Saského domu). Poté definitivně opouští Prahu ve Štrabochově doprovodu přes Kolín do kláštera v Sedlci, kde čekají na krále Zikmunda s nadějí, že jim klášter opět postaví, což jim v prosinci 1419 Zikmund přislubuje. Když svůj slib nesplní, přesunují se mniši do kláštera v Gaminku (Rakousko). Právě tam byla nalezena Karlova zakládací listina.

S historií kláštera je spojena také legenda o Tismické Madoně, soše umístěné v románském kostele nedaleko Českého Brodu. Vzácná socha Panny Marie vznikla kolem roku 1420 a byla prý umístěna v kartuziánském klášteře v Praze na Smíchově. Když se po hlavním městě království rozhořel plamen husitské revoluce a duchovní stánky katolické církve padaly jeden po druhém za oběť drancování lůzy a plamenům, pobrali smíchovští mniši nejcennější předměty a prchali z Prahy do bezpečí východočeských měst. S sebou nesli i onu dřevěnou, pestrými barvami zkrášlenou, sochu Panny Marie. Cestou se zastavili v Tismicích na nocleh a tehdy se prý jednomu z nich zdál

podivný sen. V něm se mu zjevila Boží rodička a pravila, že když zůstane její socha ve zdejší bazilice, zachrání jim životy. Mniši poslechli a madonu zde zanechali. Farář ji umístil na hlavní oltář a od té doby se začaly Tismicím vyhýbat všechny katastrofy, a to hned vzápětí, když na jaře 1421 všeničivý proud husitských bojovníků, kteří vypálili Klášterní Skalici, Český Brod i proboštství v Kouřimi a klášter v Kolíně, tismickou baziliku shodou šťastných náhod minul. Milosrdné byly ale i pozdější roky. Přestože se na zdejší faře vystřídalo několik utrakvistických farářů, zůstala madona neporušeně stát na hlavním oltáři. Během třicetileté války vydrancovali Tismice nejprve Sasové a později i Švédové, ale kostelu se jejich kroky vyhnuly. Při požáru, který založila švédská soldateska, vyhořela celá ves, ale bazilice ukrývající vzácnou madonu se oheň jako zázrakem vyhnul. V 17. a 18. století se začaly objevovat další nadpřirozené úkazy. Řada farníků přísahala, že se na ně madona z oltáře usmívá, nebo naopak mračí, jiní potvrzovali fakt, že se barevná socha nemusela nikdy opravovat, a přesto stále vypadala jako nová. V 18. století začali do Tismic proudit poutníci, kteří chtěli od zázračné madony vyprosit pomoc v nouzi. Majitelka černokosteleckého panství, kněžna Marie Terezie Savojská, nechala proto kolem kostela vystavět pro tyto poutníky bohatě zdobené ambity. Lidé z daleka přinášeli madoně bohaté dary a socha jimi prý byla ověšena jako úrodný ovocný strom. Nechyběly mezi nimi i ze stříbra vyrobené napodobeniny částí těl, o jejichž uzdravení poutníci madonu prosili. Pohroma přišla až za vlády osvíceného Josefa II., který nechal tyto dary zabavit a roztavit. A tím skončily i zaznamenané zázraky Tismické madony.

Klášter a kostel sv. Gabriela (Holečkova)

Zakladatelkou a mecenáškou kláštera s kostelem sv. Gabriela byla hraběnka Gabriela Sweets-Sporcková známá láskou k Bohu i k chudině, která chtěla založit první sídlo benediktinek beuronské kongregace v Praze. Zahájení stavby se však již nedočkala, neboť zemřela jako mladá v roce 1884. Její tělo bylo pohřbeno za oltářem kostela. Plnění jejího přání se tak ujímá její matka. Z vděčnosti za podnět a poskytnutí jmění, z něhož byla stavba financována, byl klášter zasvěcen jejímu křestnímu patronovi – archandělu Gabrielovi. Dodnes je tak nazýván i kostel, ačkoliv jeho titul zní Zvěstování Panně Marii. Klášterní kostel byl postaven spolu s klášteřem v letech 1888 -1891 podle plánů beuronských řádových architektů Gislaina Bethuna a Hidebrandta Hemptina.

Dne 16. října posvětil kardinál Schönborn základní kámen. První sestry jsem přišly z kláštera Nonnberg v salzburské oblasti dne 13. září 1889. Bylo to 6 sester, které složily slib, a 2 sestry laiky. Klášter byl koncipován pro 80 sester. Představenou byla ustanovena Adelgundis Berlinghoff ze starého opatství Nonnberg. Kostel byl

posvěcen 23. dubna 1891. Dne 15. května byl klášter povýšen na opatství a spojen s řádem benediktinů beuronských. Arciopat z Beuronu Placidus Wolter pak jmenoval první abatyši Adelgundis Berlinghoff, které se dostalo benedikce od kardinála Schönborna. V roce 1898 žilo v klášteře 60 sester, z nichž třetina byla šlechtického původu. Klášter byl přísně uzavřen, se sestrami se mohlo mluvit jen ve zvláštní místnosti oddělené umělecky provedenou mříží. Velký refektář si sestry vymalovaly samy. Denně rozdaly chudině až 20 velkých bochníků chleba.

Kostel i klášter jsou postaveny v neorománském slohu. Poloha kostela je přesně liturgická (oltář v apsidě na východní straně). Sálová stavba kostela s nízkou boční lodí (zvanou též kaple sv. Benedikta) na jižní straně je ukončena čtvercovým presbytářem s půlkruhovou apsidou. Apsida je vyvýšená, neboť pod ní vede klášterní chodba do trojlodní krypty s devíti poli křížové klenby spočívající na čtyřech polosloupech. Nad hlavním vchodem se nalézá krásný bohatě zdobený portál, nad nímž jsou sochy sv. Benedikta a jeho sestry sv. Scholastiky (první představená benediktinek v klášteře Piombaride v Itálii) a ještě výše archanděl Gabriel. Popis vnitřního vybavení nalezneme v knize smíchovského kaplana a pozdějšího faráře Paulyho z roku 1898. Hlavní oltář je ciboriový a bohatě zdobený. Nad vchodem do sakristie je obraz sv. Benedikta a sv. Scholastiky. Na protější straně na mříži visí kříž s Kristem, oddělující presbytář od kaple pro klášterní sestry. Presbytář je od hlavní lodi oddělen vítězným obloukem. V kostele je osm kobercových oken, která vytvářejí přítmi. Chránová loď se otevírá bez stropu přímo do krovu po způsobu starokřesťanských bazilik. Po obou stranách lodi jsou obrazy světců: sv. Vojtěch, sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Petr, sv. Pavel a sv. Jan Křtitel. Nad těmito obrazy visí portréty svatých z řádu benediktýnek. Nad chorem proti oltáři se nachází velká Pieta. Postranní loď s dvěma okny je zdobena obrazy sv. Josefa a Jana Nepomuckého. Oltáře jsou zasvěceny sv. Benediktovi a sv. Scholastice. Kostel je dále vyzdoben malbami beuronských mnichů. Má mohutnou čtyřhrannou třípatrovou věž o výšce 43 m s jehlancovitou střechou. Nejen architektonické pojetí, ale zejména umělecká výzdoba je unikátní památkou beuronského slohu benediktinských mnichů. Např. Panna Marie vypadající jako mladá egyptská vládkyně, na těle jejího syna leží oběť. Pozornost je zaměřena na tvář a ruce.

Práce na klášteře přerušila první světová válka. V roce 1919 byl klášter prodán ministerstvu pošt a telegrafů s tím, že kostel bude navždy sloužit liturgickým účelům. Po roce 1990 se kostel stává působištěm biskupa Václava Malého.

Inspirací pro výstavbu kostela byla kaple sv. Martina v německém Beuronu, kde v roce 1866 vznikla benediktinská komunita, která pořádala liturgické obřady provázené gregoriánským chorálem a podporovala přestavbu klášterů. Na nátlak ze strany protikatolického kancléře Bismarcka odchází do exilu. Jedním z jejich útočišť se stává od roku 1880 emauzský klášter a později i klášter sv. Gabriela na Smíchově. Zakladatelem umělecké školy byl sochař, malíř a architekt Peter Lenz (1832 – 1928), řeholním jménem Desiderius. Vzorem mu bylo staroegyptské umění a jeho systém

ideálních proporcí (kánon). Základ kánonu určoval kruh (nekonečnost) a rovnostranný trojúhelník (sjednocení).

Ze Strahovského kláštera přes Petřín a Kinského zahradu vede přes kostel sv. Gabriela trasa podzemních chodeb a odtud dále pod bývalým klášterem a internátem sester Srdce Ježíšova, kde jsou stopy po velkých podzemních dutinách, které patrně souvisí z bývalým Kartouzským klášterem. Chodby dále míří ke Kartouzské ulici. Procházejí pod sportovní halou základní školy a končí v místě polikliniky Kartouzská, kde stály další budovy kláštera. Odtamtud pokračuje jedna chodba na Nám. 14. října vedle kostela sv. Václava, dále Zborovskou k Palackého mostu. Odtamtud měla vést na druhý břeh k Emauzskému systému chodeb.

Kláster Sacré Coeur (Holečkova)

Kostel Sacré Coeur se nachází v místech bývalého konventu a penzionátu dam Srdce Ježíšova u kostela Pána Ježíše. Roku 1872 zakoupila generální představená řeholních panen Srdce Pána Ježíše Josefina Goetz na Smíchově vilu č. p. 103 továrníka Rieda z Riedensteinu (dříve též zahradu hraběte Claryho). Současně koupila usedlost č. p. 167 a vystavěla zde novou řeholní budovu s kaplí Svatého Srdce (Sacré Coeur). Zde byl zřízen výchovný ústav pro dívky ze zámožných rodin dle francouzského vzoru, učilo se zde v českém jazyce náboženství, ruční práce, francouzština a němčina. Zakladatelkou kongregace byla Magdalena Žofie Barat narozená roku 1779 v Joigny v Burgunsku. Řád byl papežem Lvem XII. potvrzen 22. prosince 1826. Sestry skládají tři sliby jako ostatní řády a navíc ještě čtvrtý, že se věnují výchově mládeže. Kongregace čítala roku 1880 již 105 klášterů s 4700 sestrami. Smíchovské sestry byly převážně polského šlechtického původu. Dne 30. června 1882 byl položen základní kámen k výstavbě nového chrámu, budovaného podle benediktina P. Ghislaina Bethuna z Emauz v novogotickém slohu. Stavbu kostela Sacré Coeur vedl stavitel Ferdinand Zhengruber. Kostel byl v hrubé stavbě dokončen v říjnu roku 1884, kdy byl vysvěcen kardinálem Schwarzenbergem. Později byla přistavěna ještě budova pro pětiletou dívčí školu pro veřejnost a uvnitř zřízen penzionát. Penzionát má 12 tříd, roční plat za jednu schovanku činil 450 zlatých, některé zde byly ale zdarma. Ke klášteru náležela i rozsáhlá zahrada.

Drobný neogotický kostel s polygonálním závěrem, opěrnými pilíři a čtyřbokou nízkou romantizující věží zdobí hodnotné nástěnné malby provedené ve stylu beuronské benediktinské školy. Podrobný popis vybavení nabízí Památník města Smíchova od faráře Jana Paulyho. Socha Srdce Páně je od samotného oltáře z kararského mramoru s velkou sochou Srdce Páně oddělena zábradlím, na němž stojí andělé každý držící odznak umučení Krista. Nad oltářem viselo 6 lamp. Na epištolní

straně visel temperový obraz Ježíš, přítel dětí. Postranní oltáře patří sv. Josefovi a Panně Marii oba z roku 1898.

V lodi je po stranách štola pro klášterní sestry, lavice pro chovanky jsou uprostřed. Veřejnost má přístup do boční lodi, která nese název Kaple sv. Jana Nepomuckého. Je zde vymalován nejhodnotnější obraz: Ježíš, dobrý pastýř od Lva Lercha. V klášteře byla ještě jedna kaple, kde se scházela družina sv. Anežky. Na oltář byly umístěny 3 sochy: srdce Páně, Panny Marie a sv. Josefa. Vpravo od oltáře je ve skleněné rakvi umístěna relikvie římské mučednice Flavie Viktoriny. Ostatky byly zahaleny v rouchu. Nohy a obličeje byly voskové. Ostatky byly původně uloženy v římských katakombách, odkud byla darována císařovně Anně, která je věnovala klášteru. Z katakomb byla přenesena i kamenná deska z hrobu světice.

K bohoslužebnému klášternímu náčiní patřila například stříbrná monstrance s šesti emailovými obrazy, tyrkysy, granáty a rubíny. Dole byla ještě ozdobena čtyřmi anděly, Kristem a sv. Petrem a Pavlem. Vysoká byla 85 cm. Dále zde byly ještě dvě menší barokní monstrance, stříbrné v ohni zlacené emailem zdobené ciborium, 6 kalichů, umělecké svícny, 30 kasulí, 4 pluviály a další kostelní prádlo. Smíchovský farář Pauly se zmiňuje o nejcennějším díle z kláštera: obraz zobrazující stádo u řeky, který je vyšívaný hedvábím, přesto ale působí jako malovaný. Obraz byl dílem kláštera v Tyrolsku, který jej vyráběl 18 let. Pak jej daroval císařovně Anně, která jej poskytla smíchovskému klášteru. V roce 1898 měl cenu 30.000 zlatých.

Na přelomu 19. a 20. století zde bylo čteno denně několik mší, v neděli a ve svátek bylo od 8,30 ranní kázání, mše svatá a odpoledne požehnání.

V roce 1919 generální představená ruší školu a kostel s kaplí byly odsvěceny. Z části zahrady vznikl veřejný park. Za komunismu budovy chátrají, je v nich skladiště. Od roku 1998 je novým vlastníkem objektu firma Stimbuilding, která areál renovuje. Kostel je využíván jako aukční síň a pro různé kulturní a společenské akce.

Ze Strahovského kláštera přes Petřín a Kinského zahradu vede přes kostel sv. Gabriela trasa podzemních chodeb a odtud dále pod bývalým klášterem a internátem sester Srdce Ježíšova, kde jsou stopy po velkých podzemních dutinách, které patrně souvisí z bývalým Kartouzským klášterem založeným Janem Lucemburským v roce 1342. Chodby dále míří ke Kartouzské ulici. Procházejí pod sportovní halou základní školy a končí v místě polikliniky Kartouzská, kde stály další budovy kláštera. Odtamtud pokračuje jedna chodba na Nám. 14. října vedle kostela sv. Václava, dále Zborovskou k Palackého mostu. Odtamtud měla vést na druhý břeh k Emauzskému systému chodeb.

Kláster Milosrdných sester sv. Karla Boromejského (Drtinova)

Zakladatelem řádu je francouzský advokát Eman. Chauvenel, který se staral o chudé nemocné až do své smrti na mor v roce 1651. Jeho otec pak zakládá roku 1682 spolek vdov a panen, který se věnuje práci v nemocnici sv. Karla Boromejského. V roce 1862

(nebo 1682?) se členky spojily a vytvořily kongregaci nesoucí jméno Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského dle kostela, ve kterém se usadily.

Pravidla řádu pocházejí od premonstráta Epifania Louyse. Kongregace se starala a stará o staré, nemocné, sirotky a o výchovu dětí. Sestry tak působily v káznících, výchovných ústavech a vojenských i civilních nemocnicích.

Zásluhou kněze Dichta pohřbeného na Malostranském hřbitově byla kongregace v roce 1835 uvedena do Prahy. Nejprve sídlila v Klarově ústavu na Malé Straně, v roce 1862 se stěhuje do vlastního kláštera pod Petřínem. Odtud zakládaly sestry další kláštery, např. na Smíchově místo domu č. p. 304 v dnešní Drtinově ulici na místě továrny na výrobu obuvi. Účelem kláštera bylo poskytnout sestrám klid po práci. Roku 1869 vznikla při klášteře opatrovna dětí, která však v roce 1881 zaniká. Na přelomu 19. a 20. století klášter poskytoval útočiště a stravu nezaměstnaným služkám, které vzdělával i nábožensky vychovával, a to až do doby, dokud si nesehnaly nové zaměstnání. V klášteře žily také vdovy a chudé dívky, které by se jinak neuživily. Klášterní kaple byla zasvěcena Srdci Páně. Na oltáři visel obraz Krista zjevujícího se svaté Markétě z Alacocque. V rozích stály sochy sv. Josefa a Panny Marie Lourdské. Ke kapli přiléhala také kaple pro veřejnost. Mše denně sloužili kněží, kteří přišli do kláštera dožít.

Dnes stojí na místě kláštera Francouzské lyceum.

Plaský klášter

Cisterciáci patřili odedávna k nejbohatším řádům. Jejich klausule sice vymíní naprostou chudobu, ale dle výkladu mnichů se toto ustanovení týká jednotlivců a nikoli celého řádu. V nadační listině kláštera z roku 1146 se hovoří o starodávné cisterciácké vinici na jižní straně zahrady Kinských. Ve vinici stával dvůr, o kterém se hovoří také jako o Plaském, neboť v něm přebývalo několik mnichů. Ve dvoře byl zřízen i kostel, ale bližší zprávy o něm nejsou. Roku 1419 byl rozbořen a v roce 1421 jej zabrali Pražané. Podle Václava Sedláčka ke klášteru náleželi velké vinice kolem Košíř, podél Motolského potoka směrem ke Zlíchovu. K majetku patřilo také několik vesnic a poplužných dvorů. O část smíchovského břehu též vedli spor s nedalekým Kartouzským klášteřem.

Kostel sv. Václava (Štefánikova)

V roce 1881, kdy na Smíchově žilo 20.000 obyvatel, byl položen základní kámen ke stavbě nového monumentálního chrámu sv. Václava, který měl nahradit zbořený kostel sv. Filipa a Jakuba na Arbesově náměstí. O výstavbě nového kostela se začalo uvažovat již v roce 1866, kdy si arcibiskup kardinál Schwarzenberg vymohl rozšíření již utvořeného kostelního výboru. Patronát nad stavbou byl roku 1875 převeden z Prahy na smíchovské zastupitelstvo. Na kostel byla vypsána sbírka. Přispěli např.

bývalý císař Ferdinand V. Dobrotivý s chotí (30 tisíc zlatých), císař František Josef I. (5 tisíc zlatých) nebo jeho otec arcikníže František Karel (2 tisíce zlatých). Loterie pořádaná pražskými a smíchovskými paními na Žofině vynesla 31. 419 zlatých. Z dalších sbírek vzešlo 29.378 zlatých, na úrocích 22.933 zlatých a náboženská matice přispěla 60 tisíci zlatými. Celkem bylo tedy shromážděno

180.732 zlatých, což na stavbu postačilo. Městské zastupitelstvo pak zakoupilo parcelu č. 780 o celkové výměře 1000 za 100.000 zlatých, která se nacházela v bývalé zahradě hraběte Buquoye. Stavba si vyžádala zboření levého křídla barokního letohrádku Portheimka, kdysi letního sídla významného barokního architekta K. I. Dientzenhofera.

Trojlovní novorenesanční kostel s dvojicí věží v západním průčelí je dílem Antonína Bravítia, stavěli ji v letech 1881 – 1885 stavitelé Jan Linhart a Václav Milde, svršek pak stavitelé Stark a Gregor. Stavbu řídil A. Duchoň za dozoru stavebního odboru v čele s purkmistrem K. Dimmerem. Dne 18. září 1881 byl položen základní kámen. V místě dnešního oltáře byl tenkrát umístěn veliký kříž a oltář zapůjčený bratrstvem sv. Václava na Smíchově, staveniště bylo vyzdobeno stožáry s prapory. V 8,00 hod. četl smíchovský farář Vincenc Švehla v původním kostelíku na dnešním Arbesově náměstí mši, poté se odebral průvod k rozestavěnému svatostánku. Na místě se shromáždila mládež i představitelé zdejších spolků včetně ozbrojených měšťanských pražských sborů. V devět hodin za střelby z hmoždířů přijel arcibiskup kardinál Schwarzenberg. Farář Švehla po dojemné řeči posvětil kámen. Okresní tajemník Wunsch přečetl zakládací listinu, kterou místní hodnostáři podepsali a která byla následně uložena do kamene. Po mši sloužené arc. kar. Schwarzenbergem následoval zpěv k novému patronu a staročeská píseň Hospodine, ulituj nás!

Arcibiskup Schwarzenberg se velmi zajímal o průběh stavby, kterou často navštěvoval. Při kontrole věží vystoupil na lešení, omylem šlápl na konec prkna a kdyby pohotově nepřeskočil na druhý konec prkna, mohla inspekce skončit jeho smrtí.

Zvony bylo možné zavěsit již v roce 1883, posvětil je opět arc. kardinál Bedřich Schwarzenberg dne 27. září 1883. Poprvé zvonily v den jmenin panovníka 4. října 1883. Podruhé zvonily hranu císařovně Marii Anně. Poté se rozezněly až v roce 1885 po úmrtí arc. Schwarzenberga.

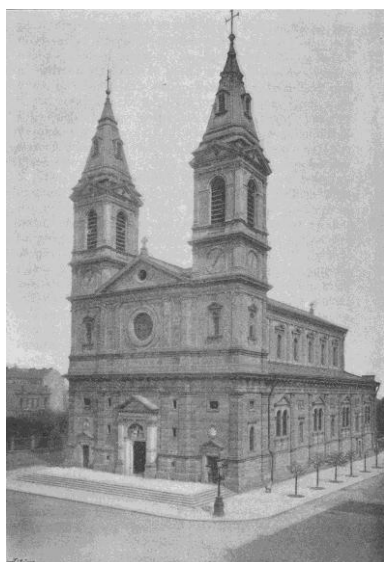
Dne 26. září 1885 byly do kostela přeneseny svaté ostatky, potom se konalo officium. Druhý den se dostavil pražský arcibiskup František hrabě Schönborn, budějovický biskup Dr. Martin Říha, pražský světitel biskup Karel Schwarz, kanovníci metropolitní kapituly pražské a místní hodnostáři včetně bývalého purkmistra a nyní císařského rady K. Dimmera. Po ukončení obřadů vystoupil opět smíchovský farář. Poté četl generální vikář Mgr. Antonín Hora za asistence místních kaplanů první pontifikální

mši, která slavnost zakončila. Na následující den připadl svátek sv. Václava. Pontifikální mši četl světící biskup Karel Schwarz.

Prvním farářem byl Vincenc Švehla, kaplan Vincenc Vaněček a Vincenc Švehla, ředitelem choru známý hudebník Josef Bergmann.

V roce 1891 u příležitosti světové výstavy navštívil chrám i císař František Josef I. V roce 1889 byly konány první misie, které řídil rektor Redemptoristů P. Roller Alois. Při kázání byl kostel zcela zaplněn, zpovědnice byly obléhány až do večera. Ke stolu Páně přišlo více než 3000 věřících. V roce 1897 navštívil chrám místodržitel hrabě Karel Coudenhove a bývalý místodržitel hrabě Thun. Dne 28. června byla slavena první primice, kterou měl kněz pražské diecéze Celestin Pastor.

Stavebním materiálem pro základ chrámu v hloubce 7 metrů byl hlubočepský vápenec a opuka, horní část kostela pak je z opuky, cihel a z hořického pískovce. Podnoží je též z pískovce. Věže jsou kryty měděnou střechou s dvěma báními a kříži, stejně jako apsidy. Hlavní i vedlejší lodě mají střechu z černého štyrského plechu. Cena veškeré krytiny činila třináct tisíc zlatých.

Do chrámu lze vstoupit třemi vchody z hlavní a vedlejších lodí. O vnitřním vybavení kostela je možné udělat si obrázek ze zápisu smíchovského faráře Jana Paulyho z roku 1898. V západním průčelí jsou nad vstupy barevné majolikové medailóny s podobami sv. Václava, sv. Anežky a Hroznaty od Ludvíka Šimka provedené firmou Ginovi ve Florencii za dva a půl tisíce zlatých. Mezi postranními reliéfy je kulový obraz na skle znázorňující Pannu Marii s Ježíškem a osvětlující chór v ceně devět set dvacet zlatých. Po vstupu hlavním vchodem se vchází do předsíně, která je na jedné straně zdobena konturou stvoření Adama, na druhé stvořením Evy. V levé části nalezneme v kapli oltář s obrazem sv. Františka, nad ním je namalován sv. Václav a po straně je na mramorové desce vytesána píseň k sv. Václavu. V pravé kapli je oltářík s hlavou Krista a na mramorové desce vytesána píseň k sv. Vojtěcha. V postranních předsíních je na oknech vyobrazen sv. Josef (jižní strana) a Panna Marie (severní strana) pořízené za cenu 750 zlatých darovaných Svatováclavskou záložnou v Praze. Všechny předsíně jsou odděleny od lodí dubovými zasklenými dveřmi.

Hlavní loď má kazetový dřevěný polychromovaný strop. Od ostatních lodí je oddělena mohutnými sloupy po 4 z každé strany. Spočívají na patkách z kararského mramoru. Hlavice jsou yonské ze stejného materiálu. Dřívky jsou žulové pokryté hlazenou červenou žulou.

Okna lodí jsou zdobena apoštoly (6 na každé straně). Pod kazetovým stropem je 14 barevných oken, pod nimi je 16 cípů, v nichž jsou v šedo zelené barvě namalovány profesorem Sequensem sybily, proroci, evangelisté a církevní učitelé. Dlažba je z terakotových dlaždic.

Střední apsidu zdobí barevná mozaika Krista a českých patronů od Josefa Trenwalda, od něhož jsou i postavy andělů v cípech nad vítězným obloukem, provedená firmou Alberta Neuhausera z Innsbrucku za 19 tisíc zlatých. Andělé drží knihu života, roucho s Kristovou hlavou, odznaky utrpení a víry. Níže v apsidě jsou čtyři výjevy ze života sv. Václava, malované Františkem Sequensem.

Hlavní oltář má podobu sarkofágu z bílého kararského mramoru se čtyřmi hlavami lvů s kruhem na připomínku zachycení kruhu na dveřích sv. Václavem při jeho zavraždění. K oltáři vede pět schodů z šedého kararského mramoru symbolizující pět ran Kristových. Baldachýn je umístěn na 4 sloupech z bílého a šedého kararského mramoru a z mramoru žlutého veronského. Je z měkkého dřeva celý zlacený ozdobený v průčelí 4 znaky evangelistů a nahoře balustrádou s dvěma dřevěnými anděly. Nad sarkofágem je umístěna mramorová oltářní stěna s mramorovým tabernákulem, nad ním je výklenek pro vystavení Sanctissima, kde stojí dřevěný křížek s Kristem. Oltář byl pořízen za 14 tisíc zlatých.

Na oltáři je postaveno 6 svícňů, 8 menších, 2 spojené s oltářem a dva mramorové na koncích oltářní stěny. Z baldachýnu visí věčné světlo v ceně 188 zlatých věnované Marii Barvitiusevou. K ní náleží 4 lampy věnované pí. Matějíčkovou, pí. Turnwaldovou, Františku a Annou Šeborovými a slečnami Antonii a Angelinou Šeborovými. Po obou stranách je šest lamp věnovaných prvním farářem Švehlou. Před oltářem stojí dva dřevěné zlacené svícny a jeden pro paschal. Postranní oltáře jsou Panny Marie a sv. Kříže.

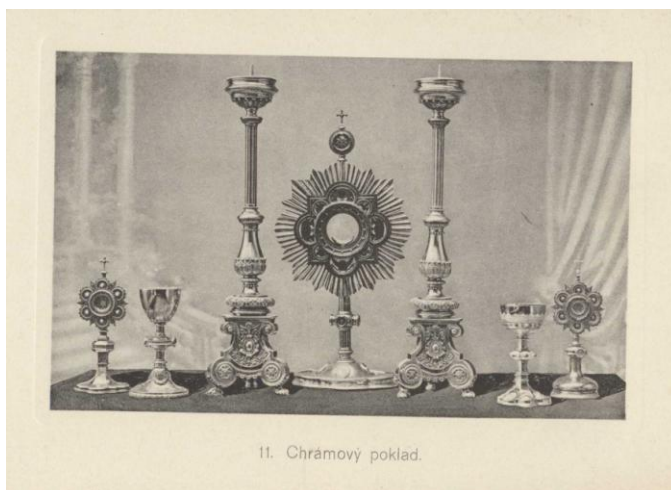
Severní apsida je vyzdobena voskovou malbou znázorňující korunování Panny Marie od prof. Max. Pirnera. Cena je 3700 zlatých. Oltář je od prof. Sequense. Poblíž je bronzová zlacená lampa. V jižní apsidě nalezneme voskovou malbu Nanebevstoupení páně od Zikmunda Rudla a socha Krista na kříži s po straně klečícími anděly z kararského mramoru od prof. Suchardy vyrobení Čeňkem Vosmíkem. O velikonocích je zde vystaven Boží hrob od sochaře Krejčíka darovaný farářem Švehlou. Před oltářem visí bronzová lampa, která je stejně jako lampa u postranního oltáře darovaná. Na obou oltářích je šest svícňů, tři na Mariánském oltáři od slečny Františky Švehlové, na druhém pak od Karla Buriana. Kolem oltářů jsou mramorové balustrády.

Kazatelna je zhotovena z istrianského kamene Grisiquano za 5000 zlatých. Varhany mají 30 rejstříků, 3 manualy a 2058 cínových píšťal od firmy Rieger z Krnova za 9000 zlatých. Křížová cesta je vyznačena 14 dřevěnými kříži.

Boční lodi končí za apsidami prostorami křestní kaple a sakristie. V křtitelnici se nalézají dvě veliká okna s obrazy sv. Jana Křtitele a Krista. Pod nimi je dřevěný oltář se sochami Cyrila a Metoděje – dar od bývalého purkmistra Petra Fišera. Kaple je vyzdobena obrazy ze života světců – nález ostatků sv. Klimenta, příchod Cyrila a Metoděje do Říma, jejich poslání na Moravu, křest lechů na Velehradě a smrt sv. Metoděje. Sama křtitelnice je vyrobena z kararského mramoru s dřevěnou kopulí a soškou Jana Křtitele. V sakristii je umístěno zdobené mramorové umývadlo.

Celé zařízení chrámu mělo ve své době cenu 400.000 zlatých včetně stavebního plánu a řízení stavby za 30000 zlatých.

K bohoslužebnému náčiní dle Paulyho patřila románská monstrance ze stříbra zlaceného v ohni zdobená emailovými obrazy. Monstranci za 1000 zlatých i hostiarium daroval farář Švehla. Druhá monstrance z konce 18. století je bronzová zlacená v ohni a ozdobená stříbrným tepaným věncem. Kalichů má chrám sedm darovaných sl. Karolinou, Emou a Barborou Rohlenovými a Františkou

Barvitiusevou, druhý od Karolíny Hančové ze Smíchova, třetí od Tomáše Novotného, čtvrtý od bývalého purkmistra Petra Fišera. Zbylé kalichy pocházejí ze zrušeného kostela. Relikviáře obsahují ostatky sv. Václava (darované Antonínem Peluňkem), sv. Ludmily (darované Emanuelem Kautschem) – oba v románském slohu. Ve zbylých dvou jsou ostatky sv. Kříže z původního kostela. K bohoslužebným rouchům patří bílý zlatem vyšíváný ornát, červený zlatem vyšíváný ornát a ornát černý a fialový. Každý z nich se skládá z kasule, pluviálu a dvou dalmatik. Dále zde bylo 21 kasulí, 5 pluviálů a 19 štol různých barev. Roucha byla zakoupena z výnosu bazarů pražských a smíchovských dam v čele s předsedkyní hraběnkou Nosticovou. Ze starého kostela pochází ornát z čistého hedvábí a 11 kasulí různých barev.

Bohoslužby se od roku 1896 z popudu faráře Švehly konaly každý všední den v 6 hodin ráno. O sedmé hodině bývala Farní mše svatá, při níž se v 8 hodin hrálo na varhany. Tato tradice byla zavedena již roku 1816. V půl páté bylo požehnání, které zavedl opět farář Švehla. V neděli a o svátcích probíhala mše též od šesté hodiny a byla spojena s ranní exhortou, při které se lidé modlí růženec. O sedmé byla mše svatá, od osmé pro českou školní mládež, od tří čtvrtě na devět pro školní mládež německou. V půl desáté bylo velké kázání, od desíti cantata. Poslední vše byla od půl dvanácté. Ve tři hodiny následovalo požehnání, o větších svátcích nešpory. V adventní době byla sloužena mše svatá rorate, při níž byly zpívány staročeské písně. Na Štědrý den pak půlnoční s officiem zmiňované na Smíchově již farářem Konrádem roku 1775. Na Silvestra bývalo o půl páté kázání s požehnáním. V postní době v neděli probíhala od tří hodin postní kázání s požehnáním zavedená roku 1800 farářem Krabathem. Od roku 1898 byla každý pátek konána křížová cesta. Průvod při Vzkříšení obešel kruh kolem kostel, při Božím Těle se vydal od kostela k c. k. gymnáziu, na Jakubské náměstí a zpět do kostela. Křížové průvody a průvod na sv. Marka se konaly v kostele, za příznivého počasí se na třetí křížový den šlo do Zahrady Kinských. Od roku 1897 byla konána májová pobožnost, kdy se od tří čtvrtě na sedm ráno zpívaly za doprovodu varhan mariánské písně. Od sedmé hodiny bylo kázání, po něm požehnání. První kázání měl farář Švehla 30. dubna, po něm kázali kaplan z Týna František Černý, kaplan od sv. Havla Vendelín Engler, profesor Dr. Jaroslav Sedláček, profesor Dr. Tumpach, gymnazijní profesori Dr. Zima a Dr. Müller,

smíchovští katecheti Pihler, Jordán, Tikal, konsistorní adjunkt Hrubík, křížovník a kaplan u sv. Františka Paukner, křížovník a kaplan u sv. Petra, katecheta Chvála z Vinohrad, katecheta Krátký z Košíř, katecheta Rybák z Karlína a smíchovští kaplani Švehla, Tauš a Pauly. Hojně navštěvovaná májová slavnost byla ukončena 31. května farářem Švehlou a slavným Te Deum. V měsíci říjnu se odpoledne konala z nařízení papeže Lva XIII. růžencová pobožnost. Dvakrát do roka (obvyčejně v únoru a v září) se konala 40 hodinová výstava nejsv. Svátosti zakončená průvodem po chrámu.

Dne 13. června 1897 se od chrámu vydalo na nádraží procesí vedené kaplanem Pauly, jehož cílem byla Svatá Hora, kde měl pak Pauly kázání. Poutníci obsadili 22 vagonů. Při vítání navrátilších se poutníků byla zcela zaplněna hlavní třída. Vzhledem úspěšnosti pouti bylo uvažováno o jejím opakování, ale zde informace kaplana Paulyho končí.

Arciděkánský chrám sv. Václava patří zejména uměleckou hodnotou svého interiéru k nejvýznamnějším pražským budovám 2. poloviny 19. století.

Výše uvedené zvony pocházejí z dílny Alberta Samassy v Lublani. Navrhl je Antonín Barvitijs, modely připravil řezbář Eduard Veselý.

Zvon Václav s laděním cis1 měl průměr 138 cm a vážil 1530 kg. Kostelu jej věnovala smíchovská obec, která za něj zaplatila 2437 zlatých. Dekorován byl reliéfem sv. Václava. Byl zavěšen v severní věži a rekvírován v 1. sv. v.

Zvon Labert a Krescencius s laděním eis1 měl průměr 108 cm a vážil 600 kg. Kostelu jej daroval velkoobchodník Adolf Popelka a jeho manželka Emanuela, kteří za něj zaplatili 1072 zlatých. Dekorován byl reliéfem sv. Kříže a sv. Lamberta a Krescencia. Byl zavěšen v severní věži a rekvírován v 1. sv. v.

Zvon Jan Nepomucký s laděním gis1 měl průměr 91 cm a hmotnost 400 kg. Kostelu jej věnovala smíchovská obec, která za něj zaplatila 800 zlatých. Dekorován byl reliéfem sv. Jana Nepomuckého. Byl zavěšen v jižní věži a rekvírován v 1. sv. v.

Zvon Maria s laděním cis2 měl průměr 67 cm a hmotnost 150 kg. Kostelu jej věnovala smíchovská obec, která za něj zaplatila 300 zlatých. Dekorován byl reliéfem Panny Marie Staroboleslavské. Byl zavěšen v jižní věži a rekvírován v 1. sv. v.

Zvon-umíráček Michael s laděním eis2 měl průměr 53 cm a vážil 87 kg. Kostelu jej věnovala smíchovská obec, která za něj zaplatila 142 zlatých. Dekorován byl reliéfem sv. Michaela. Byl zavěšen v jižní věži a rekvírován v 2. sv. v.

Zvony z meziválečné obnovy:

Zvon-umíráček Barbora z roku 1921 byl vyroben Rudolfem Manouškem v Brně. Později byl zřejmě přenesen do Radlic.

V roce 1923 bylo u Oktáva Wintra v Broumově objednáno pět nových zvonů. Ulity byly 17. srpna 1923. V září byly dovezeny do Prahy.

Zvon Václav s laděním cis1 měl průměr 141 cm, výšku 117 cm a hmotnost 1750 kg. Na boku měl reliéf sv. Václava a pod ním nápis:

SVATÝ VÁCLAVE,

NEDEJ ZAHYNOUTI

NÁM NI BUDOUCÍM!

Na protější straně bylo uvedeno:

ZVON TENTO OPATŘEN BYL PÉČÍ FARNÍ RADY A KANOVNÍKA TH. C. JANA PAULYHO, FARÁŘE NA SMÍCHOVĚ Z DARŮ ZDEJŠÍ FARNOSTI OD ZVONAŘE O. WINTRA V BROUMOVĚ 1923.

Rekvírován byl za 2. sv. v.

Zvon Karel Boromejský s laděním eis1 měl průměr 114 cm, výšku 94 cm a hmotnost 961 kg. Na boku měl reliéf sv. Karla Boromejského a pod ním nápis:

SV. KARLE BOR.

SVĚTĚ NÁM SVÝM VZOREM NA POUTI ŽIVOTA

Na protější straně byl nápis:

ZVON TENTO OPATŘEN BYL PÉČÍ FARNÍ RADY A KANOVNÍKA TH. C. JANA PAULYHO, FARÁŘE NA SMÍCHOVĚ Z DARŮ ZDEJŠÍ FARNOSTI OD ZVONAŘE O. WINTRA V BROUMOVĚ 1923.

Rekvírován byl za 2. sv. v.

Zvon Panna Maria Staroboleslavská s laděním gis1 měl průměr 94 cm, výšku 77 cm a hmotnost 493 kg. Zvonilo se jím klekání. Byl dekorován reliéfem Panny Marie Staroboleslavské a nápisem:

MATKO BOŽÍ STAROBO. PŘIJMI NAŠE AVE. ZVON TENTO VĚNOVALA SPRÁVNÍ RADA AKC. PIVOVARU NA SMÍCHOVĚ.

Rekvírován byl za 2. sv. v.

Zvon Jan Křtitel s laděním cis2 měl průměr 70 cm, výšku 58 cm a hmotnost 206 kg. Zvonilo se jím třikrát denně klekání. Byl dekorován reliéfem křtu Páně a nápisem:

SV. JENE KŘTITELI VEĎ NÁS K NAŠEMU SPASITELI

Rekvírován byl za 2. sv. v.

Zvon Josef s laděním des2 měl průměr 61 cm, výšku 45 dm a hmotnost 137 kg. Zvonilo se jím ve všední dny k požehnání. Rekvírován byl za 2. sv. v.

Po rekvizicích za 2. sv. války byly do kostela sv. Václava přeneseny i zvony ze zrušeného kostela sv. Filipa a Jakuba na nynějším Arbesově nám., které byly dočasně umístěny v kostele sv. Filipa a Jakuba na Malvazinkách.

Zvon z roku 1493 má průměr 74 cm, výšku 60 cm a tloušťku věnce 5,8 – 6,1 cm. Koruna má šest uch, její základ je nízký, po obvodu trychtýřovitý s žeběrky mezi uchy až k okraji. Na horním okraji je nápisová páska z obou stran sevřená provazcem a ornamentem (obloučky se stylizovanými trojlístky). Pod ním je řádek nápisu gotickou minuskulí začínající štítkem s korunovaným vladislavským W. Jednotlivá slova jsou oddělena liliemi. Dokončení nápisu je v druhém řádku po stranách figury světce:

leta.xciii.tento.zwon.slyt.gest.kswatemv.yakvbw.aavrzadu.kostelnyko.yan.halerzek.w/
anyek

Těsně pod nápisem je reliéf sv. Jakuba Menšího (stojící vousatý muž s knihou v levé ruce ve výši prsou, pravá ruka se opírá o kloboučnický luk). Věnc je oddělen linkou. Nad dolním okrajem je akant kolem linky.

Zvon z 15. století má průměr 53,4 cm, výšku 41-42,5 cm a tloušťku věnce 4 cm. Koruna má šest hladkých, ostře lomených a zpředu hraněných uch. Základ je zapuštěn do základny s nepravidelným obvodem s otřepem. Základna (stejně jako čepec) je šikmá po obvodu i shora. Na horním okraji je zlom. Nahoře je v jednoduchých linkách řádek nápisu v gotické minuskuli s neurčeným začátkem a polovinou písmen vzhůru nohama. Nápis nedává smysl:

vbeg eC PanOveezdeavo rcpnu rRzpvgoe

V levé věži se nacházejí **dva litinové cimbály** mísovité, oba mají dole hladkou obrubu a výše dvě linky. Větší má průměr 59 cm a hloubku 19,7 cm, menší průměr 44,6 cm a hloubku 13,6 cm.

Dne 24. září 1995 posvětil biskup Jaroslav Škarvada dva nové zvony.

Zvon Panna Maria Bolestná od Petra Rudolfa Manouška v Praze na Zbraslavi s laděním es2 a o váze 380 kg, který darovala Marie Kleinhamplová.

Zvon Vojtěch od Petra Rudolfa Manouška v Praze na Zbraslavi s laděním es1 a o váze 105 kg, který darovala Marie Kleinhamplová.

Kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově (Na Zlíchově)

Kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově stojí na místě původní gotické stavby ze 13. století. Nejstarší dochovanou zprávou o této památce je darovací listina Otakara II., kterou byl kostelík připsán faráři Bartoloměji a jeho nástupcům. Zlíchov měl již v roce 1361 vlastního faráře, která však v husitských válkách zanikla.

Roku 1669 (nebo 1702) začali na Zlíchově působit jezuité. Ti dali v roce 1713 starý, patrně již velmi zchátralý kostel zbořit a na jeho místě postavit nový, nynější. Stavba byla dokončena roku 1714, 5. května byl kostel posvěcen ke cti sv. apoštolů Filipa a Jakuba. Dne 16. května 1750 byl zařazen pod správu smíchovského faráře u sv. Jakuba. Bohoslužby se zde konaly 6x ročně. Faráře získal roku 1875, od kdy do jeho farnosti patří i Hlubočepy. Součástí areálu je kamenný sloup se sochou P. Marie Svatohorské, který sem byl přenesen ze středu obce při rozšiřování komunikace, a barokní socha sv. Jana Nepomuckého z doby po polovině 18. století stojící před kostelem v ose presbytáře na východní straně. Presbytář je obdélníkový, s rovným stropem a v něm pěkný oltář z přechodní doby renesance v barok. Po stranách reliéfy sv. evangelistů. V hořejší části je pozoruhodná pěkná řezba "Poslední soud". Obraz sv. Filipa a Jakuba je z r. 1875, malovaný Vil. Kandlerem. V segmentovém oblouku štukové kartuše s odznaky evangelistů a monogramem "J. H. S.". V obdélníkové lodi

oltářníky s obrazy sv. Josefa a sv. Anny, po stěnách "sv. Ludmila a sv. Václav", vesměs od V. Kandlera. V rohu lodi polichromovaná dřevěná barokní socha P. Marie s Ježíškem. Pod kruchtou renesanční tabule s letopočtem (1714) a latin. nápisem. Do r. 1895 upevněn byl pod kruchtou (ve tmě) známý "Zlíchovský relief". Jest to ze dřeva řezaný relief ze 16. století. R. 1895 nalezeny na kostelní půdě další čtyři řezané reliefs a všechny uloženy v zemském museu.

Zvon František Xaverský z roku 1697 určený jako dílo Jana Pricqueye v Mladé Boleslavi má průměr 63,4 cm, výšku 49,3 cm a tloušťku věnce 4,8 cm. Váží asi 168 kg a je laděn do d2. Byl ulit zřejmě pro jezuitskou kolej na Starém městě. Koruna má šest uch s dvojicí oblounů a je zdobená hlavičkami. Základ koruny je nízký, po obvodu kolmý, kolem je lišta a linka. Na horním okraji se nachází rostlinný ornament: esovitě zavíjený stonek s listy a tulipánovitými květy. Pod nimi je linka a nápis začínající křížem na pahorku z kuliček a ručičkou ukazující šikmo shora dolů na nápis:

HAEC CAMPANA HONORIS FRANC(ISCI) XAVERY PRO BONIS COL(EGII) VET(ERO) PRAG(ENSIS) S(OCIETATIS) I(ESV) CVRATA EST.

Pod začátkem nápisu je přerušen rostlinný vlys nápisem A(NNO) 1697. Pod ním je zavíjený rostlinný pás ohraničený linkami, na další lince jsou zavěšeny čtyři hlavičky andílků střídané čtyřmi akantovými listy. Stejná hlavička je umístěna na boku na východě a protilehle na západě. Na jihu se nachází kartušový erb s vytečkovaným monogramem IHS, skrz písmeno H prochází kolmo osa spojeného kříže nahoře a kotvy dole. Kartuše je přidržována dvěma andílkami a nahoře je umístěna hlavička. Na severní straně vousatý prostovlasý světec s paprskovou svatozáří v kněžském oděvu pravou rukou přidržuje vztyčenou snítku truskavce (sv. František Xaverský).

Zvon z roku 1838 rekvírovaný v 1. sv. v. o průměru 49 cm, výšce 39 cm a ladění g2 byl opatřen nápisem:

Beneficentia et pietate incolarum opium que Hlubočepii et Zlichovii, nec non assiduitate parochi Josephi svoboda in praeurbis Smíchov AD 1838

Zvon z roku 1924 od Oktáva Wintera v Broumově měl průměr 50 cm, výšku 35 cm a hmotnost 81 kg. Byl rekvírován v 2. sv. v.

Zvon umíráček z roku 1924 od Oktáva Wintera v Broumově má průměr 43 cm, hloubku 29,1 cm, tloušťku věnce 3,6 – 3,7 cm a hmotnost přibližně 50 kg. Jeho koruna je talířová. Pod horní hranou se nachází lišta, pod níž je perlovec v prožlabené liště, na níž je zavěšen pás stylizovaného gotického kružboví s visícími čtyřlaločnými květy. Na východní straně je reliéf sv. Ludmily vyplňující celou plochu boku zvonu. Sv. Ludmila se svatozáří a knihou v levé a palmovým listem v pravé ruce se dívá mírně doprava.

Pod reliéfem je nápis: SV. LUDMILO, ORODUJ ZA NÁS!

Vpravo nalezneme zvonařskou značku: plášť s textem ve čtyřech řádcích:

ULIL

OKTÁV WINTER

ZVONAŘ

V BROUMOVĚ

Pod tím je výrobní číslo zvonu (1803). Na východě je nápis:

„NEVÍME DNE ANI HODINY.“
POŘÍZENO SBÍRKOU KATOLÍKŮ
ZLÍCHOVA HLUBOČEP
ROKU.

1924.

Ke kostelu náležel i hřbitov.

Kostel sv. Filipa a Jakuba na Malvazinkách (Peroutkova)

Na místě dnešního hřbitova stála v 17. století hospodářská usedlost Malvazinka, kterou postavil (někdy kolem roku 1628, kdy pozemky získal) Tomáš Malvazy – odtud její jméno. Tyto pozemky zakoupila v roce 1875 obec Smíchov, aby na nich postavila nový hřbitov. Hřbitov byl v následujícím roce založen a na sklonku roku 1876 vysvěcen a začal sloužit svému účelu. Později byl několikrát rozšiřován, až dosáhl dnešní rozlohy a stal se čtvrtým nejrozsáhlejším pražským hřbitovem. Návrh hřbitova je dílem Antonína Barvicia.

Poslední kázání v kostelíku sv. Filipa a Jakuba na Arbesově náměstí sloužil v roce 1891 o pouti kaplan Fr. Tauš a poslední mši svatou smíchovský farář Vincenc Švehla dne 12. října. Shromáždilo se velké množství lidí i Smíchovská městská rada. Mezi jinými farář pravil k přítomným zástupcům obce: „Dnes naposled mám Vám hlásati slovo Boží s tohoto posvátného místa, dnes naposledy má býti v tomto kostele oběť mše sv. Když vyrostlo město naše a malý tento kostelík pro značný počet přifařených duší nestačil, Vy, postarali jste se nám o nový, nádherný chrám sv. Václava, do něhož nyní úplně přesídliti se máme.

Opustíme toto svaté místo, kde pod ochranou patronů našich, sv. Filipa a Jakuba, často jsme se shromažďovali. Bylo by od nás všech nevděčným, kdybychom s tímto místem měli opustiti patrony, ty světce, kteří nám tolik milostí u Boha zjednali. Nad naším městem, městem to živých, povstalo v krátku město nové na Malvazinkách, město, v němž již dnes v tisících příbytcích zbudovaných v chladném lůnu země odpočívají ti, již s námi zde na zemi úzce spojeni byli, a toto město našich drahých zesnulých posud nemá kostela. A proto jménem svým a jménem svých milých osadníků vznáším k Vám prosbu, abyste nám za tento zbořený kostel dali nový kostel na Malvazinkách, který by byl posvěcen patronům tohoto kostela: sv. Filipu a Jakubu.“ Starosta Elhenický této prosbě vyšel vstříc. Prvních 100 zlatých na výstavbu kostela věnoval známý podporovatel katolických snah Josef Novotný-Fišer. Prostředky nevybrané na darech doplnila městská pokladna.

Materiál ze zbořeného kostela byl převezen na Malvazinka a upotřeben při stavbě nového kostela. Základní kámen ke stavbě hřbitovního kostela byl položen smíchovským farářem Vincencem Švehlou 13. 9. 1894 a za necelé dva roky poté 28. 5. 1896 byl biskupem Ferdinandem Kalousem vysvěcen. Základem románského chrámu je prodloužený kříž. Z původní výzdoby starého kostelíka na Arbesově náměstí dodnes zdobí chrám socha Spasitele v jeho průčelí a sochy sv. Filip a Jakub a na arkádách po stranách kostela.

Do věže byly převezeny zvony:

Zvony z roku 1493 a z 15. století byly do kostela přeneseny ze zrušeného smíchovské kostela sv. Filipa a Jakuba. Byly rekvírovány za II. světové války, ale byly ze shromaždiště zvonů v Praze na Maninách vráceny a po válce zavěšeny v kostele sv. Václava na Smíchově.

2 zvony z roku 1896 měly průměr 40 a 37 cm a hmotnost 50 a 40 kg. Byly rekvírovány za 1. sv. války.

Ocelový zvon z roku 1918 od Rudolfa Manouška v Brně má průměr 36 cm a výšku 26 cm. Na plášti je nápis SV. BARBORA a pod ním křížek. Na dolním okraji je nápis R. MANOUŠEK 1918..

Bohoslužby se zde konaly, mimo pohřbů, pouze 3x do roka – v neděli po svátku patronů kostela, o dušičkách a v květnu při májových slavnostech. Pravidelné nedělní bohoslužby zde byly zavedeny teprve na podzim roku 1928. Bohužel byly několikrát na kratší či delší dobu zrušeny. Od nástupu P. Jana Paulyho (pozdějšího prvního smíchovského arciděkana a papežského preláta) na místo faráře chrámu sv. Václava se začala výrazně měnit podoba interiéru baziliky. Dnešní podoba chrámu pochází z této doby. V roce 1913 byla vymalována apsida. Nástěnné malby jsou od Josefa Scheiwla, Zikmunda Rudla a Bohumila Paši, socha sv. Václava od Ludvíka Šimka.

Kostelík sv. Filipa a Jakuba (Arbesovo nám.)

Od 11. století do roku 1892 stával na Arbesově náměstí (dříve Kostelním nebo Jakubským) kostelík sv. Filipa a Jakuba. První zmínka pochází z 18. října 1333 farář kostela jménem Svatoslav dostal plat od Ješka (Jana), syna Vojčkova, majitele masného krámu, který stál mezi krámem Ulricha u Ješka bratra jeho na náměstí Malostranském, kde v ty doby byly dvě řady masných krámů blíž u někdejšího památníku Radeckého. Kdyby lhůta některá nebyla zaplácena, měl farář právo zavřítí krám dokud by nebylo zapláceno. Roku 1860 zakládá Svatoslav postranní oltář Panny Marie, oltářníkem je kněz Kunzman Teodorikův z Prahy. Oltářník dostával ročně 12

kop grošů a za to byl povinen sloužit 4 zádušní mše za zakladatele a dávat 3 groše faráři, groš na svíčky, groš pro zvoníka, groš pro kleriky pomáhající zpívat vigilie a groš pro chudé před kostelem. Kněz Kunzman byl oltářníkem plných 20 let. Roku 1361 je připomínán kněz Mikuláš, který uvedl zlíchovského faráře. Po něm nastupuje Ždan, který farnost posléze mění s Jiřím z Hradce. Toho roku 1373 vystřídal s knězem Přibíkem z Veliké Vsi na Prácheňsku. V roce 1380 nastupuje farář Martin, který se dostává do sporu s oltářníkem Kunzmanem kvůli jeho nevyplácení 3 grošů faráři. Kunzman ale také nedostával svůj sjednaný plat. Nadace kněze Svatoslava tak zaniká už roku 1384. Kostel měl v té době 2 sváteční ornáty, 2 všední, 2 stříbrné

kalichy, jeden starý misál a druhý psaný, prádlo kostelní a několik knih k bohoslužbám.

Původní osada sv. Jakuba čítala jen několik domků se zahradami. Z roku 1380 se dochovala zmínka o osadníku Duchkovi (Duchoňovi, řečenému Hřiva), který lichvařil. Tehdejší církevní zákony totiž zakazovali půjčovat na úrok a Hřiva půjčil tehdejšímu rychtáři Hodkovi 5 kop, za něž žádal půl kopy ročně úroků. Za to byl pokárán farářem Martinem a pražským arciděkanem. Roku 1379 udal osadník od sv. Vojtěch Mikuláš Praže faráře Martina, že zanedbává chudé osadníky a nechce jim sv. svátostmi posluhovat. K němu se připojil výše uvedený Duchek s tím, že farář připouští ke křtu 4-5 kmotrů. Proto 7. března přijíždí pražský arciděkan, aby udání prošetřil.

V letech 1017 – 1023 vybíral pražský biskup Ekkard tzv. podymné (daň z komínů), která se měla odvádět faráři od sv. Jakuba. Osadníci tak však nečinili. Zejména pak osadníci Lukáš (vlastnil tři domy), kartouzský mlynář Vavřinec a pekař strahovského kláštera Jan (vlastník 2 domů). Osadníci Svatoň (strážce kostela sv. Jiří, vlastnil 2 domy), Šebek (pekař špitálu u Pražského mostu), Chmelař Matěj a Martin popírali, že k osadě patří. Mnozí další osadníci pak navštěvovali mše a přijímání v kartouzském klášteře.

Z následujících dob se nedochovalo mnoho zpráv, kromě vypálení fary za husitských bouří a informace, že správa kostela přešla z kláštera u sv. Jiří na farnost sv. Mikuláše na Malé Straně. V roce 1702 se kostelík dostává až do roku 1749 za roční plat 200 zlatých pod správu Jezuitů. Z té doby pocházejí první smíchovské matriky. Farnost vedli v letech 1702-1704 Jan Pořický, Jiří Jakeš, Chrištof Sádlo; v letech 1704 – 1706 Václav Gebhart, 1706 – 1708 Alexander Podleský a Jan Radl, 1708 – 1709 Jan Špaček, 1709 – 1720 Vavřinec Lisý, od roku 1720 – 1738 Jan Pohl, 1738 – 1748 Jan Vinkler a 1748 – 3.9.1749 Jan Gluth. Od tohoto data z popudu primátora Jana Václava Vejvody a arcibiskupa Morice Gustava hraběte z Manderscheinu nově zřízena fara. Prvním farářem pro oblast Smíchova, Zlíchova, Radlic, Hlubočep a Červeného mlýna byl jmenován Tadeáš Kreysa.

Původní románská stavba kostela měla polookrouhlou apsidu, která zůstala i po rozšíření a přestavbě kostela v roce 1749. Tenkrát byla prolomena do lodi nová okna (románská byla zazděna), přestavěno průčelí a přistavěny jiné části. Kolem kostela byl situován i hřbitov s kostnicí oddělený zdí. Ten však byl zrušen v roce 1791 a fakticky zlikvidován v roce 1833 a to včetně kostnice. Pohřbívalo se na něm téměř 600 let. Do kostela se sestupovalo po několika schodech. Díky své nižší poloze byl kostelík vlhký a občas sem při dešti zatékalo. Ve štítu kostela byl umístěn žehnající Ježíš Kristus s jablkem světovlády v ruce po bocích s oběma světci. Za autora soch je považován F. M. Brokof. Byl zde i staroměstský znak. Ve věži se nacházely zvony Filip (poč. 14. století) a Jakub (pol. 15. století). Jeden z nich údajně pocházel z kartuziánského chrámu Panny Marie. Sakristie byla umístěna v přízemí věže. V interiéru se nacházelo 5 oltářů zasvěcených sv. Filipovi a Jakubovi, Panně Marii, Barboře, Prokopovi a Janu Nepomuckému. U hlavního oltáře se nacházely kroucené sloupy. Václav Sedláček ve

svých Dějinách Smíchova z roku 1935 vzpomíná na staré varhany, které se při mši často rozbily, ke zpěvu pak musel hrát malý orchestr nebo se zpívalo bez hudby. K vybavení kostela náležely dva pozlacené stříbrné kalichy, stříbrné ciborium z roku 1549 se stříbrnou monstranci, pacifical měděný darovaný farářem Kreysou, cínová křtitelnice z roku 1550, 3 pluvialy a 12 kasulí. Kostel byl roku 1786 vykraden, mimo jiné bylo odcizeno ciborium, zlatý melchisedech a stříbrný kalich.

Mše se zde konaly střídavě v českém a německém jazyce. Německý jazyk však pozvolna ustupoval, až se v něm sloužilo jen o pouti sv. Filipa a Jakuba a to jen do roku 1870, kdy bylo po odchodu farníků na začátku německého kázání představeného pražského alumnátu Dr. Tersche zrušeno úplně. Když to dr. Tersch uviděl, údajně zvolal: „Počkejte, lidičky, já umím také česky!“ a zbytek kázání přednesl v češtině. Němčina se pak používala jen při zádušních mších za farníky německé národnosti. Od roku 1875 farní osada nezahrnuje Zlíchov a Hlubočepy, které získali nového faráře. Ani po této změně však kapacita kostelíka nevyhovovala vzrůstajícímu počtu obyvatel Smíchova. Proto byl vystavěn kostel sv. Václava, kde se od roku 1885 bohoslužby konaly.

Sedláček ve svých Dějinách dále vzpomíná na rok 1878, kdy nastal na Smíchově velký rozruch – několik dětí vidělo, jak farář Švehla vede na provaze do kostelíčka čerta, který měl sloužit mši svatou. Lidé se sbíhali na filipojakubské náměstí, někteří vylezli na stromy, nahlíželi okny dovnitř a potvrzovali, že skutečně vidí čerta, jak slouží mši. Jak se však ukázalo později, navštívil Smíchov jen kapucín – misionář, opálený ze svých cest. O týden později došlo u schodů kostela k tragické události. U nedalekého Vejvodova obchodu vybuchl sud s lihem, vymrštil se do vzduchu, spadl na sedmiletého chlapce a i s ním se kutálel po náměstí dolů, až ke schodům kostela. Chlapec, syn majitele obchodu, pro nějž byl líh určen, zahynul. Pohřben je v rodinné hrobce Vejvodů na Malvazinském hřbitově, kde je na porcelánové míse i jeho portrét. Obětí výbuchu mohl být i chlapcův kamarád vedle stojící Sedláček nebýt učitelky Terezie Duchacké, která jej na poslední chvíli strhla stranou.

Od postavení nového kostela se v kostelíku konaly jen některé obřady, např. křty a služby při svátku sv. Filipa a Jakuba. Poslední kázání sloužil v roce 1891 o pouti kaplan Fr. Tauš a poslední mši svatou smíchovský farář Vincenc Švehla dne 12. října. Shromáždilo se velké množství lidí i Smíchovská městská rada. Mezi jinými farář pravil k přítomným zástupcům obce: „Dnes naposled mám Vám hlásati slovo Boží s tohoto posvátného místa, dnes naposledy má býti v tomto kostele oběť mše sv. Když vyrostlo město naše a malý tento kostelík pro značný počet přifařených duší nestačil, Vy, postarali jste se nám o nový, nádherný chrám sv. Václava, do něhož nyní úplně přesídliti se máme. Opustíme toto svaté místo, kde pod ochranou patronů našich, sv. Filipa a Jakuba, často jsme se shromažďovali. Bylo by od nás všech nevděčným, kdybychom s tímto místem měli

opustiti patrony, ty světce, kteří nám tolik milostí u Boha zjednali. Nad naším městem, městem to živých, povstalo v krátku město nové na Malvazinkách, město, v němž již dnes v tisících příbytcích zbudovaných v chladném lůnu země odpočívají ti, již s námi zde na zemi úzce spojeni byli, a toto město našich drahých zesnulých posud nemá kostela. A proto jménem svým a jménem svých milých osadníků vznáším k Vám prosbu, abyste nám za tento zbořený kostel dali nový kostel na Malvazinkách, který by byl posvěcen patronům tohoto kostela: sv. Filipu a Jakubu.“ Když farář odevzdával klíče starostovi Aloisu Elhenickému, pravil: „Před 15 lety odevzdali jste mi klíče tohoto chrámu jakožto nově zvolenému faráři, abych v něm konal duchovní správu, a nyní Vám vracím klíče tyto s bolestným podotknutím, že kostelík ten naplnil svou úlohu, a že má býti zbořen. Kostelík tento měl patrony Filipa a Jakuba, svaté apoštoly Páně, které kdysi zvolila si zdejší osada za své prostředníky u Boha. Mnoho milostní nám u Boha tito světce vyprosili. Nevděčným tudíž bylo by od nás, kdybychom na ně chtěli zapomenouti, a proto Vás žádám, aby jejich památka byla zachována. Na Malvazinkách vzrostlo nové, veliké město, které mnohými svazky jest s námi spojeno: město mrtvých, nuže, tam postavte chrám na počest těchto světců, prosím Vás o to jménem všech osadníků.“ Purkmistr toto přislíbil.

Bourání kostelíka bylo doprovázeno emotivními projevy zdejších osadníků. Málem došlo k napadení členů rady města, Peluňka, stavitele Cuřína, obchodníka Krupky a starosty Elhenického, kteří byli neprávem označeni jako strůjci zničení kostelíka. Rozzuřený dav dokonce stál i před jejich domy. Farář Švehla situaci uklidňoval sdělením, že nařízení ke zboření přišlo z konzistoře a nikoli z radnice. Václav Sedláček ve svých Dějinách Smíchova však uvádí i možnost, že za demolicí kostelíka může stát i sám farář Švehla. Smíchovská farnost tenkrát prý patřila k těm nejvýnosnějším v celé Praze. S výstavbou kostela nového a zachování starého by mohlo hrozit její rozdělení a tudíž i snížení benefícia, které by poškodilo faráře. Švehla měl údajně, jako jedna z nejvlivnějších osob na radnici, prohlásit starý kostel za zbytečný a bránící rozvoji. Nakonec přišla na místo komise, která zjistila, že nemá historickou hodnotu, hrozí sesutí stavby a doručila ho zbourat s tím, že v něm umístěná umělecká díla budou přenesena na Malvazinky. Demolice tak mohla začít.

Když byla rozebrána střecha, měly být z průčelí sneseny sochy světců Filipa a Jakuba i socha žehnajícího Krista. První byly na provazech do valníku pokrytého slámou spuštěny sochy světců. Socha Krista ale ze svého podstavce uvolnit nešla a to ani po odsekání zdíva. Stohlavý dav, který snímání s pláčem přihlížel, si to vykládal jako znamení proti nesmyslnému zboření kostela. Nakonec, když musela být vybourána celá římsa, bylo zjištěno, že socha byla upevněna železnou tyčí. Když se Krista podařilo zvednout do vzduchu, otočil se čelem ke kostelu, což vyvolalo v přítomných věřících údiv a volali: „Kristus se loučí! Obrátil se od nás! Chce zpět!“. Při pokládání na valník se socha obrátila čelem k lidu a na rozdíl od předchozích světců zůstala ve vertikální poloze. Lidé se vrhli k vozu a sochu líbali. Pak všichni poklekli na kolena a modlili se. Poté se dal vůz následován procesím do pohybu. Kam pak byly sochy složeny není známo. Bourání kostela pak pokračovalo již velmi rychle. Rozdrobený stavební materiál si pak lidé odnášeli jako památku na tento téměř 700 let sloužící

svatostánek. Kříž stojící před kostelem byl umístěn na zahradě městského chudobince. Se zánikem kostela skončily i slavné filipojakubské poutě, které byly na čas přeneseny na Dětský ostrov, ale své obliby už nikdy nedosáhly. Na místě, kde kostelík stával, je v dlažbě vyznačen kříž.

Smíchovští faráři:

1749 – 1766 Antonín Tadeáš Kreysa – rozený v Jirchářích, do té doby týnský kaplan

1766 – 1789 Matěj Václav Konrád – pocházející z Horažďovicka, kaplan u sv. Jindřicha v Praze, byl doktorem teologie, měl vysoké papežské vyznamenání – byl apoštolským pronotářem, dle farních knih byl velmi činorodý, zasloužil se o povolení od arcibiskupa nosit expositorium canonicale i pro další smíchovské faráře, na jeho prosbu byla roku 1786 zřízena na Smíchově škola, v roce 1789 se stává vikaristou u sv. Víta

1789 – 1799 Antonín Haftner – kaplan u sv. Jindřicha, roku 1799 byl pražským magistrátem zvolen za faráře u sv. Jindřicha

1799 – 1800 František Krabath – týnský kaplan, doktor filosofie, licenciat teologie, od roku 1800 farář u sv. Jindřicha

1800 – 1815 Josef Ploner – kaplan u sv. Vojtěcha v Jirchářích, na Smíchově působil do své smrti

1816 – 1819 Bohuslav Reichl – expozita v Podskalí, v roce 1819 zvolen farářem u Nejsvětější Trojice na Novém Městě

1820 – 1832 Antonín Langler – původně od roku 1809 kaplan u bývalého smíchovského faráře Krabatha u sv. Jindřicha, dvakrát tam byl dvakrát administrátorem, roku 1828 byl jmenován jedním z pražských vikářů pro obecné školy a o 4 roky později byl investován na faru sv. Štěpána v Praze

1832 – 1840 Josef Svoboda – 15 let byl kaplanem v Týně, v roce 1840 byl suspendován pro svatokupectví, umírá v klášteře ve Vožici v roce 1850

1840 – 1875 Josef Raab – kaplan senior u sv. Jindřicha, 10 let na Smíchově administroval, v roce 1850 byl zvolen za faráře, vysvětil roku 1846 parní mlýn u Smíchovského nádraží (stal se součástí Ringhofferových závodů), základní kámen mlýna byl položen arcivévodou Štěpánem

1875 – min. 1898 Vincenc Švehla – od roku 1871 je košířský expozita administrátorem, jako první farář nebyl zvolen magistrátním zastupitelstvem ale smíchovským, pocházel z Počátek, studoval v Jindřichově Hradci a Českých Budějovicích, vysvěcen byl roku 1853 v Praze, do roku 1857 působil v Mníšku, poté jako kaplan na Smíchově, inicioval výstavbu nového kostela sv. Václava, od roku 1871 byl smíchovským zastupitelem a členem okresní školní rady, později byl školním inspektorem pro náboženství, za zásluhy byl jmenován ordinariátem kníž. arc. notářem a konsistorním radou, Vyšehradská kapitula jej zvolila nesídelním kanovníkem, císař jej jmenoval rytířem řádu císaře Františka Josefa

Pod kostelíkem se údajně nacházely rozlehlé podzemní prostory.

Farní chrám sv. Jana Evangelisty na Újezdě

Mezi Újezdkou branou, Vltavou a Karlovou zdí se na počátku 14. století rozprostírala zahrada mělnického probošta a farní kostel sv. Jana Evangelisty, kterému se říkalo sv. Jan „Odraný“ nebo též „svatý Jan v zahradě mělnické. Kostelík stával nalevo od brány a byl velmi chatrný a chudý. O jeho zřízení se nedochovaly žádné zprávy. V jeho okolí se nacházelo málo domků, do farnost však patřil dům mělnického probošta. V roce 1365 tam bydlil probošt mělnický Jan s bratrem Vítkem a Litoldem z Landštejnu. Dvůr byl spravován malostranskými měšťany Mikulášem a Václavem Habartů. V osadě bydlel i probošt sv. Kříže ve Vratislavi jménem Jenec. Z farářů tam sloužil např. v roce 1365 farář Kuneš, Beneš Rohatec (zemřel 1377), Bohuslav do roku 1378 a Tomáš, který se zde nezdržoval a najal si proto vikáře Petra z Prahy. V roce 1383 je zmíněn farář Prokop, r. 1398 Oldřich, r. 1408 Jan Kobyla a Gerlach. Kostelík zanikl pravděpodobně za dob husitských.

Kostel sv. Vavřince (Vavřínecká)

Kostel sv. Vavřince je jednolodní kostel s obdélnou lodí, apsidou a západní předsíní je jedinou zachvěnou památkou z prastaré osady, zmiňované již roku 1088.

Z románské stavby poslední čtvrtiny 11. století se zachovala dvě půlkruhová špaletová okénka a kvádříkové zdivo východní části lodi. Kostel byl upravován roku 1571 a na konci 18. století, kdy byla přistavěna sakristie a proraženy nové okenní otvory v apsidě. Dnešní podoba je dílem pseudorománské přestavby z roku 1894, při které byla výrazně prodloužena hlavní loď a sjednoceny všechny fasády.

Umělá jeskyně Na Vidouli v Jinonicích je vytesaná přímo nad indiciemi existence chodby, která odtud pokračuje až na jinonický hřbitov s kostelem sv. Vavřince. Podařilo se dokonce sehnat svědka, který ve 40. letech 20. století vstoupil do chodbou pod kostelem. Chodba podle něj směřovala ze hřbitova do blízkého lomu s bývalým koupalištěm směrem k Prokopskému údolí. Další chodba spojuje hřbitov s Dalejským mlýnem.

Zvony jsou zavěšeny v samostatně stojící zvonici. **Zvon z roku 1574** od Brikcího z Cinperku v Praze na Novém městě má průměr 88 cm, výšku 70 cm a hmotnost 500 kg. Koruna má šest uch s šikmým náběhem, mezi nimiž jsou žebírka. Základ je trychtýřovitý, přehnutý do strany, okraj nerovný. Na horním okraji je linka, lišta, reliéfní pás sestavený z obdélných plaketek s podobenstvími a výjevy z Nového zákona. Po celém obvodu zvonu se opakuje pět námětů: milosrdný Samaritán – obrácení sv. Pavla – žebník – hostina – vzkříšení Lazara. Pod ním je lišta, tenká a silná linka, na níž je zavěšen pás akantových listů. Dále je zde velmi plastická dvojice erbů ve vavřínovém věnci. Nad nimi jsou ve dvou řádcích nápisy frakturou:

Frydrych Ott z Dal= / manhorsstu.

Marta Ottowa/ z Stogessycz.

Na jihu je jedenáctiřádkový nápis frakturou. Do něho je vložen reliéf sv. Vavřince, pravou rukou přidržujícího rošť v levé ruce držícího mučednickou palmovou ratolest:

Spowolenim vrozene pa	ni Marty Ottowe z Stoge=
ssyc a na zBuzanech	Smluwen tento Zwon skrze
vrozeného pa(n)a Bar	tolomiege Panwice z Lomnice
na Ginonických, a	Slowutné(h)o pana Ondrzege po=
rzyskeho miesstie	nina w Nowem miestie Praz=
skem, a vdiela(n) ke	Cti a chwale gmena Bozyho
do Butowic k S	wate(m) Wawrzyncy, skrze pra=
cy a vmieni Brykcyho zwonarze z Cynperku w Nowem miestie	
Prazskem, pro poctivost, a potrzeniu te Obce, nakladem przednie	
Katerzyny Sauczkowe wdowy, a przyto(m) wssech Osadnich ktemuz	
Kostelu przynaleziegicznych. Stalo se Leta 1574.	

Zvon z roku 1615 od Baltazara Hoffmana v Praze na Novém Městě (na Slovanech) byl v noci z 23. – 24. června 1840 ukraden a rozbit. Roku 1847 byl z dochovaných fragmentů ulit nový zvon s nápisem:

Léta Páně 1615 slit jest tento zvon nákladem z druhé strany poznamenaného pána a osadních ze vsi Jinonic a Butovic k kostelu sv. Vavřince nad vsí Butovicemi ku cti a chvále P. B. všemohoucího k ponoukání lidí k shromáždění k slyšení slova Božího, k činění modliteb svatých a k rozpomínání se na smrt. Udělán jest ode mne Baltazara Hofmana, zvonaře na Novém Městě Pražském v Slovanech.

Na protější straně je nápis:

Albrecht Pfefferkorn z Ottopachu, na Jinonicích a Bučovicích, J. M. cí. radca při komoře v král. Českém Eufffemia Pfefferkornová rozená Pulbricová z Pulbric na Jinonicích a Butovicích.

Zvon z roku 1615, přelity roku 1847 od Karla Bellmanna v Praze na Novém Městě. Pukl roku 1878 a roku 1889 byl přelit. Je na něm nápis:

Chválu Bohu vzdávám, lid, kněžstvo svolávám, zemřelých lituji, svátky zvelebuji. Nákladem osadníků jinonických a patrona slit jest od Karla Bellmanna, c. k. dvorního zvonaře v Praze 1874.

Zvon z roku 1847, znovu přelity roku 1889 od Josefa Diepoldta v Praze na Starém Městě. Rekvírován v 1. sv. v.

Zvon z roku 1931 od Rudolfa Manouška v Brně – Husovicích měl průměr 75 cm, výšku 58 cm a hmotnost 252 kg. Nápis:

Ulil R. Manoušek v Brně. Pořízen ze záduší a daru osadníků přičiněním děkana Ferdinanda Zuny 1931.

Byl rekvírován v II. světové válce.

Zvon umíráček od Christofa Ulmana v Praze na Malé Straně.

Zvon umíráček přelity ze zvonu z roku 1733 od Christofa Ulmana v Praze na Malé Straně byl rekvírován v I. světové válce. Na horním okraji je nápis:

Christoph Ulman gos mich auf der Kleinseite

Na boku pak:

Anno 1733 ist dieses Glöcklein zur Ehre Gottes Heiligen Laurentius, Prokopius und Simon gegossen worden mit Beihilfe des Simon Höhnich, zur Zeit des Administrators Adalbert Allesch zu Jinonitz und Sct. Prokop und Burggrafens H. Joh. Hohensteigers.

Zvon z roku 1921 od Oktáva Wintera v Broumově měl průměr 40 cm, výšku 37 cm a hmotnost 51 kg. Byl údajně zavěšen v sanktusové vížce kostela. Byl rekvírován v 2. sv. válce. Nápis:

ULIL OKTAV WINTER, ZVONAŘ V BROUMOVĚ. NA PAMÁTKU SV. MISSIE 1921

Kostel Nejsvětější Trojice (Plzeňská)

V roce 1679 řádila v Praze jedna z nejhorších morových epidemií, která kdy postihla země české. Vlašský špitál z Malé Strany proto kupuje dvorec ve vsi Dolní Košíře a vinici u Motolského potoka zvanou „Polidorka“, kde zřizuje pohřebiště a lazaret pro nakažené obyvatele. O nemocné se obětavě starají členové řádu Tovaryšstva Ježíšova, kteří také slouží mše v lazaretní kapli Narození Panny Marie. Všichni za svou obětavost zaplatili životem. Pohřbeni byli do společného hrobu, který se nalézal v místech dnešního kostela Nejsvětější Trojice. Po skončení epidemie se hřbitov již nepoužíval, na neohrazeném pohřebišti se volně pásli dobytek.

To se však nelíbilo primátorovi Menšího města Pražského Janu Dietzlerovi z Dietzfeldu, který si v roce 1703 od tehdejšího městského malostranského hejtmána vyžádal povolení k vystavění nové kaple a zároveň i oplocení pohřebiště. Jeho jedinou podmínkou bylo, aby zde mohli být pochováváni farníci sv. Václava z Malé Strany. Kaplička sv. Rocha, patrona moru, byla postavena ještě v téže roce a byla majetkem města Prahy. Jednalo se o klenutou stavbu ukončenou šestihrannou kopulí. Na klenbě pod světlíkem se nacházela fresková legenda o sv. Rochovi. Kaplička byla později chodbou spojena s kostelem Nejsvětější Trojice. Dochovala až do roku 1951, kdy byla zbořena kvůli rozšíření Plzeňské třídy.

Kaple Narození Panny Marie v bývalém lazaretu mezitím zanikla. Proto byla na jejím místě postavena kolem roku 1715 kaple nová, která nesla název Nejsvětější Trojice. Už kolem roku 1724 však byla přebudována dle plánů stavitele Kiliána Ignáce Diezenhoffer (1689- 1751). Kaple byla spravována farářem u sv. Václava na Malé Straně. Prameny však uvádějí, že roku 1818 již měla svého vlastního administrátora Liboria Kiewettera, o rok později je ale přidělena faře sv. Filipa a Jakuba na Smíchově. V roce 1784 vydává Josef II. dvorní dekret, kterým se zakazuje pohřbívát mrtvé ve městech. Původně morový hřbitov v Košířích se tak až do roku 1884 stává společným pohřebištem Malé Strany, Hradčan i Smíchova. Kaple Nejsvětější Trojice již potřebám nedostačuje, a proto je na jejím místě 20. června 1831 položen základní kámen nového svatostánku nesoucího stejné jméno. První na kámen třikrát poklepal kníže Rudolf Kinský následován dalšími významnými osobnostmi. Chrám je vysvěcen je o šest let později, 22. října 1837. Stavební náklady jsou hrazeny ze sbírky „Malostranského bratrstva lásky k bližnímu“ konané při hojně navštěvovaných májových slavnostech

Vzkříšení pořádaných malířem a spisovatelem Václavem Františkem Velebou. Dále přispěl také pasovský biskup Leopold Thun-Hohenstein (1748 – 1826), majitel nedaleké usedlosti Cibulka, který ve zdejší kapli slavil 14. září 1822 svou sekundici. Při této příležitosti věnoval větší obnos na zbudování prostornější kaple. Veškeré prostředky určené na výstavbu kostela byly však utraceny na stavbu samotnou, na vnitřní výzdobu tak dle slibu svého předchůdce přispívá císař Ferdinand I.

Kostel Nejsvětější Trojice je zbudován ve stylu pozdního empíru. Kámen na stavbu dodal Strahovský klášter, zeď je v nejslabší části silná 1,20 m. Hlavní průčelí jednolodní budovy je zakončeno trojúhelníkovým štítem, za nímž v ose vystupuje věž z hrotitou střechou. Pod okenní římsou jsou umístěna segmentová okna, jimiž procházející světlo odrazem od stropu osvětluje kostelní prostor. Zajímavé je i vnitřní vybavení svatostánku. Hlavní oltář zdobí nedokončené dílo Františka Hořčíčky (1776 – 1856) z roku 1837 zobrazující Poslední soud (mrtví k soudu za hlaholu andělských polnic z mrtvých vstávají). Umělec na něm údajně spolupracoval s Václavem Mánesem. Na levém prostředním oltáři se nachází obraz sv. Anny s malou Marií a sv. Jáchymem – kopie obrazu P.P. Rubense od Jiřího Filipa Mazance (1637 – 1684). Na pravé straně je umístěn oltář sv. Kříže s obrazem od Leoparda Blankarta z roku 1787 s názvem Povýšení sv. Kříže též inspirovaný dílem vlámského malíře. Dále stěny zdobí obrazy Cesta do Emauz či Smrt sv. Františka Xaverského. Některé z těchto obrazů, mešní inventář a varhany, na které možná hrál samotný W. A. Mozart, pravděpodobně patřily do vybavení bývalé kaple. Křtitelnice je kamenná, pravděpodobně zhotovená ze sliveneckého mramoru.

Velkou pohromu pro kostel znamenala průtrž mračen v červenci roku 1955. Budova byla díky svému umístění pod hranicí terénu zatopena do výše jednoho metru. Zničeno bylo mj. i dřevěné víko křtitelnice. Při instalaci podzemního topení pak byly nalezeny základy starší církevní stavby o rozměrech 4x 7 sáhů.

Kostel patří až do roku 1859 smíchovské farnosti, poté je košířským duchovním správcem jmenován pozdější smíchovský farář Vincenc Švehla, po něm Mikuláš Kirschbaum, pak Eduard Švehla, Vaněček, Urbanides a Alois Kramer. Dnes patří kostel do košířské farnosti, duchovním správcem je Zdeněk Lohelius Klindera, Th.D., O.Praem.

Smíchovská synagoga (Stroupežnického 32)

Židovská obec na Smíchově vznikla údajně již kolem poloviny 18. století. Vzhledem k tzv. familiantskému zákonu (oženit se směl jen nejstarší syn, mladší muž se musel kvůli sňatku vystěhovat) přibývalo obyvatel velmi pomalu. Na počátku 19. století neměla obec vlastní synagogu a využívala modlitebnu v kartounce podnikatele Arona Beera Příbrama. Po zrušení zákona v roce 1849 se začíná uvažovat o výstavbě vlastního chrámu. První smíchovská synagoga byla postavena u Plzeňské ulice. Při její výstavbě se obec velmi zadlužila a chyběli jí prostředky na údržbu a vybavení. Po šesti letech musela být uzavřena. Situaci vyřešil tehdejší smíchovský starosta František Ringhoffer. Odkoupil synagogu vč. pozemku, kam hodlal rozšířit svůj podnik, převzal dluhy židovské obce a nabídl prostředky na výstavbu nové synagogy.

Jednolodní smíchovská synagoga byla postavená v 60. letech 19. století v novorománském stylu, interiér ve stylu maurském. Budovy zdobily nástěnné malby a vitrážová okna. Hlavní sál byl sklenut devíti klenbami mezi maurskými oblouky na čtyři střední pilíře, dále zde byla vstupní předsíň a v patře ženská galerie. Na jižní a východní straně byly dva přístavky sloužící jako zimní modlitebna. Sín představenstva a kancelář obce. Vnitřní dvůr byl přístupný z ulice i ze synagogy. Vysvěcena byla dne 8. září 1863. Před druhou světovou válkou byla přestavěna architektem Leopoldem Ehrmannem, který pracoval pro Židovskou obec, a to v konstruktivistickém stylu. Vznikly zde tři hranoly různých proporcí s omítkou z umělého kamene. Po druhé světové válce již nebyla židovská obec obnovena. Od padesátých let synagoga chátrala a chvíli dokonce sloužila jako skladiště náhradních dílů a ložisek pro ČKD. Podlahu zakryl beton, hlavní loď byla rozdělena přistavěným patrem, vystavěly se nákladní výtahy. Roku 1986 památce hrozí demolice. Po sametové revoluci synagoga připadla pražské židovské obci.

V letech 2003 – 2005 byla rekonstruována na návrh Ateliéru Znamení čtyř – architekti s. r. o. a nově zde vyrostla i studovna a badatelka. V současné době slouží jako depozitář Židovského musea. Na budově jsou zachovány dva nápisy: Mír a zdar dalekému i blízkému nad hlavním vstupem a hebrejský v ulici Stroupežnického: Ne mocí ani silou, nýbrž mým duchem, praví Hospodin.

Kostel sv. Jana Nepomuckého (Košířské nám.)

Košířím dlouho chyběl vlastní duchovní stánek a to i přes to, že si je za své sídlo zvolil pasovský biskup Leopold Thun z Hohensteina (pohřben na Malostranském hřbitově). První kostel se tak začíná stavět až za druhé světové války z popudu Kostelního spolku Košíře. Hrubá stavba dle návrhu Josefa Čermáka byla dokončena a vysvěcena v roce 1942. Svou konečnou podobu však kostel získal na konci 80. let. Zamýšlená fara a lurdská kaple nad místním pramenem však již nebyla postavena. Dominantou kostela je 50 m vysoká věž se zvonící pro 4 zvony. V interiéru je využit mohutný proud světla dopadajícího stropem. Autorem vitráží je malíř Josef Liesler. Ve vnitřní výzdobě (kazatelna, kropenka) se objevují prvky nepomucenské ikonografie. Reliéf nad oltářem vytvořil sochař Jindřich Wielgus.

Kostel sv. Michala (Zahrada Kinských)

Dřevěný pravoslavný kostelíček z druhé poloviny 18. století byl do zahrady Kinských na Smíchově přenesen v roce 1929 z podkarpatských Medvedovců u Mukačeva. Byl zakoupen pro potřeby Národopisného muzea. Samotný přesun provedla firma Zeman ze Smíchova. Kostel má tři věže, z nichž nejvyšší měří 17 metrů. Kostelíček je v dobrém stavu, ale musel být zabezpečen proti vniknutí třetích osob (ve vzdálenosti cca. 20 metrů se nachází „hnízdo“ bezdomovců). V dnešní době se zde konají svatby.

Kaple Panny Marie Bolestné (Zbraslavská, bez č. p.)

Kulturní památka stojí pod barrandovskou skálou nedaleko Barrandovského mostu u cyklostezky vedoucí do Zbraslavi. Vznikla v roce 1847 přestavbou ze skladiště střelného prachu francouzských vojáků, kteří pomocí výbušnin lámali skálu na novou silnici na jih Prahy. Po roce 1900 byla kaple upravena v beuronském stylu. Stavba má kruhový půdorys s apsidou a pravoúhlým rizalitem, kterým se do kaple vstupuje. Nad vchodem se nachází mozaika s monogramem Ježíše Krista, písmena Alfa a Omega a nápis Ave Maria Gratis Plena. Interiér je zcela vybydlen. Na stěnách se nacházejí zbytky původní výmalby. Patrný je pouze kříž v centru betonové klenby. Z betonu je také oltář a lavička po celém obvodu kaple. Vlastníkem kaple i nedaleké vyhořelé hospodářské budovy, resp. pozemků, na kterých objekt bez č. p. stojí, je výrobní družstvo UNIMAX. V únoru 2008 šel majetek družstva do veřejné dražby (na návrh FÚ pro Prahu 5).

Kaple sv. Jana Nepomuckého (U Kostela, Radlice)

Drobná barokní kaplička z roku 1722 s obdélníkovým půdorysem má jednoduchou fasádu s lisenovými rámci. V nárožích jsou vloženy štíhlé bílé sloupy. Nad vstupem je oválné okénko a erb z růžového mramoru v rolwerkové kartuši. Valbovou střechu završuje sanktusníková věžička. Před kaplí stávala socha Jana Nepomuckého z poloviny 19. století. Nyní na jejím místě zbyl jen kamenný sokl. V bezprostřední blízkosti kaple nyní stojí nové sídlo ČSOB. Od poloviny 18. století patřila farnost pod správu smíchovské farnosti. Zdejší farář navštěvoval kapli 1x ročně na den Jana Nepomuckého. Vlastníkem je Římskokatolická farnost u kostela sv. Václava Praha – Smíchov.

Kaple Nanebevzetí Panny Marie (Podbělohorská/Plzeňská)

Kulturní památka se nachází u vstupu do parku Klamovka z Plzeňské ulice. Dříve v jejích místech stávala malá kaplička, která byla součástí vinice. V roce 1752 byla kaple přestavěna. Z původní stavby se stalo kněžiště.

Současná podoba má obdélníkový půdorys, apsidu a drobnou sakristii. Fasádu člení lisenové rámce, průčelí ukončené štítem s projmutými křídly je zvýrazněno bosáží. Nad vchodem je kasulové okno a drobné kruhové okénko. Na sedlové střeše se nalézá sanktusníková věžička. Vlastníkem je Římskokatolická farnost u kostela Nejsvětější Trojice Praha - Košíře.

Kaple Nejsvětější Trojice (U Nesypky)

Kaple z roku 1667 byla součástí hospodářské usedlosti Nesypka. Od doby svého vzniku byla několikrát upravena (1732, 1787 a 1824). Majitelem usedlosti Jiřím Max. Nesybou a jeho manželkou Barborou Apolonií byla v roce 1732 založena nadace, která smíchovského faráře zavazovala číst každou sobotu mši. Centrální stavba se segmentově vystupujícími stěnami mezi nárožními pilastry s čabrakami, v osách stěn segmentově ukončená okna s širokými štukovými šambránami a vrcholovými klenáky. Kapli kryje zvoncovitá střecha s věžičkou - zvonicí.

V roce 1766 měla kaple dva oltáře: hlavní Nejsvětější Trojice a vedlejší Panně Marii Pomocnici. Dále se zde nacházela bohatá obrazová výzdoba i bohoslužebné náčiní. Nad

oltářem visely tři skvostné lampy.

V pozdější době byly založeny ještě dvě nadace a to eremity Bauma a Rühmlianské. Dle dvorního dekretu z 20. prosince 1784 byla kaple uzavřena a nadace směřovaly do smíchovské farnosti. Později nadace připadly náboženskému fondu, jehož součástí bylo i vybavení kaple.

V roce 1821 kupuje vinici Nesypku pražský měšťan a prýmkař František Scheiba, který nechal v kapli občas sloužit mši. O třetím prosebném dni chodilo ke kapli ze Smíchova procesí. Ještě v 19. století je ubourána zadní část kaple kvůli výstavbě silnice.

Nyní je interiér i exteriér značně zdevastován. Od roku 1993 je evidována narušená statika budovy. MČ Praha 5 navrhla soukromému vlastníkovi odkup památky již v roce 1997. Jednání však nebyla úspěšná. Současným vlastníkem je JUDr. Karel Muzikář.

Nedaleko této kapličky stávala ještě jedna církevní stavba, menší kostelík. Jak vypráví Václav Sedláček, patřil kdysi Českým bratřím, kázal zde i českobratrský kazatel Crocius prchající před pronásledováním z Rychnova. Pozemky i kostelík se dostaly do rukou jezuitů, kteří jej nechali postupně chátrat. V 80. letech minulého století z něj tak stály jen tři stěny, věžička na špici nesla kříž. Nedaleko kostelíka se nacházel asi metr vysoký pískovec, který se směrem nahoru zužoval. Na jeho vrcholu pak byla prohlubeň a nápis, z nějž se dochovaly jen fragmenty: Chrysost..... Jezu Kr..... jméno sv.....Vá...řinský. Nápis z této křtitelnice (nebo kazatelny) doplňuje na základě Kralické bible Václav Sedláček takto: Jezu Kriste, Tvé zajisté jméno svaté, v slavnost vzaté ode všeho stvoření, jenž v nebi jsou, na zemi jdou, v pekle stojí a se strojí, ke snažnému klanění. Konec nápisu tvoří pravděpodobně jméno českobratrského kněze a kazatele Václava Miřinského. Další osud kostelíka i kamene není zaznamenán.

Drobné a zaniklé stavby

Slavatovská kaple

Podle Václava Sedláčka se ve slavatovském letohrádku nacházela domácí kaple, neboť zakladatel stavby Jan Jiří Jáchym Slavata patřil k horlivým katolíkům. Letohrádek s kaplí byly pravděpodobně zbořeny při stavbě Jiráskova mostu.

Neznámý kostelík v Kartouzské ulici

Václav Sedláček ve svých dějinách z roku 1935 uvádí, že v době jeho mládí stával v Kartouzské ulici mezi Kailovou zahradou a Ringhofferovými závody za zámečkem baronky Ringhofferové pravděpodobně románský kostel s přístavbou a se zvonicí a křížem na špičce věže. Později pozemek kupují Ringhofferovy závody a kostelík mizí.

Barokní kaple sv. Prokopa na Šmukýřce

Kaple byla opravena v roce 1906. Sloužila košířským vinařům.

Kaplička na Plzeňské ulici v Motole

Nástěnná nika z 19. st. orámovaná pilastry a trojúhelným tympanonem na architrávu, který nese nápis: Pane náš Bože náš smiluj se nad námi, krytá konchou, je jedinečnou ukázkou venkovské drobné architektury. Památková ochrana kapličky byla v minulosti zrušena z důvodu chystané výstavby v oblasti. Nyní je nedávno zrestaurovaná stavba v majetku hlavního města Prahy.

Smíchovská fara

První smíchovská fara je zmíněna již ve 13. století. Její přesnou polohu však není možné jednoznačně určit. Další zprávy pochází z let 1702 – 1749, kdy smíchovští faráři obývali privátní domy. Samostatná fara byla obnovena až v roce 1749 a to pod pražským patronátem. Staroměstští občané zakoupili dům (nedaleko kostela, naproti pivovaru p. Stejskala u čísla 1). Dům býval hospodářským stavením s chlévem pro koně a hovězí dobytek a s malou zahrádkou. O 17 let později si však farář Konrád stěžuje v pamětní knize na praskliny a jiné vady domu, které by mohly zapříčinit jeho zhroucení. Prosby jsou vyslyšeny až v roce 1786, kdy je na opravu vyčleněno 400 zlatých. Budova pak byla opravována ještě několikrát (největší oprava v roce 1845) než byla v roce 1865 uznána nedostatečnou. Silnice kolem fary byla navyšována a z přízemí budovy se tak staly sklepy, kde bylo značně vlhko. Proto byla stará fara zbořena a v roce 1865 postavena stavitelem Cuřínem na jejím místě nová. Během stavby bydlel farář Raab v domku zvaném U Kanonu a kaplan Lüfter U Přemysla.

Po výstavbě kostela sv. Václava ze vzdálenost fary stala překážkou výkonu duchovní služby a tak smíchovské zastupitelstvo vystavělo novou dvoupatrovou faru přímo za kostelem, která byla tehdy největší farou v Praze. Výměnou za to obec starou faru pronajímala až do jara 1898.

O prázdninách tam bývávala umístěna dvojtřídká. Poslední nájemník školník Josef Kumbera zemřel v dubnu 1898. Při úpravách Arbesova náměstí byl pak celý domek stržen.

Malostranský hřbitov (Plzeňská ul., zast. Bertramka)

Při Plzeňské třídě na rozhraní Smíchova a Košíř se rozkládá Malostranský hřbitov o velikosti 2,2 ha. Je přístupný dvěma vchody z Plzeňské třídy.

Historie

Představení vlášského špitálu vybudovali v době morové epidemie r. 1680 pohřebiště na místě bývalé vinice a zřídili u něj špitál pro nemocné morem. Mnoho nemocných i obětavých jezuitů, kteří je ošetřovali, zde bylo pohřbeno při této i při další morové epidemii v letech 1713 - 14. V roce 1703 zde byla postavena kaple sv. Rocha, ochránce proti moru, a r. 1715 kaple Nejsvětější Trojice. Kaple i hřbitov náležely k malostranskému kostelu sv. Václava (býval na Malostranském náměstí), odtud název hřbitova Malostranský. Místo kaple Nejsvětější Trojice byl v letech 1831 - 37 vystavěn nový stejnojmenný kostel a kaple sv. Rocha byla do něj začleněna. Klasicistní stavba kostela s věží v průčelí je zdobena obrazem Nejsvětější Trojice s Posledním soudem od Františka Horčíčky, obrazem sv. Anny (kopie podle Rubense) od Filipa Mazance a obrazem Sv. Kříže od L. Blankarta. O výstavbu kostela se zasloužilo Malostranské bratrstvo lásky k bližnímu. Mezi dobrodinci byl zejména Pasovský biskup, hrabě Leopold Thun-Hohenstein, který zemřel na svém nedalekém letním sídle Cibulka a byl zde pohřben. Když Josef II. zakázal pohřbívat uvnitř města a pod kryptami kostelů, stal se tento hřbitov od 1. července 1787 městským pohřebištěm obyvatel na levém břehu Vltavy - pro Malou Stranu a Hradčany a později i Smíchov (pro obyvatele pravého břehu byl určen Olšanský hřbitov). Město se rychle rozrůstalo a hřbitov se brzy ocitl uvnitř obydlené části, což vedlo k jeho uzavření v r. 1884. Pak se pohřbívalo na hřbitově Na Malvazinkách. Plán rozvoje Smíchova později předpokládal zrušení Malostranského hřbitova, ale vlna protestu významných osobností tomu zabránila. V průběhu doby byl však hřbitov několikrát redukován, část hřbitova zabrala komunikace a mnohé náhrobky odtud byly přemístěny zejména na Olšanské hřbitovy a na Vyšehrad (např. Karel Jaromír Erben).

Náhrobky

Uprostřed hřbitova stojí nejvýznamnější náhrobek biskupa pasovského, hraběte Leopolda Thun-Hohensteina. Pomník patří k vrcholným dílům sochaře Václava Prachnera. Byl ulit v hořovických hutích a je významnou památkou uměleckého slévárenství u nás. Celý areál hřbitova je rozsáhlou galerií zejména empírové funerální plastiky. Mezi autory náhrobků jsou další slavná jména - František Xaver Lederer, Josef Malínský, Jan Ludvík Kranner, Josef a Emanuel Maxovi. Známy je náhrobek Svaté holčičky, dílo Josefa Maxe z r. 1851 - na kamenném podstavci ležící postavička děvčátka, ke kterému děti spontánně začaly nosit svá přáníčka a kytíčky. Příběh

holčičky bývá vyprávěn v různých obdobích. Podle pověsti žilo v jedné rodině na Újezdě milé a hodné děvčátko, které jednoho dne vypadlo nešťastnou náhodou z okna. Podle jiné pověsti se jednalo o dcerku malíře Kristiána Rubena, která zemřela v nejranějším dětském věku na tuberkulózu. Kolem náhrobku vznikla legenda, kterou zpracoval František Kožík v knize Svatá holčička (O holčičce z Újezda v Praze jménem Anna Degenová a letopočet skonu 1851). Václav Sedláček ve svých Dějinách Smíchova uvádí zase pověst, že matka holčičky zemřela při porodu, ale dcerku v noci navštěvoval její duch, aby jí kolébal. Když byl holčičce jeden rok, byla svým otcem ráno nalezena mrtvá, ale s andělskými křídly.

Na Malostranském hřbitově odpočívá mnoho významných osobností

Arbeiter Jan Dobromil (1794 - 1870), lékárník, mecenáš pražské kultury
Böhm Josef Jiří (1807 - 1868), ředitel hvězdárny v Klementinu
Degenová Anna (1848 -1851), "svatá holčička", autorem náhrobku je Josef Max
Dienzenhofer Kilian Ignác (1690 - 1752), stavitel
Dienzenhofer Krištof (1655 - 1722), stavitel
Döbler Jiří (1788 - 1845), rytec a kreslíř miniatur
Dřevíkovský Eduard (1818 - 1878), malíř
Dusík Jan Ladislav (1761 - 1812), klavírní virtuos
Dušek František Xaver (1731 - 1799), skladatel, klavírní virtuos
Dušková Josefina (1753 - 1824), pěvkyně, Mozartova hostitelka na Bertramce
Erben Karel Jaromír (1811 - 1870), básník, archivář, 1907 přenesen na Olšany
Freyová Marie (zemřela 1870), herečka Stavovského divadla
Hellich Josef Vojtěch (1807 - 1880), malíř, autor nejznámějšího portrétu B. Němcové
Holina František (1806 - 1877), kaligraf, otec Nerudovy snoubenky Anny Holinové
Kohl Ludvík (1746 - 1821), dvorní malíř císařovny Marie Terezie
Kořínek František Branislav (1831 - 1874), profesor na malostranské reálce
Kosárek Adolf (1830 - 1859), malíř krajinář
Kraner Jan Ludvík (1764 - 1828), sochař
Lauterbach Josef, c. a k. podplukovník; autor vojenského náhrobku se dvěma štíty je sochař Ignác Platzer (III. generace)
Malínský Josef (1752 - 1827), sochař; sám si navrhl náhrobek
Mánes Antonín (1784 - 1843), malíř
Mánes Václav (1793 - 1858), malíř, bratr Antonína M.
Morstadt Vincenc (1802 - 1875), malíř Prahy a j. měst
Novotný Eduard (1833 - 1876), tvůrce českého těsnopisu
Palliardi Ignác Alois (1765 - 1806), stavitel
Pelcl František Martin (1734 - 1801), historik buditel
Pěšina rytíř z Čechorodu Michael Václav (1782 - 1859), buditel, kanovník u sv. Víta, autor figurálního náhrobku je Emanuel Max
Pfleger-Moravský Gustav (1833 - 1875), spisovatel
Pinkas Adolf Maria, JUDr. (1800 - 1865), advokát, poslanec, politik

Platzer Ignác František I. (1717 - 1787), sochař
 Platzer Ignác II. (1757 - 1826), sochař
 Platzer Robert (1831 - 1867), sochař
 Ringhoffer František (1817 - 1873), továrník
 Thun-Hohenstein Leopold, 1811 - 1888), politik, poslední kníže-biskup pasovský,
 autor největšího zdejšího centrálního náhrobku je Václav Prachner
 Tomášek Václav Jan (1774 - 1850), skladatel a Goethův přítel, autor náhrobku se
 stylizovanou lyrou je Robert Platzer
 Vitásek Jan Nepomuk Augustin (1770 - 1839), skladatel, ředitel svatovítského kůru,
 autor náhrobku je Josef Max

Mnohé cenné náhrobky jsou zničené a již neopravitelné. Aby se zabránilo dalšímu vandalskému ničení, je hřbitov uzavřen a vstup je pouze na požádání. Na hřbitově se již nepohřbívá.

Hřbitov Malvazinky (Peroutkova)

Hřbitov na Malvazinkách byl založený roku 1876 dle návrhu A. Barvitia nákladem města Smíchova. Vysvěcen byl 31. prosince téhož roku kanovníkem Vincencem Švehlou. Později byl rozšiřován. V roce 1897 byla zbourána stará úmrličí kaple a místo ní vystavěna kaple nová s třemi odděleními (pohřby mrtvol, pohřby nakažených, pro přechovávání mrtvol). Zároveň bylo zbořeno a opět postaveno obydlí pro hrobníka. Dne 31. prosince 1876 se zde konal první pohřeb a to Vladimíra Drúbka, syna řídícího učitele na Smíchově. V roce 1877 proběhlo 510 pohřbů, v roce 1887 819 obřadů, v roce 1897 812 pohřbů. Celkem tak od začátku pohřbívání do 28. února 1898 bylo pohřbeno 14.490 mrtvých. Kromě Smíchova sloužil hřbitov až do roku 1896 i pro oblast Radlic. Na pravé straně po vstupu na hřbitov stojí honosné hrobky např. rodiny Dvořákových (purkmistr z roku 1811 Jakub Dvorský).

Další výraznou dominantou je barokní sloup se slunečními hodinami z roku 1675 přenesený od smíchovského nádraží, resp. od domu č. p. 193 na dřívější Zbraslavské třídě. Sluneční hodiny jsou umístěny na všech stranách čtyřbokého hranolu o rozměrech 42x61 cm. Uprostřed každé stěny je obdélníkový výklenek, ve kterém je vytesán jeden člen boží rodiny.

Hřbitov je posledním místem odpočinku mnoha slavných osobností, např. Lva Lercha (umělec), Františka Pokorného (ředitel Národního divadla v Brně), profesora Vojtěcha Brechlera (umělec), Karla Feistmantla (geolog), Jakuba Arbese, Jiřího Karáska ze Lvovic, Ondřeje Sekory, Mařenky Zieglerové, prezidenta Novotného, teologa, spisovatele a smíchovského faráře Jana Paulyho nebo Vojtěcha Kubašty. Bez zajímavosti nejsou ani funerální plastiky vytvořené A. Barvitiem, I. Platzerem, S. Suchardou, J. Štursou či J. V. Myslbekem.

Některé náhrobky naleznete ve fotogalerii.

Otevírací doba:

listopad - únor 8-17 hodin (o Dušičkách dle potřeby)

březen - duben 8-18 hodin

květen - září 8-19 hodin

říjen 8-18 hodin

O dvacet let později zde byl postaven kostel zasvěcený sv. Filipovi a Jakubovi, který v roce 2007 prošel rozsáhlou rekonstrukcí.

Starý židovský hřbitov (K Závěrce, Pajerova)

Tato kulturní památka byla založena Židovskou náboženskou obcí v druhé polovině 18. století. Hřbitov se rozkládá na ploše 1531 m², je obehnan kamennou zdí. Nachází se zde 600 náhrobních kamenů s hebrejskými i německými nápisy. Pohřbívalo se zde až do začátku druhé světové války. Na konci 20. století byl terčem vandalů. Je proto uzavřen a přístupný jen po dohodě. Vlastníkem je Židovská obec v Praze.

Nový židovský hřbitov (Peroutkova)

Nový židovský hřbitov byl založen roku 1903 na Malvazinkách. Jsou zde pohřbeni např. smíchovští podnikatelé Příbramové a Porgesové z Portheimu, kteří mají hrobku při zdi v západní části hřbitova. Z kulturních osobností zde leží básník a dramatik Friedrich Adler (1857 – 1938) nebo překladatel české poezie a básník Rudolf Fuchs (1890 – 1942). Poslední pohřeb se zde uskutečnil v roce 1973, ale urny se sem ukládají dodnes. Hřbitov je přístupný ve vyhrazených hodinách z Peroutkovy ulice. Přístupová cesta vede podél někdejší budovy židovské obřadní síně – od 80. let 20. století modlitebny Církve adventistů sedmého dne.

Smíchovské mosty

Barrandovský most

Barrandovský most je třetím mostem přes Vltavu na území města Prahy (počítáno po proudu řeky). Je to největší, nejširší a nejšikmější a také nejrozsáhlejší mostní stavba v Praze. Most v těchto místech dlouho chyběl. V délce přes 11 km od mostu Palackého až ke zbraslavskému mostu Závodu míru nebyl pro automobily žádný přejezd přes řeku. Dnes je Barrandovský most součástí Jižní spojky, která propojuje dálnici D1 od Brna s dálnicí D5 od Berouna. Zabírá plochu 33 000 m². Jeho největší šířka je 50 a nejmenší 40 m, jeho délka včetně úseku nad opěrami je přes 350 m. Most svírá s břehem úhel přes 50 stupňů. Pro most je charakteristické složité mimoúrovňové křížení, které ve velmi omezeném prostoru zajišťuje dopravní napojení na Smíchov, Velkou Chuchli a na výstupní barrandovskou komunikaci.

Generálním projektantem mostu byl PÚDIS Praha pod vedením ing. Jiřího Hejnice, dodavatelem Stavby silnic a železnic. Most je z předpjatého betonu, skládá se ze dvou samostatných mostovek, z nichž každá má čtyři dopravní pruhy. Mostovky spočívají na společných pilířích založených přímo pod Vltavou na 260 mikropilotech v hloubce 14 m. Při stavbě mostu nešlo použít žádných moderních metod, naopak most byl vybudován klasickým způsobem, kdy se ještě mosty stavěly na pevné skruži a ručně. Nosná konstrukce mostu má proměnnou výšku i šířku a mění se i klopení vozovek.

Práce na přemostění Vltavy byly zahájeny v květnu 1978. První část mostu byla zprovozněna pro automobily v r. 1983. Slavnostní otevření celého mostu se pak konalo v r. 1988. Most byl tehdy pojmenován po bývalém prezidentovi Československa Antonínu Zápotockém. V r. 1990 rozhodla rada zastupitelů města Prahy o změně názvu na most Barrandovský.

Vzhledem k tomu, že nájezdová rampa mostu je jedno z nejnebezpečnějších míst na silnicích zejména pro kamiony, byly v tomto místě vůbec poprvé u nás instalovány na svodidlech svítící neonové pásy, které mají řidiče upozornit na dlouhé a prudké klesání z barrandovského kopce zakončené prudkou zatáčkou.

Na mostě je osazena betonová architektonická plastika ohromných rozměrů zvaná Rovnováha od sochaře Josefa Klimeše. Připomíná rozevřené písmeno U, její výška nad soklem je 6 m, šířka 14 m.

Jiráskův most

Jiráskův most je šestým mostem přes Vltavu na území Prahy (počítáno po proudu řeky). Bouřlivě se rozvíjejícímu Smíchovu nestačilo spojení s Prahou jediným mostem Palackého, a tak se uvažovalo o stavbě nového mostu.

Původně měl navazovat na Myslíkovu ulici a vést kolem Šítkovské vodárenské věže přes Žofín a tehdejší Židovský ostrov a vyústit v ulici Pavla Švandy ze Semčic. Dokonce byly při budování hrází zbudovány i opěry nerealizovaného mostu. Nakonec bylo rozhodnuto postavit most jako pokračování Ječné a Resslerovy ulice. Se stavbou mostu se započalo v roce 1929 podle projektu architekta Vlastimila Hofmana a ing.

Františka Mencla. Na smíchovském nábreží však mostu překážel barokní pavilon, jehož tvůrcem byl pravděpodobně jeden ze dvou slavných Dienzenhoferů. Postaven měl být pro jezuitský řád v roce 1735 jako ubytování pro dočasně uvolněné členy nebo pracovníky řádu. Byl jednopatrový o rozměrech 25 x 12 m s rozlehlou zahradou – později botanickou. Pavilon měl být rozebrán a postaven naproti bloku Matoušova a Lesnická, avšak k jeho obnově již nedošlo. Zásadním problémem bylo, že žádná pojišťovna nechtěla převzít riziko. Kopie a odlitky zajímavých detailů však byly na požadavek památkářů zachovány. Zajímavostí je, že v době okupace se most jmenoval Diezenhoferův.

Most je železobetonový, 310,6 m dlouhý, 21 m široký. Pět betonových návodních pilířů nad vodou o šířce 4,6 m (a pod vodou různých rozměrů) je obloženo žulovými kvádry spojuje šest obloukových polí o rozpětí 45 - 51 m. Pilíře jsou založeny pneumaticky až skalní podklad, kesony jsou ze železobetonu o rozměrech až 10,5 m a délce až 30 m. Kesony se vybetonovaly na lešení, vždy přímo v místě založení. Most je rozdělen na čtyři mostní pásy, mezi nimiž jsou vedeny inženýrské sítě. Povrch vnějších ploch je z omítky z umělého kamene. Betonové zábradlí a osvětlovací stožáry mají terasový hlazený povrch. Na obou předmostích jsou 13,5 m vysoké osvětlovací pilony s dekorativními kašnami a obelisky, díla architekta Vlastislava Hofmana. Méně náročná umělecká výzdoba mostu zde naznačuje, že u těchto staveb bude převažovat již účelová dopravní funkce, takže stavba jako celek by měla plnit i umělecký záměr tak, jak se to podařilo architektu Pavlu Janákovi u mostu Libeňského.

Jiráskův most byl uveden do provozu ve třech etapách: střední pruh s dřevěnou špalíčkovou dlažbou a s kolejnicemi elektrické dráhy byl předán do užívání 6.12. 1931, dne 25. 6. 1932 byly pro dopravu použitelné dvě třetiny mostu (byly odstraněny kolejnice, neboť nedošlo k průlomu do Kartouzské ulice) a celý most ve své tehdy impozantní šířce byl otevřen v předvečer 15. výročí vzniku Československé republiky r. 1933. Původně předpokládané vedení tramvaje po mostě se ukázalo zbytečným, takže kolejnice byly odstraněny. Problémy nastaly se změnou povrchu mostu – z kamene na asfalt, který začal velmi brzy vytvářet vlny a trhliny. Nepomohla ani kompletní výměna ani změna druhu asfaltu.

Most byl nazván jménem Aloise Jirásky, jenž v letech 1903 - 30 bydlel v domě čp. 1775 na dnešním Jiráskově náměstí. Zde psal svá díla a také zde zemřel. Pomník Aloise

Jiráskův most od Karla Pokorného byl na Jiráskově náměstí umístěn až v r. 1960. V letech okupace 1940 - 45 byl most přejmenován na Dienzenhoferův, poté se opět vrátil k původnímu názvu. Náročná rekonstrukce mostu byla provedena v letech 1987 - 88.

Palackého most

Palackého most je pátým mostem přes Vltavu na území města Prahy (počítáno po proudu řeky). Co do stáří je čtvrtým v pořadí a také třetím kamenným mostem (po Karlově a Negrelliho mostě). Stavbu mostu si vynutila nutnost spojení průmyslového Smíchova s rychle rostoucími strojírenskými továrnami, pivovarem, kartounkami a přímým

železničním i silničním spojením s dalšími průmyslovými místy jako Dvůr Králové, Plzeň a Kladno. V roce 1871 bylo založeno družstvo pro vybudování nového mostu, v němž se nejvíce uplatňovala obec Smíchov. Později se projektu ujímá hlavní město Praha, neboť v roce 1873 došlo k hospodářskému krachu způsobenému tzv. zakladatelskou horečkou, který postihl také průmyslový Smíchov a oddálil výstavbu mostu o pět let. Přípravu stavby řídila zvláštní komise a městský stavební úřad. Původně se uvažovalo o stavbě levnějšího železného mostu, ale zvítězil trvanlivější kámen (např. v Paříži byly v tuto dobu sesazeny dva železné mosty a nahrazeny kamennými). Projekt mostu vypracoval český inženýr Josef Reiter (řídil i stavbu smíchovské spojovací tratě a za Palackého most získal velkou stříbrnou medaili na světové výstavě v Paříži) s Bedřichem Münzbergerem, mj. autorem České techniky na Karlově náměstí a paláce na Výstavišti. Základní kámen byl položen 13. 5. 1876. Most stavěla německá firma z Vídně bratři Kleinové, Schmolla a Gärtner. Most má prvenství v tom, že při jeho stavbě bylo poprvé v Praze použito kesonové založení pilířů. Předtím se zakládalo v otevřených stavebních jámách a na roštích nebo beraněných pilotách. Výroba kesonů je dílem české smíchovské Ringhofferovy strojírný. Zajímavostí je, že kesony nestojí na břidlicové skále, jak bylo původně počítáno, ale v nestlačitelném štěrku v hloubce průměrně 7,5m. Břidlicová skála se nacházela totiž mnohem níže (až v hloubce 9,2 m) než se projektovalo (do 6,0 m). Bezpečnosti mostu se podařilo docílit postupným podmáčením a snižováním tlaku v kesonech. Tato technologie již nikdy nebyla v Praze použita. Kesony byly 6,75 m široké, 19,527 m dlouhé s polokruhovými a segmentovými zhlavími. Světlná výška pracovní komory byla 2,20 m, se stropem tloušťky 0,65 m. Hmotnost jednoho kesonu činila 52,5 tun. Spouštěny byly z beraněných lešení. Průměrný denní postup ve spouštění byl 24,2 cm. Most má 7 kleneb, střední o průměru 32 m, po obou stranách pak 30,4 m, 28,8 m a u břehů 27,2 m. Klenby jsou segmentové ze žulových kvádrů, v patkách 1,6 m, v závěru 1,25 m tlusté. Též obklady pilířů a jejich zhlaví jsou kvádřové, ale jádra jsou z lomového zdiva a poprsní zdi kleneb z pískovce. Nad

rubem kleneb, je místo dosud obvyklých nadnásypů odlehčovací konstrukce mostovky, zevně neznatelná. Cihelné klenbičky nezasahují až do průčelí, jsou podélné a pnou se mezi šesti podélnými poprsními zdmi, z nichž obě krajní jsou průčelní. Délka mostu mezi pilíři je 228,8 m. Vozovka ze žulových kostek byla široká 7,7 m a chodníky ze žulových ploten měly po 1,53 m, pod nimiž byla vedena voda a plyn. Byl sice ve své době nejširším mostem, ale ne o mnoho (11,3 m proti Karlovu mostu o šířce 9,50 m).

Doprava na mostě byla zahájena 22. 12. 1878. Na mostě byly uloženy koleje elektrické pouliční dráhy excentricky a osobní automobily jezdily pouze po jedné straně a v jednom směru. Mostu se říkalo "Kamenný na Smíchov", také "Podskalský", ale brzy dostal jméno českého buditele Františka Palackého. Jen po dobu okupace se jmenoval Mozartův most. Most brzy potřeboval rozšířit. V roce 1896 se počítalo s použitím kamenných konzolek, které by však most rozšířily velmi málo. V roce 1912 bylo zase počítáno s jednostrannou přístavbou celého dalšího klenbového pásu směrem proti proudu, o čemž svědčí umístění pomníku Palackého v ose zamýšleného jednostranného rozšíření mostu. Další studie v letech 1912 – 1913 uvažovaly o oboustranném rozšíření železobetonovými konzolkami, čímž by se však narušil celý vzhled mostu. Pozdější regulační plány určily Palackého most jako sloužící místní dopravě, ostatní doprava měla být vedena po dvou nových sousedních mostech. Postaven byl však pouze most Jiráskův. Výtoňský dosud postaven nebyl.

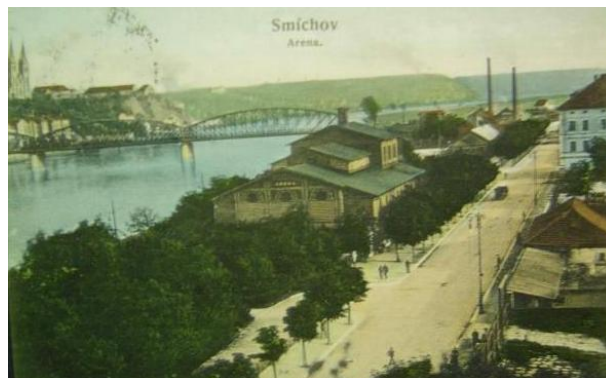
Nakonec byl most rozšířen podle jiného návrhu až po druhé světové válce zároveň s odstraněním škod, které způsobilo letecké bombardování 14. 2. 1945. Most byl v letech 1950 - 51 opraven a rozšířen pomocí bez dopadu na vzhled, a to ze 7,74 m na 10,3 m pro dopravu, chodníky z 1,53 m na 1,8 m, celková užitná šířka mostu tedy z 10,7 na 13,9 m. Rekonstrukce a rozšíření bylo ztíženo výše uvedenou úpravou pilířů.

Nový most měl prvky s národními barvami, které však brzy zanikly působením exhalací: záhlaví pilířů a klenbové kvádry byly z modré žuly, poprsní zdi z červeného pískovce a kuželky zábradlí z bílého kararského mramoru. Při opravách v letech 1950 - 51 byly částečně obnoveny barvy mostu, až na kararský mramor, který byl nahrazen bílým pískovcem z Teplé. Do plného provozu byl most uveden 1. 9. 1951. Most měl také bohatou sochařskou výzdobu: ve vrcholech jednotlivých kleneb mostu je 14 kamenných erbů pražských a dalších měst ležících na Vltavě a Labi (Rožmberk, Český Krumlov, České Budějovice, Týn n./V., Zbraslav, Vyšehrad, Smíchov, Mělník, Roudnice, Litoměřice, Ústí n./L., Děčín a další dvě. Modeloval je sochař Bohuslav Schnirch a provedl je Škarda. Na zdivu krajních opěr na obou stranách mostu byly další čtyři větší znaky měst, zachovaly se však jen dva na smíchovské straně, zatímco novoměstské byly při náletu za 2. sv. války definitivně zničeny. Na obou nárožních pilířích mostu na mohutných podstavcích, v nichž byly původně umístěny budky výběrčích mostného, byla postupně osazena sousoší Josefa Václava Myslbeka ztělesňující postavy české mytologie: na novoměstském břehu to byla Libuše a Přemysl (1889 - 92) a Lumír a Píseň (1887 - 88), na smíchovském Záboj a Slavoj (1892 - 95) a Ctirad se Šárkou (1897). Při zmíněném náletu na Prahu v roce 1945 byla sousoší na novoměstské straně silně poškozena. I vzhledem k nutnosti rozšíření mostu bylo

uvažováno o přesunu soch např. na Most Legií. Po opravě byla ale tři sousoší nakonec přemístěna na Vyšehrad, čtvrtému, nejsilněji poničenému sousoší Libuše a Přemysla, byla pořízena kopie, později umístěná tamtéž.

Železniční most

Železniční most je čtvrtým mostem přes Vltavu na území Prahy (počítáno po proudu řeky), druhým pražským železničním mostem po Negrelliho viaduktu a třetím nejstarším mostem v městě. Spojoval tehdy nádraží Františka Josefa (nynější Hlavní) a Západní nádraží (nynější Smíchovské). Most postavila v roce 1871 - 72 mostárna firmy Harkort v Duisburgu. Zprvu se používal jen pro

nákladní dopravu, osobní doprava byla zahájena v roce 1888. Původní most byl postaven jako jednokolejný z málo kvalitního svářkového železa, proto musel být již v letech 1900 - 01 přestavěn, tentokrát ze železa plávkového. Nová trať byla již dvoukolejná a navíc přibýly po obou stranách chodníky pro pěší. Novou stavbu provedly tři domácí firmy: Českomoravské strojírny, firma Bratří Prášilové a Rustonova strojírna. Plechové nosníky dodali Těšínské železářny. Tesařské práce pak podnik Fr. Schöna. Výměna starého mostu za nový proběhla ve třech dnech. Starý most měl přes řeku 5 hlavních polí s rozpětím 56,9 m a nový má pouze tři hlavní pole s rozpětím 69,9 m. Šířka starého mostu byla 4,3 m, kdežto nový má šířku 8,1 m. Na projekční práci se podílel nejvíce ing. Jan Kolář, dr. h. c. (1868 – 1958), profesor na pražské technice. Na most je v železniční stanici Smíchov napojena nejen plzeňská trať, ale i obě trati, vedoucí Hlubočepským údolím.

Most Legií

Most Legií je sedmým mostem přes Vltavu na území města Prahy (počítáno po proudu řeky). Je to první most v Praze, který se budoval jako nástupce mostu předchozího, v tomto případě visutého řetězového mostu císaře Františka I., který byl postaven v letech 1839 - 41 a stržen r. 1897. Soutěž byla pražskou obcí vypsána v červenci 1889. Předsedou výběrové komise byl profesor Vilém Bukovský, členy poroty (jedna pro kámen, druhá pro železo) byly významní odborníci a pracovníci např. Josef Hlávka (1831 – 1908), Josef Zítek (1832 – 1909) či Josef Schulz (1840 – 1917). Soutěž vyhráli Ing. J. Janů, Ing. J. Soukup a arch. A. Balšánek. Stavba nového kamenného mostu byla zahájena starostou JUDr. Janem Podlipným v březnu r. 1898 slavnostním položením základního kamene a uložením železné krabice s pamětní listinou do základové spáry jednoho z návodních pilířů. V listu jsou uvedeny podrobnosti o

úředním projednávání stavby a technických podrobnostech. Zhotovitelem byla firma Gregensen a synové podnikatelství staveb v Budapešti. Při stavbě se musely řešit značné obtíže vzniklé tím, že bylo projektováno použití základů pilířů starého mostu visutého pro nový most klenutý. Mezi sedmi pilíři návodními a třemi opěrami je devět kleneb různého rozpětí, na pohled velmi plochých, většinou elipsovitého tvaru. Pilíře jsou založeny pneumaticky na železných kesonech, které dodaly tři pražské strojírný: Akciová strojírna v Praze (dříve Ruston), strojírna Fanta a Jiren v Praze a Ringhoferova továrna na Smíchově. Červené, modré a bílé zbarvení použitého kamenného materiálu mělo docílit národní ráz stavby stejně jako u mostu Palackého, bohužel jen dočasně, než barvy zašly. Délka mostu je 343 m, šířka 16 m. Chodníky měly šířku 2,82 a na předmostí 5 m. Dlažba byla žulová z 18 cm kostek. Pod dlažbu chodníků byl uložen vodovod, plynovod, telefonní a elektrovodné kabely i potrubní pneumatická pošta. Most byl od počátku osvětlen elektrickými zdokonalenými obloukovými lampami inženýra Františka Křížíka. Slavnostní otevření mostu se konalo r. 1901 za přítomnosti císaře Františka Josefa I., neboť most dostal jeho jméno, a arcibiskupa pražského kardinála Lva, svobodného pána Skrbenského ze Hříště. V roce 1918 byl přejmenován na most Legií, za okupace na most Smetanův, po okupaci na most 1. Máje a v r. 1990 opět na most Legií. Most byl plasticky vyzdoben sochaři Vilémem Amortem a Josefem Paloušem. Výplň mostního zábradlí tvoří neorenesanční kuželky. Nejvíce však vyniká 18 historických litinových kandelábrů uličního osvětlení, téměř 10 m vysokých, které jsou ve své spodní části zdobené reliéfy řemesel a rostlinným dekorem. Vytvořil je sochař Gustav Zoula a původně byly ulity v Komárovských železárnách. Tyto stožáry byly v r. 1969 zaměněny za jejich stejné nové kopie, vyrobené v chomutovských válcovnách, jejichž umělecké ozdoby provedl pražský podnik Zúkov. Na jejich špicích se v metrovém kruhu vypíná zlatený lev.

Most císaře Františka I

Řetězový most císaře Františka I. stával přibližně v místech dnešního Mostu Legií. Byl postaven jako druhý trvalý most přes Vltavu v letech 1839 – 1841. Projekt a stavbu řídila Akciová společnost ku stavbě řetězového mostu v Praze v čele s předsedou Josefem Matyášem Thunem a protektorem nejvyšším pražským purkrabím hrabětem Karlem Chotkem. Autorem projektu, jehož příprava trvala

pouhých 7 měsíců, je c. k. inženýr Bedřich Schnirch (1791 – 1868). Stavbu provedl podnik loďaře a rytíře Vojtěcha Lanny. Litinu dodaly železárny hraběte Stadiony z Chlumce u Třeboně, železné závěsy c. k. dvorní kovářský mistr Kozlík v Praze.

Celková délka mostu byla 412,74 m, šířka mezi zábradlím 9 m, z čehož bylo 6 m vozovky a chodníky po 1,5 m. Most se skládal ze dvou dílů oddělených zděným pilířem na Střeleckém ostrově. Na pilíři bylo obytné stavení s klenutým průchodem, byl zde i sestup na Střelecký ostrov. Každý z dílů měl dvě věže, na nichž byla ve výšce 10,5 m uložena ložiska mostních řetězů. Věže stály na pilířích umístěných na dřevěných rostech, z nichž každý stál na 156 pilotech. Mostní řetězy byly upevněny v pobřežních opěrách a na pilíři na ostrově. Délka článku řetězu činila 3,16 m a byla tvořena z obdélníkových želez o rozměrech 10,52 x 1,54 cm. Byly umístěny v rovinách mostního zábradlí vždy po čtyřech v každém průčelí vždy ve dvou řadách nad sebou. Celá mostovka byla dřevěná z trámů o rozměrech 26 na 37 cm. Díky nízké dřevěné podlaze nemohla po mostě jezdit dráha a tak cestující museli před mostem vystoupit, most přejít pěšky a nasednou na druhém konci. Zábradlí mělo tvar příhradového nosníku s 3,36 m dlouhými příhradami na způsob ondřejových křížů. Bylo vysoké 95 cm a přispívalo k podélnému ztužení celé mostní konstrukce. Rozpětí mostní polí byla u obou dílů stejná – střední pole 132 m, krajní po 33,3 m. První zatěžkávací zkouška byla provedena 2. 11. 1841 v 10,00 hod., kdy bylo přes most hnáno 150 kusů skotu, druhá proběhla o den později. Josef Matyáš Thun vjel na most v kočáru v čele povozů (osmispřežní o váze 330 vídeňských centů, dvou šestispřeží o váze 200 vídeňských centů, 3 čtyřspřeží po 150 centech a 2 dvojspřeží po 50 centech).

O most se však bylo třeba starat – zejména dotahování šroubů a podložek diagonál zábradlí. K tomu však nedocházelo a vynořily se pochybnosti o spolehlivosti mostu.

Při projektování se také nepočítalo se zatížením spojeným s dopravou železničních vagónů z Ringhofferovy továrny přepravovaných na valnících k budově celnice na Náměstí Republiky. Váha valníků byla 5 tun. Jindy se přepravovaly například stroje, kotle aj. Tato přeprava se děla v noci za úplného zastavení ostatní dopravy. V roce 1857 měl být po mostě převezen nový vůz

dvojnásobné hmotnosti – most se prohnul a rozkýval tak, až vznikla panika, že se zřítí. Od té doby byl používán Karlův most. Od roku 1871 se používal nový most – Železniční. V roce 1870 c. k. místodržitelství v Praze omezilo maximální zatížení na 4 t a nařídilo do 10 let provést přestavbu mostu, k níž nedošlo. V roce 1885 kupuje od akciové společnost most pražská obec a to s právem vybírat mostné do roku 2004. Obec pak vypsala veřejnou soutěž na nový most (kamenný nebo železný). Současně byl postaven v roce 1898 prozatímní dřevěný most, na který je v červenci téhož roku převedena veřejná doprava.

Ze smíchovského nádraží vedla k Řetězovému mostu koňská dráha vybudovaná belgickou společností roku 1876. Později byla vybudována odbočka vedoucí dnešní Lidickou ulicí přes most Palackého až do Karlína. V roce 1898 byla dráha odkoupena hlavním městem a místo ní vybudována dráha elektrická.

Železniční doprava

Praha – Smíchov severní nástupiště

Praha-Smíchov severní nástupiště bylo umístěno nedaleko nádraží patřícího společnosti České západní dráhy (dnešní Smíchovské nádraží). Kvůli jeho výstavbě musela být přeložena Radlická ulice, která tehdy vedla uhlopříčně od Akciových Pivovarů (dnešní Staropramen) do ulice Křížová. Buštěhradské nádraží na Smíchově se mělo dočkat poměrně výrazné budovy, která by díky své dekorativnosti a reprezentačnímu pojetí mohla konkurovat i významným neželezničním stavbám. Budova se totiž měla stát počáteční zastávkou stěžejní trati společnosti na trase Praha – Karlovy Vary – Cheb. S přijímací budovou se počítalo v blízkosti mlýna s přístupem z Nádražní ulice.

Dle plánů se mělo jednat o dvě symetrické jednopatrové stavby, mezi nimiž měly být položeny čtyři dopravní koleje zastřešené železnou konstrukcí. V objektu u Nádražní ulice měl být velkolepý vstupní vestibul, ze kterého vybíhala dvě jednopatrová arkádová křídla zakončená jednopatrovými pavilony. Vlevo se měla nalézat pošta a podatelna spěšnin, vedle čekárna s restaurací II a IV. třídy, záchody a dopravní kancelář. Uprostřed pak kromě hlavního vestibulu vrátnice i prodejna tabáku, pokladny, podatelna zavazadel a reprezentační místnost. Vpravo byly čekárny II a I třídy s restaurací, záchody a restaurační zařízení. Zadní budova byla příjezdová s obyčejnou a dvorní čekárnou, policejní stanicí a samostatnou místností pro dvorního nosiče.

K výstavbě však nakonec nedošlo. Byla postavena provizorní přízemní stavba z hrázdného zdiva v sousedství zájezdního hostince U Zlatého jelena. Vlevo se nacházely kanceláře, příjem a výdej zavazadel, uprostřed byl vestibul a vpravo čekárna I. třídy, restaurace spojená s čekárnou II. třídy, kuchyně a severní křídlo uzavírala čekárna pro III a IV. třídu. Osobní přepravě sloužila pouze jediná kolej. Hlavní skladiště stálo nedaleko tovární zástavby (parního mlýna a plynárny). Další osud celého nádraží je nejasný, budovy byly zřejmě zbourány a přesunuty. Někdy je např. kancelářská budova u skladišť označována za přijímací, ale ani plány nehovoří jasně.

Současné nástupiště na Smíchovském nádraží se nachází nedaleko bývalého skladiště soli. V roce 1933 byla část pozemku pronajata Antonínu Hřebíkovi, který zde postavil hostinec, který od 10. 4. 1934 patřil Československým drahám. Lokál sloužil jako čekárna a prodávaly se zde i lístky. Na počátku 60. let byl změněn na dílnu.

Pražská horská železnice

Semmering je rakouská železniční trať, která vede stejnojmenným horským sedlem mezi spolkovými zeměmi Dolní Rakousy a Štýrsko v nadmořské výšce 980 metrů.

Obdobná „vysokohorská odvaha“ stavitelů takzvané Buštěhradské dráhy dala název její devítikilometrové pražské části.

Pražská horská železnice

Trať číslo 122, místy hluboko zařízlá do svahu pod hradem Děvín, zde v prudkém oblouku svižně stoupá od Smíchovského nádraží kolem vrchu Zlíchov; proto je také nazývána „jedinou horskou železnici Prahy“. Výjimečné trati náleží i vlastní nádražíčko v zadní části smíchovského nádraží, označené jako Praha-Smíchov severní nástupiště. Koleje vedoucí od Semmeringu zde nejsou v přímém propojení s ostatními tratěmi.

Pražský Semmering vznikl v letech 1868 až 1872 jako náhrada kapacitně už nedostačující koňky na dopravu kladenského uhlí a dřeva z lánských lesů. Proti výstavbě se zvedla vlna protestů, mj. kvůli demolici oblíbeného smíchovského hostince U Zlatého jelena. V nádherné krajině Prokopského údolí překonává výškový rozdíl 180 metrů pomocí dvojitého přemostění viadukty

vysokými 22 a 20 metrů (chráněné technické památky). Dolní viadukt je dlouhý 115 m a mezi jeho oblouky z pískovcových kvádrů bylo vloženo příhradové železné pole nahrazené v roce 1924 plnostěnným. Druhý viadukt přes Dalejský potok měří 92 metrů. Trať provozovala do roku 1922 společnost Buštěhradské dráhy, v roce 1923 je zestátněna. Původně byly na trati jen dvě stanice – Jinonice a Řepy a jedna zastávka – Cibulka. Od roku 1928 vlak stavěl i na Hlubočepy – zastávka, Kovářka a o deset let později i ve Stodůlkách. V roce 1989 byla do provozu uvedena zastávka Žvahov.

V současnosti se uvažuje o zrušení této minimálně využívané tratě, neboť je zde provoz osobních vlaků velmi řídký. Pro výletníky by to však byla škoda. Projížďka několika málo soupravami, jejichž houkání rozhání horolezce šplhající přímo z kolejí na skály Prokopského údolí, totiž nabízí nevšední pohledy na pravý břeh vltavské kotliny a východní horizont města.

V roce 2002 zažil Pražský Semmering krátký comeback. Při ničujících povodních, které ochromily dopravu po celé Praze, po jeho travou zarůstajících kolejích projížděla odkloněná nákladní doprava a pendlovaly osobní spoje mezi oběma vltavskými břehy jako náhrada za trasu metra B.

Železniční stanice Cibulka

Dnes už neexistující nádraží Cibulka bylo součástí Buštěhradské dráhy zprovozněné 3. července 1872. Nacházelo se přibližně v místech dnešní výhybny Praha-Stodůlky.

Zpočátku trať sloužila pouze nákladní dopravě. Od 16. září 1872 nádraží slouží i osobní přepravě. V roce 1877 zaniká.

U příležitosti zahájení provozu motorových vlaků na této trati je v roce 1928 zastávka obnovena. Zároveň vzniká i zastávka Cibulka-kolonie situovaná blíže k Jinonicím. V roce 1938 dochází k posunu stanice směrem ke Zličínu a k jejímu přejmenování na Stodůlky. Zastávka Cibulka-kolonie pak změnila svůj název na Cibulku. V rámci výstavby výhyben Žvahov a Stodůlky byla v roce 1989 zastávka Stodůlky zrušena a při nové výhybně vyrostla nová zastávka nesoucí její jméno, která slouží dosud, stejně jako zastávka na Cibulce

Železniční stanice Praha-Hlubočepy zastávka

V souvislosti s navýšením počtu vlaků na Pražském Semmeringu v roce 1928 došlo k vybudování 4 nových zastávek určených pro lehké motorové vozy s přívěsem. Pouze zastávka v Hlubočepích nacházející se u silnice mezi Hlubočepy a Barrandovem však měla vlastní provoz občerstvení. V roce 1938 zde byl z iniciativy hostinského pivovaru v Braníku zřízen bufet s pěti stoly. Celý objekt byl podsklepen. Podle smlouvy měl do vlastnictví dráhy přejít po dvacetiletém užívání. Zajímavé je, že bufet sloužil zároveň i jako výdejna jízdenek. V jeho prostorech totiž stál mechanický označovač jízdenek datem (tzv. komposter) a zásobník lepenkových jízdenek (tzv. ternion), které hostinský prodával okénkem do čekárny. Provoz bufetu byl ukončen v roce 1956. Po otevření výhybny se zastávkou Praha-Žvahov v roce 1989 byla zrušena celá zastávka.

Železniční stanice Praha-Jinonice (Radlická 109)

Objekt je součástí trati Buštěhradské dráhy postavené v roce 1827. Další provozní objekty byly doplněny po roce 1923, kdy došlo k zestátnění trati. Areál v současné době tvoří přijímací budova č.p.40 (patrová s nízkou sedlovou střechou a fasádou s neorenesančním členěním), strážní domek č. p. 39, dva přízemní provozní objekty, dřevěná budova skladu a dřevěné hradlo. Kromě přijímací budovy mají domy červené režné zdivo s prvky ze šedých cihel. Kryté nástupiště má původní trámový strop nesený litinovým sloupem s hlavicí. V kanceláři výpravčího je umístěn původní funkční stojanový zámek na výhybce č. 11 z meziválečného období.

Nádraží Praha-Smíchov

Časopis Květy otiskl dne 1. února 1847 zprávu, že „tyto dny vyměřovati se bude železnice z Prahy přes Plzeň a Cheb do Bavor“ a že „nádraží její přijíti má na Smíchov“ a to k Řetězovému mostu nedaleko Újezdské brány. Přesto, že někteří odborníci nesouhlasili s vybudováním nového nádraží a dávali přednost Masarykově

nádraží jako centrálního železničního uzlu, odkud by trať přes Smíchov jenom vedla, bylo nakonec rozhodnuto o vybudování samostatného nádraží. Zahájení stavby komplikovali vlastníci zdejších pozemků, kteří za ně požadovali vysoké částky. Nakonec tak muselo dojít k jejich vyvlastnění. Dalším problémem bylo právě pohřebiště a žároviště (v hloubce 1 m), které se našlo při výkopu základů v únoru roku 1862. Některé předměty zachránil amatérský archeolog páter František Petera Rohoznický, který si stěžoval na rozbíjení nádob ze strany dělníků. Mezi nálezy patřily i bronzové šperky. Na stavbě se podílely tisíce dělníků a tři sta zedníků.

O slavnostním zahájení provozu 14. července 1862 píše např. časopis Rodinná kronika: „... Davy lidu a nepřehledné řady kočárů táhly se k smíchovskému nádraží, jež působí dojem uspokojující, ač dotud ještě nese ráz nedohotovosti a novoty. V síni na čekání upravené překvapil nás na stěně zavěšený pořádek jízdy v české i německé řeči a v slovanských barvách tištěný. Jinak ale vydala společnost vesměs jen německé vstupné lístky, jména štací jsou po celé dráze taktéž jen německy napsána, konduktéři oznamují po celé dráze štace jen po Německu a vyžadují taktéž fárkarty.“ Dlužno však dodat, že Česká západní dráha byla ryze německým podnikem jako většina železnic na našem území. První vlak vypravený ze Smíchova měl dvě lokomotivy a 24 vozů. Ze Smíchova vyrážel v 8,30, z Plzně se vrátil po sedmé večer. V roce 1872 vyrostlo ještě jedno nádraží patřící společnosti Buštěhradské dráhy. Další trať (pražsko-duchcovská) ovšem „dočasně“ bez vlastní nádražní budovy vedla od roku 1873 přes Hlubočepy a Rudnou do Slaného. V roce 1888 byla zaústěna kolej z Pražské spojovací dráhy na nádraží Františka Josefa I., kterou využívala i Pražsko-duchcovská trať, avšak nikoli Česká západní dráha až do svého zestátnění v roce 1894. Možnou příčinou byla nechuť platit poplatek za užívání cizích kolejí.

Budovy České západní dráhy byly postaveny ve strohém architektonickém stylu s klasicistními a romantickými vlivy. V hlavní jednopatrové budově se nacházel vstupní vestibul, čekárny, restaurace (v konečné podobě jich bylo 6), kanceláře a neveřejné prostory. Severní a jižní strana byly zakončeny pavilony. Sousední služební budova byla situována do mírného oblouku. Byla zde pošta (do roku 1894 zde sídlil přednostenský úřad vlakových pošt) a ubytovna (nocležna) pro zaměstnance. Dále se zde nalézala místnost potravní daně, nákladní pokladna, kanceláře a skladiště pro spěšniny. Tato budova patřila k výraznějším než hlavní a to díky své dominantě – novogotické hranolovité věži. Krytá výtopna pro 6 lokomotiv a velkou točnou byla vybudována na zlíchovské straně. V jednom z přístavků byly byty zaměstnanců výtopny, v druhém kovářská výheň a šest vodojemů pro napájení lokomotiv. Voda do nich byla přiváděna potrubím z vodárny u Vltavy. Prvních větších úprav se nádraží dočkalo v roce 1888 – kryté přístřešky před budovami byly spojeny v nástupištní verandu. Mezi budovami byl vybudován nový přístřešek na litinových sloupech se stěnou se třemi východy uprostřed s boudou pro záchody. K 1. lednu 1894 byla Česká západní dráha zestátněna.

Prostor nádraží byl 1929 přemostěn železnou nýtovanou lávkou pro pěší, která umožnila rychlejší spojení mezi Smíchovem a Radlicemi. V roce 1932 je vybudována

spojovací chodba z vestibulu na nástupiště. Do té doby čekali cestující v čekárnách a na nástupiště byli vpuštěni portýrem až při příjezdu vlaku.

Při bombardování Prahy v únoru roku 1945 se cílem stalo i Smíchovské nádraží. Do jeho prostoru spadlo asi 50 zápalných a tříštivých bomb. Nádraží zasáhlo také do událostí Pražského povstání v roce 1945, kdy v jeho prostoru operovaly tři obrněné vlaky. První byl Němcům sebrán již 5. května a byl použit k ostřelování prostoru od nádraží až po železniční most k Výtoni. Druhý vlak byl zajištěn také na Smíchovském nádraží, zbylý pak na nádraží v Jinonicích. Posádky z vlaků doplnili i bojovníci z dělostřeleckého oddílu ze Štefánikových kasáren. Vlaky se zúčastnily bojů zejména u Zlíchova a u Chuchle. Na okraji nádraží byly připraveny roztopené lokomotivy pro případy, že by Němci chtěli na nádraží proniknout tanky. Po celou dobu povstání bylo nádraží ostřelováno z prostoru Dívčích hradů a Žvahova.

Neuplynulo ani celých 100 let a nádraží bylo naprosto nedostačujícím. Proto bylo bez většího zájmu veřejnosti zbouráno a v letech 1953 - 56 bylo vybudováno nádraží nové podle projektu arch. Jana Zázvorky a arch. Ladislava Žáka ve stylu poválečného klasicizujícího funkcionalismu.

Výtvarnou výzdobu interiéru vytvořil akad. malíř Richard Wiesner. Tvoří ji čtyřicetimetrové sgrafito s téměř osmdesáti postavami symbolizující československý lid v práci, při výstavbě země. Kompozice začíná motivem Stráž hranic (pohraničník se psem a člen lidových milicí), následuje stařenka vyprávějící chlapci české dějiny, mladá rodina se raduje nad krásami české země, motiv česání chmele doplňuje harmonikář a tančící pár. Uprostřed sgrafita je scéna znázorňující skupinu postav – svazek dělníků a rolníků. Ve scéně výstavby země jsou zastoupeni pracovníci na stavbě, dělníci, zedníci i projektant. Jako protějšek česání chmele následuje vinobraní. Výjev končí západem slunce za typickou českou krajinou s chalupou a ženou vítající muže jdoucího z práce.

Posledním stavebním zásahem do budovy nádraží byla výstavba metra a její tehdy konečné stanice na trase B. Projektantem přestavby byl Ing. Pavel Černý, architektem Josef David. Stanice o celkové délce 500 m leží v ose Nádražní ulice, má dva vestibuly propojené galerií. Severní vestibul je podchodem spojen s odjezdovou halou Smíchovského nádraží, jižní propojuje příjezdovou halu se stanovišti městských i regionálních autobusů. Do provozu byla stanice uvedena 2. listopadu 1985.

Na halu navazuje restaurace v prvním poschodí. Nádraží je vybaveno krytými nástupišti a podchody. Má přímou návaznost kromě metra trasy B i na tramvajovou a autobusovou dopravu. Kromě příměstské dopravy a rychlíků směr Plzeň a Písek obstarává zejména v létě silnou rekreační dopravu směr Beroun přes Rudnou i Karlštejn a ve směru do Kladna přes Hostivice.

Vzadu na kolejišti smíchovského nádraží je malá stanice s názvem Smíchov - severní nástupiště, odkud jezdí malý motorový vláček na kopcovitou trať zvanou Pražský Semmering.

K místním pro dopravu důležitým stavbám patřily zájezdní hostince. Jeden z typických předměstských zájezdních hostinců zvaný Na Knížecí se nalézal na rohu Nádražní a Ostrovského. Byl zbořen v roce 1912, aby uvolnil místo činžovnímu domu.

Až do asanace se na jeho dvoře nacházel původní přístřešek pro koně. Dochoval se inzerát z roku 1892: Dovoluji si pánům sládkům zdvořile oznámiti otevření znovu zřízeného hostince. Pokoje hostinské. Kuchyně výborná, pivo třeboňské a jinonické, hojně zásobený sklep vinný, obzvláště dobré víno italské (Lacrimae Christi), mírné ceny. O dobrotivou návštěvu prosí V. L. Fáček.

Tramvajová doprava

Tramvajová trať do Radlic

Historie zdejších tratí se začala psát v roce 1912, a proto je počítáme do poslední skupiny tratí postavených těsně před vypuknutím první světové války. Proč množné číslo - tratí?

Vyjdeme-li z historické stavební dokumentace, jejíž označení traťových úseků a stabilní drážní staničení (kilometráž) platily až do sklonku 60. let 20. století, zjistíme, že úsek Plzeňská - Křížová byl označován jako tzv. stavební trať »Plzeňská třída - Radlice« (ačkoliv na katastr Radlic vůbec nezasahoval), zatímco samostatně staničený úsek od Křížové k radlické škole byl pojmenován »Smíchov - Radlice«. Tím ale není výčet zdejších tratí úplný. Současně s tratí Smíchov - Radlice byla postavena dnes již neexistující odbočka na Santošku (stavební trať Vinohradská třída - Santoška). Později vznikla také tzv. »spojovací kolej v Radlické ulici«, čili trať v dnešní ulici Za Ženskými domovy. Pro přehlednost musíme na tomto místě uvést, že ulice Za Ženskými domovy původně patřila k Radlické, zatímco zbývající část dnešní Radlické směrem k Plzeňské nesla dlouho jméno Divišova. Ulice Ostrovského se jmenovala Vinohradská. Dodejme ještě, že v bloku, kde dnes stojí Ženské domovy, byla původně smíchovská plynárna a jeden z plynojemů stál i v prostoru dalšího dnešního bloku směrem ke Klicperově ulici.

Projekty tratí Plzeňská třída - Radlice a Vinohradská třída - Santoška, vypracované Elektrickými podniky na žádost tehdy samostatného města Smíchova a obce Radlice, byly podrobeny společné politické pochůzce 23. října 1912, současně s další novou tratí Křížovnická ulice - Rudolfinum. Záhy, už 29. října, se začalo se stavbou tratě od Plzeňské třídy, a když práce dospěly k plynárně, pokračovalo se směrem k Santošce. Stavbu této odbočné tratě se podařilo dokončit do prosince, i když ji několikrát narušily mrazy. Kladení kolejí v Radlické se zdrželo současným budováním vodovodního řadu a silné mrazy v zimním období byly příčinou, že stavba nemohla být v roce 1912 dokončena. S pracemi se pokračovalo až na sklonku zimy a stavba byla hotova v březnu. Dne 21. března 1913 vykonaly nadřízené úřady předběžnou revizi, na základě které bylo možné výjimečně zahájit na obou nových tratích pravidelný provoz už 23. března, ačkoliv obvyklá technicko-policejní zkouška byla provedena až dodatečně 10. dubna. Tento postup byl u novostaveb velmi nezvyklý.

Zatímco podoba ulice na Santošku se od roku 1913 dodnes vlastně vůbec nezměnila, Radlická ulice od plynárny (tj. Ženských domovů) ke Křížové ulici byla v roce 1913 podstatně užší a byla v jiné niveletě (o něco níž). Radlická ulice byla v uvedeném úseku široká jen 11 m, z toho vozovka 8 m, čili jen o trochu více než má dnes průměrně široké samostatné tramvajové těleso. V Divišově ulici byl prostor omezen stromořadím na obou stranách ulice.

Tratě Plzeňská třída - Radlice a Smíchov - Radlice

Trať Plzeňská třída - Radlice začínala dvoukolejným obloukem z Plzeňské ve směru od Anděla a jako dvoukolejná pokračovala až k prvním domům asi 80 m před křižovatkou s Křížovou. Pak končila pravá kolej ve směru staničení (tj. od centra) levou výhybkou v km 0,965 a jednokolejná trať pokračovala ještě 220 m do Křížové ulice a končila přibližně na úrovni dnešní ulice Nad Koulkou. Před konečnou byla 77 m dlouhá výhybna, závěrečný jednokolejný úsek měřil 50 m. Stavební délka celé tratě byla 1,270 km, z toho 228 m jednokolejně. Na trati byly zřízeny stanice Divišova ulice, Vinohradská ulice, Radlická třída (podle potřeby), Zahradní ulice (dnešní Bieblova), Křížová ulice a Koulka (používáme dobovou terminologii označování zastavovacích míst, tj. stanice).

Hned na počátku Divišovy ulice byl do tratě vložen levý přejezd. V km 0,275 trať křížovala odbočku železniční vlečky normálního rozchodu do Ringhofferovy továrny, která vedla Klicperovou ulicí. Kromě této vlečky vedl asi 125 m od Plzeňské třídy pod Divišovou ulicí tunel, který propojoval dvě části Ringhofferovy továrny. Byl široký 6,60 m a vysoký 2,5 m a byly jím vedeny jedna kolej normálního a jedna úzkého rozchodu a chodník pro pěší. Co se po kolejích přepravovalo, zatím není zcela jasné, protože světlost tunelu nedovolovala jízdu celých vozů (nejsou k dispozici ani informace o zániku tunelu, vykazován je ještě před druhou světovou válkou).

V km 0,327 odbočovala trať na Santošku. Provoz na jednokolejném úseku byl řízen světelnou signalizací. Vzhledem ke směrovým poměrům byly zřízeny dva dvoustranně viditelné »semafony«, jeden před zastávkou Křížová a druhý u dnešní ulice Pod Barvířkou. Zajímavé je, že výhybna před Koulkou byla bez stanice a sloužila jen k potřebnému míjení protijedoucích vlaků, případně k manipulaci s vlečnými vozy, pokud na konečnou dojížděly.

Poměrně brzy došlo na radlické trati k první stavební úpravě. Uskutečnilo se částečné rozšíření Radlické ulice podél areálu nádraží tak, že byl zavezen zdejší příkop a současně byla zvýšena niveleta ulice až o půl metru. Přestavba ulice proběhla za tramvajového provozu, i když s částečným omezením spočívajícím v dočasné výluce levé koleje ve směru z centra. Poprvé přitom byly v Praze použity povrchové výhybky z plochých kolejnic, které se pokládaly přímo na vozovku. Od 1. prosince 1914 byl zaveden jednokolejný provoz v úseku od plynárny k Zahradní ulici a od 22. prosince v úseku Zahradní ulice - Křížová. Normální provoz byl obnoven 25. února 1915.

V blíže neurčeném období začaly být ve stanici Divišova odpojovány vlečné vozy linky na Koulku. K tomu účelu byl využíván dosavadní kolejový přejezd. Protože ale takové uspořádání kolejí vedlo k občasnému zablokování komunikace (vlečný vůz stál hned za odbočením do Plzeňské třídy, což ohrožovalo provoz i ve směru do Košíř), rozhodlo vedení EP vybudovat na počátku Divišovy ulice třetí kolej v délce 90 m. Byla položena u východního chodníku a sloužila k objíždění odstavených vozů (připomínáme, že v té době se jezdilo vlevo). Stávající přejezd byl přitom přeložen o 25 m jižněji. Třetí kolej měla nakonec větší využití především pro sklonově

nepříznivou trať na Santošku. Nové kolejové zařízení bylo předáno do pravidelného provozu 18. června 1923.

Další zlepšení dopravy do Radlic přineslo úplné zdvoukolejnění úseku Křížová - Koulka. Se stavbou druhé koleje bylo započato 23. července 1925. Od 7. srpna byl napojením krátké druhé koleje na konci trati vytvořen v konečné stanici přejezd a druhá kolej v hlavním úseku byla uvedena do provozu 12. srpna 1925. V konečné stanici se obracelo na přejezdu, takže jedna kolej mohla být v případě potřeby využita i k odstavení vozu.

Pravidelný provoz na Koulku skončil už v roce 1927, když byla postavena nová trať před radlickou školou (viz Smíchov - Radlice), tentokrát již opravdu zasahující na katastr Radlic. Přesto byl koncový úsek původní tratě mezi stanicemi Křížová a Koulka i nadále spojen výhybkami s ostatní kolejovou sítí; o alespoň občasném využití nejsou žádné informace. K 31. prosinci 1932 byl oficiálně v evidenci Elektrických podniků statisticky zrušen. Teprve 29. prosince 1934 požádaly EP ministerstvo železnic o souhlas se zrušením úseku, přičemž bylo konstatováno, že »levostranné výhybky byly již při výměně ojetých kolejových oblouků z úsporných důvodů zrušeny«. Komicky působí byrokratický přístup ministerstva, které žádost Elektrických podniků vrátilo s odůvodněním, že ve výkresové dokumentaci předložené k žádosti jsou zakresleny symetrické výhybky namísto levých, o nichž se píše v textu. I když výhybky už fyzicky neexistovaly, dalo ministerstvo souhlas se zrušením trati až poté, co Elektrické podniky uvedly žádost a dokumentaci do souladu.

Vraťme se ale k trati Smíchov - Radlice. Projekt nového úseku byl vypracován v roce 1926 a 24. listopadu téhož roku se začalo se stavbou. Trať začínala v km 1,083 trati Plzeňská třída - Radlice a vedla dvoukolejně Radlickou ulicí až přibližně 100 m za křižovatku s ulicí Na Laurové. Od této křižovatky dál se ulice tehdy jmenovala Havlíčkova. Mezi km 0,619 a 0,774 pokračovala jako trať jednokolejná, protože šířka komunikace mezi opěrnou zídou nezastavěné severní straně a většinou přízemními domky této části města se pohybovala jen kolem 8 m včetně chodníku. Provoz tramvají byl řízen světelnou signalizací (jeden semafor v místě viditelném z obou konců jednokolejky). K dobové charakteristice Radlické ulice v době vzniku tratě ovšem dodejme, že byla užší v celém průběhu. Hned za prvním domem na křižovatce s Křížovou ulicí se její šířka změnila z 19 m na 11 m (včetně chodníků) a po její severní straně byl dál až na konec jednokolejky jen jediný dům (čp. 184). Koleje většinou vedly blíž k severnímu chodníku, a to s ohledem na zamýšlené rozšiřování ulice. Závěrečný úsek tratě byl v délce 128 m opět dvoukolejný. Stavební délka tratě byla 0,902 km. Před radlickou školou byla vybudována jednokolejná smyčka dlouhá 198 m. Ve smyčce bylo zřízeno manipulační kolejové propojení v délce 49 m. Šlo vlastně o atypický levý přejezd. Využíval se především tehdy, když vložený sólo motorový vůz potřeboval předjet pravidelný vlak stojící ve smyčce. Provoz na nové trati byl zahájen 16. června 1927 a byla na ní zřízena kromě stanic Křížová ulice a konečné ještě stanice Na Laurové. Jako první tudy projížděla linka d-15.

V roce 1928 se v Radlické ulici kladlo nové vodovodní potrubí. Z toho důvodu byla v km 0,138 trati Smíchov - Radlice (mezi dnešními ulicemi Ke Koulce a Pod Brentovou) vložena pravá povrchová výhybka a levá kolej ve směru z centra byla až po pravidelnou jednokolejku po dobu prací vyloučena z provozu. Pro takto vzniklý 636 m dlouhý jednokolejný úsek musel být zřízen ještě jeden provizorní semafor, spojený se stávajícím. Provoz na provizorní výhybce byl zahájen 23. května 1928 a trval do 26. června včetně.

Ještě před zrušením provozu na Koulku proběhly stavební úpravy na počátku tratě Plzeňská třída - Radlice. Ve dnech 4. až 16. května 1931 byla rekonstruována křižovatka Divišovy a Plzeňské a položením oblouků směrem do Košíř zde vznikl úplný kolejový trojúhelník. Radlická trať tak získala přímé spojení s košířskou vozovnou. Do té doby musely vyjíždějící a zatahující vozy obracet na přejezdu u Anděla. V roce 1931 byla také prodloužena třetí kolej v Divišově ulici o 12 m jižním směrem, což svědčí o potřebě odstavovat zde další vlečný vůz.

Když byl od 1. prosince 1938 trvale zastaven tramvajový provoz na Koulku, pozbyla třetí kolej v Divišově ulici smysl a byla administrativně zrušena. Odstraněna byla až v létě 1939 při větší rekonstrukci tratě. Práce probíhaly od 30. června do 10. srpna 1939 v devíti nočních výlukách. V té době už existovala nová spojovací trať do Nádražní třídy, která tak byla v nočních hodinách během výluk poprvé (dočasně) využita i v provozu s cestujícími. Přitom nevadilo, že do dnešní ulice Za Ženskými domovy tehdy neexistovaly ani oblouky od Anděla, ani od Radlic (trať sloužila jen manipulačnímu spojení nové vozovny Motol s oblastí smíchovského nádraží a Hlubočep). Vlaky tuto ulici bez problému procouvaly.

V roce 1940 proběhla rekonstrukce smyčky v Radlicích. Krátká výluka pro její kompletní přestavbu trvala jen od 18. listopadu (8.00 hod.) do 19. listopadu (17.00 hod.) a tramvaje během ní dojížděly až na radlický konec jednokolejky. Při obracení vlaků pomáhal na počátku dvoukolejky manipulovat s vlečným vozem pomocný motorový vůz. Při rekonstrukci byl zrušen přejezd a v jižní odjezdové části smyčky byla zřízena předjízdna kolej. Trať Smíchov - Radlice byla při přestavbě administrativně zkrácena o 7 m. Nová stavební délka smyčky byla 212 m, předjízdna kolej měřila 97 m.

Mnoho dalších let se na stavebních tratích Plzeňská třída - Radlice a Smíchov - Radlice nic zásadního nedělo. Jedinou výjimkou bylo zřejmě odstranění křížení s vlečkou v Klicperově ulici, která se již v roce 1939 uváděla bez provozu. Kdy skutečně byla křižovatka vyjmuta, zatím není známo. Část vlečkových kolejí ležela v Klicperově ulici ještě v 70. letech.

Zásadní změnu přinesl počátek 70. let. Vzrůstající automobilový provoz si vynutil nejen rozšíření Radlické ulice od Klicperovy ulice po Křížovou, ale i zásadní rekonstrukci celé komunikace včetně inženýrských sítí od Plzeňské. Ani tramvajová trať nevyhovovala intenzivnímu provozu nových a těžších tramvají řady T. Výluka tratě trvala přes dva roky!

Výluka začala 5. července 1971. Linka d-7 byla odkloněna ke smíchovskému nádraží a d-18 k Lihovaru. Probíhající práce v úseku Plzeňská - Křížová měly za následek, že

zde nemohla být zřízena náhradní doprava. Dočasná autobusová linka a-X18 jezdila zpočátku pravidelně jen v úseku Radlice - Křížová, teprve od 4. srpna byla prodloužena Křížovou ulicí k Lihovaru. Pro mnohé obyvatele bylo zřejmě rychlejší použít pěšího přechodu přes lávku nad smíchovským nádražím. Vyloučení tramvajového provozu do Radlic znamenalo také nesnáze s vyjížděním a zatahováním tramvají z vozovny Motol do Nádražní třídy, k čemuž stále byla určena jen trať v ulici Za Ženskými domovy, nyní také neprůjezdná. Proto se první den vyjíždělo i zatahovalo přes smyčku u Podolské vodárny, ale pro technické potíže bylo dodatečně rozhodnuto využívat smyčku ve Dvorcích. Pro případné manipulační obracení vlaků bylo možné použít kolejový trojúhelník Na Knížecí (křižovatka Nádražní - Za Ženskými domovy).

Stavební práce se nejdříve soustředily na úsek Plzeňská - Ženské domovy, kde byly koleje položeny už v závěru roku 1971 a od 14. prosince bylo možné manipulační jízdy alespoň při ranním vyjíždění provádět opět v obvyklé trase.

Protože k 17. lednu 1972 došlo k některým trvalým změnám v linkovém vedení a z Radlic formálně zmizela d-18, byla i náhradní autobusová linka přecíslována na a-X14 podle nové linky, která do Radlic nyní formálně příslušela.

Během roku 1972 práce opět pokročily a od 2. října musely ranní vlaky z Motola do Nádražní opět vyjíždět až přes smyčku Dvorce. V listopadu byla zahájena také rekonstrukce zbývající části tramvajové tratě v úseku Křížová - Radlice. Linka a-X14 byla od 27. listopadu 1972 vedena komplikovaně přilehlými ulicemi. Od 18. prosince 1972 byl opět povolen částečný manipulační provoz v severní části Radlické a v ulici Za Ženskými domovy, ale jen při ranním vyjíždění a večerním zatahování. Mimo tuto dobu zde byly veškeré jízdy i nadále zakázány, a tak se dopolední zátahy a polední výjezdy uskutečňovaly přímo z/do zastávky Anděl. Od 8. ledna 1973 byl povolen v úseku Plzeňská - Ženské domovy - Na Knížecí obousměrný manipulační provoz (pro výjezdy a zátahy), zatím stále bez cestujících a od 18. května 1973 i s cestujícími. Protože už byly dokončeny z větší části povrchy vozovek v rozšířené části Radlické, byla k 21. květnu 1973 zrušena a-X14 a dál jezdila v úseku Anděl - Ženské domovy - Křížová jen linka a-X6. Provoz na rekonstruované trati byl obnoven 3. července 1973 a do Radlic od té doby jezdily linky d-6 a 14. Novinkou byl dvoukolejný trojúhelník u Ženských domovů, který významně rozšířil manipulační možnosti v této oblasti. Trať byla mezi Klicperovou ulicí a Křížovou »nenápadně« mírně posunuta východním směrem do nové osy a opatřena živičným krytem.

Dalších deset roků byl v této části Prahy opět relativní tramvajový klid. Výstavba sídlišť Jihozápadního Města ovšem znamenala potřebu nové kapacitní komunikace, což mělo za následek nezbytné zastavení provozu na koncovém úseku tratě mezi zastávkami Laurová a Radlice (původně se počítalo dokonce s úplným zrušením celé trati). Provoz na převážně jednokolejném úseku k radlické škole byl zastaven od 1. listopadu 1983. Na Laurové byl zřízen jednokolejný vratný trojúhelník. I když šlo o jednoduché kolejové zařízení bez náročného pokládání pražců, trvala jeho stavba ve srovnání s podobnými akcemi v dřívějších dobách neuvěřitelně dlouho - tři týdny. Teprve 21. listopadu 1983 se zde začalo jezdit.

V roce 2009 byla slavnostně otevřena trať až k zastávce metra Radlická (sídlo ČSOB), po níž jezdí tramvajová linka č. 7.

Trať Vinohradská třída - Santoška

Nedílnou součástí historie smíchovských tratí je i stavební trať Vinohradská třída - Santoška. Jak již bylo uvedeno, byla projektována, stavěna i zprovozněna současně s tratí Plzeňská třída - Radlice, v jejímž km 0,327 začínala. Celá trať s výjimkou krátkého jedenadvacetimetrového koncového úseku byla dvoukolejná. Dosahovala celkové stavební délky 0,473 km a končila mírným obloukem před vchodem do parku Santoška v místě, kde začíná ulice Na Václavce. Kromě konečné stanice na ní byla ještě stanice Na Zatlance. Trať se vyznačovala poměrně značným sklonem, který podle dobové technické dokumentace dosahoval v závěrečných 167 m hodnoty 64,19 promile (dříve publikované údaje o sklonu nebyly přesné). Přesto se v počátečním období na Santošku jezdilo i s vlečnými vozy, což ale při manipulaci na konečné znamenalo velké problémy. V té době se obracelo »vypichováním«. To znamenalo, že v konečné stanici čekal volný vlečný vůz (dovezený manipulačně nebo předchozí soupravou), který si nový vlak připojil před sebe a zatlačil na jednokolejný úsek, přičemž na konci dvoukolejky odpojil svůj vlek, který čekal opět na následující spoj. Jak u motorového vozu, tak u odpojeného vlečného vozu musela být vždy obsazena průvodčím ruční brzda na straně spádu.

Vcelku poklidná, čtvrt století trvající historie tramvajové tratě na Santošku se vyznačuje především několika nerealizovanými projekty.

Ještě před dokončením trati, na počátku roku 1913, začala jednat společnost Ringhoffer s Elektrickými podniky o možnosti kolejového propojení svého tehdejšího detašovaného pracoviště na Zatlance s ostatními částmi závodu prostřednictvím tratě elektrické dráhy. Elektrické podniky na začátku následujícího roku dokončily projekt potřebných spojovacích kolejí. Jednalo se o kolejový oblouk ze stávající železniční vlečky v Klicperově ulici, napojený do pravé tramvajové koleje trati Plzeňská třída - Radlice, a hned za výhybkou měl následovat levý přejezd. Úsek ve Vinohradské ulici (dnešní Ostrovského) měly »Ringhofferovy nákladní vlaky« pojíždět po kolejích tramvajové tratě Vinohradská třída - Santoška. Mezi ulicemi Na Skalce a U Santošky byl navržen pravý přejezd, za kterým následovala pravá výhybka a 40 m dlouhý spojovací oblouk do továrního dvora, kde měl navázat na zdejší vlečkovou kolej. Není však jasné, zdá v té době v areálu Zatlanka už nějaké manipulační kolejiště normálního rozchodu existovalo, nebo zda šlo teprve o úmysl takové koleje zřídit. Ať tak či onak, k realizaci projektu z neznámých důvodů nikdy nedošlo.

V náročném terénu vznikající vilová i činžovní zástavba nad Santoškou přímo volala po vhodném spojení veřejnou dopravou, protože už pouhá chůze v těchto místech je dost namáhavá. Není tedy divu, že se brzy vyskytly i náměty na prodloužení tramvajové tratě od Santošky. Podrobný projekt byl dokončen v roce 1924 a 2. října 1924 se na místě sešli účastníci politické pochůzky, aby ho projednali. Během jednání

se kupodivu nevyskytly zásadní námitky a stavba byla úředně povolena, i když sklon tratě u Václavky dosahoval až 95,8 promile. Devět set metrů dlouhá trať, převážně dvoukolejná (s výjimkou třicetimetového koncového úseku), měla končit až na Malvazinkách na počátku jinonické silnice (dnešní Peroutkovy ulice). Předpokládalo se, že do provozu bude uvedena už v prvním pololetí následujícího roku. Těsně před zahájením stavby se ale objevily bezpečnostní námitky (dochovalo se jen torzo informací, takže není zatím zřejmé, kdo je vyslovil) a z realizace tratě Santoška - Malvazinky nakonec po vyhodnocení všech rizik opravdu sešlo. Dopravu do této části hlavního města nakonec vyřešily autobusy Elektrických podniků. O silné frekvenci jistě svědčí i skutečnost, že když začaly 1. srpna 1926 na Malvazinky jezdit (a-E od Anděla), zůstal v úseku na Santošku souběžně zachován i nadále tramvajový provoz, a to dokonce i poté, co 13. srpna 1928 v této oblasti přibyla i druhá autobusová linka (a-J). Nelze však vyloučit, že právě zavedení autobusové linky na Malvazinky znamenalo definitivní zánik jízd vlečných tramvajových vozů na Santošku a jejich odpojování na třetí koleji v Divišově ulici. Je to zatím ale jen domněnka.

Konečná v zatáčce na Santošce při sílícím automobilovém provozu na sklonku 20. let přestávala být bezpečnou. I když zde nedošlo k žádné nehodě, začaly Elektrické podniky uvažovat o vhodné úpravě obratiště. Dne 30. října 1930 byl při politické pochůzce schválen projekt velké jednokolejné smyčky vedené ulicemi Na Březince a U Nikolajky, na které měla být zřízena nová stanice Březinka. Celkem tu mělo být položeno 641 m nové jednokolejné tratě. Stávající koncový úsek k Santošce se měl zrušit. Z neznámých důvodů se ani tato stavba neuskutečnila. Stejně tak nebyl realizován ani nedatovaný projekt (snad o něco mladší než předchozí) přeložení konečné do ulice Na Březince do nového koncového km 0,400. Mělo jít o dvoukolejnou odbočku dlouhou 114 m (z toho 18 m jednokolejně) s levým přejezdem pro zlepšení, respektive opětovné umožnění manipulace s vlečnými vozy. Tramvajový provoz na Santošku byl nakonec trvale zastaven od 1. prosince 1938, aby bylo možné včas rekonstruovat komunikaci pro připravovaný trolejbusový provoz k jinonické Waltrovce. Koleje byly brzy odpojeny a sneseny v době od 31. července do 28. srpna 1939.

Další nerealizované náměty tratí ve smíchovsko-radlické oblasti

V roce 1919, v době, kdy se připravovalo vytvoření Velké Prahy, připravily Elektrické podniky »Program pro budoucí síť elektrických drah v hlav. městě Praze a okolí«. Mezi návrhy nových tratí nechyběly ani tratě Santoška - Malvazinky - Jinonice (vyžadující stavbu nových komunikací), Koulka - Radlice - Butovice (v zásadě vedoucí dnešní Radlickou a odbočující za jinonickým nádražím do Butovic) a propojených krátkou manipulační spojkou navrženou přibližně dnešní ulicí Na Hutmance. V oblasti Farkáně, na severní straně komunikace, měla být postavena vozovna. O obou tratích se uvažovalo ještě na začátku 30. let, především o větvi vedené

z Radlic. Realizace byla odkládána pro řídké osídlení podél zamýšlené trasy, ale také pro předpokládané náročné terénní práce.

Tramvajová trať Hlubočepy-Barrandov

Trať postavenou v letech 2001-2004 pro Dopravní podnik hl. m. Prahy vyprojektovala firma Metrostav a.s., urbanistické a architektonické řešení bylo navrženo Patrikem Kotasem. Volně navazuje na bývalou smyčku v Hlubočepích. Trať má délku 3.567 metrů, má šest dvojic zastávek. Její součástí jsou i dvě mostní estakády, dva podjezdy a dvě tramvajové smyčky. První estakáda stoupá přes Hlubočepskou ulici a železniční trať. Druhá překlenuje Růžičkovu rokli podél ulice K Barrandovu. Délka estakád je 781 m, v nejvyšším bodě dosahují výšky 31 metrů nad terénem. Převýšení trati je 130 m. Kvůli stavbě pilířů bylo přeloženo koryto Hlubočepského potoka.

Každá stanice je charakteristická svým barevným laděním. Zastávky jsou vybaveny moderními informačními tabulemi, které zobrazují minuty zbývající do příjezdu tramvají.

Vozovny na Praze 5

Smíchov (č. p. 504, Na Valentince 4 – Svornosti 9)

Vozovnu koněspřežky z roku 1893 nahradila v roce 1914 nová vozovna pro elektrické tramvaje podle jednotného projektu Ing. Záruby-Pfeffermanna (stejně stavby byly v Košířích, Střešovicích a Strašnicích). Měla sedm kolejí a kapacita činila až 45 vozů. V roce 1937 byl provoz převeden do Motola. V letech 1939 – 1947 byla budova adaptována na trolejbusový provoz. Od roku 1972 je zde Střední odborná škola dopravní. Vlastníkem Dopravní podnik hl. m. Prahy.

Vozovna Košíře (č. p. 772, Vrchlického 94, Plzeňská 137, Pod Klamovkou 4)

Vozovna Košíře byla první z celkem 4 vozoven dle jednotného plánu Josefa Záruby – Pfeffermanna. Postavena byla v roce 1902. Tvoří jí trojlodí s patnácti kolejemi pro 45 vozů. Střešní konstrukce je dřevěná se dvěma středními sloupy. V roce 1937 byl provoz převeden do Motola a vozovna sloužila k odstavení vyřazených tramvají a trolejbusů. Stejně jako ve smíchovské vozovně i zde nyní sídlí Střední odborné učiliště dopravní. Vlastníkem Dopravní podnik hl. m. Prahy.

Motolská vozovna

Vozovna postavená v roce 1937 měla zpočátku dvě lodi pro 120 vozů a tři nekryté odstavné koleje. V letech 1950 – 1953 byla rozšířena o jižní část. Celý funkcionalistický

komplex využívá přímých prvků otvorů a bran, nad nimiž se uplatňuje vysoký horizontální pás zasklený vertikálně řazenými tabulemi technického skla. Při vozovně vzniklo odborné učiliště Dopravních podniků hl. m. Prahy ve stejném architektonickém stylu. V letech 1989 – 1991 byl areál rekonstruován, svému původnímu účelu slouží dodnes.

Zastávky metra

Jinonice

Stanice Jinonice postavená je ražená, pilířová, unifikovaná, trojloďná se zkráceným středním tunelem, vybavená sedmi páry prostupů na nástupiště a ostěním montovaným ze železobetonových obloukových tvárnic. Její délka je 198 metrů, hloubka pod terénem 23 metrů. Stěny nástupiště jsou obloženy lisovanými skleněnými tvarovkami. Povrchový vestibul s nástupištěm je spojen třemi eskalátory. Autorkou architektonického řešení je ing. arch. Miroslava Derinková, reliéf ve vestibulu vytvořil sochař Karel Houska. Stanice dříve nesla jméno novináře a komunistického politika Jana Švermy, stejně jako Waltrova továrna, která byla nazývána Motorlet – závody Jana Švermy

Radlická

Stanice je hloubená, založená v jámě, jejíž čelní stěny byly zajištěny podzemními stěnami a boční svahy kotvenými prefabrikovanými deskami a stříkaným betonem pod hladinou spodní vody. Je dvoupodlažní, železobetonová, monolitická s prefabrikovanými předpjatými stropními nosníky. Hloubka středu nástupiště je 11,5 metrů pod terénem. Podhled tvoří akustické lamely, obklad skleněné tabule Connex. Vestibul vestavěný v úrovni vstupního polootevřeného atria je spojený s nástupištěm pevným schodištěm. Atrium zdobí plastika Zdeňka Hoška, architektonické řešení pochází od ing. arch. Hany Lobounkové. Pravidelný provoz byl zahájen 26. října 1988.

Smíchovské nádraží

Smíchovské nádraží je významným dopravní uzlem. Kromě železniční zastávky, je zde také autobusové nádraží, zastávka tramvají, taxíků a parkoviště P+R. Nástupiště stanice metra leží cca 11 metrů pod povrchem, kryjí ho přepjaté nosníky bez mezipodpor. Nad celým nástupištěm je prostorná galerie. Oba podzemní vestibuly jsou spojeny v jeden prostor. Severní vestibul s podchodem pod Nádražní ulicí je propojen s odjezdovým podchodem a halou železničního nádraží. Jižní vestibul umožňuje výstup k zastávkám autobusů a tramvají. Působivost prostoru nástupiště umocňují mohutné panely ze strukturovaného betonu na podélných stěnách a soustava osvětlovacích těles. Stěny v kontaktu s cestujícími jsou obloženy glazovanou tkaninou. Ve výklenku pro odpočinek v podchodu proti jižnímu výstupu z nástupiště je keramický barevný reliéf Marty Taberyové zobrazující výhled do krajiny symbolizující blízkost překrásného přírodního zázemí Prahy. Výtvarné řešení této stěny je dílem sochaře Petra Svobody, fontány vytvořil sochař Jan Hendrych, plastiku v podchodu sochař Aleš Vašíček. Bronzová pamětní deska připomíná zahájení provozu prvního úseku trasy B a hlavní partnery výstavby této stanice.

Anděl

Nástupní část stanice Anděl je ražená, trojlodní, pilířová. Je umístěna 38 metrů pod povrchem. Pilíře s průvlaky jsou ocelové, obezdívka montovaná ze železobetonových dílců. S povrchem je spojena z obou čel střední lodi dvěma třískalátorovými tunely. Jižní vede do podzemního vestibulu s podchodem v blízkosti Ženských domovů, severní ke křižovatce Anděl. Interiéry byly podle dohody mezi vládami ČSSR a SSSR ze 14. dubna 1982 vyprojektovány a uskutečněny moskevským podnikem Metrostroj. Koncepce byla založena na jednotném výrazu všech veřejných prostor podle tématu Moskva bělokamenná a rudá. Klenby, stropy, pilíře, stěny za kolejištěm a výrazné čtverce v dlažbě jsou červené. Moskevští umělci vytvořili florentinskou mozaiku severního vestibulu, kompozici portálu a osm bronzových reliéfů na stěnách nástupiště. Autory architektonického řešení je ing. arch. Eva Břusková, Lev Nikolajevič Popov a ing. arch. Marie Davidová. Do roku 1990 se stanice jmenovala Moskevská.

Továrny a dílny

Ringhofferovy závody (začátek Plzeňské ulice, štít Plzeňská 8)

František Ringhoffer st. opustil jako kotlářský tovaryš v roce 1769 Müttendorf v tehdejších Uhrách a vydal se do Prahy, kde v roce 1771 skládá mistrovskou zkoušku. Zároveň si zakládá dílnu na Starém Městě, z níž zásobuje pivovary kotli. V roce 1787 kupuje dům, v němž měl dílnu, a o čtyři roky později je zvolen starším kotlářského cechu. V roce 1807 po jeho smrti přebírá dílnu syn Josef, který ještě za života svého otce koupil v Kamenici u Kouřimi mlýn, kde zhotovoval větší předměty, které nemohly být v Praze pro nedostatek místa vyrobeny. V pražské dílně se začínají vyrábět stroje na výrobu lihu a cukru. V roce 1832 získává hodnost c. k. dvorního kotláře. Roku 1843 získává povolení postavit si vlastní továrnu.

Po jeho smrti v roce 1847 přebírá továrnu nejstarší syn František, který za rok přenesl továrnu na Nové Město. Téhož roku dostal povolení vyrábět všechny druhy měděného zboží a strojů. Proto kupuje od šlechtice Jana Riedla pozemky na Smíchově, kde v roce 1852 založil továrnu na železniční vagony, parní stroje, kotle, zařízení pro pivovary, mlýny a pily. Areál se postupně rozrůstal na dvě strojírny, kovárny, soustružny s kotelnou a strojovnou, montovny vagonů, strojírny pivovarských strojů, slévárny, kotlářny, kancelářské budovy, vrátnici, plynárny, vlečky a vilu baronky Ringhofferové.

V roce 1855 zakládá továrník Ringhoffer nemocenskou pokladnu pro své dělníky, kterou spravuje jimi ustanovený výbor. Dále zřídil penzijní fond pro dělníky, kteří pracovali více než 10 let, a pro vdovy a sirotky. Za své zásluhy byl roku 1861 zvolen smíchovským purkmistrem. Po povodni v roce 1862 dostává rytířský kříž Františka Josefa I. V roce 1864 je zvolen zemským poslancem, kterým byl až do své smrti.

V šedesátých letech už továrna produkovala 3500 vagonů ročně a rozrostla se i na pozemky v dnešní Křížové ulici. V roce 1873 zde pracovalo 2200 dělníků, v roce 1854 jen 120. V závodě Tylovka ve Stroupežnického ulici se od roku 1870 montovaly vagony a byla zde truhlářská dílna a nýtovna. Na kopci Mrázovka vzniká dnes už neexistující dělnická kolonie. V roce 1872 získává František Ringhoffer za průmyslové zásluhy řád železné koruny II třídy, o rok později je povýšen do šlechtického stavu. V témže roce náhle umírá. Továrny a panství (Kamenice, Štířín, Kostelec, Popovice, Lojovice) přebírají jeho synové František, Emanuel a Viktor.

Přichází hospodářská krize, objednávky vážnou a počet dělníků se snižuje na 900. Úpadek se podařilo odvrátit získáním zakázek ze zahraničí (zejména z Ruska, Finska, Německa a Rumunska). Dělníkům byl svěřen výpomocný fond založený roku 1874, vypůjčenou částku mohli splácet ve splátkách. V roce 1880 již však továrna nemůže vyrábět pro zahraničí a je vázána na nevelké objednávky rakouských drah. V roce 1880 je postavena vlečka na Smíchovské nádraží. V této době se začínají vyrábět chladicí stroje pro pivovary. V roce 1886 je zřízena stálá výpomocná pokladna, vyplácející dělníkům pomoc po 3 měsíce po ukončení práce, částku vraceli v nízkých

splátkách, když zase byli do práce přijati. Zřízen byl ochraňovací sbor, který poskytoval pomoc při nehodách v továrně. V roce 1889 je nemocenská pokladna přetransformována na zákonem předepsanou, povinné poplatky dělnictva ale hradila továrna. Dále byly dělníkům vyplaceny dávky 150 zlatých každý měsíc po 40 letech práce v továrně, při odchodu na odpočinek 300 zlatých a na odpočinku byla zdarma lékařská péče a léky. Za mrtvého i když penzionovaného dělníka dostala vdova 50 zlatých. O vánocích bylo rozdáváno šatstvo pro děti.

V roce 1890 se výroba začíná opět rozebíhat, jsou přijímány zakázky zejména na vagony. V roce 1898 již má 3118 dělníků, 214 úředníků a 41 sluhů. Při továrně funguje od roku 1892 i továrna pro učně. Před první světovou válkou se hlavním produktem továrny stávají kolejová vozidla. Po znárodnění byla továrna přejmenována na národní podnik Vagonka TATRA – Smíchov, později se stává součástí ČKD. Byla největším výrobcem tramvají na světě, vozy řady T se staly takřka výhradním tramvajovým prostředkem východního bloku. Na místě továrny dnes stojí obchodní centrum Nový Smíchov. Po továrně zůstalo jen průčelí tovární haly a vila baronky Ringhofferové.

Továrna Walter (č. p. 329, Jinonická)

V roce 1898 si strojný zámečnický Josef Walter otevřel na Smíchově ve Smetanově ulici dílnu. Opravoval v ní váhy a jízdní kola, která později i vyráběl. Roku 1901 se dílna přestěhovala do Kinského ulice a začal zde pracovat i bratr Josefa Waltera Antonín Walter. J. Walter se zde začal zabývat konstrukcí motorového kola a po dvou letech vyvinul spolehlivý stroj s jednoválcovým motorem. Roku 1903 mu za něj byla na hospodářské výstavě udělena stříbrná medaile Průmyslové jednoty pražské.

Roku 1905 vznikla v ulici Na Zatlance nová dílna s konstrukční kanceláří, kde Walter sestrojil motocykl s dvouválcovým motorem a nově řešeným způsobem zapalování válců. Jeho stroje měly už tehdy velkou oblibu - svou technickou kvalitu potvrzovaly i svými mnohými vítězstvími na motocyklových závodech. Od roku 1909 se Walter zabýval výrobou automobilů a levné dvou až čtyř sedadlové tříkolky. Protože Walter nemohl jen s vlastním kapitálem podnik rozšířit, vytvořil roku 1911 společnost s firmou Breifeld-Daněk v Karlíně. Pro neshody byla ale záhy zrušena a vznikla Walter spol. s r. o. Ta na pozemku v Jinonicích vybudovala v roce 1913 nový závod se slévárnou, karosárnou, smaltovnou, lakovnou a brzdící stanicí. Stavbu provedla fa. A. Šimka. Následující rok ale továrnu značně poškodil požár. Waltrovka v té době vyráběla zejména automobily WIII (vzorem byl vůz Renault), WII, WI. Výroba motocyklů se pozastavila. Za první světové války sloužil podnik válečné výrobě.

V roce 1919 vznikla Akciová továrna automobilů Josef Walter a spol. Ředitelem se stal ing. Novák, později V. Kumpera. J. Walter ztrácel v podniku vliv. Nakonec z něho odešel a v Košířích založil novou továrnu na ozubená kola. Waltrovka se v té době opět zaměřila na výrobu automobilů a od roku 1923 i leteckých motorů - zpočátku licenčních BMW, potom hvězdicových vlastní konstrukce (Walter 60nz), dále motorů

W 120nz, Mars, Gamma, Bora, Castor, Polux, Jupiter a licenčních Bristol a Gnome-Rhone.

Nová pětipodlažní železobetonová skeletová budova vznikala v Jinonicích roku 1929. Realizovala ji Českomoravská stavební společnost. V suterénu se nacházel sklad odlitků sériové výroby, v přízemí sklad a expedice hotových součástí. V patrech výrobní šasi pro osobní i nákladní automobily, montovna motorů, převodových skříní, náprav a řízení, montovny leteckých motorů a sklady. Objekt procleněný velkými plochami oken působí velmi strohým dojmem. Roku 1937 vznikla přístavba kancelářské budovy s ředitelstvím a moderními výstavními prostory. Továrna se rozšiřovala i za války, kdy se ve výrobě opět podřídila válečným potřebám.

Po válce byl podnik znárodněn a přejmenován na Motorlet vyrábějící letecké motory. Dnes továrna opět nese jméno svého zakladatele a specializuje se na generální opravy leteckých motorů. Waltrovka patří mezi významné industriální areály v Praze. Kolem roku 2007 je ale výroba utlumována a celý podnik se postupně stěhuje do pražských Letňan. Na místě někdejšího průmyslového podniku má vzniknout obytná a administrativní čtvrť.

Sklárna a rafinerie Josef Inwald (Hlubočepy, č. p. 2587 Ke Sklárně)

Císařskokrálovské výsostné privilegované sklárny a rafinerie na Zlíchově postavené na počátku 20. století (dle historika Jungmanna v roce 1878) nedaleko Smíchovského nádraží patřily k největším sklárnám v Praze. Zpočátku měly 2 pece s 24 pánvemi a vlastní železniční vlečku. Vyrábělo se české křišťálové broušené a lité sklo, kryty osvětlovacích těles např. pro lustry Františka Křižíka. Kromě malíren, brusíren a ryteckých dílen zde byla i dílna na leptání skla. Josef Inwald je v roce 1901 povýšen do šlechtického stavu, po jeho smrti přebírají továrnu jeho synové Oskar a Rudolf.

V roce 1914 si firma zaregistrovala značku DURIT. Po první světové válce se vyrábějí hlavně lampy ve stylu art deco a funkcionalismu. Během hospodářské krize byla výroba utlumena, v roce 1935 ukončuje na Zlíchově výrobu a provoz se stěhuje do Teplic. Majitelem budov se stává Škodovka. Do dnešních dob se celá sklárna nedochovala, část stavby byla zbořena při rozšiřování Strakonické ulice.

Továrna Hydroxygen (č. p. 418, Hlubočepská)

Postavit továrnu v lese, a to v lese chráněném, rozlehlém, jehož historie na dně strmých úbočích sahá až do pravěku, mohlo se jevit jako donebevolající neúcta k přírodě. Hlubočepská továrna Hydroxygen v dolní části Prokopského údolí však díky architektonickému umu Františka Alberta Libry a skutečnosti, že kromě svářecího plynu acetyleny (tzv. dissous plynu) vyráběla kyslík, stala se symbolickým chráněncem i zprostředkovatelem čistého ovzduší. Tvůrčí oblast architekta Františka A. Libry byla takřka nezměrná a průmyslové stavby nebyly v jeho plánech a návrzích jevem ojedinělým. Naopak. Vedle peněžních ústavů a staveb pro bydlení představují

výraznou část jeho díla a navíc patří k vrcholům meziválečného funkcionalismu vůbec. O Librovi osobní přízni k architektonickému průmyslovému fenoménu svědčí i jeho stať Architekt a průmyslové stavby, kterou v roce 1940 otiskl časopis Architektura. Článek je z hlediska uváděných principů dodnes aktuální a vyznačuje se nadčasovou moudrostí autora: „...jest přímo morální povinností architektů, aby v každém případě, kdy budou přizváni k spolupráci na některé průmyslové stavbě, postupovali s hlubokým vědomím práce skoro bych řekl průkopnické, po velmi důkladném prostudování daného problému a s nejprísnější poctivostí po stránce dispoziční, konstruktivní a v největší míře rozpočtové, aby prokázali, že spolupráce architektů znamená i v tomto odvětví pro stavebníka kladný přínos.“ František A. Libra šel sám příkladem – při navrhování průmyslových staveb uvažoval v širším sociálním kontextu. Byla pro něj důležitá jednak plynulost provozu (firmě AGA, jejíž vysočanský objekt na výrobu technických plynů stavěl ve stejném čase jako továrnu Hydroxygen, dokonce přeorganizoval výrobní linku, aby byla méně ztrátová), jednak důstojnost pracovního prostředí pro člověka, neboť tušil, že mnohý prožije v továrních prostorách podstatnou část svého života. „Oblast sociální nelze ve stavbě vyjádřiti matematickými formulkami neb výpočty, jest to otázka hlubokého chápání potřeb člověka, jeho životních radostí a strastí a dobré řešení sociální stránky stavby jest otázkou vřelého vztahu člověka k člověku bez ohledu na třídní rozdíly.“ Podle Libry musí tento aspekt sledovat všechny složky stavby, „byť by byly na úkor hospodárnosti ve smyslu podnikatelském“.

Továrna Hydroxygen byla postavena v pražských Hlubočepích roku 1939. Libra ji situoval do ústí Prokopského údolí tak citlivě, že pranic nerušila malebnost okolní krajiny. Architekt navrhoval i přestavbu sousední továrny Technoplyn – z tohoto záměru však byla realizována jen trafostanice.

Továrna Hydroxygen sestávala z přízemní haly se světlíky a převýšeného dvoupatrového prostoru v severní části, kde byl umístěn vyvíječ s plynojemem a technologická galerie. Jako surovina se používal karbid (sloučenina uhlíku s vápníkem), který reakcí s vodou ve vyvíječích tvoří acetylen. Ten se vymýval a přes odlučovač vody přecházel do plynojemu. Plyn nebylo možné v tomto stavu ještě použít – byl vysoušen a čištěn ve vysušovací nádobě a čističích. Čistý plyn pak byl převáděn do kompresoru a stlačený se posílal potrubím přes rozdělovač k jednotlivým plnicím rampám umístěným v hale. Zde se ocelové lahve plnily přírodními trubkami zvláštní hmotou prosáklou acetonem. Při nižších teplotách se daly naplnit větším množstvím plynu, proto se chladily vodou. Na prostor plnárny, která měla speciální asfaltovou podlahu a byla osvětlená šedovými světlíky navazoval sklad lahví s rampou pro expedici. V objektu se nacházel i vodojem a šatny zaměstnanců.

V březnu roku 1942 byl k druhému patru přistaven nový sklad materiálu. Místnost je nad skladem čistící hmoty a odtud tam také vedlo schodiště. Stavitelem byl architekt Karel Pelíšek. Svému původnímu účelu, sloužila továrna do roku 1948, kdy byl provoz zastaven. Od té doby budova postupně chátrala. Čas od času byla využívána jako sklad sousedního Technoplynu a v oné době byly provedeny některé menší

úpravy, např. probourání nového hlavního vstupu do plnárny lahví nebo stavba přístavku v jihovýchodní části objektu. V roce 1982 byl na Hydroxygen a okolní objekty vydán demoliční výměr. Z iniciativy občanů a Sekce ochrany průmyslového dědictví byl podán návrh na zapsání továrny Hydroxygen do seznamu kulturních památek, k čemuž došlo roku 1989.

V letech 1999–2000 proběhla adaptace objektu pro firmu PROMI, v. o. s., která je výrobcem samolepicích materiálů. Autory tohoto projektu jsou architekti František Prajer a Karel Hron. V objektu se nedochovalo žádné technické vybavení. V současné době slouží technická památka administrativním účelům.

Továrna Technoplyn s trafostanicí (Hlubočepská 70)

Továrnu na výrobu kyseliny uhličitě jako suroviny pro výrobu limonád založil Karel Tichý na části pozemku patřícímu keramičce Bárta a Tichý. Stavba, dnes kulturní památka, pochází z roku 1899, přilehlá trafostanice od Františka Libry z roku 1930. V roce 1910 zde byla poprvé v Čechách zahájena výroba kyslíku ze zkapalněného vzduchu na strojích značky Linde. Po roce 1948 byl podnik znárodněn a začleněn pod Technoplyn Praha.

Palác Křižík - továrna MEWA (Plzeňská 34)

Architekti Zdeněk Hölzel a Jan Kerel, autoři nové koncepce paláce Křižík, vytvořili projekt, který dokončuje trend započatý ve 30. letech 20. století. Již tehdy firma Františka Křižíka, významného českého vynálezce a podnikatele v oboru elektrotechniky (1847-1941), upravila pro výrobu celý blok domů rozdílné doby vzniku, postavených v rozdílném stylu, s rozdílnou konstrukcí a s rozdílnou funkcí. Akciová společnost pro průmysl zbožím kovovým MEWA byla založena roku 1898. Čtyřpatrovou továrnu o půdorysu písmena L dle návrhu Maxe Spielmanna na rohové parcela na Plzeňské ulici nechala postavit firmou Josef a Bohdan Bečkové. Po rozpadu Rakousko-Uherské monarchie dochází k úpadku firmy, která definitivně zanikne během hospodářské krize. Strojní zařízení bylo převezeno do závodu v Roudnici a budova prodána akciové společnosti Křižík – Chaudoir. Budovu pro elektrotechnickou výrobu upravila firma Miroslav Smlsal. Po druhé světové válce v budově sídlil národní podnik Křižík. Komplex byl vícekrát upravován, ale vždy jen ad hoc a postupně degradoval. Architekti rozhodně chtěli dosáhnout dojmu ucelenosti, a to zejména tak, že vytvořili společný jednotící prostor - atrium na místě dvora (či dvorků). Zda je správné zastřešovat dvory, je příležitostně diskutovanou otázkou, na kterou neexistuje jedna spolehlivě platná odpověď. V paláci Křižík střecha napomáhá několika věcem: díky ní vnitřní fasády nemusí být izolační, do dvora neproniká hluk dopravy z okolních kapacitních komunikací, atrium nabízí zastřešený prostor, pro nějž si architekti přáli kulturní využití. (Poslední předpoklad zatím není naplňován.) Zastřešení dvora vyvolalo další potřebu, a to dorovnat výšky střech. Domy C, D, E, F měly být na lehce ustupujícím půdorysu zvýšeny o patrovou

prosklenou konstrukci. To však památkový ústav nedovolil, takže nakonec jsou tyto nástavby vyzděné. Tato varianta ovšem není o nic menším zásahem do původního vzhledu budov, navíc je toto řešení ve výrazu robustnější a pro úplné laiky nečitelné, a tedy matoucí.

Když se řekne a, musí se říci b. “Křížík” měl před rekonstrukcí sice historicky vzniklý, ale vcelku ohyzdný a nepraktický dvůr. Demolicemi a novostavbou (dům G) získal geometrický a impozantní objem. Většina pavlačí je uzavřena tenkým skleněným pláštěm a dispozice za ním je uvolněná. Nové prosklené vnitřní fasády třech křídel paláce jsou nepochybně dominantou atria. Firma Reynaers dodala speciální hliníkové profily, které umožnily zasklení pavlačí zevnitř. profily jsou velmi subtilní, což dodává fasádním konstrukcím estetickou kvalitu. Parkoviště a většina domovní techniky byly přesunuty do podzemí, parter je zařízen kompromisně zčásti jako víceúčelový sál, zčásti jako zimní zahrada. Tento kompromis podle mě příliš nefunguje.

Dominantní stavbou bloku je nesporně pozdně secesní továrna (dům A), s průčelím podle návrhu významného pražského architekta Maxe Spielmanna (1913-14). Tato výrazná a kvalitní stavba byla rehabilitována a její krása vynikla mimo jiné též citlivou úpravou průčelí podle původních plánů. Bývalé bytové domy s historizujícími fasádami (C, D, E, F) představují běžnou podnikatelskou produkci své doby (1887/88). Historizující průčelí byla po zevrubných studiích opravena a dvěma fasádám do Plzeňské ulice byla dokonce navracena původní dekorace. Výsledek je velmi přesvědčivý a vypovídá jak o řemeslné zdatnosti štukatérů, tak o oprávněnosti přijatého rozhodnutí.

Hlavní vstup do komplexu je proražen domem E až do atria a z ulice ho vyznačuje nová markýza. Palác Křížík skvěle zapadá do souvislostí nově se rozvíjejícího Smíchova. Spolu s vilou továrníka Ringhofer, bývalou synagogou a Gymnáziem Na Zatlance hraje na tu nostalgičtější notu vedle spousty novostaveb na místě starého industriálního Smíchova, Nouvelovým Zlatým Andělem počínaje. Palác Křížík žije novým životem a dobře funguje. Kolemjdoucí si ani nemusí uvědomovat, kolik designérského důvtipu a technické a řemeslné práce skrývá ve svých zdech. Architekti vědomě a cíleně dovršili to, o co se sto let snažili všichni jeho uživatelé: ze skupiny poslepovaných domů udělat palác.

Továrna na barvení kůží Hillebrant (č. p. 472, Pod Barvířkou 47)

První plány na přízemní Hillebrantovu barvírnu pocházejí z roku 1879, na jejich pozměňovacím projektu je podepsán Emanuel Farkač. Roku 1891 bylo pro nového majitele postaveno další poschodí na návrh Františka Hrušky. Před první světovou válkou byla výroba ukončena. Továrna byla předělána na výrobu polévkových kostek a koření pod značkou ALO, která fungovala do 40. let. Po válce zde sídlil národní podnik Škodovy závody a ČKD Naftové motory. Dnes se zde nacházejí kanceláře.

Továrna na čerpadla Karel Pašek (č. p. 617, Pod Brentovou 9)

Slévárnu nechal postavit Oktavián Milde roku 1886 u stavitele Josefa Linharta. O 21 let později ji kupuje Karel Pašek za účelem výroby čerpadel, pump a motorů. Přistavěl k ní ještě montážní provoz dle architekta Karla Pudlaře. Ve třicátých letech se uskutečnila další přestavba a to pro výrobu čistících prostředků firmy A. Šamánek. Autorem přestavby je Zdeněk Jeřábek. Objekt slévárny se zachoval dodnes.

Radlická mlékárna a její garáže (č. p. 62, Nádražní 32 a č. p. 948, Přístavní)

Zakladatelem tehdejší Parní mlékárny správy statku Radlice byl Karl Kirschner, který jej koupil roku 1872. Jeho syn Oto vystavěl v roce 1893 novou mlékárnu naproti Smíchovskému nádraží. V roce 1900 Kirschner společně s přírodovědcem Georgem Zirnem vyvinuli novou technologii kondenzování mléka. V roce 1906 zakládají Anglokontinentální akciovou společnost. Mlékárna expanduje do zahraničí (Vídeň, Francie,..). V roce 1912 je zprovozněna nová výrobní hala. Její konstrukci tvořil progresivní ocelový skelet, což umožňovalo nepřerušovaný technologický tok. Po znárodnění patří mlékárna do národního podniku Pražské mlékárny, později do koncernu Laktos. V roce 1992 je výroba zastavena a budova přestavěna. Původní zůstal jen charakteristický arkýř. Vlastníkem stavby je CZECH BUSINESS EXPLORERS s.r.o.

K mlékárně patřili od roku 1925 garáže umístěné v nově adaptované a rozšířené bývalé konírně Josefa Kozlíka. Jejich autorem je Alois Zima. Zároveň byly užívány i jako opravna a sklad. Po přisloužení vedlejšího pozemku ve 30 letech vyrůstají dvě ocelové haly se světlíkem ve hřebeni střechy. Areál dosud souží autoservisu. Vlastníkem je Agip Česká republika, s.r.o

Továrna na čokoládu Triga (č. p. 535, Jindřicha Plachty 16)

V roce 1928 založil Václav Semecký s podílníky v přízemí a suterénu svého domu na Smíchově továrnu na čokoládu a cukrovinky s obchodní značkou Triga. Od roku 1954 je továrna sídlem laboratoří pro kontrolu potravinářských výrobků. Vlastníkem je Ing. Jiří Semecký.

Bečková cihelna (ulice Pod Kotlářkou)

Sedmatřicet menších cihelen se ve 20. letech 20. století sdružilo do společnosti Prodejní kancelář cihel, která zajišťovala dodávky výrobků přímo na staveniště. Jednou z nich byla i cihelna Josefa Bečky, která své výrobky označovala iniciálami JB v oválu. Fungovala až do druhé světové války. Dnes na jejím místě stojí jiná průmyslová budova.

Továrna přesné mechaniky a optiky Srb a Štys (č. p. 208, Musílkova 5)

V roce 1919 založili mechanici Jaroslav Srb a Josef Štys v prostorách bývalého košířského sanatoria mechanickou dílnu. Podnik se postupně rozšířil i do části zrušené školy na Kavalírce (1926). V roce 1934 – 1937 byla přistavěna další dvě patra a nové pavilony. V objektu se nacházelo výpočtové oddělení, optické laboratoře, vyráběly se optické a speciální přístroje pro geodézii a lékařství. Za druhé světové války sloužil k vojenským účelům, po znárodnění byl přejmenován na národní podnik Meopta Košire. Současným vlastníkem je firma Central Group.

Továrny na portlandský cement Barta & Tichý (č. p. 72 a 83, Hlubočepská)

Novou továrnu na staviva nechal v letech 1875 – 1878 vybudovat výrobce cementu Ferdinand Bárta se svým společníkem Karlem Tichým. Továrna vyráběla keramické roury a dlaždice ze zdejšího jílu. Pece na pálení vápna z Prokopského lomu stály blízko Klukovic a byly spojeny vlečkou k hlubočepskému nádraží. Těžba vápence skončila v roce 1968. V roce 1920 se firma spojila s továrnou Maxe Hergeta pod názvem Prastav a začala těžit kámen ve Slivenci. Na Zlíchově vznikla továrna na zpracování mramoru.

Porges-Portheimova a Příbramova továrna na kartouny (Arbesovo nám.)

První smíchovská textilní manufaktura vznikla v roce 1750 na tzv. Westerholdovské zahradě, brzy ale činnost ukončila. Příbramova továrna vznikla na jejím místě v roce 1815, její průčelí je dobře vidět na fotografiích dnes již zbouraného kostelíka sv. Filipa a Jakuba na Arbesově nám. Kartounka Porges-Portheim založená roku 1816 stávala za Botanickou zahradou a pokrývala celý blok až k řece. Firmy se v roce 1872 spojují a vytvářejí akciovou společnost pod názvem Prag-Smíchover Cartun Manufaktur. V té době zde 29 parních strojů pohánělo 32 válcových tiskacích strojů a 1026 tkalcovských strojů. Ročně potiskla až 300 000 kusů šedesátimetrových kartounů, brillantinu, batistu, mušelínu, mollinoru, saténu a kepru. Podél řeky byly silně zapáchající barvírny. Jak vzpomíná Václav Sedláček ve svých Dějinách Smíchova, dělníci z barvírny měly vlivem toxického prostředí žluté vpadlé tváře, vyčnívající lícni kosti, hubené ruce a kalné oči. Pracovali od sedmi do rána do sedmi do večera s hodinovou polední přestávkou za 60 krejcarů za den. V továrně pracovali i dvanáctiletí kluci a to jako roztírači barvy tzv. Streichpude – štrajchpudlíci. Byli postrachem okolí, neboť po ukončení směny zamazaní od hlavy k patě barvou špinili kolemjdoucí. Na Vltavě stávala stodola s krytou střechou, pod kterou byla na řetězech zavěšený dřevěný rošt. Na rošt se pokladly obarvené látky a spouštěli se do Vltavy. Dělníci je pak prali a

věšeli na „šibenice“, drátěné věšáky umístěné pod vodou. Vyprané kartouny se sušili u řeky nebo na dvoře kartounky. Továrna po celý rok vypouštěla do Vltavy různě zbarvenou vařící vodu. Kvůli těžkým pracovním podmínkám byly smíchovské kartounky prvními závody v Praze, kde začaly v osmdesátých letech 19. století dělnické stávky. Majitelé továrny však odmítli dělníkům přidat, ti pak zapálili Porgesovu továrnu. Vyhořel jen nádvorní trakt, přesto již nebyla výroba obnovena.

Kohoutova továrna na mlýnské stroje (Nádražní)

Továrna se nacházela na území bývalé usedlosti Valentínka. Založil jí Jan Kohout z Křečkova u Poděbrad po té, co samostatně postavil dva mlýny, byla mu svěřena stavba na Smíchově patřící švýcarským akcionářům a provedl další stavby mlýnů v Praze a okolí. V roce 1849 získává smíchovské občanství, zakupuje pozemek a zřizuje továrnu. Továrna vyráběla všechny druhy vodních motorů (turbíny a kola) a jiné k tomu patřící stroje. Vybavila stovky mlýnů v Rakousko-Uhersku i za hranicemi. Zakladatel měl dva syny: Josef odešel do Oděsy v Rusku, kde provozoval stejnou továrnu, a František, který měl na starosti smíchovský provoz. V roce 1879 zde byl vyroben první bicykl s dřevěnými loukoťovými koly. V roce 1880 se jako první v Rakousku-Uhersku začínají vyrábět celokovová kola. Továrna byla prodána v roce 1897 Smíchovskému akciovému pivovaru, v němž byl Jan Kohout největším akcionářem. Provoz se měl přestěhovat do Vysočan.

Další továrny a dílny

Smíchovské firmy nabízely širokou paletu výrobků, mnohé se věnovali čistě jen vývozu. Rychle vznikaly i zanikaly podle potřeb a módy tehdejší společnosti, mnohé z nich po sobě nezanechaly žádnou památku. Proto je následující stručný přehled továren a dílen zcela jistě neúplný. Dobu od poloviny 19. století do znárodnování lze označit za zlatou dobu pro živnostníky.

Na Smíchově se nacházely továrny na nábytek (A. Köppl a syn z roku 1854), klempířské a kotlářské zboží (J. Benke, po jejímž zániku jí v roce 1879 nahradila Smekalova továrna na stříkačky a hasičské náčiní), továrna na dírkovaný plech a drátěné pletivo (Nebrich z roku 1879), litografie (Koppe), na chromo (Pickova). Bylo zde také několik cihelen, dvě parní pily (Fišerova a Píseckých z Kranichfeldu), továrna na obuv (pozdější klášter Boromejek). V dnešní Holečkově stála velká dílna na pilníky (měla přes 30 zaměstnanců), další výrobní Elišky Fišerové byla v č. p. 238.

V době, kdy vývoz zlata a zlatých předmětů pro Ameriku nebyl zatížen clem, vzniklo i na Smíchově několik zlatnických dílen. Dílna Josefa Sedláčka zaměstnávala 19 osob a vyráběla velké stříbrné zboží pro firmu Alfréda Poláka obchodujícího po celé Evropě. Dílna na granátové zboží Václava Záveského sídlila vedle občanské záložny u Arbesova náměstí. Záložna byla založena roku 1860 jako jedna z prvních v Čechách. Z čistého výdělku podporovala místní vzdělávací a vlastenecké projekty.

Na Plzeňské ulici stála továrna na mýdlo (Philip Kauffmann) s obchodem na Štefánikově ulici, továrna na čokoládu (Kluge v Přívozní ulici), továrna na čištění cukru (Josef Bernraitter v č. p. 200), Akční spolek na výrobu látek bavlněných v č. p. 251, továrna na zboží hlíněné a roury české společnosti pro úvěr pozemkový v č. p. 364, továrna na inkoust (J. Kintl v č. p. 193), továrna na tmely (J. Plodr č. p. 70), která fungovala jen krátce, neboť začala vyrábět bez povolení, které z tohoto důvodu nedostala ani později, ač zaměstnávala 45 osob. Dále zde byly továrny na olej Lev a Löbl v č. p. 359 a Antonína Martínka v č. p. 70.

Slévárna bratří Suchých stávala pod Konvářkou, slévárna firmy Cipra a Graulich v č. p. 185. Továrna na těžbu stříbra a olova stála na č. p. 274, strojírna Bernardiny Merzelové v č. p. 25. Dále zde byla vinopalna Viléma Picka v Jungmannově ulici a Tomáše Balzara v č. p. 25. Továrnička na křídly J. Kuly stávala v č. p. 59, na hořké sole Roberta Kofflera v č. p. 274. V č. p. 10 se nacházela prádelna žíní Cecilie Lagusové, v č. p. 203 kamenotiskárna Ferdinanda Vufky, v č. p. 63 velké bělidlo Gabriely Štefanové. Továrna na nábytek Václava Šíby ve Vltavské ulici měla velký obchod v dnešní Lidické ulici, kamnářská továrna Datel a Černý stála v dnešní Holečkově ulici. Kovolitecká firma Jana Morfajta vyráběla velocipedy. Z významnějších truhláren jmenujme truhlárnu Jan Keller (Svornosti/naproti elektrárně) a Fr. Výborného. Továrna na barvotisk J. E. Picka z roku 1870 se také nacházela v dnešní ulici Svornosti. Tiskly se zde plakáty a obrazy.

Z porcelánek jmenujme C. k. priv. Pražskou továrnu na porcelán a zboží hlíněné (Na Bělidle) založenou roku 1841 vyrábějící do 60. let 19. století figurální porcelán a posléze do zastavení výroby v roce 1894 potřeby pro domácnost a elektropotřeby, porcelánku Kijovský, Eberhardt (spíše ruční dílna na umělecké práce, zejména na porcelánové růže, které se rozvážely do celého světa, byla založena v roce 1875) a Trinks (Václav Sedláček ve svých dějinách Smíchova vzpomíná na vysoký plamen šlehající z komína továrny. Několikrát měl prý dokonce hlásný na věži Pražské radnice bít na poplach v domnění, že Smíchov hoří).

U Vltavy se nacházely dva mlýny. Abelesův (Karpelesův, Petžilkovský) mlýn vznikl na místě svého dřevěného předchůdce náležejícímu Kartouzskému klášteru a před tím ještě panu Templovi z Temelína. Po vypálení kláštera taktéž zbořený mlýn zabavuje pražská obec, která roku 1513 (nebo 1483) povoluje Janu Petržilkovi postavit zde nový mlýn. Ten mnohokrát změnil majitele V roce 1523 jím byl Jan Zajisto, pak do roku 1547 malostranská obec, poté Ferdinand I, který jej v roce 1561 obci opět vrací, v 18. století patří mlynáři Karpelesovi, od roku 1751 Františku Mrázovi, poté majiteli kartounky Šalamounu Przišramovi. V roce 1859 kupuje mlýn pražská obec. V roce 1874 časopis Světozor otiskuje kresbu věže pojmenovanou Stará vodárna na Smíchově od Františka Chalupy. O rok předtím byl též obraz (olej na plátně ve větším provedení) představen na výstavě Umělecké besedy. Z mlýna se dochovala čtyřhranná černá věž, která do roku 1880 zásobovala 57 malostranských kašen. Do výšky prvního patra na ní bylo umístěno vodní kolo zvané barborka, kterým se přitahovaly prámy a vytahoval náklad z lodí. Poháněno bylo mlynářskými chasníky, kteří v něm běhali. Petržilkovský ostrov nacházející se po proudu za mlýnem a známý

ovocnými sady a lučním kvítím zanikl při regulaci Vltavy v roce 1911. Hartlův (Pardubův) mlýn byl původně také dřevěný a taktéž náležel Kartouzskému klášteru a před tím ještě panu Templovi z Temelína. Ještě v roce 1935 stálo na Smíchově přízemní stavení, které se však proměnilo na kanceláře.

Parní mlýn České c. k. priv. paromlýnské společnosti (Nádražní/Na Knížecí), dříve Štěpánovský č. p. 34 stojící v místech bývalé usedlosti Plzeňka patrně již v roce 1845 byl založen roku 1847. V 80. letech 19. století zde bylo zaměstnáno 10 úředníků, 30 mlynářských dělníků a 25 nádeníků. Mlýn ročně zpracoval obilí ze 100 000 hektarů polí. Voda byla přiváděna z Vltavy vlastním vodovodem pomocí čerpadla umístěného na Hořejším nábřeží pod domem č. p. 234. K mlýnu pařila také parní pekárna č. p. 44 a 45 založená roku 1853. Měla 3 stroje na těsto a 5 pecí. Pracovalo tu 10 dělníků a 2 úředníci. Mlýn ukončil činnost už před rokem 1891. Na jeho místě o rok později zakládá továrník Ringhoffer svou továrnu na měděné zboží. Po roce 1945 zde byla autoopravna, garáže, sklad podniků Domácí potřeby a Pražské pivovary. Mlýn si zachoval svou podobu z roku 1845, kde jej tvořila trojkřídlá budova se dvěma dvory a strohou fasádou. Střední objekt byl obdélný, čtyřpatrový s půdou, dřevěným krovem a střechou krytou taškami. Postranní křídla byla jednopatrová. Ke konci 70 let. byly značně zchátralé budovy demolovány kvůli výstavbě metra.

Dnes je zde autobusové nádraží. Před mlýnem stávala obecní váha, což připomíná název i domovní štít zde stojícího hostince. Umělecký parní mlýn Šimona Becka a synů (Arbesovo nám.) založený roku 1866 a stával u kostela sv. Filipa a Jakuba na dnešním Arbesově náměstí.

Na Smíchově se také nacházelo hodně malých pivovarů – kromě Staropramenu - pivovar a sladovna J. P. Preisler v Nádražní ulici u domu č. p. 222 (dům U Zlatého anděla) založený v roce 1879, pivovar a restaurace Martina Stejskala byl založen roku 1872 v místech malého pivovaru, který pan Stejskal rozšířil, pozvedl a předal svému synovi, sladovna Klatschera a Löwyho založená v roce 1866 nebo pivovar v Košířích. V Hlubočepích pak Hellmichův pivovar zrušený až roku 1917, v Jinonicích knížecí zrušený v roce 1890. V pivovaru J. Richtera se vařil Richterův třináctistupňový černý ležák.

V sedmdesátých a osmdesátých letech 18. století nastal velký rozkvět rukavičkářství. Většina smíchovských dílen byla situována na vltavském nábřeží. Mickova dílna byla založena v roce 1869, Turnwaldova v roce 1887, Steinhilberova v roce 1888. Dále zde byly jirchárny Klementova, Burianova a A. B. Goldschmida v č. p. 194.

Na Smíchově se nacházely také chemické závody: E. Siegla (1860), Kinzelberger (1848) stojící za palácem Křížík a Pop et comp. (1844).

Přádelnu na pravé straně Kartouzské ulice neboli „špinku“, jak jí Smíchované říkali, založil roku 1847 Němec Richter, nechvalně proslulý kupováním hlasů až za 50 zlatých při volbách na smíchovskou radnici. V roce 1879 byla přistavěna další budova. Zaměstnávala až 400 lidí.

Z drobných živností jmenujme dům s koloniálním zbožím Jana Bejčka v paláci Austria, koloniál Josefa Novotného na rohu Nádražní a Bozděchovy, obchod s výčepem vína a minerálních vod Josefa Pokorného v domě U šraňku č. p. 275 na

rohu Štefánikovy a Plzeňské, houslařství Jana Baptisty Vávry působící v Pecháčkově ulici v letech 1912 – 37, masnu Jaroslava Nováka na Nádražní třídě č.p.31, obchod s prádlem Marie Juppové na Plzeňské 872, povoznictví Jana Faita, Františka Staňka založené r. 1864, autoopravny Foglar a spol na Hořejším nábřeží č. p. 368 a Františka Ludvíka v Ostrovského nebo zasilatelství Josefa Staňka.

Tiskárny a grafické dílny

Tiskárna Melantrich (dříve Koppe – Bellmann, č. p. 557, Drtinova 10)

Tiskárna Koppe – Bellmann byla postavena v letech 1922 – 1925 podnikatelem V. Nekvapilem. Byla tvořena čtyřmi objekty: tiskárnou, kotelnou, obytnou a kancelářskou částí. Roku 1926 koupila tiskárnu a. s. pro grafický průmysl a nakladatelství Melantrich, která podle plánů Jaroslava Vorlíčka v roce 1931 přistavěla čtyřpatrovou budovu ve dvoře. Na Smíchově se nacházela knihtiskařská produkce firmy a reprodukční oddělení. Noviny a časopisy se dále tiskly na Václavském náměstí. Před druhou světovou válkou byla dle podkladů pro kolaudaci z roku 1938 přistavěna dvorní křídla. Vlastníkem jsou tiskárny Libertas a. s.

Grafický a umělecký ústav a nakladatelství Václav Neubert a synové (č. p. 1040, Grafická 1)

Tiskárna zahájila provoz v roce 1877 ve dvoře Občanské záložny na tehdejší Kinského třídě, poté se přestěhovala do vlastní budovy v ulici Pavla Švandy ze Semčic. Zpočátku byla vydávána Lidová bibliotéka, později učebnice, knihy pro pedagogy a časopis Česká škola. V roce 1886 se stěhuje do dnešní ulice Pavla Švandy ze Semčic, kde úspěšně vydává reprodukce uměleckých děl a plakátů, zeměpisné atlasy a mapy. V letech 1901 – 1902 si majitelé nechali postavit od Josefa Bečky vlastní budovu v nynější Grafické ulici. Neubertovi čtyři synové (Oldřich, Miroslav, Václav a Karel) zavedli v třípodlažní stavbě světlotisk a zinkografii. V letech 1920 – 1922 byl přistavěn dvoupatrový objekt pro oddělení ofsetu a hlubotisku. Od roku 1926 vychází obrázkový časopis Pestrý týden. Po znárodnění v roce 1948 je tiskárna přejmenována na národní podnik Orbis a následně na Polygrafii. Po sametové revoluci dochází k částečné restituci objektu. Zbytek je privatizován. I dnes slouží k průmyslovým účelům. Vlastníkem je firma K - A.L.D. s.r.o.

Tiskárna Svoboda (Drtinova 10, Štefánikova 45)

Podnik byl založen v roce 1882, dnešní budova byla postavena v roce 1926.

Tiskárna Václav Pešl (č. p. 487, Lovčenská 6)

Autorem stavby tiskárny a přilehlého obytného domu z roku 1931 je Jan Písecký, rytíř z Kranichfeldu. Zasklený balkon na střešní terase administrativní části budovy umožňoval kontrolu dodávek do dvora. Pak objekt sloužil jako sklad. V roce 2007 se na pozemku staví nová budova určená k bydlení. Vlastníkem je A-TRIO Residence a. s.

Další průmyslové podniky a památky

Občanská záložna na Smíchově (č. p. 339, Štefánikova)

Občanská záložna na Smíchově byla založena roku 1860 jako spolek pro získávání a poskytování úvěrů svým členům. V roce 1865 je zřízena zastavárna. V letech 1870 – 71 si staví vlastní budovu. Po hospodářské krizi v 70. letech se úspěšně rozvíjí, v roce 1897 půjčuje více než dva miliony zlatých, na vkladech získává ještě o 16 tisíc zlatých víc. Posléze se rozšiřuje o směnárnu, obchoduje s cennými papíry. V roce 1925 je u založení Národní banky československé, o tři roky později otevírá pobočku na Plzeňské třídě.

Na Smíchově působila od roku 1882 také Okresní hospodářská záložna na Smíchově, Smíchovská záložna (od r.1888), Živnostenská záložna na Smíchově, Svatováclavský pojišťující spolek.

Po roce 1948 byly všechny ústavy znárodněny a zlikvidovány.

Smíchovská tržnice (č. p. 83, Preslova 15)

Secesní budova tržnice pro drobný prodej potravin byla vystavěna v letech 1906 – 1908 dle návrhu Architekta Aloise Čenského (též autora nedalekého Národního domu na Smíchově). Trojlodní budova s vyvýšenou střední lodí a bazilikálním osvětlením byla rozdělena do tří částí: tržní hala v přízemí, v čelech administrativní a obytné prostory a ve sklepech byly chladírny (chladicí zařízení vyrobila továrna Ringhoffer) a strojovna. Přestavbu na dnešní knihovnu a prodejnu potravin (v přízemí) navrhl ateliér ATREA.

Strojová kartotéka v budově Ústřední sociální pojišťovny (č. p. 2383, Křížová)

Budova Ústřední sociální pojišťovny (dnešní České správy sociálního zabezpečení) byla postavena v letech 1935-1936 podle projektu Františka Alberta Libry a Jiřího Kana. V jejích prostorech se nachází kartotéční blok, který je svými rozměry a technickým řešením zcela unikátní. Uprostřed dvorany stojí dva bloky kartoték dlouhé 50 m a vysoké 8 m. Každý blok obsahuje 9 tis. třímetrových zásuvek, které jsou obsluhovány pomocí devíti jeřábů, pohybujících stolem s úředníkem a vysunujících zásuvky. Systém se používal do roku 2002 a je stále funkční. Je kulturní památkou.

Štolový kryt (U Starého židovského hřbitova)

Chodbový objekt vznikl v letech 1944-1945. Má horizontální vstup v úbočí se dvěma vstupními šachticemi a větracími komínky. Chodby mají vejčitý profil se stopami bednění. Pravděpodobně se jedná o součást objektu, který již nestačil být dokončen, neboť není zajištěn betonovou vyzdívkou.

Vodní díla

Malostranská (Petržilkovská) vodárenská věž (Janáčkovo nábřeží)

Stojí na místě Kartouzského mlýna, jehož vlastníkem byl na konci 15. století Jan Petržilka - odtud název. V roce 1502 se malostranští konšelé domluvili s mlynářem, že si vedle mlýna posta vodárnu a budou využívat jednoho kola mlýna. Od vodárny bylo do města položeno dřevěné potrubí a Jan Petržilka se stává smluvním správcem s povinností dozírat i na trubní řád. Mlýn zůstává i nadále v provozu. Kamenná věž místo původní dřevěné nehrázděné vodárny, která kvůli své výšce mohla dodávat vodu jen do úrovně horní části Malostranského náměstí resp. ke zde stojící kašně, byla postavena asi v letech 1561 – 62 (nebo 1582 -1596), v 17. století ji opravil C. Lurago v renesančním stylu. Věž o půdorysu 8,6x9,6 m je vysoká 34 metrů a má sedm podlaží, poslední dvě jsou novodobě přestavěna (v současné době sekretariát a kancelář generálního ředitele akciové společnosti Vodohospodářský rozvoj a výstavba). Na prejzové střeše jsou vikýřová okna. Přízemí je zaklenuté klášterní klenbou. S Z roku 1602 se dochovala zpráva pro městskou radu o schválení jejího vnitřního zařízení přísežnými zemskými mlynáři. V době budování a provozu Valdštejnského paláce hrozilo Malé Straně nebezpečí nedostatku vody. Proto Albrecht z Valdštejna uzavírá s obcí dne 26. května 1629 smlouvu o dodávce vody do svého paláce, za což jednorázově zaplatil obci 1800. Za tyto peníze bylo postaveno druhé čerpací zařízení a samostatný řád do paláce. K důležitým ustanovením smlouvy patřila úmluva, že i budoucí majitel Valdštejnského paláce bude osvobozen od placení vodného, přebytečná voda připadne malostranské obci. V druhé polovině 17. století se vedla dlouhá jednání o přesunu vodárny, neboť v jejich místech mělo po třicetileté válce vzniknout nové opevnění. Záměr se nepodařilo prosadit. V roce 1865 dává malostranská obec souhlas s vedení řádu do dvou smíchovských kašen. Po nárůstu průmyslových podniků si však Smíchov staví novou vlastní vodárnu. V roce 1874 časopis Světozor otiskuje kresbu věže pojmenovanou Stará vodárna na Smíchově od Františka Chalupy. O rok předtím byl týž obraz (olej na plátně ve větším provedení) představen na výstavě Umělecké besedy. Kolem věže stálo několik dřevěných budov, před ledy jí chránili dubové piloty v řece (více viz článek Smíchovské továrny a dílny). Věž zásobovala vodou Malou Stranu, svému účelu sloužila do 20. září 1886, od roku 1826 s čerpacím strojem Josefa Božka. Původní zařízení bylo rozebráno a prodáno jako šrot. Demolice hrozila i věži, ale c. k. stavební rada Josef Hlávka pozvedl svůj hlas pro její záchranu a „líčil dojemnými, v pravdě vlasteneckými slovy historickou cenu její a vřele se přimlouval za to, aby byla zachována a opravena“. V roce 1892 jí pak dává městská rada nákladem 3000 zlatých opravit krov. Věž pak sloužila k různým účelům, například jako klubovna slavné skautské Foglarovy Dvojky. S nástupem nacistů je skautské hnutí zakázáno. Poslední schůze ve věži se uskutečnila 3. října 1940. 4. listopadu přijíždí gestapo za Foglarem do redakce Mladého hlasatele v Melantrichu, převáží ho do věže a odebírá mu všechny skautské materiály.

Klubovnu zapečetují. Foglar se ale po Novém roce v noci do věže vloupe a zachrání staré kroniky a sešity oddílového časopisu Čigoligo. Po 2. sv.v. se skauti vrací, ale posléze jsou komunisty zakázáni. Ve věži pak sídlí vodácký oddíl. Dnes je uživatelem stavby Vodohospodářský rozvoj a výstavba. V letech 1987 - 88 prošla věž rekonstrukcí a byla prosklenou lávkou spojena s přilehlou budovou z roku 1912 podle návrhu arch. J. Petříkové. Byly zde vybudovány kanceláře. Portál z červeného mramoru se ke vstupu již nepoužívá. Mezi patry se lze pohybovat po vřetenovém schodišti. Místo zábradlí slouží lano. Lze také použít výtah pro jednu osobu. Ze schodiště jsou vstupy do jednotlivých místností. Novodobé trámové stropy leží na místě původních. Petržilkovská věž je nejnižší vodárenskou věží v Praze.

Vodárenská věž Děvín (Tetínská ulice)

Stavba z let 1972-1977 byla navržena autorem televizní věže na Ještědu Karlem Hubáčkem a Zdeňkem Patřmanem (statika). Slouží jako vodárenská věž a přečerpávací stanice. Je spojena potrubím s vodojemem v Jesenici. Jejím účelem je vyrovnávat nestejně silný tlak dodávek vody či eliminovat rázy v potrubí. Věž má tři ocelové tubusy o průměru 180 centimetrů. Mezi nimi vede schodiště. Vše je zakryto společným pláštěm. Prohnuté mezistěny jsou zaskleny kopillitem, část pláště má tepelnou izolaci z plynosilikátové přízdívky a vnější povrch je z hliníkových plechů Sidalvar. Nepříznivé povětrnostní podmínky jsou vyrovnávány kyvadly uloženými v horní části věže

Vodojem a čerpací stanice Na Václavce (Na Václavce)

Čerpací stanici smíchovské vodárny postavil v letech 1903 – 1904 stavitel Jindřich Gabler. Jedná se o přízemní domek se štítovým průčelím a cihelnými prvky. Technologii a střešní konstrukci dodala firma Ringhoffer. Vodojem s čerpací stanicí byl součástí smíchovské vodárny. Po zahájení zásobování Prahy vodou z nádrže Želivka byla stanice odstavena. Nyní je užívána jako skladiště.

Zámecký vodovod Vidoule (v trase ulice Na Pomezí)

Historický vodovod Vidoule z počátku 18. století je kulturní památkou. Tvoří jej přírodní štoly, rezervoir a čistící šachty I a II. Celá trasa vyúsťuje u zámku v Jinonicích. V minulosti souvisel rovněž s pivovarskou výrobou. V 19. století byl upravován a rozšířen.

Hospody a pivovary

Pivovary Staropramen

Myšlenky na zřízení průmyslového pivovaru na Smíchově pocházejí už z poloviny šedesátých let devatenáctého století, tedy ze zlaté doby českého pivovarnictví (vzniklo např. 34 zcela nových pivovarů). Průmyslový boom byl způsoben dobrými podmínkami pro pěstování ječmene, rozvojem strojírenské výroby i dostatkem kvalifikované pracovní síly. Hlavní iniciativa vzešla od smíchovských průmyslníků Jana Kohouta a Viléma Picka. V orgánech akciové společnosti působili však kromě dalších průmyslníků i jiné významné osobnosti veřejného života. V únoru 1869 bylo pivovaru uděleno živnostenské povolení ke stavbě na celkové ploše 18 tisících metrů čtverečných. Autory jsou Gustav Nobyck, Nová a Jahn a Ladislav Bartl. První várka piva byla v tomto pivovaru uvařena o dva roky později, přesně 1. 5. 1871. Pivo odebírala i továrna barona Ringhoffer a to 30 věder denně. Od roku 1889 byly uměle chlazeny sklepy a spilky, v roce 1903 byla postavena nová varna, v roce 1911 získal Staropramen ochrannou známku a v roce 1912 si zakoupil svůj první automobil. Součástí pivovaru byla už tehdy restaurace a výčepy. V roce 1873 byla v restauraci jako symbol vlastenectví odhalena socha Čechie. Pivovar navštívil i císař František Josef I, který se zvěčnil do pamětní knihy českou větou: „Výborné pivo, vskutku výborné!“ Před druhou světovou válkou došlo k rozsáhlé rekonstrukci pivovaru, byly vybudovány nové varny, spilky s chladícími štoky a zatankovány sklepy. Kapacita tenkrát činila milion hektolitrů piva ročně, naplněna ale vlivem války nikdy nebyla. V roce 1996 byla započata první etapa modernizace pivovaru – stavba jedné z největších varen ve střední Evropě. Na začátku nového tisíciletí se mění výrobní prostředky, zanikají tak například spilky. Dnes je vlastníkem zahraniční společnost InBev, Staropramen tak vaří i značky Ostravar a Braník, v licencované výrobě belgickou Stellu Artois.

Parostrojní pivovar v Košířích (č. p. 1, Na Popelce)

Pivo se v košířském pivovaru vařilo už na přelomu 18. a 19. století. Současná podoba je dílem přestavby provedené v roce 1880 novým majitelem Alexandrem Lannerem. Novorenesanční fasády se secesními prvky vznikly až v roce 1896. Svou činnost ukončil v roce 1934 a to i díky tvrdé konkurenci Smíchovského pivovaru. V dalších letech fungoval jako stáčírna lahvového piva Krušovice. V roce 1998 byl přestavěn na kanceláře dle návrhu projekčního ateliéru Aukett + Collingwood architects s. r. o. Nyní je sídlem Národního bezpečnostního úřadu.

Křížovnický pivovar (Plzeňská 229)

Dominantu pivovaru (někdejší hospody zmiňované již v 17. století) tvoří bývalý hvozdu, na jižní straně jsou další budovy a křídlo s bývalou chladírnou a pivovarským sklepem. Novostavba východního křídla sleduje stopu původního křídla s komínem a varnou zbořeného při rozšiřování silnice. Budova hvozdu ze 3. čtvrtiny 19. století se znakem maltézského řádu nese znaky historizující architektury industriálních staveb této doby. Západní křídlo je pozdně barokní, v přízemí se nacházejí valené a křížové klenby, které pokračují až do křídla jižního. Po roce 1738 se Motol stal majetkem řádu maltézských rytířů. Rozkvět vrcholil na počátku 20. století za slavné pivovarské rodiny Richterů. V roce 1922 kupuje pivovar pražská obec, o rok později výroba piva končí. V roce 2000 proběhla přestavba komplexu na hotel.

Zlíčovský lihovar (č. p. 2584, Nádražní 2)

Továrna na líh a potaš byla založena Samuelem Fischlem a Adolfem Rosenbaumem roku 1880. Prameny však zmiňují lihovar patřící rodině Fischlů již v roce 1836, kdy byl dceřiným podnikem provozu u Veselí nad Lužnicí. Na přelomu 19. a 20. století je třetím největším ze sedmi pražských lihovarů. Jako suroviny sloužil výběr z melasy. Z odpadu se vyráběly draselné soli pro Inwaldovu sklárnu. Současná podoba pochází z roku 1907. Areálu dominuje rafinerie s převýšenou věžovou částí s půlkruhově zakončenými okny. V interiéru se dochovalo dekorativní litinové točité schodiště. Po znárodnění byla potašovna přestavěna na octárnu (1957), která patřila k předním evropským producentům. V roce 2000 byla výroba ukončena a areál i přes zájem developerů dál chátrá. Budova rafinerie a polygonální komín jsou památkově chráněny. Vlastníkem budov je firma Zlatý lihovar a. s., jejímž jediným věžitelem je firma Goldfin Investments Ltd. se sídlem na Panenských ostrovech.

Hostince a kavárny starého Smíchova

Kdy byl na Smíchově založen první hostinec dnes už bohužel nevíme. Víme však, že v roce 1875 bylo na Smíchově s 24.000 obyvateli v provozu 58 hospod (tj. 414 obyvatel na jednu hospodu). Pivo se pilo z hliněných litrových džbánek, jako toaleta sloužil chodník, ventilací bylo otevřené okno. Kavárna byla na konci 19. století jen jedna: Růžickova v dnešní Zubatého ulici. Vinárny jen dvě: Patschova „U hradu“ a Burianovu naproti hostinci U dělového kříže.

Výčet nejvyhlášenějších podniků své doby najdete v tomto článku, který si v žádném případě neklade nároky na úplnost a uvítá své doplnění.

Hostinec U čísla I. (Štefánikova/Arbesovo náměstí)

Jedna z nejvyhlášenějších smíchovských hospod byla i místem pro vystupování potulných pěvců. Na zahradě hostince se také nacházelo první divadlo na Praze 5. V roce 1849 nebo 1850 sem přichází Sternfeldova německá společnost, která si zde staví arénu z latí a větví. Dekoraci vytvořili ze záclon a prostěradel, které jim zapůjčila

paní hostinská. Návštěvnost nebyla veliká, proto se člen společnosti a pozdější smíchovský občan J. L. Turnovský rozhodl hrát česky. První uvedenou hrou bylo Katovo poslední dílo a Ženichové od Macháčka. Představení byla natolik úspěšná, že se společnost k němčině již nevrátila. Kvůli nedostatku personálu dostávají šanci i ochotníci, z nichž se mnozí na divadelních prknech proslaví. Postupem času je jasné, že by se na Smíchově uživilo i stálé divadlo. Příležitosti se chopil Pavel Švanda ze Semčic, který staví nekrytou arénu v Lesíčku a později na zahradě hostince U Libuše.

Hospoda U Libuše

Podobně jako zahrada u hostince U čísla 1 také zahrada U Libuše posloužila k vzniku divadla. V roce 1881 zde staví Pavel Švanda ze Semčic zděné zimní divadlo, které má nahradit nekrytou arénu v Lesíčku. Z hlediska bezpečnosti však bylo divadlo nevyhovující, v případě požáru by patrně všichni herci i množství diváků uhořeli. Z divadla vedl jen úzký východ, šatny, ke kterým se šlo po úzkém schodišti, byly ve sklepě, pánské bez okna, dámské s oknem. Později bylo divadlo rozšířeno: vyměnilo se jeviště s hledištěm, zrušili se přilehlé obchody a vznikl foyer. V domě U Libuše bydlel kromě výše zmíněného principála i jeho zeť a dlouholetý starosta Smíchova Dr. Alois Koldínský, proslulý herec Švandova divadla Jindřich Wilhelm a profesor Petr Durdík. K nejslavnějším nájemníkům však patřil Jakub Arbes.

Hostinec U dělového kříže neboli U kanónu (Štěfánikova u Nám. Kinských)

Majitelem hostince byl vysloužilý dělostřelec Jakub Křížek (nebo Knížek), jehož prsa měl zdobit vojenský kříž vykováný z napoleonských děl. Výčep patřil k nejoblíbenějším a to i díky výborné kuchyni paní Čížkové a nedělnímu vystupování kapely Josefa Bastla. Působili zde také potulní pěvci. Název domu se zachoval.

Zájezdní hostinec Na Knížecí (č.p. 33)

Hostinec ležící u hlavního tahu na Plzeň dostal své jméno podle šlechtického rodu Schwarzenberů, kteří v roce 1668 koupili Smíchov, Butovice a Jinonice. Na domě je dosud jejich znak. Občerstvovna však v těchto místech stávala už dříve. Některé prameny uvádějí, že patřila k nejstarším na Smíchově. Hostinec proslulý vyhlášenou kuchyní a oblíbeným jinonickým pivem, nabízel také ubytování pro formany a dokonce měl i několik pokojů upravených pro knížecí rodinu a její hosty. Na prostranném dvoře bylo přístřeší pro koně, k domu patřila i pěkná zahrada. V roce 1844 zde mají schůzi dělníci z nedaleké kartounky, kteří informují o nesnesitelných pracovních podmínkách. O tři roky později zde čeští vlastenci konají první besedu ve prospěch zřízení české průmyslové školy v Praze. V revolučních dobách roku 1848 zde byl založen sociální výbor na pomoc dělnickým rodinám. Hostinec měl dva šenky, z nichž jeden se dal použít jako tančírna. Uskutečnil se zde první maskarní ples na Smíchově. Po rozšíření železniční sítě se výrazně změnila klientela hostince, ubylo formanů, takže docházejí většinou pouze domácí. Od roku 1894 se zde schází Čtenářsko-ochotnická jednota Kollár, pro níž kníže Schwarzenberg přistavěl i

divadelní sál, resp. kino, kde v letech 1908 – 1909 působil František Ponec. Sál byl od roku 1896 užíván i Sokolem. Zájezdní hostinec byl zbořen v roce 1912.

Zájezdní hostinec U Přemysla

Hostinec u Újezdské brány, ideálně položený pro zastávky formanů, vlastnil Němec Nöll. K domu, ve kterém bývala dříve litografická dílna Dominika Maulliniho, se váže strašidelná pověst. Když čtyřicetiletý Maullini, štvaný úřady kvůli údajné výrobě falešných bankovek, pohřbil svou ženu a Smíchov téměř bez peněz opouštěl, proklet údajně tento dům. Po dobu 40 let (jak byl stár) se v domě mělo každý rok stát neštěstí. Smíchovští se pak začali domu vyhýbat a i cizinci svůj pobyt v zájezdním hostinci velmi krátili. První obětí „kletby“ byl forman, jehož sklátila mrtvice. Přivolaný lékař tento následek přičítal faktu, že se určený forman příliš rychle napil velkého množství piva. Lidé v tom ale viděli Maulliniho kletbu. O rok později v domě umírá mladá žena po těžkém porodu. Třetím rokem zešlel hostinský Nöll, živnost přebírá jeho syn. Čtvrtý rok se v domě z nešťastné lásky oběsila dcera kupce z vedlejšího obchodu s koloniálním zbožím. Každý rok pak docházelo k nějaké tragické události. 39. neštěstí se stalo v roce 1883, kdy neopatrností uředníka vyhořel koloniál. O rok později padá se střechy pokrývač Soukup. Václav Sedláček ve svých Dějinách Smíchova pak uvádí, že to byla (minimálně do roku 1935) poslední nehoda, co se v domě stala.

Hostinec Demartinka (č. p. 152, Smíchov)

Hostinec byl součástí usedlosti Demartinka a stejně jako ona byl v roce 1980 zbořen.

Hostinec U Trunečků (č. p. 136, Smíchov)

Podlouhlá budova nacházející se pod osadou Buďánka bude pravděpodobně rekonstruována a opětně používána jako restaurace.

Hostinec a pivovar p. Stejskala

Hostinec patřil k nejstarším na Smíchově. Byl založen roku 1872 v místech malého pivovaru, který pan Stejskal rozšířil, pozvedl a předal svému synovi.

Hospůdka U Votrubů (Drtinova ul.)

V hospůdce vystupovali také potulní pěvci.

Hostinec U Karasů

Nechvalně proslulá hospoda nejnižší kategorie v horním Smíchově. Každou neděli se zde tancovalo kolem sloupu uprostřed parketu.

Hostinec U Kominíčků

Oblíbený taneční sál. O masopustu jej využívali zejména smíchovské spolky.

K dalším oblíbeným podnikům patřily hostinec Jaroslava Tecze (č. p. 1101, Janáčkovo nábřeží/Kořenského), zahradní restaurace Plzeňka, hostinec U Prince (na ulici

Štefánikova/proti Arbesovu náměstí), hostinec u arcivévody Štěpána (Štefánikova/Kartouzská), hospoda U Mošňů na Smíchově, restaurace Václava Veselého U Areny (č.p. 434, Malátova), kavárna a zahradní restaurace U Holubů (č. p. 230, Štefánikova), Bělouškova restaurace Na Václavce (č. p. 1079, Na Václavce), restaurace v Červené zahradě (č. p. 193, Nádražní), zahradní restaurace Klamovka a hostinec Eggenberg.

Filmový průmysl

Barrandovská studia

Genius loci, tedy duch vládnoucí na určitém místě, provází vznik i následný život jednoho z největších studií v Evropě, které od roku 1931 přitahuje filmaře z celého světa. Filmová studia vznikala ruku v ruce s geniálním nápadem ing. Václava Havla na stavbu moderně architektonicky řešeného zahradního města. "Mou inspirací byla Amerika," přiznal v jednom z rozhovorů otec bývalého prezidenta České republiky. "Byl jsem po první světové válce předsedou Svazu československého studentstva a na své útraty jsem odjel na studijní cestu po univerzitách Spojených států. Při návštěvě Kalifornské univerzity v Berkeley jsem se ocitl v nádherné čtvrti kalifornských boháčů. A tam mě – bylo to ve čtyřicátém roce – napadl Barrandov." K názvu ho inspirovala bronzová deska, která byla umístěna ve skále náhorní planiny nad Prahou a turistům připomínala pobyt francouzského vědce a přítele českého národa Joachima Barrandeho, kterého proslavily nálezy trilobitů.

A právě na této náhorní planině s neporušeným horizontem vyrůstá kolem zahradní restaurace nejen vilová čtvrť filmových hvězd a podnikatelů, ale především v té době nejmodernější ateliéry pro vznik zvukového filmu. Vede je bratr ing. Havla, Miloš. Podrobné plány celého území vypracoval špičkový architekt, urbanista, ale i filmový režisér Max Urban. K areálu Teras přibyl bazén, z Václavského náměstí v samém centru Prahy tam jezdil zdarma autobus, který přivážel hosty. Terasy navštívil i první československý prezident T. G. Masaryk. Výstavba vil na barrandovských parcelách byla ponechána individuálnímu vkusu svých majitelů, ale přesto si ing. Havel ve smlouvě při prodeji parcel vymínil právo k nahlédnutí do plánů a konzultace s arch. Urbanem.

Rychlost výstavby ateliérů byla tradičně havlovsky závratná – slavnostní výkop základů byl proveden 23. listopadu 1931 a první filmovací den připadl už na 25. leden 1933, kdy se ve zbrusu nových ateliérech začal točit snímek režiséra Innemana "Vražda v Ostrovní ulici". Hlavním projektantem studia se stal již osvědčený a ve filmové branži sběhlý Max Urban, s nímž na interiérech a ateliérových prostorách spolupracoval architekt Rittersheim. V projektu využili nejnovějších zkušeností zahraničních filmových výroben a podařilo se jim tak vytvořit ve své době nejmodernější filmové ateliéry v Evropě. Přestože spláceli vysoké dlužné částky za výstavbu a vybavení ateliérů, stali se mecenáši českého filmu a v jejich ateliérech po celá třicátá léta vznikla řada snímků patřících dnes do zlatého fondu české kinematografie.

Osudný rok 1939 a okupace českých zemí s sebou přinesly také konfiskaci barrandovských ateliérů, které se pro Němce staly vítanou válečnou kořistí. Jejich vlastní filmová produkce podřízena Goebbelsově systematické propagandě mohla skvěle vybavené ateliéry dokonale využít pro výrobu filmů podřízených nacionálně sociálnímu vkusu. Barrandov musel být co nejdříve odebrán českým podnikatelům a

dán k dispozici vítězům. To se nakonec bez souhlasu Miloše Havla i správní rady společnosti skutečně stalo. Němci postupně navýšili svůj podíl ve společnosti tak, že původní česká společnost AB zcela zanikla a na její místo nastoupil nově založený německý Pragfilm. Ten říšským propagandistům a tvůrcům poskytl žádané kapacity zejména ve chvílích, kdy byla výroba filmů v Německu ohrožována nálety spojeneckých letadel. V barrandovských ateliérech vybudovali Němci k původním „havlovským“ Starým halám ještě další tři ateliéry, takzvané Nové haly. Za války v nich bylo vyrobeno 82 filmů.

Během pražského povstání v květnu 1945 se bojovalo i o ateliéry. Došlo při tom ke škodám a požáru několika dřevěných budov. Výrobu to nenarušilo, ale po osvobození se už ateliéry původním vlastníkům nevrátily. Podle návrhu levicově orientovaných českých filmařů byl už v roce 1944 odeslán exilové vládě do Londýna dopis se žádostí o znárodnění a prezident svým dekretem č. 50 těmto požadavkům vyhověl. Bývalý filmový magnát a podnikatel Miloš Havel se usadil v Mnichově a do vlasti se už nevrátil.

Po roce 1948, kdy byl vládním nařízením zřízen znárodněný Československý státní film, se dobře vybavený a válkou téměř nepoznamenaný Barrandov stal nejdůležitější základnou obnovené národní kinematografie. Z ohromné plejády filmů, které v něm v období čtyřiceti let komunistické nadvlády vznikly, můžeme jmenovat propagandistická dílka, která upadla v zapomnění, ale i skvosty poválečné kinematografie vrcholící v šedesátých letech nástupem takzvané „nové vlny“.

Podobně jako ve Francii se i v barrandovských ateliérech dostává k tvorbě mladá generace, která významně zasahuje do evropské a dokonce světové kinematografie - režiséři Forman, Chytilová, Menzel, Juráček, Němec, Schorm. Jsou tu ale i další významná jména, i když se k nové vlně programově nehlásí – Kachyňa, Vlácil, Jasný nebo Jireš.

Barrandovské filmy „Obchod na korze“ (1965, režie Ján Kadár a Elmar Klos) a „Ostře sledované vlaky“ (1966, režie Jiří Menzel) si přivážejí Oscara za nejlepší neanglicky mluvící film, Formanovy „Lásky jedné plavovlásky“ (1965) a „Hoří, má panenko“ (1967) byly na Oscara nominovány. Americké ceny Akademie i řada evropských cen zviditelnily barrandovské ateliéry a začaly lákat do Prahy i zahraniční štáby - za všechny jmenujme tým Miloše Formana při vzniku filmu „Amadeus“. Natáčí zde i Barbra Streisand svůj režijní film „Yentl“ a držitel Oscara za film „Vojna a mír“ Sergej Bondarčuk realizuje na Barrandově velkofilm „Boris Godunov“.

V domácí tvorbě se ve Filmovém studiu Barrandov uplatňoval americký model, kdy bylo vytvořeno několik žánrově odlišených dramaturgicko-výrobních skupin. Studio zaměstnávalo své scenáristy, v hereckém oddělení nejlepší české herce a registrovalo stovky komparzistů. V osmdesátých letech vyrábělo kolem třiceti celovečerních filmů ročně a zajišťovalo převážnou část seriálové tvorby Československé televize. V té době zaměstnávalo v realizačních štábech až 2 tisíce lidí různých profesí. Kinematografie byla plně dotovaná státem.

Po okupaci Československé republiky vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 nevzniká mnoho významných děl, někteří režiséři jako Ivan Passer, Miloš Forman

nebo Jan Němec si vybrali raději život v emigraci a velice těžce, ale nakonec významně se prosazují i tam. Tvorbu na Barrandově zachraňují filmy pro děti a mládež, kterým se daří uniknout z okovů ideologie. Hanibalův film „Dědeček, Kylián a já“ získává Velkou cenu na festivalu v Benátkách, přepis románu M. Twaina „Dobrodružství Toma Sawyera“ přenesené do reálií dvacátých let v Čechách pod názvem „Páni kluci“ přináší ceny z mnoha festivalů a německy mluvící země zcela ovládnou filmy režiséra J. Poláka „Pan Tau“. Každý rok na vánoce je v německy mluvících zemích také reprízovaná pohádka V. Vorlíčka „Tři oříšky pro Popelku“. Tvorba hraných pohádek pro kinodistribuce se stává ojedinělou evropskou raritou.

V době z Moskvy vládnoucího Gorbačova a pod vlivem jeho perestrojky se uvolňují poměry také na báječném kopci snů nad Prahou a genius loci opět začíná působit. Na Oscara jsou v USA nominovány filmy režiséra J. Menzla „Vesničko má středisková“ (1987) a snímek debutanta a pozdějšího držitele Oscara za film „Kolja“ J. Svěráka „Obecná škola“ (1991). Rovněž film debutující režisérky I. Pavláskové „Čas sluhů“ (1990) si přiváží tři ocenění z festivalů kategorie „A“ a dalších deset cen z přehlídek celého světa. S pádem komunismu v roce 1989 nastávají dramatické změny ve fungování studia. Státní dotace už do filmu neplynou, ateliéry na Barrandově jsou postupně zprivatizovány a tím nastává jejich nová éra ve znovu obnovené demokracii. Barrandov Studio však nadále zůstává místem, které láká domácí i zahraniční filmaře. Vždyť se do ateliérů navracejí, ať jsou odkudkoli, již více než sedmdesát let.

Filmový ateliér Kavalírka

Základem ateliéru byl pavilon spolku Mánes, který byl na Kavalírku přenesen z Kinského zahrady v roce 1918 Antonínem Fenclem a jeho společností Praga-film. Umístěn byl na pozemky pronajaté od obce. Pavilon měl dvě stěny se skleněnou střechou a byl tvořen hlavní místností, prostorem sloužícím jako skladiště, bytem pro hlídače a záchody. Projekt počítal s využitím skleněných ploch a s vybavením ateliéru potřebnou technikou. V lednu 1920 se Praga-film stává majitelem usedlosti, Košíře však mají předkupní právo. Kvůli nedostatku peněz však po necelých 10 měsících firma končí. V roce 1922 kupuje Kavalírku s dřevěným pavilonem od obce firma Srb (byl 3 měsíce jednatelem společnosti Praga-film) a Štys pro dílny na výrobu přesných měřících a optických přístrojů. Usedlost s pavilonem pak pronajímají společnosti Comenius, která se zabývá výrobou vzdělávacích filmů a vydáváním osvětových časopisů. Pavilon sám je užíván k natáčení filmů. O dva roky později krachuje i tato společnost. V roce 1926 si ateliér pronajímá režisér Karel Lamač, resp. jeho firma ELPE, kterou zakládá společně s Theodorem Pištěkem (mj. pozdějším vedoucím zdejší kantýny). Na vzniku se podílela i herečka Anny Ondráková. Lamač původně chtěl v duchu svého hesla „Rosteme do šíře – Lamač – Košíře“ postavit ateliér nový, ale svůj záměr kvůli nedostatku prostředků zrušil a věnoval se renovaci pavilonu. Do ateliéru o rozměrech 25x11,8x5 metrů nebyl například zaveden stejnosměrný proud, nebylo tak možné užívat reflektory. Po provedení stavebních úprav je dne 26. 4. 1926 ateliér a

jeho zázemí slavnostně otevřeno. Vzniká tak po AB na Vinohradech teprve druhé filmové studio v Praze. Prvním filmem, který se na Kavalírce natáčel, byla komedie *Falešná kočička* režiséra Svatopluka Innemanna v produkci společnosti Oceanfilm. Všechny interiérové scény byly natáčeny v ateliéru Kavalírka. Premiéra filmu byla 24.9. 1926. Lamač ale už v roce 1926 předává Kavalírku do správy Bohumilu Nigrýnovi, který jí také posléze kupuje. Ten staví u ateliéru transformátor a řeší tak problémy s elektrickým proudem a osvětlením. Na provozu ateliéru se podílí i společnost bratří Deglů, kteří nakupují moderní vybavení. V roce 1927 je tak na Kavalírce natočeno celkem 11 celovečerních filmů. Aby mohl ateliér konkurovat AB Vinohrady, rozhodne se Bohumil Nigrýn rozšířit plochu. Náhle však umírá a ateliéry přebírá jeho žena Marie. V roce 1928 se podaří natočit 10 celovečerních filmů, o rok později 12.

Dne 25. října 1929 v půl jedenácté večer dochází k mohutnému požáru, který činnost tohoto studia zakončuje. Dva nehotové filmy (*Plukovník Švec* a první zvukový film *Tonka Šibenice*) jsou dokončeny ve Vídni a na Vinohradech). Přesná příčina požáru není známa, vyšetřování zjistilo dvě ohniska požáru. Shořela jak hlavní budova, tak i šatny, lampový park, laboratoře, kulisy, kostýmy (mj. veškeré uniformy na film *Plukovník Švec*) i část negativů. Řádění ohně přežila jen strojovna ateliéru, transformační stanice a kantýna. Už v roce 1929 se objevují plány na obnovu ateliéru, k ní ale již nikdy nedojde. Seznam filmů realizovaných na Kavalírce naleznete v příloze 1 na straně 29.

Biografy na Praze 5

Prvním smíchovským kinem byl sál akciového pivovaru, kde Viktor Ponrepo na jaře 1905 promítá své filmy. 7. května téhož roku se stěhuje do zahradní restaurace Klamovka a vzniká tak první letní bio v Praze. Jeho provoz končí v září téhož roku. Příští sezónu na Klamovce účinkuje jiný průkopník filmu Alois Jalovec (1867 – 1932). Ve Švandově divadle hostuje kinematografický podnik Le premier Vitascope. Od března 1908 do konce roku 1909 měl licenci k provozování biografu na Smíchově i František Ponec (1869 – 1946). K promítání využívá divadelní sál hostince Na Knížecí, kvůli jeho chystanému zboření se v roce 1910 stěhuje na Žižkov. Po zboření hostince však bylo na jeho místě postaveno nové kino, které pojalo až 700 osob. V roce 1912 bylo zahájeno promítání na zastřešené i letní scéně v domě U Koruny na Plzeňské třídě, o dva roky později byl otevřen Maják na Lidické třídě č. p. 312 a secesní bio Sport v Pecháčkově ulici č. p. 1307, jehož promítací kabina v roce 1925 zcela vyhořela. U Malostranského hřbitova vzniká biograf sdružení invalidů Zvon. Během první světové války bylo v Praze až 37 kin. Po válce se v Československu začínají promítat i zahraniční, zejména americké, italské a francouzské filmy. V této době vzniká malostranská Čechie u Hladové zdi, Biograf městského osvětového sboru ve škol Kořenského č. p. 760 a kina Sokol v sokolovných na Plzeňské ulici, v Radlicích, Jinonicích a Hlubočepích.

Ve 30. letech nastává éra zvukového filmu. V roce 1929 je v Praze jen 8 ozvučených sálů, o tři roky později jich je již 86. Technicky nevyhovující sály jako školní v Kořenského, Čechie a Sokol na Plzeňské zanikají. V březnu 1933 je otevřeno kino Centrum na Plzeňské č. p. 2576 (později Na Zámečnici). Přestavěno je Lido-bio U Koruny, při jehož rekonstrukci došlo ke zřícení stropu, který těžce zranil několik dělníků. Renovováno je i kino Na Knížecí nově vybavené dvojprojektorem Philips FP2 s rtuťovými výbojkami. Od 27. března 1936 je každé odpoledne k promítání užíváno i Švandovo divadlo. Jeho ředitel Jára Kohout (1904 – 1994) láká diváky na americké hrané i kreslené grotesky, aktuality a týdeníky UFA a Paramount.

Úpadek biografů nastává za 2. sv.v., kdy se nesmějí promítat filmy druhé strany, cenzura pracuje naplno. Židovské filmové půjčovny a kina podlehly arizaci. V českých filmových ateliérech v Hostivaři, Foja v Radlicích (zrušeny v roce 1947) a na Barrandově v držení německé Prag Film A. G. se v letech 1941 – 1944 natočí jen 44 českých filmů. Po zákazu Sokola se všech 670 kin v protektorátu dostává do německých rukou a dostávají nové názvy.

Umírají majitel Foji Josef Foist a majitel kina Zvon Alois Vl. Ráž. Kolaborant, pražský Němec a kinotechnik Jan Kitličko (v době protektorátu užíval jméno Johann Kitlicko se stěhuje na Štefánikovu ulici a věnuje se budování a vedení nových kin. V roce 1940 otevírá kino Arbes na Arbesově nám. č.p. 753. Po zákazu tanečních zábav zůstávají biografy jediným kulturním rozptýlením.

První poválečné kino, resp. promítací plochu, založila Rudá armáda na Pavím vrchu. Promítali se zde dokumentární filmy o bojištích východní fronty. Kina přeživší 2. sv. válku se brzy opět vzpamatovala. Zpočátku promítala sovětské a starší české filmy, v roce 1947 však již převažuje produkce americká. Po únoru 1948 jsou promítány tendenční východoevropské a asijské filmy. Na vysoké návštěvnosti biografů se to však nijak neprojevovalo. V dubnu 1948 se kino Arbes stává premiérovým biografem, sál Na Knížecí je přejmenován na Sofii. Kino Sport v dnešní Pecháčkově ulici se stává nahrávacím studiem pro dabing.

Od roku 1957 návštěvnost biografů klesá. Jako příčinu tohoto poklesu lze označit rozšíření televize a také víkendový odliv obyvatel měst na chaty a chalupy. V druhé polovině 60. let tak zaniká kino Lido (dříve U Koruny), ze stavebně technických důvodů spojených s ražbou kanalizace je do roku 1984 zavřeno kino Arbes. Přesto však v roce 1989 existuje v celé Praze ještě 80 kin.

Po sametové revoluci jsou mnohé sály v restituci vráceny svým původním majitelům, kteří prostory využívají jinak, rozrůstá se počet majitelů videí. Jako první končí okrajová kina např. Na Zámečnici, od září 1991 nepromítá ani Arbes, Sofie a Maják.

V roce 2008 hrají na Praze 5 pouze 2 kina – 12 sálové multiplexy: Village Cinemas se sálem nadstandardních služeb (Gold Class) ve Stroupežnického ulici a Palace Cinemas v Obchodním centru Nový Smíchov (Plzeňská 8). V létě je v provozu letní kino na 1. městské (smíchovské) pláži na Hořejším nábřeží.

Seznam českých celovečerních hraných filmů realizovaných na Kavalírce

Adjunkt Vrba (1929)

Scénář: Karel Smrž. Kamera: Otto Heller. Režie: Miroslav J. Krňanský. Hrají: Karel Lamač (adjunkt Vrba), Karel Hašler (nadlesní Mařan), Jarmila Lhotová (Mařanova manželka) ad.

Obsah: Nadlesní Mařan žije se svou manželkou v myslivně na samotě. Má spokojený život, ale netuší, že jeho mladší manželka touží po adjunktovi Vrbovi. Vrba její lásku opětuje, ale nakonec se Mařanova manželka nenechá přemluvit k útěku od manžela a Vrba odchází.

Batalion (1927)

Scénář: Přemysl Pražský. Kamera: Jaroslav Blažek. Režie: Přemysl Pražský. Hrají: Karel Hašler (advokát František Uher), Bronislava Livia (advokátova žena Zdeňka), Vladimír Pospíšil-Born (nadporučík, milenec advokátovy ženy) ad.

Obsah: Advokát Uher přistihne svou ženu Zdeňku v náručí milence. Zdrcený advokát najde azyl ve vykřičené hospodě Batalion, kde se seznamuje s hosty a jejich osudy.

Bludné duše (1926)

Scénář: Jan Šourek. Kamera: Karel Kopřiva. Režie: Jan W. Speerger. Hrají: Theodor Pištěk

(rychtář Květ), Božena Svobodová (Květova žena), Máňa Ženíšková (dcera Květů), Antonie Nedošínská (Květova sestra), Eduard Malý (Květův švagr) ad.

Obsah: Obecní rychtář Květ je mezi sousedy oblíbený. Jeho úřad mu však závidí jeho švagr, který ho nečestnou cestou získá.

Boží mlýny (1929)

Scénář: Josef Neuberg. Kamera: Josef Bulánek. Režie: Josef Medeotti-Boháč. Hrají: Alexander Třebovský (sedlák Záhoř), Jan W. Speerger (Záhořův syn Vondra), L. H. Struna (Záhořův syn Matěj), Gustav Frištenský (kovář Drastil), Anita Janová (Drastilova dcera) ad.

Obsah: Dramatický příběh rodiny Záhoře. Jeho syn Matěj si vezme za ženu kovářovu dceru, ale sblíží se s jeho bratrem Vondrou. Vondra Matěje zabije a za to je potrestán.

Dcery Eviny (1928)

Námět: Jan S. Kolár. Scénář: Helmuth Ortmann. Kamera: Otto Heller. Režie: Karel Lamač. Hrají: Anny Ondráková (tanečnice Nina), Karel Lamač (malíř Rudolf), Štefica Vidačič (Edita), Theodor Pištěk (baron Bihl), Máňa Ženíšková (Marie) ad.

Obsah: Malíř Rudolf, zasnoubený s Marií, se zamiluje do tanečnice Niny. Tu miluje také baron Hanuš. Toho chce jeho sestra přesvědčit, že Nina má mnoho milenců. Z toho důvodu odjíždí Nina s Rudolfem k moři. Po návratu však přemluví Rudolfa, aby se vrátil k Marii a sama rezignuje na lásku.

Děvče z tabákové továrny (1928)

Scénář: Václav Kubásek. Kamera: Jaroslav Fischer. Režie: Václav Kubásek. Hrají: Marie Černá (sirotek Eva), Filip Balek-Brodský (Evin pěstoun), Milka Balek-Brodská (pěstounova žena), Eduard Kohout (Anatol Roden) ad.

Obsah: Pěstouni Evy se k ní chovají jako k nevolnici. Dívka je zoufalá, a tak vloží do krabičky na doutníky prosbu o pomoc. Ten najdou bratři z panství a rozhodnou se dívce pomoci. Vymyslí plán, kdy jeden je její nápadník a druhý jeho sekretář. Eva se zaminuje do jednoho bratra, ale netuší, jaká je skutečnost. Nakonec se vše vysvětlí.

Dítě periferie (1929)

Scénář: Jaroslav Mottl. Kamera: Josef Bulánek, Jaroslav Fischer. Režie: Václav Kubásek. Hrají: L. H. Struna (strojvůdce Emil), Marie Fingerová (strojvůdcova matka), Mary Jansová (ovdovělá selka Žofka), Elsa Vetešníková (sirotek Pepča) ad.

Obsah: Pepča se zamiluje do strojvůdce. Ten však ztratí paměť a žije se selkou Žofkou. Po obnovení paměti se vrací za Pepčou, ta ale vidí jeho štěstí s Žofkou, a tak ho opouští.

Dům ztraceného štěstí (1927)

Scénář: Martin Frič, Josef Rovenský. Kamera: Karel Degl. Režie: Josef Rovenský. Hrají: Jan W. Speerger (lesník Karel/Ludmilin syn Blažej), Suzanne Marwille (Karlova žena Ludmila), Josef Rovenský (Karlův bratr) ad.

Obsah: Ludmila je neprávem odsouzena za smrt manžela. Po patnácti letech se vrací jako služebná ke Karlovu bratrovi. Nakonec je vše vysvětleno a Ludmila se shledává se svými dětmi.

Erotikon (1929)

Scénář: Gustav Machatý. Kamera: Václav Vích. Režie: Gustav Machatý. Hrají: Karel Schleichert (hlídač), Ita Rina (hlídačova dcera Andrea), Olaf Fjord (svůdce), Theodor Pištěk (Hilbert) ad.

Obsah: Svůdce, jemuž hlídač poskytne nocleh, svede jeho dceru Andreu. Ta po čase zjistí, že je těhotná. Dítě se narodí mrtvé. Andrea se provdá, ale zanedlouho se potká se svým svůdcem, kterému chce znovu podlehnout. Zjistí ale, že není jedinou milenkou, mezitím její manžel svého soka zabije a Andrea se k němu vrací.

Falešná kočička (1926)

Scénář: Josef Skruzný, Elmar Klos. Kamera: Otto Heller. Režie: Svatopluk Innemann. Hrají: Vlasta Burian (Vendelín Pleticha), Karel Hašler (zubař Verner), Jiří Dréman (továrník Janota), Zdena Kavková (Janotova dcera), Antonie Nedošínská (Vernerova hospodyně Amálka) ad.

Obsah: Zubní lékař Verner nesnese vedle sebe žádnou ženu kromě své hospodyně. Přesto se chce oženit s mladou dívkou, kterou by si převychoval. To se mu však nedaří. Lstí se k němu dostane Janotova dcera, kterou vychovávala hospodyně Amálka. Verner i Janotova dcera se do sebe zamilují a po odhalení podvodu se vezmou.

Haničko, co s tebou bude? (1927)

Scénář: Nikolaj Larin. Kamera: Rudolf Schlesinger. Režie: Nikolaj Larin. Hrají: Mařenka Ziegrová (domovnice Hedvika), Alexandra Zorina (dcera domovnice Hanička), Suzanne Marwille (paní domácí), Jaro Hykman (nevlastní syn domácí) ad.

Obsah: Chudá Hanička pomáhá své nemocné matce s prací. Přijmou domovnictví v jednom domě. Do Haničky se zamiluje syn paní domácí. Po několika peripetiích se oba šťastně shledají.

Hraběnka z Podskalí (1925)

Scénář: Karel Lamač, Theodor Pištěk. Kamera: Otto Heller. Režie: Karel Lamač. Hrají: Theodor Pištěk (hostinský Štětina), Anny Ondráková (dcera hostinského Liduška), Vladimír Majer (povaleč Joza), Karel Lamač (hrabě Viktor) ad.

Obsah: Hostinský Štětina vlastní penězokazeckou dílnu spolu s fotografem a povalečem Jozou. Jeho dcera Liduška má nápadníka hraběte Viktora, ale zájem o ní má i povaleč Joza, kterému hostinský Lidušku slíbí. Ta je nešťastná a prozradí policii, že Joza se penězokazec. Všichni jsou uvězněni. Liduška se mezitím provdá za Viktora.

Hřích (1928)

Scénář: Hermann Kosterlitz, Hans Wilhelm. Kamera: Otto Heller. Režie: Karel Lamač. Hrají: Agnes Peterson-Mozžuchin (Greta Weber), Josef Rovenský (stavitel Dahl), Suzzane Marville (stavitelova žena), Vera Schmitterlów (stavitelova dcera Helena) ad.

Obsah: Greta zpronevěří peníze a přijde proto o zaměstnání. Přestěhuje se do rodiny své kamarádky Heleny. Greta svede stavitele Dahla, a tím rozvrátí celou rodinu. Dcera Helena se i proti vůli otce vdá za Petra Kafku. Stavitel Dahl zabije přítele Greta a je za to odsouzen. Z Greta se stane prostitutka. Stavitel po návratu z vězení nalezne útočiště u své dcery a jejího manžela.

Hříchy lásky (1929)

Scénář: Václav Wasserman. Kamera: Otto Heller. Režie: Karel Lamač. Hrají: Josef Rovenský (herec Ivan), Marcella Albani (herečka Soňa), Gaston Jacquet (ředitel divadla), Walter Rilla (herec Richard) ad.

Obsah: Herec Ivan a jeho žena Soňa opustí vesnické divadlo a přijímají angažmá ve městě. Soňa vděčí Ivanovi za uměleckou kariéru, ale ve městském divadle se stane naopak ona hvězdou a Ivan je bez role. Soně se dvoří ředitel divadla, ale ona nechce opustit manžela. Nakonec Ivan nešťastnou náhodou zemře a Soňa zůstane s ředitelem.

Kašpárek kouzelníkem (1927)

Scénář: Xaver Hnátek, Josef Kokeisl. Kamera: Jan Stallich. Režie: Josef Kokeisl. Hrají: Václav Srb (Kašpárek), Stella Zálabská (princezna), Theodor Pištěk (král) ad.

Obsah: Pohádka o nemocném králi, kterého uzdravilo na radu Kašpárka mléko.

Kreutzerova sonáta (1926)

Scénář: Gustav Machatý. Kamera: Otto Heller. Režie: Gustav Machatý. Hrají: Eva Byronová (Nataša Pozdnyševová), Jan W. Speerger (Pozdnyšev), Miroslav Paul (houslista), Saša Dobrovolná (chůva u Pozdnyševových) ad.

Obsah: V kupé vlaku si cestující vyprávějí o manželských rozporech. Jedním z nich je Pozdnyšev, který vypráví svůj dramatický příběh.

Květ ze Šumavy (1927)

Scénář: Karel Lamač, Václav Wasserman. Kamera: Otto Heller. Režie: Karel Lamač. Hrají: Karel Schleichert (postilion Krušina), Karel Lamač (syn drožkaře Jiří Kalvoda), Anny Ondráková (Dáňa) ad.

Obsah: Dáňa pochází z chudé rodiny. Ve městě se po rodinné tragédii stane slavnou tanečnicí. Seznámí se se synem drožkaře, který stává před divadlem, kde vystupuje. Zamilují se do sebe. Dáňu začne vydírat bratr, ale nakonec je smíří jejich matka.

Lásky Kačenky Strnadové (1926)

Scénář: Josef Skružný, Elmar Klos. Kamera: Otto Heller. Režie: Svatopluk Innemann. Hrají: Zdena Kavková (Kačenka Strnadová), Vlasta Burian (čeledín Vincek), Jiří Sedláček (Richard Romanovský), Rudolf Šůva (hostinský Jurásek) ad.

Obsah: Venkovská dívka Kačenka je poslána svým strýcem do Prahy. Její milý Vincek jí následuje, ale nemá štěstí. Kačenku okouzlí Romanovský, který je však vůdcem skupiny zlodějů. To objeví Vincek a zachrání Kačenku.

Milenky starého kriminálního (1927)

Scénář: Josef Skružný, Elmar Klos. Kamera: Otto Heller. Režie: Svatopluk Innemann. Hrají: Jan W. Speerger (továrník Pardon), Vlasta Burian (továrníkův strýc/kriminálník Alois), Anny Ondráková (Fifi Hrazánková), Emilie Nitschová (Fifiina matka) ad.

Obsah: Továrník Pardon se seznámí na plesu s Olgou, která hned po seznámení odjede se svou matkou jasnovídkou pryč. Pardon si chce vzít Fifi. Továrníkův strýc má Fifi sňatek rozmluvit, ale ona ho svede. Vyjde najevo, že Olga, do které se zamiloval Pardon je dcerou jeho strýce. Strýc si vezme Olžinu matku a požehná Pardonovi s Olgou.

Nevíňátka (1929)

Námět: Ferenc Futurista, Jára Kohout. Kamera: Jan Stallich. Režie: Svatopluk Innemann. Hrají: Ferenc Futurista (Snib), Jára Kohout (Snob), Eman Fiala (Kleofáš Sušenka), Anna Tichá (Bětuška Říhová) ad.

Obsah: Velkostatkář Hampl chce zavraždit svou ženu, aby se mohl oženit kvůli penězům s mladou Bětuškou. Snib a Snob provádějí taškařice, ale při seanci odhalí Hamplův úmysl a tím zachrání jeho ženu i Bětušku.

Noc na Karlštejně (1919)

Scénář: Emil Vachek. Kamera: Oldřich Ochtábec. Režie: Olaf Larus-Racek. Hrají: Josef Bělský (Jaroslav), Berta Šíblova-Zuzáková (Růženka), Málka Tucháčková (matka Růženky/kat/otrokyně), Václav Plavec (profesor/písař/eunuch) ad.

Obsah: Při procházce milenců Jaroslava a Růženky na Karlštejn je jejich cílem zbavit se Růženčiny matky. Noc stráví na Karlštejně a zdají se jim prapodivné sny. Za rok se opět na Karlštejn vrací, po svatbě a s miminkem.

Páter Vojtěch (1928)

Scénář: Martin Frič. Kamera: Otto Heller. Režie: Martin Frič. Hrají: Josef Rovenský (mlynář Dvorecký), Karel Lamač (Dvoreckého syn Vojtěch), L. H. Struna (Dvoreckého mladší syn), Suzanne Marwille (Frantina) ad.

Obsah: Vojtěchova milá Frantina jde za prací do Prahy. Vojtěch se má stát na přání své umírající matky knězem, jeho bratr zdědí mlýn. Po nešťastných náhodách Vojtěch i jeho bratr musí z domu. Frantina se vrací a bere si za manžela jejich otce mlynáře. Frantina umírá, ale ještě předtím porodí mlynářovi dítě.

Perníková chaloupka (1927)

Scénář: Karel Driml, Josef Kokeisl. Kamera: Jan Stallich. Režie: Josef Kokeisl. Hrají: Milka Balek-Borská (čarodějnice), Jana Brichtová (Mařenka).

Obsah: Klasická pohádka o perníkové chaloupce a Mařence, která přelstí ježibabu.

Písně vězněného (1926)

Scénář: V. Ch. Vladimírov. Kamera: Josef Brabec. Režie: V. Ch. Vladimírov. Hrají: V. Ch. Vladimírov (Petr Gremlin), Petr Dmitrijevič Roščin (dobrodruh Basil), Anny Ondráková (Basilova žena) ad.

Obsah: Trestanec Gremlin se dozví, že jeho žena zemřela. Po návratu dostane k opatrování dceru Martu. Žije v bídě, a tak nechá dceru u Krollovy vily, aby se o ní postarali.

Plukovník Švec (1929)

Scénář: Josef Neuberger, Václav Wasserman, Svatopluk Innemann. Kamera: Bohumil Kolátor. Režie: Svatopluk Innemann. Hrají: Bedřich Karen (plukovník Švec), Otto Zahradka (major Kaluža), Fred Bulín (poručík Trojan), František Roland (buřič Martyška), Mimi Erbenová (Švecova láska z mládí) ad.

Obsah: Československé legie v Rusku mají být odzbrojeny. Tomu zabrání plukovník Švec.

Pohorská vesnice (1929)

Scénář: Václav Wasserman. Kamera: Josef Bulánek. Režie: Miroslav J. Krňanský. Hrají: Fred Bulín (dráteník Jano), I. F. Kubišta (hrabě Březenský), Božena Svobodová (matka hraběte), Melita Jelenská (komtesa Jelena) ad.

Obsah: Hraběte a dráteníka přepadnou lupiči. Jelena miluje hraběte a dráteník zase Dorlu z blízké vesnice. Březenský požádá o ruku Dorlu pro dráteníka. Tím se odhalí lupič Sršán.

Popelka (1929)

Scénář: Karel Driml. Kamera: Karel Mansfeld. Režie: Josef Kokeisl. Hrají: Zdena Listová (Popelka), Milka Balek - Borská (Popelčina macecha), Zina Zimová-Lipkovská (Popelčina sestra Dora), Roman Roda-Růžička (princ Zlatohlav) ad.

Obsah: Klasická pohádka o Popelce a o tom, jak si nakonec vezme za muže prince.

Pramen lásky (1928)

Scénář: Karel Driml. Kamera: Josef Kokeisl, Jan Stallich. Režie: Josef Kokeisl. Hrají: Mary Jansová (Eliška), Zdena Listová (Eliščina neteř Helena), Roman Roda-Růžička (student Jiří), Otto Zahrádka (Čechoameričan George) ad.

Obsah: Eliška se na přání svých rodičů provdala za bohatého obchodníka. Když ovdověla, vzpomínala na svou první lásku Jiřího. V lázních, kde se léčí se svou neteří, potkává George Light, což je její dávná láska.

Pražské děti (1927)

Scénář: Robert Zdráhal. Kamera: Jaroslav Blažek, Jindřich Brichta. Režie: Robert Zdráhal.

Hrají: Marta Friedmanová (Anička Klánová), Ferry Seidl (Aniččin otec), Theodor Pištěk (továrník), Božena Svobodová (továrníkova žena) ad.

Obsah: Anička žije po smrti otce sama. Rozmarný továrníkův syn se stane přítelem Aničky. Nakonec se Anička stane jeho ženou.

Pražské švadlenky (1929)

Scénář: Přemysl Pražský, Václav Wasserman. Kamera: Otto Heller, Josef Bulánek. Režie: Přemysl Pražský. Hrají: Theodor Pištěk (pekař Barnabáš), Máňa Ženíšková (švadlenka Mária), Karel Lamač (pekařův syn Jeník), Marie Kopecká (pekařova dcera Běla) ad.

Obsah: Pekař chce provdat dceru Bělu za světáka Mušoára. Dívka ale miluje Vlášu. Nakonec si ho vezme za muže.

Román hloupého Honzy (1926)

Scénář: František Hlavatý. Kamera: Jindřich Brichta, Karel Smrž. Režie: František Hlavatý. Hrají: Zdeněk Štěpánek (Jan Skácel), Marta Májová (majitelka sklárny), Libuše Freslová (Mína, dcera továrny), Václav Vydra ml. (Toník, syn továrny), Vladimír Majer (dělník Kos) ad.

Obsah: Sklárna pod vedením Míny prodává. Strýc navrhne nového ředitele Skácela. Ten provede ve výrobě razantní změny. Během pobytu se sblíží s Mínou. Nakonec si jí vezme.

Sextánka (1927)

Scénář: Martin Frič. Kamera: Charles Métain. Režie: Josef Medeotti-Boháč. Hrají: Anita Jandová (sextánka), Jan W. Speerger (profesor Sychrava), Josef Rovenský (školník), Peggy Dvořáková (Karla - Benjamínek) ad.

Do dívčího gymnázia nastupuje nový profesor Sychrava. Sextánka se do něj zamiluje a nakonec se vezmou.

Starý hřích (1929)

Scénář: Otakar Hanuš, Karel Smrž. Kamera: Otto Heller. Režie: Miroslav J. Krňanský. Hrají: Josef Rovenský (mlynář Dolanský), Melita Jelenská (mlynářova dcera Eva), Jarmila Lhotová (Tonička) ad.

Obsah: Mlynář je donucen násilníkem Vavříkem k tomu, aby ho zaměstnal. Začne ho vydírat ohledně smrti mlynářky. U soudu se přiznává, že mlynáře z vraždy nařkl neprávem a umírá.

Stín ve světle (1928)

Scénář: Karel Driml. Kamera: Karel Mansfeld, Jan Stallich. Režie: Josef Kokeisl. Hrají: Zdena Listová (Maryša), Roman Roda-Růžička (Juro), Vendelín Buk (Janko), Gustav Hrdlička (Ivo/rychtář) ad.

Obsah: Juro a Jano jsou zamilováni do Maryši. Oba onemocní oční nemocí, ale jen Jano se léčí a bere si za manželku Maryšu. Juro oslepne.

Švejk na frontě (1926)

Scénář: Václav Wasserman. Kamera: Otto Heller. Režie: Karel Lamač. Hrají: Karel Noll (Švejk), Josef Rovenský (strážmistr), Karel Lamač (nadporučík Lukáš), Theodor Pištěk (Baloun) ad.

Obsah: Nadporučík Lukáš a Švejk jsou přeloženi do Českých Budějovic. Cestou způsobí zastavení vlaku a musí do Budějovic pěšky. Posléze se dostává až na ruskou frontu.

Takový je život (1929)

Scénář: Carl Junghans. Kamera: Lazsló Schaffer. Režie: Carl Junghans. Hrají: Vera Baranovská (pradlena), Theodor Pištěk (pradlenin muž, uhlíř), Mária Ženíšková (uhlířova dcera), Wolfgang Zilzer (nápadník uhlířovy dcery) ad.

Obsah: Hrdinkou je žena a matka proletářka. Její muž je alkoholik. Pradlena svého muže vyžene, on se nastěhuje k milence. Pradlena se opaří při práci a umře. Muž jí vystrojí pohřeb.

Tchán Kondelík a zeť Vejvara (1929)

Scénář: Josef Neuberg. Kamera: Václav Vích. Režie: Svatopluk Innemann. Hrají: Theodor Pištěk (tchán Kondelík), Jiří Hron (Kondelíkův zeť Vejvara), Antonie Nedošínská (Kondelíková žena), Jarmila Vacková (Vejvarova manželka) ad.

Obsah: Po svatbě prožijí Vejvarovi svatební noc. I rodiče nevěsty prožijí noc plnou lásky. Obě, Vejvarová i Kondelíková, otěhotní. Kondelíková se ze strachu z pomluv od manžela odstěhuje. Oběma se narodí děti ve stejný den, a tak se stane Kondelík otcem i dědečkem zároveň.

Tonka Šibenice (1929)

Scénář: Willy Haas, Benno Vigny. Kamera: Eduard Hoesch. Režie: Karel Anton. Hrají: Ita Rina (prostitutka Tonka), Josef Rovenský (vězeň), Antonie Nedošínská (majitelka nevěstince), Vera Baranovská (matka Tonky) ad.

Obsah: Adaptace podle předlohy E. E. Kische o prostitutce, které se zželí odsouzeného vraha a v noci před jeho popravou mu splní jeho poslední přání.

V blouznění (1928)

Námět: Karel Driml. Kamera: Jan Stallich. Režie: Josef Kokeisl. Hrají: Roman Roda-Růžička (Jan, otec rodiny), Bronislava Livia (Janova žena Julinka), Marie Polanová (dítě), Věra Bejčková (dítě) ad.

Obsah: Jan se vrací z práce domů za rodinou. Domek má dluh, a tak odmítne pojištění. Jednoho dne se v lese zraní. Zranění podlehne a soud zabavuje veškerý majetek rodiny. Ukáže se, že to byl pouhý sen o smrti, a tak se Jan nechá pojistit.

V panském stavu (1927)

Scénář: Václav Kubásek. Kamera: Jindřich Brichta. Režie: Václav Kubásek. Hrají: Karel Noll (Václav Kráčmera), Antonie Nedošínská (Barbora Kráčmerová), Karel Lamač (dr. Zdeborský), Jarmila Vacková (žena Zdeborského, dcera Kráčmerových) ad.

Obsah: Při svatbě Zdeborského s dcerou Kráčmerových je pohřešována matka, která usnula ve zvonici. Po čase manželé Zdeborští čekají miminko. Proto otec Kráčmer koupí vilu ke společnému bydlení. Dítě o své rodiče přijde, a tak ho matka Kráčmerka svěří do rukou sousedky, která děti mít nemůže.

Varhaník u sv. Víta (1929)

Scénář: Vítězslav Nezval. Kamera: Jaroslav Blažek. Režie: Martin Frič. Hrají: Karel Hašler (varhaník), Oskar Marion (malíř Ivan), Suzane Marwille (varhaníková schovanka Klára), L. H. Struna (vyděrač) ad.

Obsah: Starý varhaník se stal svědkem sebevraždy neznámého muže. Ten mu před smrtí dal peníze a dceru Kláru. Varhaník ukryje mrtvolu a vychovává Klárku. Varhaníka vydírá soused. Klára se zamiluje a uteče, z toho varhaník onemocní. Po jejím návratu se opět uzdraví.

Ve dvou se to lépe táhne (1928)

Scénář: Svatopluk Innemann, František Horký. Kamera: Václav Vích. Režie: Svatopluk Innemann. Hrají: Ferenc Futurista (Matěj Kuděj), Jára Kohout (Jaroslav Hašek), Josef Novák (milionář Pytlík), ad.

Obsah: Spisovatel Kuděj se díky finančním potížím přestěhuje za přítelem na venkov. Při cestování potkají oba přátelé továrníka s dcerou. Jaroslav se do ní zamiluje. Další setkání je čeká s přítelem továrníka, Čechoameričanem Pytlíkem. Jaroslav a Matěj vyřeší krádež šperků. Film končí svatbou Jaroslava a továrníkovy dcery.

Ve spárech upíra (1927)

Scénář: Květoslava Semonická. Kamera: Jindřich Brichta. Režie: Květoslava Semonická, Theodor Pištěk. Hrají: Karel Fiala (hrabě Wallis), Jindra Hermanová (Wallisova dcera Růženka), Jan W. Speegner (ing. Novák) ad.

Obsah: Baron Leknitz, odmítnutý nápadník Růženky, se mstí vydíráním jejího otce. Růženka se provdá za ing. Nováka. Po svatbě Růženku podvádí, nakonec si ale uvědomuje svou chybu a vrací se ke své ženě.

Životem vedla je láska (1928)

Scénář: Martin Frič, Josef Rovenský. Kamera: Karel Degl. Režie: Josef Rovenský. Hrají: Suzanne Marwille (Helena Šimková), Jan W. Speegner (bankéř Petr Ledenka), Robert Ford (Ledenkův společník Vilém), Anita Janová (Tonička Svátková) ad.

Obsah: Helena a Tonička se vydají hledat štěstí do Prahy. Helena se stane sekretářkou u bankéře Ledenka, Tonička pracuje jako posluhovačka. Petr se do Heleny zamiluje a brzy spolu čekají dítě. Petr musí narukovat a Helena zůstává s dítětem sama. Toničku porazí auto Helenina dcera se ztratí. Helena ji marně hledá. Helenina dcera je vychovávána harmonikářem v sirotčinci. Nakonec se všichni shledají.

Parky Prahy 5

Prokopské údolí

Prokopské údolí patří mezi největší a nejnavštěvovanější přírodní rezervace na území hlavního města. V okolí této rezervace na nacházejí další chráněná území: PP Ctírad, NPP Dalejský profil, PP Opatřilka – Červený lom, NPP Požáry a NPP U Nového mlýna.

Před čtvrtstoletím bylo oblíbené místo víkendových procházek a sportovních akcí vyhlášeno přírodní rezervací. Hlavním důvodem byla ochrana míst, jež mají značný geologický význam. Zřejmá byla i snaha udržet v údolí podmínky pro chráněné rostliny a živočichy. Otisky ve zdejších horninách jsou dokladem pravěkého života. V údolí jsou unikátní paleontologická naleziště, o něž se v 19. století zajímal francouzský geolog a paleontolog Joachim Barrande. Svými výzkumy prvohor, které shrnul v rozsáhlé vědecké práci, proslavil české země v geologických vědách po celém světě. Nalézají se zde např. zkameněliny graptolitů, tentakulitů, ramenonožců, trilobitů aj.

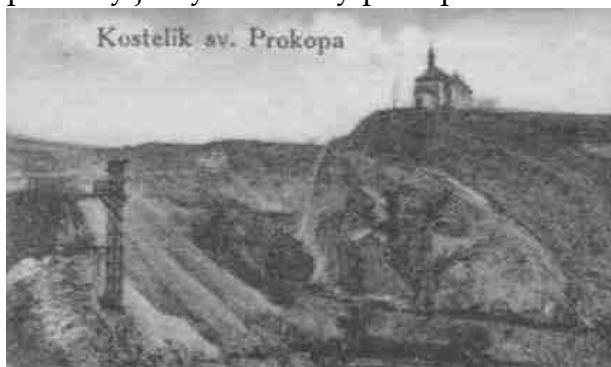
Prokopské údolí hodně změnila zemědělská činnost a hlavně intenzivní těžba vápence započatá dle písemných pramenů již v roce 1820. Téměř celý severní svah Prokopského údolí je změněn odlámaním. Východní stěna bývalého Svatoprokopského lomu je jedním z nejcennějších geologických profilů. Odkryv je významný i z tektonického hlediska. Stěny lomů pod Dlouhým hřbetem jsou tvořeny hlíznatými vápenci pražského souvrství. Lomy u jezírka jsou z dalejských břidlic, vápence dalejsko-třebotovského a chotečského souvrství. Vápenec se nalézá i na Kynychově vrchu, v Sekané rokli, na tzv. Klouzačce, lomu Švagerka a v lomu v Děvínské rokli. Těžba i zemědělství ustaly v polovině 20. století, v místech vedení buštěhradské dráhy již dříve.

Osou údolí je Dalejský potok, který pramení v Chrástanech ve výšce 384 m a ústí v Praze do Vltavy ve výšce 187 m. Jeho délka je 13,5 km. V Řeporyjích se do něj vlévá Jinočanský potok a pod Butovickým hradištěm potok Prokopský. Všechny zdejší toky byly mnohokrát upravovány, sváděny do desítek rybníků a mlýnských náhonů, které zanikaly.

Prokopské údolí je floristicky nejbohatším územím přírodního parku. Jsou zde nivní louky, lužní a suťové lesy, dubohabřiny, skalní stepi a stepní trávníky, celkem asi 550 druhů rostlin. Začínají se tu objevovat i náletové dřeviny (šípková růže, trnka..). Bylo zde zjištěno 46 druhů samotářských včel, 5 druhů čmeláků, 14 druhů blech, 1575 druhů motýlů..

Přírodní rezervace Prokopské údolí má rozlohu 101,5 hektaru. Více než čtyřicet procent pokrývá les, pětinu skalní stepi a teplomilné trávníky. Je zde především vápenec siluru a devonu a několik lokalit je vulkanického původu, z nichž nejvýznamnější je skalní útvar Hemrovy skály. Vulkanické horniny vyvěřely asi před 430 miliony let na mořské dno a vytvořily podmořskou sopku až k hladině moře. Na plošině na západ od Dívčích hradů je doložena vrty H-7 a J-1 existence krasových jevů. Krasový tok je patrný i z popisu Prokopské jeskyně a jeskyně pod

Barrandovským mostem, která je dnes zaplněna betonem. Prokopská jeskyně patřila k největším jeskyním až do roku 1880, kdy začala být odlamována za účelem těžby vápence. J. Arbes se zmiňuje o puklině, za níž bylo slyšet zurčení vody. Možná to byl právě tento pramen, který v roce 1905 zatopil nedaleký lom a vytvořil Hlubočepské jezírko dlouhé 107 m, široké 26 m a hluboké 10 – 12 m. Při těžbě pod jeskyní došlo ke zřícení přední části jeskyně. V postranní chodbě se pak našly kosti zvířat z doby ledové (koní, kozorožců, jelena, soba, pratura, bizona, nosorožce, medvěda či mamuti stolička). Při další těžbě nálezů přibývalo. Od roku 1883 je chodil sbírat cestoval a učitel J. Kořenský, který zde našel i lidské ostatky - spodní čelist. Původně byla označena za neandrtálskou, ale pozdější výzkumy uvádějí stáří menší. Za druhé světové války byl zbytek jeskyně upraven pro vojenské účely. V roce 1943 při okupaci zde Němci začali uskutečňovat projekt podzemní továrny Junkers. Po válce se prostory jeskyně dostaly pod správu čs. armády, která je užívá dodnes.

Nad lomem stával kostel svatého Prokopa, který byl kvůli těžbě zbořen v roce 1966. Byl postaven v prostém barokním slohu. Presbytář je půdorysu čtvercového a má mělkou klenbu. Hlavní oltář je barokní, zdobený obrazem sv. Prokopa, v horní části sousoším nejsvětější Trojice. Na boční stěně jsou dva zajímavé obrazy P. Marie z 18. století.

Při pilíři jest barokní kazatelna zdobená soškami. Další oltáře jsou vesměs barokní. Na stěnách lodi jsou rozvěšeny čtyři velké obrazy od Jana Jiřího Heintsche a byly sem patrně přeneseny z některého zrušeného kláštera jezuitského. Zvon Prokop z roku 1867 od Anny Bellmannové v Praze na Novém Městě měl průměr 43 cm, výšku 36 cm a hmotnost 55 kg. Zavěšen byl ve věži kostela. Ve střížce nad presbytářem jsou dva malé zvony. . Nápis: SV. PROKOPE, PROS ZA NÁS. Byl rekvírován v 2. sv. v. Další dva zvony z roku 1838 byly údajně zachovány ještě koncem 50. let.

Na Dalejskou skálu v Prokopském údolí se v roce 2007 po 50 letech vrátil velký dřevěný kříž, připomínající zakladatele Sázavského kláštera sv. Prokopa, který zde podle legend kdysi žil. Z jeskyně, kterou obýval v dobrovolné samotě, podle pověsti křížem vyhnal ďábla. Prokop (asi 985 až 1053) byl prvním Čechem, jehož papež svatořečil. Od této události v roce 2007 uplynulo 800 let.

Péče o rezervaci stojí Prahu ročně několik set tisíc korun. S údržbou a odstraňováním vandalských činů jí vydatně pomáhají občanská sdružení. *Příští rok město vybuduje v údolí další větev naučné stezky, která povede přes butovické hradiště,* řekl Petr Slavík. Naučnou stezku, která prochází údolím, lidé soustavně ničí, poškozují značení chráněného území i drobné vybavení rezervace. Přírodní prostředí narušují i neukáznění cyklisté na horských kolech. Město spolu s městskou policií pořádá nárazově dny zvýšeného dohledu. Nad vybranými částmi mají strážníci zvýšený dohled po celý rok. Od roku 2008 v údolí působí jízdní hlídky městské policie.

Přírodní park Košíře – Motol

Málokdo si při jízdě po rušné Plzeňské ulici uvědomí, že přírodní plochy v jejím okolí tvoří další pražský přírodní park, který se tak ze všech pražských přírodních parků nejvíce přibližuje k centru Prahy. Jde o přírodní park Košíře – Motol, který je pojmenován po městských čtvrtích, kterých se dotýká. Přírodní park Košíře – Motol obsahuje jednak chráněná území, která vytvořila sama příroda, jednak rozsáhlý areál, který je dílem lidského snažení. V prvním případě jde o přírodní památky, z nichž celku dominuje Vidoule, vyhlášená památkou v roce 1988. Jde o výraznou tabulovou horu na ploše 6,7 ha, tvořenou horizontálně uloženými křídovými vrstvami a oddělující Motol od Jinonic.

Dalším takřka nepřehlédnutelným útvarem je přírodní památka Kalvárie v Motole. Tu naleznete přímo u Plzeňské, těsně pod krematoriem. V těchto místech bývala soutěska, kterou zde vytvořil Motolský potok, a skalní útvar nad ní je právě Kalvárie, zakončená zdáli viditelným křížem. Celé území bohužel značně poznamenalo rozšíření Plzeňské ulice.

Přírodní památka Skalka se nachází na křižovatce ulic Plzeňské a Pod Kotlářkou. Na ploše 9,8 ha naleznete tzv. kozí hřbety, tvořené ordovickými horninami a narušené dřívější lomovou těžbou.

Pokud se týká lidských výtvorů, které jsou součástí tohoto přírodního parku, jde o park krematoria v Motole, ale především o rozsáhlý anglický park Cibulka, který vznikl v letech 1815 až 1824 na pozemcích stejnojmenné usedlosti. Majitel, pasovský biskup Leopold Leonard Thun z Hohensteinu, zde využil přirozených dispozic místa, které doplnil o řadu doprovodných staveb. Dodnes tak můžete navštívit rozhlednu, připomínající romantickou hradní zříceninu, případně projít Dantovým peklem, tedy zbytky takto pojmenované jeskyně se sochou nazvanou Škrtič (Laokont). Stromořadí dubů zimních vás pak dovede k rozpadajícímu se čínskému pavilónu. Park Cibulka dlouhá léta chátral tak jako sama usedlost. V poslední době však město začalo s obnovou areálu, což dokazuje například zcela opravené jezírko pod sochou Diany.

Přírodní park Radotínské údolí

Celé jméno tohoto přírodního parku o rozloze 877,5 hektaru je Radotínskochuchelský háj a naleznete jej na jihozápadním okraji Prahy 5. Hlavní část tohoto chráněného území tvoří ostrý zářez údolí vytvořený Radotínským potokem a další čtyři boční údolí s přítoky. Samo Radotínské údolí je co do geologické stavby i celkových přírodních poměrů obdobou údolí Prokopského.

Na rozdíl od Prokopského údolí je okolí Radotínského potoka o něco méně narušeno lidskou činností. Velkolomy, kde se dodnes těží vápence a mramor, se nacházejí pouze v dolní části údolí pod osadou Cikánka. Provozem cementárny nad Radotínem a

spadem cementového prachu značně utrpěla okolní vegetace, ale po instalaci odlučovačů naštěstí flóra rychle regeneruje.

Význam Radotínského údolí, které je jedním z nejzachovalejších území v pražské oblasti, spočívá jednak v geologických odkryvech a krasových jevech, ale také ve velkém bohatství živé přírody. V okolí potoka je zachována údolní niva a v lokalitě bylo napočítáno na 600 druhů rostlin. Ze zvířat zde žijí běžní živočichové známí z pražského okolí. Hnízdí zde výr a občas sem zaletí i čáp černý. Větší význam má drobná fauna, především teplomilné druhy hmyzu a plžů. Samotnou kapitolou Radotínského potoka jsou mlýny, které klapávaly na jeho toku.

Od obce Úhonice až do Radotína jich zde stálo více než dvacet a mnoho z nich se dochovalo dodnes. Pěkně zachovalý je mlýn Veselých. Mlýn Kalinův má navíc jednu zvláštnost, kterou ocení především návštěvníci Radotínského údolí. Mlýn je totiž odnepaměti volně průchozí. Ostatně celé Radotínské údolí je dobrým tipem na vycházku. V obci Chýnice se můžete napojit na zelenou turistickou značku, která se v Chotči změní na značku červenou. Obě značky vás provedou nejkrásnějšími částmi údolí a vedou po pěšině, která je až na krátké úseky sjízdná i na horském kole.

Paví vrch

Paví vrch je opředen mnoha tajemnostmi, navíc i geologové prokázali, že jeho podzemím prochází celá spleť dnes již převážně zaniklých podzemních prostor. Některé z nich sloužily jako vinné sklepy pro zdejší vinice. Rozsáhlé sklepy začínají na úpatí, u domu Brantová (č. p. 184). V roce 1918 došlo k propadu, svědci pak tvrdili, že z domu vedou chodby na všechny světové strany. Průzkum však proveden nebyl. Jiné sklepy a chodby byly zjištěny v roce 1937 při kopání základů činžovního domu.

Dělník se propadl do chodby, která se po 20 metrech sbíhala s dalšími čtyřmi chodbami. Následně bylo zjištěno, že jedna z chodeb vyúsťuje do malého domku před vrcholem Pavího vrchu. Podle terénních znaků zde zřejmě stávala tvrz. Zdá se, že sem vedla i chodba z Vyšehradu. Je ale možné, že odtud vedly chodby do hradu, který kdysi stával Na Skalce.

Botanická zahrada

Botanická zahrada mívala 231 arů a svého času patřila k největším v Praze. Založena byla roku 1775 z jezuitské zahrady (kdysi pozemku zrušeného Kartouzského kláštera). V roce 1835 byla přikoupěna tzv. Kounicova zahrada, té domě majetek hraběte Štefka. Obě zahrady pak byly odděleny původní zdí. Důvodem jejího vzniku bylo vzdělávání studentů Karlovy (tehdy Pražské) university, když malá zahrada u Nuslí již

nestačila. Profesoři oslovili císařovnu Marii Terezii, která vybrala právě jezuitské pozemky.. Uvnitř byly byty pro zahradníky, přednáškové sály a byt c. k. ředitele zahrady. Vstup byl možný po čtyřech schodech z jižní strany dnešního Arbesova náměstí.

Vojtěch Sedláček vzpomíná na vrchního zahradníka Tataru, který byl proslulý svou láskou k flóře. Pověstný byl prý i jeho exotický skleník. V roce 1879 na Boží hod vánoční se údajně konala v Lobkovickém paláci nějaká slavnost a kněžna si vyžádala puget růží. Růže dvorního zahradníka Donáta však byly příliš rozvité, proto nechal poslat pro květiny k Tatarovi na Smíchov. Kněžna a její hosté byli krásou růží nadšeni a vyslovili Donátovi velké uznání, které ale odmítl s odkazem na smíchovského zahradníka. Pochvalu pak dostal Tatar společně se zlatými hodinkami. Zahradu zvelebili profesoři Mikan a Kostelecký.

Zahrada byla roku 1900 zrušena a přenesena do ulice Na Slupi.

Dětský ostrov

Ostrov na Vltavě při levém smíchovském břehu mezi mostem Legií a Jiráskovým má rozlohu 1,83 ha. Dříve bylo na Vltavě v těchto místech více menších ostrůvků, jejichž tvar a velikost se měnily nánosy. Při velké povodni v 17. st. mnohé malé ostrůvky zanikly a ustálil se tvar několika větších ostrovů, také Dětského. Původně ho vlastnil maltézský klášter Panny Marie Pod Řetězem, později město, které ho prodalo do soukromého vlastnictví. Byli mezi nimi židovští majitelé, např. majitel smíchovské kartounky Jeruzalémský, a tak se ostrovu začalo říkat Židovský. Od r. 1815 se na ostrově slavila Filipojakubská pouť, známá mnoha atrakcemi. Těsně sousedící Petržilkovský ostrov se jmenoval po mlynáři Janu Petržílkovi, který zde vybudoval mlýn. V letech 1911 - 14 se přestavovalo smíchovské nábřeží a stavěla se plavební komora zdymadla. Oba ostrovy se staly technickou součástí vodní cesty. Z Petržilkovského ostrova zbyl jen pozůstatek s bývalou malostranskou vodárenskou věží. Jde vlastně o nejmenší pražský ostrov o velikosti 60 x 10 m. Část ostrova byla připojena k ostrovu Dětskému, který regulací změnil velikost i tvar. Vstup na ostrov je klenutým můstkem, aby mohly pod ním plout i vyšší parníky, vyplouvající z plavební komory. Na prodlouženém kamenném tarasu severní špice ostrova je bronzová socha Vltavy, zdobená na soklu čtyřmi dívčími reliéfy, které představují přítoky Vltavy (Otava, Lužnice, Sázava, Berounka). Autorem sochy je prof. Josef Pekárek (1916), architektem byl František Sandner. Každoročně se u sochy slavnostně otevírá vodácká sezona a na dušičky se zde drží tryzna za utonulé. Ostrov sloužil též sportovcům, po první světové válce jako skladiště lodí a po skončení 2. světové války byl věnován dětem a byla zde upravena dětská hřiště.

V závěru roku 2001 začala rekonstrukce ostrova, jejím cílem zde bylo vytvořit především sportovní zázemí pro všechny věkové kategorie. V průběhu srpnových povodní v roce 2002 byl ale ostrov značně poničen a i jeho rekonstrukce se tudíž prodloužila. Slavnostní otevření po rekonstrukci se konalo 21.března 2003. Pro

veřejnost jsou otevřena hřiště na volejbal, fotbal, koulenou, petanque, dětská hřiště, dráha na kolečkové brusle, skatepark atd. Celý areál je oplocen a na noc se zamyká. Obnovu Dětského ostrova provedla smíchovská radnice a její výše dosáhla 15 milionů korun.

Přírodní památky

Přírodní památka Ctirad (U Dívčích hradů)

Přírodní památka Ctirad se nachází na severním okraji návrší Děvín. Má výměru 6,44 hektarů. Za přírodní památku byla prohlášena vyhláškou NVP č. 5/1988 Sb. NVP. V zářezu silnice leží významné odkryvy v motolském, přídolském a kopaninském souvrství siluru. V opuštěném lomu pod železnicí vystupují i vápence spodního devonu, který se zde od 19. století těžil. Je zde naleziště trilobitů, hlavonožců, mlžů, graptolitů aj. Na okraji chráněného území se nacházel lom Bílá skála, kde Joachim Barrande našel při procházce první trilobity a hlavonožce. A právě zde vyrůstaly generace mladých geologů a paleontologů. Zdejší zkameněliny jsou uloženy v řadě světových muzeí. Vegetaci tvoří náhradní společenstva skal a strmých strání, šíří se ale křoviny. V lokalitě je zaevidováno 612 druhů motýlů.

Národní přírodní památka Dalejský profil (Koterovská ulice)

Národní přírodní památka Dalejský profil se nachází v západní části Dalejského údolí mezi Holyní a Řeporyjemi. Území je součástí Třebotovské plošiny v rámci Brdské oblasti Poberounské subprovincie. Větší část byla pozměněna výsadbou nepůvodních dřevin a zemědělskou a těžební činností. Jsou zde významné společenstva skal a teplomilných pastvin s chráněnými a ohroženými druhy. Evidováno je 1054 druhů motýlů. Z obojživelníků zde žije čolek, skokan, ještěra obecná i zelená. Zaletuje sem výr velký. Nachází se tu řada opuštěných lomů i odvalů hlušiny. Geologický profil odkrytý v lomu Mušlovka představuje zároveň opěrný profil k mezinárodnímu stratotypu hranice ludlow-přídol, který byl v roce 1984 vyhlášen Mezinárodním geologickým kongresem v Moskvě. Toto území má tedy mezinárodní význam nejvyššího stupně, který vyžaduje trvalé zachování odkryvu umožňující studium a odběr vzorků pro vědecké účely komukoliv. I zde se tak – podobně jako v Prokopském údolí – nalézají fosílie (trilobiti, ramenonožci, gastropodi, hlavonožci aj.) Výměra je 22,7820 ha. Profil pokračuje lomem U kantýny a Černým lomem taktéž významnými nalezišti. Památka byla zřízena vyhláškou NVP č. 3/1982 Sb. NVP.

Přírodní památka Opatřilka – Červený lom (ulice K Opatřilce)

Přírodní památka má výměru 8,2028 ha a byla zřízena vyhláškou NVP č. 3/1982 Sb. NVP. Významná je řadou významných geologických profilů a nalezišť zkamenělin (graptoliti, brachiopodi, trilobiti). Jsou zde i významná společenstva teplomilných pastvin s výskytem chráněných a ohrožených druhů. Po Prokopském údolí je Opatřilka nejbohatší na rostlinné druhy (408 druhů). Na okraji byly vysázeny akáty a borovice černá. Nachází se zde 876 druhů motýlů. Travníky neudržované pastvou

zarůstají teplomilnými druhy křovin (trnka, šípková růže, svída). Území se nachází v intenzivně využívané krajině.

Národní přírodní památka Požáry

Památka se nachází na pravém břehu Dalejského potoka u obce Řeporyje proti Trunečkovu mlýnu. Má rozlohu 3,5 ha a byla zřízena vyhláškou NVP č. 3/1982 Sb. NVP. Geologický profil je mezinárodního významu (stratotyp ludlow-přídol, který byl v roce 1984 vyhlášen Mezinárodním geologickým kongresem v Moskvě jako území mezinárodního významu nejvyššího stupně). Nachází se zde mnoho fosilií, např. plži či na rostlinách bezobratlí. Lom Požár 1 byl opuštěn už před první světovou válkou. Zdejší vápenec byl užíván k pálení vápna, na výrobu cementu a k chemickým a sklářským účelům. Dno lomu je dnes zarostlé náletovými dřevinami (jasan, vrba jíva aj.), dále jsou zde nečetné rostliny skalních stepí s ruderálními druhy (vlaštovičník). Vyskytuje se zde 628 druhů motýlů.

Národní přírodní památka U Nového mlýna

Památka byla zřízena vyhláškou NVP č. 3/1982 Sb. NVP a nachází se na svazích nad tratí na pravém břehu Dalejského potoka mezi zastávkou Holyně včetně lomu Prastav. Skládá se ze tří částí oddělených vozovkami místních komunikací. V oblasti se nachází velké množství malých lomů. Výměra činí 12,69 hektarů. Je nalezištěm zkamenělin ramenonožců, mlžů, trilobitů a tentakulitů. Vegetace je tvořena nekvalitním lesním porostem (akát, borovice černá), na jihu jsou stepní trávníky, na severu porosty skalních štěrbin. Žije zde také mnoho bezobratlých. Zaevidováno je 964 druhů motýlů.

Archeologické památky

Slovanské kostrové pohřebiště v Motole

Pohřebiště leží na jižním okraji Fakultní nemocnice a mezi léčebnými pavilony a zástavbou ulice V Úvalu (č. parcelní 150, 352, 353, a 456, k. ú. Motol). Původní terén lokality byl narušen úpravami před domy č. p. 71 a 86 v roce 1935 a zemními pracemi na nemocnici za 2. světové války. Místo archeologického výzkumu leží na severní straně hlubokého údolí vzniklého erozí Motolského potoka koncem třetihor a v neogénu a pleistocénu. Skalní podloží v jihozápadní části reprezentuje prvohorní mořské sedimenty.

K objevení lokality v literatuře známé jako Pod či Nad Homolkou došlo v souvislosti s výstavbou domů č. p. 71 a 86 v ulici V Úvalu. První dva hroby zachránilo v roce 1921 Národní muzeum. Že se jedná o větší pohřebiště bylo objeveno až při záchranném průzkumu v roce 1935 Pod vedením R. Turek zde bylo odkryto 29 hrobů. Nálezy pocházely z mladší doby hradištní. Při stavbě přízemních pavilónů nemocnice za druhé světové války byl ohlášen pouze hrob bez milodarů a hrob s pískovcovým náhrobkem. Další hrob byl porušen v roce 1962 výkopem pro sloup elektrického vedení (ostatky jsou v Muzeu hl. m. Prahy). V roce 1962 tak bylo prozkoumáno celkem 35 hrobů. V roce 1975 dělníci při stavbě ubytovny zdravotního personálu objevily další kostry. Muzeum hlavního města Prahy zahájilo záchranný výzkum. Celkem byl objeveno 158 hrobů, i když jejich přesný počet není díky stavebním práce možné zcela jasně určit. V dalším roce bylo objeveno dalších 46 hrobů. Celkem tedy 293. V průběhu výzkumu byly v severovýchodní části areálu odkryty sídlištní objekty kultury s vypíchanou keramikou a kultury nálevkovitých pohárů.

62,2 % všech případů z hrobů nalezených v letech 1975-76 tvoří hrobová jáma. K jejich úpravě se používalo dřevo a kámen. Nejzajímavější je náhrobek č. 60 složený ze tří částí vytvářející stylizovanou postavu, která rozměrově odpovídá níže uloženému pohřbu dítěte ve věku 13-14 let. Samostatnou skupinu tvoří pohřby dětí do 2 let mezi kameny nebo pod několik kamenů. Vyskytují se tu i kameny na údech či hlavě, které vycházejí z vampirických pověr. Ve dvou případech byly kameny povrchově upraveny. V prvním případě se jednalo o rýhy představující patrně páteř, druhý náhrobek obsahoval reliéf maltézského kříže. Na 72 hrobech bylo užito dřevo z borovice. Kostry jsou většinou uloženy natažené na zádech s pažemi podél těla.

Inventář mužských hrobů tvoří železné nože, vědra a keramika. V jednom hrobě byl nalezen křesací kámen, v jiném železné háky. Ženský inventář byly šperky, železné nože, vědra, keramika a křesací kameny.

Hradiště Butovice (Jinonice, u Prokopského údolí)

Hradiště Butovice je významnou archeologickou a kulturní památkou. První osídlení je zaznamenáno v pozdní době kamenné – v období řivnáčské kultury, o čemž vypovídají nálezy keramiky a kamenné industrie. Dalšími obyvateli hradiště byli Slované, po kterých se zachovaly zbytky kamenného a hliněného opevnění. Celková osídlená plocha čítala 9 hektarů. I jejich hradiště však na přelomu 9. a 10. století zaniklo.

Dívčí Hrad

Pravěké hradiště s tvrzištěm a zbytky hradu ze 14. století nalezneme na vrchu Děvíně nad Zlíchovem. Ze středověkého tvrziště zbyly do současnosti pouze val a příkop. Hrad Děvín byl založen nejspíše Štěpánem z Tetína a zanikl pravděpodobně ve století svého vzniku. O jeho existenci tak svědčí jen terénní reliéfní náznaky. Dispozice hradu byla dvoudílná se čtvercovým jádrem, nádvořím, opevněním, věží a polookrouhlou baštou. Stavebním materiálem byl místní vápenec a cihly.

Kašny a fontány

Bazén s vodotryskem na Arbesově náměstí

Po pádu komunismu se Arbesovo náměstí stalo jedním velkým tržištěm. O desetiletí později jej však nahradila parková úprava. Do ní je zasazen mělký kruhový bazén z pískovce, který připomíná velké plovací kolo. Uprostřed je soustředný kruh z nerez oceli, provrtaný prstenec, jenž vytváří radou výstřiků obloučky zurčící vody. Ze samotného středu vyvěrá do výše mohutnější vodotrysk. Náměstí vlídně sleduje socha Jakuba Arbesa od J. Černého a J. Korečka z roku 1964.

Fontána v Diezenhofferových sadech

Moderní fontána v sadech ve tvaru cívky, jen několik metrů od hlavního dopravního tahu, patří k drobné architektuře parku. Při pohledu přes řeku připomíná svým tvarem Tančící dům stojící naproti. Do provozu byla fontána uvedena firmou Mück. Dva čtvercové stupně základů nesou kruhový sokl, na němž je hranol s masivní mísou. Cívkou fontány tvoří kovové úhelníky, které nesou drobnější přepadovou misku. Z ní vytéká voda do nastavených prohnutých úhelníků a odtud do kašny, která je vyložena drobnými mozaikovými kostičkami.

Jezírka a vodotrysk před letohrádkem Kinských

Vodovod zásobující letohrádek i přilehlé pozemky vodou nechal vybudovat kníže Rudolf Kinský v letech 1829-31. Využil vyvěrajících podzemních pramenů a jejich vydatnost zvýšil vybudováním štol. Toto zajímavé soukromé dílo napájelo tehdy tři velké kašny, dvacet tři malých kašen a tři jezírka. Horní jezírko v Kinského zahradě má oválný tvar, voda stéká po kamenité stěně do většího dolního jezírka, kde je umístěna socha Herkula a dva vodotrysky. Pískovcová socha Herkula, raně barokní práce z konce 17. století sem byla přenesena v roce 1938 z Kampy. Před vchodem do Národopisného muzea byl instalován další vodotrysk. Bronzový lachtan z jezírka v Kinského zahradě je dílo Jana Laudy z roku 1953.

Kašna v areálu školy pro neslyšící (Holečkova 4, č. p. 104)

Kašna je umístěna v průčelí dvouramenného schodiště, které umožňuje vstup do rozlehlé budovy. Je vybavena konchou s lasturou, jejímuž čelu ještě nedávno dominovala maska démona – chrlič. Zbyla z něj jen trubka, a ta je bez vody. Nádržka na vodu je útulně osázena trvalkami. Vzadu za budovou se nacházejí zbytky bazénku, jenž poskytoval vodu, přirozeně získávanou z petřínských pramenů, rozlehlé zahradě. Za bazénkem nalezneme malý domeček, který slouží jako úkryt pro stále živou studánku.

Umělé jezírko s pramenem (Holečkova 8, č. p. 106)

Umělé jezírko se nachází v místech bývalého proslulého zahradnictví pana Martina Peterky, které bylo zrušeno v prosinci roku 2008. Sestává se z navršených kamenů a vytváří malou niku, pod níž kdysi tekl pramen. Jezírko je v současné době zanesené chrastím a větvemi. Využívalo petřínských pramenů, ale výstavba Strahovského tunelu cesty vody značně narušila.

Kašna a jezírko v parku Sacré Coeur (Holečkova)

Dva obrázky z cyklu fotografií Zikmunda Reacha zachycují kašny v bývalém klášteře Sacré Coeur. Jedná se o plasticky vyzdobený vodotrysk uprostřed kruhového bazénu a druhý kruhový bazének s obdobnou výbavou vodotrysku a se sochou Panny Marie na soklu za bazénkem. Fotografie byly pravděpodobně pořízeny až po prodeji celého majetku čs. státu po roce 1919.

V ose průčelí bývalé klášterní budovy se nachází kruhový bazének s funkční fontánou. Je umístěna na soklu z valounků, blízka květu prostupuje přepadovou mísou.

Bazének s fontánou v zahradě domu č. p. 2004 Kartouzská 6

Elipsovitý bazének mezi stromy v prostoru Zdravotnického zařízení Smíchov je umělou skalkou z kamenů. Na ní jsou ještě nohy volavky od Vincence Vinglera – jediné, co z bronzové plastiky zbylo.

Kašna v bývalé zahradě Portheimky (Matoušova/Štefánikova č. p. 68)

Prostá barokní kamenná nádrž o rozměrech 187x132x110 cm je zhotovena z jednoho bloku hrubozrnného žehrovice pískovce. Nápadná je plastická výzdoba frontální stěny: v oválu je umístěn antický vůz s dvojspřežím boha Héliá, na voze sedí ženská postava, levou rukou řídí dvojspřeží. Výjev se umělci podařilo zřetelně zobrazit v pohybu. Boky jsou rozčleněny vysekanými zrcadly, zadní strana je pouze kamenicky ošpicována, neboť nebyla stranou pohledovou. Původně, když vzácná kašna stála při zdi letohrádku, byla ještě ozdobena obnaženou ženskou postavou. Sedící žena se levým loktem opírala o ocas mořské ryby, na klíně přidržovala druhou rukou její hlavu, která sloužila jako chrlič vody.

V roce 2003 byla kašna umístěna v ose hlavní budovy. Povrch pískovce byl silně zakrystován, znečištěn cákanci cementového potěru, rostly na něm lišejníky. Kašna byla osazena bez základu, vnitřní vana sloužila de facto jako odpadkový koš. Vlastník kašny, městská část Praha 5 se v roce 2003 rozhodla kašnu restaurovat. Výběrové řízení vyhrála firma Archkaso, restauraci samotnou provedl akademický sochař a restaurátor Jaroslav Jelínek. Kašna byly vyčištěny, byl zprovozněn odtok dešťové

vody. Zanedlouho je přikročeno k jejímu přemístění ke zdi letohrádku a k jejímu napojení na vodovodní síť. V roce 2009 plastiku poničil vandal sprejem.

Fontána Živý pramen (Mozartova 2)

Pískovcová fontána s plastikou Živý pramen od Jana Kodeta je před zahradou umístěna od roku 1975. Kašna v zahradě je tvořena dvěma polokruhovými nádržemi s přepadem vody, který vytváří vodní efekt. V zahradě se nachází rovněž litinová pumpa bez vody a vzadu ještě jedna, která byla odhalena při pozemních pracích. Voda ze svahu podmáčí celý terén.

Drobná kašna u domu Na Hřebenkách č. p. 1248

V roce 1995 byla napojena na městský vodovod drobná kašna respektive pítka umístěné na opěrné zdi. Kašna bývala dříve napájena z vlastní studánky Hřebenka z bohatého vodního systému Petřína. Voda se ztratila při budování Strahovského tunelu. Na kamenné zídce je umístěna kamenná mísa a chrlič ve tvaru kotvy z nerez oceli. V roce 1998 byla kamenná mísa měněna.

Jezírko v zahradě Palaty (Na Hřebenkách)

Před průčelím budovy se nachází kruhový bazének, uprostřed něhož je váza ve tvaru široké číše a v ní obnažená soška ženy – najády. Vodotrysk postavu vodní víly ukrývá pod proudem vody. V areálu bylo v roce 2002 zřízeno jezírko, na němž se rychle ujaly lekníny. Jezírko je obklopeno dřevěnými můstky, břehy jsou vyztuženy dřevěnými kládami. Z kamenné polokruhové zdi vytéká do jezírka voda.

Bazének s plastikou v zahradě Nad Výšinkou

V zarostlé zahradě rohového domu nad Výšinkou 17 v rozlehlé oblasti Na Hřebenkách se nachází hluboký pravoúhlý bazének s pískovcovou sochou ženy v životní velikosti.

Nádrž s plastikou chlapce v parku a pítka u Smíchovského nádraží

V parku před Smíchovským nádražím se nachází kruhová nádrž s leštěným obkladem. Uprostřed na válcovém postavci je od roku 1967 umístěna plastika Chlapec s rybou od Břetislava Bendy. Pod ní je soustava misek a přepadů. K nádraží se připojila i stanice metra, která byla doplněna dvěma drobnými fontánkami – pítky s kovovými tryskami, které ze slezského mramoru vytvořil v roce 1986 akad. sochař Miroslav Chlupáč.

Medvědí fontána (kašna) – Nám. 14. října

Kašna se původně nacházela ve Slavatovské zahradě na smíchovském předmostí dnešního Jiráskova mostu. Na jejím místě pak stála Przi Bramova kartounka. Z továrního nádvoří se kašna, dar továrníka smíchovské obci, přestěhovala v roce 1894 před dnešní Justiční palác. Fontánu dokončil sochař a řezbář Jeroným Kohl v roce 1689. Kompozicí připomíná jiné jeho dílo na II. nádvoří Pražského hradu, je však jednodušší a prostší. Dolní mísu fontány nesou tři medvědi, horní mísa vrcholí sochou Neptuna s trojzubcem. Vodu do tří nádrží přiváděl řad z přilehlé malostranské vodárny, odtok z kašny se zapojoval do jiného řadu. Od roku 1998 je rekonstruovaná a funkční fontána umístěna na Náměstí 14. října. Opakovaně však čelí útokům vandalů a to zejména kvůli pozlacenému trojzubci, který musel být nahrazen umělou hmotou.

Fontána propadliště času (Nám. Kinských)

Novou fontánu začala smíchovská radnice budovat v době povodní v roce 2002 na místě bývalého pomníku tanku č. 23 před Justičním palácem. Šedesát čtyři trysek a čtyřicet světél řídí počítačový program. Voda protéká průrvou mezi dvěma kruhovými a ve středu neopracovanými deskami. Vnější okruh ze syenitu je jemně opracován. Sochař Jan Lauda chce kašnou připomínat pomíjivost času i pomíjivost historických událostí.

Sochy na Smíchově a Malé Straně

Pomník obětem komunismu (Újezd)

Po roce 1989 bylo uvažováno o vybudování důstojného pomníku obětem komunistických perzekucí. Pomník měl původně stát v horní části Václavského náměstí nebo v Bartolomějské ulici, kde bylo sídlo Státní bezpečnosti. Nakonec však bylo vybráno úpatí vrchu Petřín – proti Vítězné ulici. Soutěž na podobu pomníku vypsal Městská část Praha 1, Hlavní město Praha a Konfederace politických vězňů s termínem odevzdání 31. května 2000.

Z 25 návrhů vybrala porota návrh sochaře Olbrama Zoubka, který pomník se svými spolupracovníky – architekty Zdeňkem Hölzlem a Janem Kerelem realizoval i přes námitky památkářů, že se jedná o dílo předimenzované.

Pomník tvoří monumentální betonové schodiště o 26 stupních. Na něm je umístěno sedm bronzových plastik v mírně nadživotní velikosti. Bronz je na vnějším povrchu cizelovaný a patinovaný do tmava. V popředí zástupu stojí jediná celistvá socha, ostatní se směrem do kopce postupně mění v torza (muž, který je likvidován totalitní mocí, ale stále stojí a vzdoruje). V ose schodiště jsou na bronzovém pásku umístěna data o počtu odsouzených (205.486), popravených (248), zabitých na hranicích (327) a emigrantů (170.938).

Slavnostní odhalení pomníku proběhlo 22.května 2002.

Socha Tarase Ševčenka (Nám. Kinských)

Socha ukrajinského básníka, dramatika a malíře (1814- 1861) v mírně nadživotní velikosti byla na Nám. Kinských odhalena 25. března 2009 za účasti ukrajinského prezidenta Viktora Juščenka. Plastika pochází z dílny mezinárodně uznávaného sochaře, člena Umělecké akademie Ukrajiny Valentina Znoby, jehož práce se nacházejí například v Paříži, Moskvě, Kyjevě, New Yorku nebo Edinburghu. Básník drží v levé ruce svitek.

Socha Vltavy (Dětský ostrov)

Alegorické znázornění Vltavy z roku 1916 je dílem Josefa V. Pekárka (1873-1930). Řeka je zde zobrazena jako ženský akt, přes levou ruku je přehozen pruh látky, u nohou sochy je umístěna kotva. Bronzová plastika je umístěna na hranolovitém žulovém soklu, na jehož bocích jsou též alegoricky zobrazeny přítoky Vltavy – Otava, Lužnice, Sázava a Berounka. Autorem architektonického řešení celé špičky ostrova je profesor František Sauder. U sochy pokládá spolek Vltavan každoročně věnec za oběti řeky.

Chvála proměny (Ostrovského, náměstíčko u Ženských domovů)

Dvě abstraktní pískovcové plastiky z roku 1998 jsou dílem akademického malíře Františka Lhotky (1924 – 2005), žáka Františka Tichého a příslušníka z politických důvodů zapovězené pomíjené a téměř neznámé generace umělců. Akademický titul mu byl přiznán až v r. 1968.

Sochy na zahradě Bertramky

Živý pramen

Mramorová socha z roku 1964 představuje mladou dívku sedící na soklu umístěném uprostřed mělkého bazénku v předpolí Bertramky. Nohy dívky jsou překřížené. Autorem sochy je Jan Kodet (1910 – 1974). V roce 1975 byl originál přemístěn do depozitáře Galerie hl. m. Prahy, kopii zhotovil sochařův syn Kristián Kodet.

Mozartova busta

Autorem pískovcové busty je Tomáš Seidan (1839 – 1890). Dílo pochází z roku 1876, kdy jej nechal vyrobit Mozartův velký obdivovatel a majitel Bertramky Adolf Popelka. Sokl, na kterém je busta umístěna, je zdoben volutovými křídly a německým nápisem „Zde zkomponoval Mozart operu Don Juan dne 28. října 1787“. Socha byla v roce 1956 přenesena z horní části Bertramky.

Busta bakchantky

Pískovcová busta mladé dívky z počátku 19. století stojí na toskánském sloupu s girlandami v zahradě Bertramky. Hlavu má ozdobenu věncem hroznových listů. Její autor je neznámý. Restaurována byla v roce 1999.

Chlapec s hroznem

Terakotová socha chlapce v antikizujícím oděvu pochází z dílny Václava J. Sommerschuha. Vytvořena byla pravděpodobně v druhé polovině 19. století. Chlapec držící v levé ruce hrozen vína, který si přidržuje pravou rukou. Stojí na soklu, na jehož bocích jsou antické výjevy. Socha se nalézá u vstupu do dvora Bertramky.

Chlapec s knihou a pochodní

Terakotová socha chlapce v antikizujícím oděvu pochází z dílny Václava J. Sommerschuha. Vytvořena byla pravděpodobně v druhé polovině 19. století. Chlapec sedí na pařezu a drží v levé ruce rozevřenou knihu, v levé planoucí pochodně. Stojí na soklu, na jehož bocích jsou antické výjevy. Socha se nalézá u vstupu do dvora Bertramky.

Chlapec s rybou (Nádražní ul., park u nádraží)

Bronzová socha z roku 1967 se nachází uprostřed kruhové nádrže na válcovitém soklu s bronzovými přepadovými miskami. Jejím autorem je Břetislav Benda (1897 – 1983). Chlapec v pokleku na pravé noze hladí pravou rukou rybu, jejíž hlava se dotýká jeho levého kolena.

Svatá Ája (Nádražní ulice 60, č. p. 1573)

Socha z roku 1769 od Františka Ignáce Platzera (1717 – 1787) stávala původně v kapli při Radlické ulici. Odtamtud byla přemístěna do niky domu naproti smíchovskému nádraží u vjezdu do garáží bří. Hozákových, kam jí zakomponoval architekt a stavitel Richard Goldreich. Světice stojí na bohatě zdobeném soklu s volutami. V jeho přední části je umístěna mušle, pod níž je zarámován dnes již nečitelný latinský text. V pravé ruce drží kříž s palmovou ratolestí, k němuž má nakloněnu hlavu. V roce 1981 byl originál nahrazen kopií z umělého kamene a umístěn do depozitáře Galerie hl. m. Prahy.

Světice, také nazývaná Aya, Agial z Hennegau zemřela v Monsu dnešní Belgie 18. dubna kolem roku 708. Byla manželkou hennegavského hraběte Hildulfa, ale později vstoupila do kláštera k benediktinkám.

Socha sv. Jana Nepomuckého (Bieblova 15)

Barokní socha neznámého autora je osazena v obvodové zdi. Světec je zobrazen v oděvu kněze, s křížem položeným na levém rameni, v pravé ruce drží ratolest. Sokl je ve své spodní části zděný.

Mladý bojovník za svobodu (Sady Na Skalce)

Bronzová socha mladého muže v životní velikosti od Taťány Konstantinové stojí na hranolovitém betonovém soklu s bronzovou deskou s nápisem: „Mladým bojovníkům za svobodu“.

Socha Jakuba Arbesa (Arbesovo nám.)

Bronzová socha v nadživotní velikosti z roku 1962 od Jana Černého zobrazuje spisovatele ve volném vycházkovém obleku s dlouhým pláštěm a kloboukem, které drží v pravé ruce. V levé paži třímá několik svitků. Na přední části mramorového soklu hranolovitého tvaru je zlacený podpis umělce. V roce 2001 proběhlo slavnostní otevření nově zrekonstruovaného okolního parku, kde bylo dříve tržiště, zároveň byl opraven i sokl.

Socha Jaro (dříve Diezenhoferovy sady)

Mramorová socha Jaro z roku 1932 je dílem Suchardova žáka Ladislava Beneše. Znázorňuje vztyčenou postavu mladé dívky stojící s nakročením na obou nohách, která před sebou oběma rukama svírá a drží květinový pás. Původně byla umístěna v Dietzenhoferových sadech. Na soše se však začaly podepisovat povětrnostní vlivy, exhalace z projíždějících aut i vandalské činy mládeže. V roce 2006 jí chybí levá ruka držící květy a část květinového pásu, velká destrukce tvaru je patrná i na levé zadní pěstici hýždí, chybí články palců na nohou.

Městská část Praha 5 proto v témže roce vyhlašuje veřejnou soutěž na restaurování díla, kterou vyhrává akademický sochař Pavel Míka. Jaro je očištěno, praskliny injektovány, drobné spáry zatmeleny a zaretušovány. Zároveň se pracovalo i na doplnění chybějících částí postavy. Bohužel se však nepodařilo najít kámen podobné barvy a struktury, proto byla nakonec použita deska růžového balkánského mramoru. Desku bylo nutné rozřezat a zvlášť lepit na formát vhodný k výseku ruky. Nový materiál však neměl tak kompaktní charakter jako originální kámen přirozeně rostlý, pod dlátem se lámал a uštípoval. Jeho opracování tak muselo být prováděno časově náročnou neagresivní formou broušení a frézování.

Mezitím byla socha v parku opět poničena vandaly. Městská část Praha 5 se proto rozhodla přemístit ji do interiéru vily Portheimka. Dílo bylo opět očištěno a po osazení chybějící ruky bylo přistoupeno i k původně nepředpokládanému barevnému scelení. Zároveň byla provedena i muzeální konzervace povrchů.

Sochy v zahradě Kinských

Pomník Hany Kvapilové

Socha sedící herečky z bílého mramoru pochází z roku 1914. Jejím autorem je Jan Štursa (1880 – 1925). Je umístěna na hranolovitém soklu s nápisem Hana Kvapilová. Herečka sedí v křesle ve volném oděvu mírně nakloněná dopředu. V klíně jí leží květiny a šál. Pod pomníkem je uložena její urna.

Socha lachtana

Bronzová plastika lachtana z roku 1953 od Jana Laudy (1898 – 1959) se nachází uprostřed jezírka v horní části zahrady Kinských. Zvíře je umístěno na kamenném soklu a chrlí vodu.

Kamenný stůl

Dílo neznámého autora a neznámé datace se nachází v prostoru před Letohrádkem Kinských. Kamenný stůl má kulatou desku stojící na profilované noze.

Socha Herkula s Hydrou

Socha je umístěna na žulovém soklu uprostřed „dolního“ jezírka nedaleko Letohrádku Kinských. Jejím autorem je pravděpodobně Jan Jiří Bendl (1620 – 1680). Socha sem byla přenesena z Kampy. Pískovcový Herkules třímá v pravé ruce kyj, s jehož pomocí hodlá zasadit úder Hydře, kterou si přidržuje mezi nohama levou rukou. Socha bývá častou obětí útoků vandalů, kteří ničí zejména kyj.

Socha Čtrnáctiletá

Autorem aktu dívky v životní velikosti je Karel Dvořák (1893 – 1950). Bronzová socha z roku 1928 stávala na válcovém soklu byla roku 1933 ukradena, nyní se nachází v depozitáři Galerie hl. m. Prahy. Zahradě po ní zbyl jen sokl.

Sluneční hodiny

Pískovcové sluneční hodiny z konce 17. století stávaly původně u kostela sv. Prokopa na Žižkově. Odtud byly přeneseny k hornímu jezírku v Zahradě Kinských. Na hranolovitém soklu je umístěn toskánský sloup zakončený hranolem, na jehož bocích jsou reliéfy zobrazující Ukřižovaného, Sv. Rocha, sv. Šebestiána a sv. Rozálii orámované číslicemi ciferníku a modlitbou k příslušnému světci. Na vrcholu hranolu je malý pískovcový kříž.

Antikizující busta (dolní část Zahrady Kinských)

Pískovcová antikizující mužská busta je umístěna na hranolovitém soklu z téhož materiálu. Autor ani doba vzniku nejsou známy.

Sluneční hodiny (hřbitov na Malvazinkách)

Pískovcové sluneční hodiny z počátku druhé poloviny 17. století stávaly původně u zbraslavské silnice před č. p 193. Odtud byly přeneseny k hlavnímu vchodu hřbitova na Malvazinkách. Na hranolovitém soklu je umístěn toskánský sloup zakončený hranolem, na jehož bocích jsou reliéfy zobrazující sv. Josefa, P. Marii Bolestnou, Ukřižování a Ecce Hommo. Výjevy jsou orámované číslicemi ciferníku a souvisejícími texty. Na vrcholu hranolu je malý pískovcový kříž.

Oběť (hřbitov na Malvazinkách)

Bronzový akt muže v nadživotní velikosti patří k posledním dílům Ladislava Šalouna (1870 – 1946). Oběť klečí na obou kolenou na kamenném soklu, hlava je skloněna na pravou stranu, přes oči je natažena páska (šátek). Ruce má svázané za zády. Za sochou je na zdi umístěna kamenná deska.

Socha Flory (park Santoška)

Pískovcová socha z dílny Fr. I. Platzera pochází z druhé poloviny 18. století. Zobrazuje bohyni Floru ležící na pravém boku ozdobenou květinami. Další květiny přináší putti. Socha spočívá na pískovcovém kvádru. Po obou stranách sochy se nacházejí prázdné podstavce, na kterých byly kdysi sochy vinaře a zahradníka.

Antikizující busty (pozemek v ulici U Klimentky a Plzeňská 74)

Pískovcové busty s vavřínovým věncem neznámého autora pocházejí z počátku 19. století. Dříve bývaly umístěny na hranolových soklech, nyní se valí po zemi. Této skutečnosti odpovídá i jejich stav. Vzhledem k nejasným vlastnickým vztahům u dvou bust u Klimentky (nedaleko stojící dům prodán bytovému družstvu, o sochy má zájem i radnice) to v nejbližší době nevypadá na nápravu. Majitelem třetí busty je Manfred Strnad. Sochy pravděpodobně patřily k usedlosti Zámečnice.

Socha sv. Jana Nepomuckého (Holečková 50)

Pískovcová soška světce umístěná v nice zdi v Holečkově ulici pochází z první poloviny 18. století a vyznačuje se typickými atributy svatého: kněžské roucho, krucifix, zlatá palmová ratolest a 5 zlatých hvězdiček kolem hlavy.

Socha chlapce (Kroupova ulice)

Socha zobrazuje chlapce s poštolkou na pravém rameni a je umístěna u vchodu do mateřské školy v Kroupově ulici. Autor a datum vzniku nejsou známi.

Pomník Jožky Jabůrkové (dříve Plzeňská ulice u Klamovky)

Autorkou sochy v nadživotní velikosti z roku 1965 je Věra Merhautová. Bronzová socha stávala na žulovém podstavci s osobními daty komunistické novinářky a političky. Socha byla po roce 1989 odstraněna, po roce 1992 přenesena na Olšanský hřbitov.

Socha rodiny (Park Klamovka)

Pískovcová socha rodiny (otec, matky, dcera a syn) v životní velikosti z roku 1960 je umístěna na hranolovém podstavci. Jejím autorem je akademický malíř Karel Velický.

Sochy v Košířích

Busta Pabla Nerudy (Husovy sady)

Bronzová busta básníka z roku 1980 od Zdeňka Kolářského je umístěna na hranolovém soklu, na kterém se nachází bronzová deska s nápisem „Na počest chilského básníka, velkého přítele čsl. lidu, Pabla Nerudy (1907 – 1973), nositele Nobelovy ceny a Leninovy ceny míru, neohroženého bojovníka za mír a sociální pokrok“. Plastika je umístěna uprostřed udržovaného květinového záhonu. V roce 2008 byl registrován pokus o její odcizení, při němž byla socha poškozena. Následně ji městský úřad Prahy 5 nechal restaurovat.

Pomník Mistra Jana Husa (Husovy sady)

Busta v expresivním provedení z roku 1927 je zhotovena z kufsteinu a umístěna na žulovém soklu, na kterém je umístěn nápis „Pravdy každému přejte“. Autorem plastiky je Karel Pokorný (1891 – 1962). Socha byla v roce 2002 odcizena. V roce 2005 byla nainstalována její replika, jejíž autorkou je Kateřina Amortová. Architekturu pomníku navrhl Alois Wachsmann.

Socha sv. Václava (parčík v Musílkově ulici)

Pískovcová socha v životní velikosti z dílny Františka Hnátka (1873 – 1941) stojí na hranolovém podstavci, který je ozdoben nápisem „Svatý Václave, nedej zahynouti nám ni budoucím“. Byla vyrobena na zakázku košířské obce v roce 1905, jež za ní zaplatila 900 Kč. Václav je oblečen v knížecím šatě s korunou, v levé ruce třímá kopí, v pravé drží štít. Socha byla v roce 2008 restaurována. Při této příležitosti byla doplněna pamětní schrána umístěná v soklu. Radnice Praha 5 uvažovala o jejím přemístění před kostel sv. Václava.

Jeřáb (Košířské náměstí)

Autorem bronzové sochy je Karel Bělohradský. Pták stojí na balvanu umístěném uprostřed fontány, zobák je namířen k nebi. Socha byla odcizena v únoru 2005, její zbytky jsou údajně ve skladu MČ Praha 5.

Sochy v lesoparku Cibulka

Diana se psi

Pískovcová socha z roku 1820 pochází z dílny Václava Prachnera (1784 – 1832). Přes rameno má přehozený zdobený toulec se šípy. Jeden pes stojící na zadních nohách se jí

předními tlapami opírá o bok. Druhý pes spočívá u Dianiných nohou. Socha původně stávala ve sloupkovém kruhovém chrámku, který se na konci 50. let zřítíl.

Socha Laokonta

Z původní pískovcové sochy od Václava Prachnera (1784-1832) se do dnešních dnů dochovalo pouze torzo. Plastika je umístěna do gotického průhledu nad nímž se tyčí kamenná věž. Součástí vyobrazení byla nejméně jedna dětská postava, ze které se dochovali jen ruce na boku muže. Na zadní straně soklu se nachází nápis Jitro a osmicípá hvězda. Soše se také někdy říká Chronos, Saturn či Škrtič.

Socha Jupitera – Dia

Pískovcová socha od Václava Prachnera (1784 – 1832) je umístěna na soklu tvořeném stylizovanými bouřkovými mraky. V pravé ruce třímá hromovou kouli, v levé drží orla. Celá socha stojí nad kamenným můstkem zapuštěným do svahu.

Socha Jana Nepomuckého

Pískovcová socha z roku 1818 je dílem Václava Nedomy (1778 – 1833). Světec je oděn v kněžském rouchu, v náručí drží kříž. Středový sokl je ozdoben erbem bývalého majitele usedlosti Cibulka pasovského biskupa. Po obou stranách soklu se nacházejí menší – s výjevy ze světcova martyria. V květnu 2008 byl celý sokl posprejován.

Toskánský sloup s deskou

Pískovcový sloupek z roku 1822 je dílem Václava Prachnera (1784 – 1832) na návrh Josefa Berglera. Sloupek tvoří obdélný nízký sokl a lounský sloupek zakončený stříškou s koulí, na které byla původně umístěna plastika orla. Na mramorové desce je nápis týkající se návštěvy císaře Františka I. v roce 1824.

Sochy Číňanů

Pískovcové sochy (pravděpodobně 4 kusy) z počátku 19. století stávaly na dnes již zaniklé terase za budovou usedlosti Cibulka směrem k ulici U Tenisu. Jejich současné umístění je neznámé.

Socha dětí (MČ Slunéčko, Beníškové 988)

Sochy představující dívku a chlapce klečí na betonovém soklu. Chlapec drží v ruce hračku, která je upoutána k zemi, dívka zase drobný neidentifikovatelný předmět.

Socha dívky – Petra (křižovatka ulic Plzeňská, Jinonická a Vrchlického)

Autorkou bronzové sochy je Božena Jelínková – Kodymová. Dívka v krátké sukni s nakročenou levou nohou v rukách drží klacíky. Socha se nachází v depozitáři Galerie hl. m. Prahy.

Rudoarmějci (obrátiště Kotlářka)

Pískovcová socha tří Rudoarmějců stávala na hranolovém soklu u výjezdu tramvají z obrátiště. Její osud je neznámý.

Sochy v Motole

Dohasínající krása (krematorium Motol)

Bronzová socha z roku 1955 od Viléma Amorta (1864 – 1913) představuje akt starší ženy sedící na zemi s nohama skrčenýma pod sebou. Mírně ohnutým tělem se lehce naklání dopředu, ruce má spojené v klíně. Hlavu lehce vychýlenou doleva.

Socha bol (krematorium Motol)

Socha z roku 1955 představuje starší ženu z lidu v nadživotní velikosti. Je oblečena do prosté blůzy, sukni a zajatce, kterou si rukou přidržuje na prsou. V druhé ruce drží šátek V Jejím autorem je Miloslav Hejný.

Žena s dětmi (Motolská nemocnice)

Autorem bronzového sousoší z roku 1977 je Jiří Kryštůfek. Sedící ženu obklopují dvě děti, jedno stojí na jejích stehnech a je přidržováno její pravou rukou, druhé – starší dívka v šatech se opírá o ženin bok. Socha je umístěna na kamenném soklu v parčíku.

Žena s malým dítětem (Motolská nemocnice)

Pískovcová socha sedící ženy s batoletem v náruči je umístěna na mramorové desce, která kryje ventilační zařízení.

Sochy v Hlubočepích

Plastika Charlie Chaplin – Némý film (Chaplinovo nám.)

Autorem kovové plastiky z 80. let 20. století je Vladimír Preclík. Tvoří jí šest siluet komika v postavě Tuláka, které vytvářejí šest filmových polí. Sokl tvoří tvořen třemi různě velkými válci.

Obelisk (Krškova/Machatého)

Obelisk je složen z kovových dílů ve tvaru písmena V. Jeho autorem je Karel Bečvář, vznikl v 80 letech 20. století.

Kameraman (u Chaplinova nám.)

Plastika od Karla Nepraše představuje visutou rampu s dvojicí kameramanů. Je zhotovena z kovu natřeného narůžovo.

Kovová plastika (Tilleho nám.)

Kovové „hoblíny“ jsou umístěny na válcovitém soklu. Vznikla pravděpodobně v 80. letech 20. století.

Stylizovaný Paegas (V Remízku)

Kovový paegas stojící na dvou kamenných pyramidách představuje křížence koně a křídel kluzáku. Hlava koně je neúměrně prodloužena. Autorem sochy z roku 1988 je Michal Gabriel.

Socha sv. Jana Nepomuckého (kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově)

Socha svätce je oděna do kněžského roucha, na hlavě má kvadrátek, v jedné ruce drží kříž, v druhé palmovou ratolest.

Socha sv. Marie Svatohorské (kostel sv. Filipa a Jakuba na Zlíchově)

Pískovcová socha Marie (kopie Madony ze Svaté Hory u Příbrami) z konce 17. století stojí na toskánském sloupu s jednoduchou hlavicí z počátku 17. století, na levém boku přidržuje Ježíška, oba mají na hlavě korunu. Původně stál v centru Smíchova, na Zlíchov byl přenesen kvůli rozšiřování komunikace.

Použitá literatura

- Augusta, Pavel. Pražské radnice. 1. vyd. Praha: Milpo, 2002.
- Bárta, Rudolf. Z dějin akciové společnosti PRASTAV. Praha.
- Bertramka. Památník W. A. Mozarta a manželů Duškových. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1964.
- Böhm, Josef. Monografie města Smíchova. Praha: Neubert, 1882
- Broncová, Dagmar. Kniha o Praze 5. Praha: Milpo, 1996.
- Čenský, Alois. Ústřední tržnice pro drobný prodej na Smíchově. Architektonický obzor III. 1909.
- Dýchající továrna v prastarých Hvozdech. Pražská pětka č. 7/2007.
- Dvořák, Václav. Popelová, Lenka. Meziválečná průmyslová architektura v Československu. Dostupné z: http://vcpd.cvut.cz/data/praha_walter.pdf.
- Ederer, Antonín. Pražské kašny a fontány. Praha: Libri, 2004.
- Fabiánová, Kristýna. Lamač Košíře – rosteme do šíře: Historie filmového archivu Kavalírka v Praze. Brno: Masarykova universita, 2007. Bakalářská práce.
- Fischer, Jan. Fischer, Ondřej. Pražské mosty. Praha: Academia, 1985
- Fojtík, Pavel. Sto let ve službách města. Praha, 1997.
- Fojtík, Pavel. Pražské elektrické dráhy. Praha: DPP, 2003.
- Hons, Jiří. Šťastnou cestu. Čtení o pražských nádražích. Praha, 1961.
- Hrubeš, Josef. Hrubešová, Eva. Pražské domy vyprávějí 1. vyd. Roztoky u Prahy: Orion, 1997.
- Hrubešová, Eva. Hrubeš, Josef. Pražské sochy a pomníky. Praha: Petrklíč, 2002.
- Hrubeš, Josef. Hrubešová, Eva. Věže v dějinách stověžaté Prahy
- Hyan, Zdeněk. Příchod kartuziánů [el. dokument]. Citováno dne 8. 4. 2008. Dostupné z: <http://smichov.blog.cz>
- Janovský, Julius. Smíchov v Arbesově době. Praha: Klub přátel starého Smíchova, 1946.
- Jásek, Jaroslav. Bývalá čerpací stanice Václavka v Praze. Industriální architektura – nevyužitě dědictví. Katalog výstavy. Praha, 1990.
- Janková, Yvonne. Pražské tržnice. Staletá Praha XXIII. Praha, 1983.
- Jungmann, Jan. Smíchov – město za Újezdskou branou. Praha: Museum hl. m. Prahy, 2007.
- Košatková, Blanka. Aktualizace Programu regenerace Pražské památkové rezervace na území Prahy 5 a památkové zóny Smíchov: část Janáčkovo nábreží. Září 2009.
- Koubek, František J. Smíchovské upomínky historické. Praha: Obec Smíchov, 1875.
- Kovářík, Jan. Slovanské kostrové pohřebiště v Motole. Praha: Museum hl. m. Prahy, 1991.
- Kybylová, Ludmila. Lunga, Radek. Vácha, Petr. Pražské zvony. Praha: Rybka Publisher, 2005.
- Laštovková, Barbora. Pražské usedlosti. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-057-8.

Libra, F. A. Kan, J. Budova evidence Ústřední sociální pojišťovny v Praze. Stavba IV.1937-1938.

Machulka, Vacslav. Vodárna malostranská. Světozor XXVIII. 1894.

Mudrová, Ivana. Prahou s otevřenýma očima. Praha: Nakladatelství Lidových novin, 2005.

Musil, Stanislav. Vůně pražských nádraží. Praha: Plot, 2005.

Němec, Jan. Prokopské a Dalejské údolí – přírodní park. Praha: Consult, 2003.

Neubert, Václav. Od ručního lisu ke grafickému velkopřemyslu. Úspěch V. 1934.

Novinářská tiskárna Melantrich v Praze. Tiskárna Melantrich na Smíchově. Typografie XLII. 1935. Trocha historie. Typografie XLII. 1935.

Ort, Jan. Sedesatiny grafických závodů V. Neubert a synové, Praha – Smíchov. Praha, 1937.

Památky Prahy 5: stavby, sochy a plastiky a pamětní desky. Praha: Umělecká agentura Foibos, 2006.

Pauly, Jan. Basilika sv. Václava na Smíchově. Praha: vlastním nákladem, 1915.

Pauly, Jan. Památník města Smíchova. Praha: vlastním nákladem, 1898.

Pardus, Bohumil. 50 let pražské optiky. Jemná mechanika a optika XIV. 1969.

Pchálek, Václav. Vývoj železničních výpravních budov. Architekt SIA XLIII. 1944.

Piroch, Jan. Průmyslový gigant z Hlubočep. Pražská pětka. Praha, 2005.

Pražský industriál: technické stavby a průmyslová architektura Prahy. Praha: Výzkumné centrum průmyslového dědictví ČVUT v Praze, 2005.

Program regenerace pražské památkové rezervace pro území MČ Praha 5 (listopad 1996).

Prokop, Miroslav. Skla pro světelné technické účely. Práce a vynálezy VII. 1928.

Ruth, František. Kronika královské Prahy a obcí sousedních. 2. díl. 2. vyd. Praha: Lidové noviny, 1995. (Faksimile 2. dílu reprezentativní publikace z roku 1903 o památkách a dějinách Prahy) .

Rýpar, Vladimír. Polygrafia 2 devadesátiletá. Praha, 1967.

Sedláček, Václav. Dějiny Smíchova. Praha: nevydáno tiskem, 1935.

Sedmdesát pět let Křižíkových závodů v Praze. 1884 – 1959. Praha, 1959.

Slavné stavby Prahy 5. Praha: Agentura Foibos, 2005.

Soubor opevnění historického jádra Prahy r. č. Ú. aj. 1-161/49.

Škoda, Eduard. Pražský chodec v metru. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2006.

Štraub, Miloš. Jenková, Jitka. Tajemné podzemí. Praha. Praha: Regia, 2005.

Šmolíková, Miroslava. Cihelny a pískovny v dějinách pražské archeologie. Praha, 2005.

Tomášek, Václav. Historie splavnění Vltavy z Prahy do Mělníka. Vodní cesty a plavba 2005.

Továrna F. Ringhoffer. Technický obzor VII. 1909. Ringhofferův koncern. Sborník SIA 1930

Vlček, Pavel. Umělecké památky Prahy: Malá Strana. Praha: Academia, 1999

Willinger, František. Organizace, zařízení a práce Radlické mlékárny pod vedením F. Willingera. Úspěch VI. 1935.

Založení továrny na kyslík v Čechách. Hornické a hutnické listy II. 1930.

Žáček, František. Stehlík, František. Historický a orientační průvodce Prahou. Praha: Nakladatelství Františka Stehlíka, 1929.